๚ นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส๚

กจฺจายนพฺยากรณํ

๑. สนฺธิ

๑, ๑. อโตฺถ อกฺขรสญฺญาโต๚

๒, ๒. อกฺขราปาทโย เอกจตฺตาลิสํ๚

๓, ๓ ตโตฺถทนฺตา สรา อฏฺฐ๚

๔, ๔. ลหุมตฺตา ตโย รสฺสา๚

๕, ๕. อเญฺญ ทีฆา๚

๖, ๘. เสสา พฺยญฺชนา๚

๗, ๙. วคฺคา ปญฺจปญฺจโส มนฺตา๚

๘, ๑๐. อํอิติ นิคฺคหิตํ๚

๙, ๑๑. ปรสมญฺญา ปโยเค๚

๑๐, ๑๒. ปุพฺพมโธฐิตมสฺสรํ สเรน วิโยชเย๚

๑๑, ๑๔. นเย ปรํ ยุเตฺต๚

อิติ สนฺธิกเปฺป ปฐโม กเณฺฑ๚

๑๒, ๑๓. สรา สเร โลปํ๚

๑๓, ๑๕. วา ปโร อสรูโป๚

๑๔, ๑๖. กฺวจาสวณฺณํ ลุเตฺต๚

๑๕, ๑๗. ทีฆํ๚

๑๖, ๑๘. ปุโพฺพ จ๚

๑๗, ๑๙. ยเมทนฺตสฺสาเทโส๚

๑๘, ๒๐. วโมทุทนฺตานํ๚

๑๙. ๒๒. สโพฺพ จํ ติ๚

๒๐, ๒๗. โท ธสฺส จฯ

๒๑, ๒๒. อิวโณฺณ ยํ นวาฯ

๒๒, ๒๘. เอวาทิสฺส ริ ปุโพฺพ จ รโสฺสฯ

อิติ สนฺธิกเปฺป ทุติโย กโณฺฑฯ

๒๓, ๓๖. สรา ปกติ พฺยญฺชเนฯ

๒๔, ๓๕. สเร กฺวจิฯ

๒๕, ๓๗. ทีฆํฯ

๒๖, ๓๘. รสฺสํฯ

๒๗, ๓๙. โลปญฺจ ตตฺรากาโรฯ

๒๘, ๔๐. ปร เทฺวภาโว ฐาเนฯ

๒๙, ๔๒. วเคฺค โฆสาโฆสานํ ตติยปฐมาฯ

อิติ สนฺธิกเปฺป ตติโย กโณฺฑฯ

๓๐, ๕๘. อํ พฺยญฺชเน นิคฺคหิตํฯ

๓๑. ๔๙. วคฺคนฺตํ วา วเคฺคฯ

๓๒, ๕๐. เอเห ญํฯ

๓๓. ๕๑. ส เย จฯ

๓๔, ๕๒. มทา สเรฯ

๓๕, ๓๔. ย ว ม ท น ต ร ลา จาคมาฯ

๓๖, ๔๗. กฺวจิ โอ พฺยญฺชเนฯ

๓๗, ๕๗. นิคฺคหิตญฺจฯ

๓๘, ๕๓. กฺวจิ โลปํฯ

๓๙, ๕๔. พฺยญฺชเน จฯ

๔๐, ๕๕. ปโร วา สโรฯ

๔๑, ๕๖. พฺยญฺชโน จ วิสโญฺญโคฯ

อิติ สนฺธิกปฺป จตุโตฺถ กโณฺฑฯ

๔๒, ๓๒. โคสเร ปุถสฺสาคโม กฺวจิฯ

๔๓, ๓๓. ปาสฺส จโนฺต รโสฺสฯ

๔๔, ๒๔ อโพฺภ อภิฯ

๔๕, ๒๕. อโชฺฌ อธิฯ

๔๖, ๒๖. เต น วา อิวเณฺณฯ

๔๗, ๒๓. อติสฺส จนฺตสฺสฯ

๔๘, ๔๓. กฺวจิ ปฏิ ปติสฺสฯ

๔๙, ๔๔. ปุถสฺสุ พฺยญฺชเนฯ

๕๐, ๔๕. โอ อวสฺสฯ

๕๑, ๕๙. อนุปทิฏฺฐานํ วุตฺตโยคโตฯ

อิติ สนฺธิกปฺป ปญฺจโม กโณฺฑฯ

สนฺธิสุตฺตํ นิฏฺฐิตํฯ

๒. นาม

๕๒, ๖๐. ชินวจนยุตฺตํ หิฯ

๕๓, ๖๑. ลิงฺคญฺจ นิปฺปชฺชเตฯ

๕๔, ๖๒. ตโต จ วิภตฺติโยฯ

๕๕, ๖๓. สิ โย อํ โย นา หิ ส นํ สฺมา หิ สนํ สฺมึ สุฯ

๕๖, ๖๔. ตทนุปโรเธนฯ

๕๗, ๗๑. อาลปเน สิ คสโญฺญฯ

๕๘, ๒๙. อิวณฺณุวณฺณา ฌลาฯ

๕๙, ๑๘๒. เต อิตฺถิขฺยา โปฯ

๖๐, ๑๗๗. อา โฆฯ

๖๑, ๘๖. สาคโม เสฯ

๖๒, ๒๐๖. สํสาเสฺวกวจเนสุ จฯ

๖๓, ๒๑๗. เอติมาสมิ ฯ

๖๔, ๒๑๖. ตสฺสา วาฯ

๖๕, ๒๑๕. ตโต สสฺส สฺสายฯ

๖๖, ๒๐๕. โฆ รสฺสํฯ

๖๗, ๒๒๙. โน จ ทฺวาทิโต นํมฺหิฯ

๖๘, ๑๘๔. อมา ปโต สฺมิํสฺมานํ วาฯ

๖๙, ๑๘๖. อาทิโต โอ จฯ

๗๐, ๓๐. ฌลานมิยุวา สเร วาฯ

๗๑, ๔๘๙. ยวการา จฯ

๗๒, ๑๘๕. ปสญฺญสฺส จฯ

๗๓, ๑๗๔. คาว เสฯ

๗๔, ๑๖๙. โยสุ จฯ

๗๕, ๑๗๐. อวํมฺหิ จฯ

๗๖, ๑๗๑. อาวสฺสุ วาฯ

๗๗, ๑๗๕, ตโต นมํ ปติมฺหาลุเตฺต จ สมาเสฯ

๗๘, ๓๑. โอ สเร จฯ

๗๙, ๔๖. ตพฺพิปรีตูปปเท พฺยญฺชเน จฯ

๘๐, ๑๗๓. โคณ นํมฺหิ วาฯ

๘๑, ๑๗๒. สุหินาสุ จฯ

๘๒, ๑๔๙. อํโม นิคฺคหิตํ ฌลเปหิฯ

๘๓, ๖๗. สรโลโป มาเทสปจฺจยาทิมฺหิ สรโลเป ตุ ปกติฯ

๘๔, ๑๔๔. อโฆ รสฺสเมกวจนโยสฺวปิ จฯ

๘๕, ๑๕๐. น สิสฺมิมนปุํสกานิฯ

๘๖, ๒๒๗. อุภาทิโต นมินฺนํฯ

๘๗, ๒๓๑. อิณฺณมิณฺณนฺนํ ตีหิ สงฺขฺยาหิฯ

๘๘, ๑๔๗. ยาสุ กตนิการโลเปสุ ทีฆํฯ

๘๙, ๘๗. สุนํหิสุ จฯ

๙๐, ๒๕๒. ปญฺจาทีนมตฺตํฯ

๙๑, ๑๙๔. ปติสฺสินีมฺหิฯ

๙๒, ๑๐๐. นฺตุสฺสโนฺต โยสฺ จฯ

๙๓, ๑๐๖. สพฺพสฺส วา อํเสสุฯ

๙๔, ๑๐๕. สิมฺหิ วาฯ

๙๕, ๑๔๕. อคฺคิสฺสินิฯ

๙๖, ๑๔๘. โยสฺวกตรโสฺส โฌฯ

๙๗, ๑๕๖. เวโวสุ โล จฯ

๙๘, ๑๘๙. มาตุลาทีนมานตฺตมีกาเรฯ

๙๙, ๘๑. สฺมาหิสฺมึนํ มฺหาภิมฺหิ วาฯ

๑๐๐, ๒๑๔. น ติเมหิ กตากาเรหิฯ

๑๐๑, ๘๐. สุหิสฺวกาโร เอฯ

๑๐๒, ๒๐๒. สพฺพนามานํ นํมฺหิ จฯ

๑๐๓, ๗๙. อโต เนนฯ

๑๐๔, ๖๖. โสฯ

๑๐๕, ๐. โส วาฯ

๑๐๖, ๓๐๒. ทีโฆเรหิฯ

๑๐๗, ๖๙. สพฺพโยนีนมาเอฯ

๑๐๘, ๙๐. สฺมาสฺมึนํ วาฯ

๑๐๙, ๒๙๕. อาย จตุเตฺถกวจนสฺส ตุฯ

๑๑๐, ๒๐๑. ตโย เนว จ สพฺพนาเมหิฯ

๑๑๑, ๑๗๙. ฆโต นาทีนํฯ

๑๑๒, ๑๗๓. ปโต ยาฯ

๑๑๓, ๑๓๒. สขโต คเสฺส วาฯ

๑๑๔, ๑๗๘. ฆเต จฯ

๑๑๕, ๑๘๑. น อมฺมาทิโตฯ

๑๑๖, ๑๕๗. อกตรสฺสา ลโต ยฺวาลปนสฺสเวโวฯ

๑๑๗, ๑๒๔. ฌลโต สสฺส โน วาฯ

๑๑๘, ๑๔๖. ฆปโต จ โยนํ โลโปฯ

๑๑๙, ๑๑๕. ลโต โวกาโร จฯ

อิติ นามกเปฺป ปฐโม กโณฺฑฯ

๑๒๐, ๒๔๓. อมฺหสฺส มมํ สวิภตฺติสฺส เสฯ

๑๒๑, ๒๓๓. มยํ โยมฺหิ ปฐเมฯ

๑๒๒, ๙๙. นฺตุสฺส โนฺตฯ

๑๒๓, ๑๐๓. นฺตสฺส เส วาฯ

๑๒๔, ๙๘. อา สิมฺหิฯ

๑๒๕, ๑๙๘. อํ นปุํสเกฯ

๑๒๖, ๑๐๑. อวณฺณา จ เคฯ

๑๒๗, ๑๐๒. โต ติตา สสฺมึนาสุฯ

๑๒๘, ๑๐๔. นํมฺหิ ตํ วาฯ

๑๒๙, ๒๒๒. อิมสฺสิทมํสิสุ นปุํสเกฯ

๑๓๐, ๒๒๕. อมุสฺสาทุํฯ

๑๓๑, ๐. อิตฺถิปุมนปุํสกสงฺขฺยํฯ

๑๓๒, ๒๒๘. โยสุ ทฺวินฺนํ เทฺว จฯ

๑๓๓, ๒๓๐. ติจตุนฺนํ ติโสฺส จตโสฺส ตโยจตฺตาโร ตีณิ จตฺตาริฯ

๑๓๔, ๒๕๑. ปญฺจาทีนมกาโรฯ

๑๓๕, ๑๑๘. ราชสฺสา รโญฺญ ราชิโน เสฯ

๑๓๖, ๑๑๙. รญฺญํ นํมฺหิ วาฯ

๑๓๗, ๑๑๖. นามฺหิ รญฺญา วาฯ

๑๓๘, ๑๒๑. สฺมิํมฺหิ รเญฺญ ราชินิฯ

๑๓๙, ๒๔๕. ตุมฺหมฺหากํ ตยิ มยิฯ

๑๔๐, ๒๓๒. ตฺวมหํ สิมฺหิ จฯ

๑๔๑, ๒๔๑. ตว มม เสฯ

๑๔๒, ๒๔๒. ตุยฺหํ มยฺหญฺจฯ

๑๔๓, ๒๓๕. ตํมมํมฺหิฯ

๑๔๔, ๒๓๔. ตวํมมญฺจ น วาฯ

๑๔๕, ๒๓๘. นามฺหิ ตยา มยาฯ

๑๔๖, ๒๓๖. ตุมฺหสฺส ตุวํตฺวมมฺหิฯ

๑๔๗, ๒๔๖. ปทโต ทุติยาจตุตฺถีฉฏฺฐีสุ โว โนฯ

๑๔๘, ๒๔๗. เหเมกวจเนสุ จฯ

๑๔๙, ๒๔๘. น อํมฺหิฯ

๑๕๐, ๒๔๙. วา ตติเย จฯ

๑๕๑, ๒๕๐. พหุวจเนสุ โว โนฯ

๑๕๒, ๑๓๖. ปุมนฺตสฺสา สิมฺหิฯ

๑๕๓, ๑๓๘. อมาลปเนกวจเนฯ

๑๕๔, ๐. สมาเส จ วิภาสาฯ

๑๕๕, ๑๓๗. โยสฺวาโนฯ

๑๕๖, ๑๔๒. อาเน สฺมิํมฺหิ วาฯ

๑๕๗, ๑๔๐. หิวิภตฺถิมฺหิ จฯ

๑๕๘, ๑๔๓. สุสฺมิมา วาฯ

๑๕๙, ๑๓๙. อุ นามฺหิ จฯ

๑๖๐, ๑๙๗. อกมฺมนฺตสฺส จฯ

อิติ นามกปฺป ทุติโย กโณฺฑฯ

๑๖๑, ๒๔๔. ตุมฺหเมฺหหิ นมากํฯ

๑๖๒, ๒๓๗. วา ยฺวปฺปฐโมฯ

๑๖๓, ๒๔๐. สสฺสํฯ

๑๖๔, ๒๐๐. สพฺพนามการเต ปฐโมฯ

๑๖๕, ๒๐๘. ทฺวนฺทฏฺฐา วาฯ

๑๖๖, ๒๐๙. นาญฺญํ สพฺพนามิกํฯ

๑๖๗, ๒๑๐. พหุพฺพีหิมฺหิ จฯ

๑๖๘, ๒๐๓. สพฺพโต นํ สํสานํฯ

๑๖๙, ๑๑๗. ราชสฺส ราชุ สุนํ หิสุ จฯ

๑๗๐, ๒๒๐. สพฺพสฺสิมเสฺส วาฯ

๑๗๑, ๒๑๙. อนิมิ นามฺหิ จฯ

๑๗๒, ๒๑๘. อนปุํสกสฺสา ยํ สฺมิมฺหิฯ

๑๗๓, ๒๒๓. อมุสฺส โม สํฯ

๑๗๔, ๒๑๑. เอตเตสํ โตฯ

๑๗๕, ๒๑๒. ตสฺส วา นตฺตํ สพฺพตฺถฯ

๑๗๖, ๒๑๓. สสฺมาสฺมิํสํสาสฺวตฺตํ ๐.๐๐๑๑ฯ

๑๗๗, ๒๒๑. อิมสทฺทสฺส จฯ

๑๗๘, ๒๒๔. สพฺพโต โกฯ

๑๗๙, ๒๐๔. ฆปโต สฺมิํ สานํ สํสาฯ

๑๘๐, ๒๐๗. เนตาหิ สุมิมายยาฯ

๑๘๑, ๙๕. มโนคณาทิโต สฺมิํนานมิอาฯ

๑๘๒, ๙๗. สสฺส โจฯ

๑๘๓, ๔๘. เอเตสโม โลเปฯ

๑๘๔, ๙๖. ส สเร วาคโมฯ

๑๘๕, ๑๑๒. สนฺตสทฺทสฺสา โส เภ โพ จเนฺตฯ

๑๘๖, ๑๐๗. สิมฺหิ คจฺฉนฺตาทีนํ นฺตสโทฺท อํฯ

๑๘๗, ๑๐๘. เสเสสุ นฺตุวฯ

๑๘๘, ๑๕๕. พฺรหฺมตฺต สข ราชาทิโต อมานํฯ

๑๘๙, ๑๑๓. สฺยา จฯ

๑๙๐, ๑๑๔. โยนมาโนฯ

๑๙๑, ๑๓๐. สขโต จาโย โนฯ

๑๙๒, ๑๓๕. สฺมิเมฯ

๑๙๓, ๑๒๒. พฺรหฺมโต วสฺส จฯ

๑๙๔, ๑๓๑. สขนฺตสฺสิ โนนานํเสสุฯ

๑๙๕, ๑๓๔. อาโร หิมฺหิ วาฯ

๑๙๖, ๑๓๓. สุนมํสุ วาฯ

๑๙๗, ๑๒๕. พฺรหฺมโต ตุ สฺมิํนิฯ

๑๙๘, ๑๒๓. อุตฺตํ สนาสุฯ

๑๙๙, ๑๕๘. สตฺถุปิตาทีนมา สิสฺมิํ สิโลโป จฯ

๒๐๐, ๑๙๖. อเณฺญสฺวารตฺตํฯ

๒๐๑, ๑๖๓. วา นํมฺหิฯ

๒๐๒. ๑๖๔. สตฺถุนตฺตญฺจฯ

๒๐๓, ๑๖๒. อุ สสฺมิํ สโลโป จฯ

๒๐๔, ๑๖๗. สกฺกมนฺธาตาทีนญฺจฯ

๒๐๕, ๑๖๐. ตโต โยนโม ตุฯ

๒๐๖, ๑๖๕. ตโต สฺมิมิฯ

๒๐๗, ๑๖๑. นา อาฯ

๒๐๗, ๑๖๑. อาโร รสฺสมิกาเรฯ

๒๐๙, ๑๖๘. ปิตาทีนมสิมฺหิฯ

๒๑๐, ๒๓๙. ตยาตยินํ ตกาโร ตฺวตฺตํ วาฯ

อิติ นามกเปฺป ตติโย กโณฺฑฯ

๒๑๑, ๑๒๖. อตฺตโนฺต หิสฺมิมนตฺตํฯ

๒๑๒, ๑๒๙. ตโต สฺมึ นิฯ

๒๑๓, ๑๒๗. สสฺสโนฯ

๒๑๔, ๑๒๘. สฺมา ๐.๐๐๑๓ นาฯ

๒๑๕, ๑๔๑. ฌลโต จฯ

๒๑๖, ๑๘๐. ฆปโต สฺมึยํ วาฯ

๒๑๗, ๑๙๙. โยนํ นิ นปุํสเกหิฯ

๒๑๘, ๑๙๖. อโต นิจฺจํฯ

๒๑๙, ๑๙๕. สึฯ

๒๒๐, ๗๔. เสสโต โลปํ คสิปิฯ

๒๒๑, ๒๘๒. สพฺพาสมาวุโสปสคฺคนิปาตาทีหิ จฯ

๒๒๒, ๓๒๗. ปุํมสฺส ลิงฺคาทีสุ สมาเสสุฯ

๒๒๓, ๑๘๘. อํ ยมีโต ปสญฺญโตฯ

๒๒๔, ๑๕๓. นํ ฌโต กตรสฺสาฯ

๒๒๕, ๑๕๑. โยนํ โนฯ

๒๒๖, ๑๕๔. สฺมึนิฯ

๒๒๗, ๒๗๐. กิสฺส ก เว จฯ

๒๒๘, ๒๗๒. กุ หึ หํสุ จฯ

๒๒๙, ๒๒๖. เสเสสุ จฯ

๒๓๐, ๒๖๒. ตฺร โต เถสุ จฯ

๒๓๑, ๒๖๓. สพฺพเสฺสตสฺสากาโร วาฯ

๒๓๒, ๒๖๗. เตฺร นิจฺจํฯ

๒๓๓, ๒๖๔. เอ โตเถสุ จฯ

๒๓๔, ๒๖๕. อิมสฺสิ ถํ ทานิ ห โต เธสุ จฯ

๒๓๕, ๒๘๑. อ ธุนามฺหิ จฯ

๒๓๖, ๒๘๐. เอต รหิมฺหิฯ

๒๓๗, ๑๗๖. อิตฺถิยมโต อาปจฺจโยฯ

๒๓๘, ๑๘๗. นทาทิโต วา อีฯ

๒๓๙, ๑๙๐. ณว ณิก เณยฺย ณนฺตุหิฯ

๒๔๐, ๑๙๓. ปติภิกฺขุราชีการเนฺตหิ อินีฯ

๒๔๑, ๑๙๑. นฺตุสฺส ตธีกาเรฯ

๒๔๒, ๑๙๒. ภวโต โภโตฯ

๒๔๓, ๑๑๐. โภ เค ตุฯ

๒๔๔, ๗๒. อการปิตาทฺยนฺตานมาฯ

๒๔๕, ๑๕๒. ฌลปา รสฺสํฯ

๒๔๖, ๗๓. อาการโร วาฯ

อิติ นามกปฺป จตุโตฺถ กโณฺฑฯ

๒๔๗, ๒๖๑. ตฺวาทโย วิภตฺติสญฺญาโยฯ

๒๔๘, ๒๖๐. กฺวจิ โต ปญฺจมฺยเตฺถฯ

๒๔๙, ๒๖๖. ตฺรถ สตฺตมิยา สพฺพนาเมหิฯ

๒๕๐, ๒๖๘. สพฺพโต ธิฯ

๒๕๑, ๒๖๙. กิํสฺมา โวฯ

๒๕๒, ๒๗๑. หิํหํหิญฺจนํ

๒๕๓, ๒๗๓. ตมฺหา จฯ

๒๕๔, ๒๗๔. อิมสฺมา หธา จฯ

๒๕๕, ๒๗๕. ยโต หิํฯ

๒๕๖, ๐. กาเลฯ

๒๕๗, ๒๗๖. กิํสพฺพเญฺญกยกุหิ ทาทาจนํฯ

๒๕๘, ๒๗๘. ตมฺหา ทานิ จฯ

๒๕๙, ๒๗๙. อิมสฺมา รหิธุนาทานิ จฯ

๒๖๐, ๒๗๗. สพฺพสฺส โส ทามฺหิ วาฯ

๒๖๑, ๓๖๙. อวโณฺณ เย โลปญฺจฯ

๒๖๒, ๓๙๑. วุฑฺฒสฺส โช อิยิเฏฺฐสุฯ

๒๖๓, ๓๙๒. ปสตฺถสฺส โส จฯ

๒๖๔, ๓๙๓. อนฺติกสฺส เนโทฯ

๒๖๕, ๓๙๔. พาฬฺหสฺส สาโธฯ

๒๖๖, ๓๙๕. อปฺปสฺส กณฯ

๒๖๗, ๓๙๖. ยุวานญฺจฯ

๒๖๘, ๓๙๗. วนฺตุมนฺตุวีนญฺจ โลโปฯ

๒๖๙, ๔๑. ยวตํ ตลณทการานํ พฺยญฺชนานิ จลญฺชการตฺตํฯ

๒๗๐, ๑๒๐. อมฺห ตุมฺห นฺตุ ราช พฺรหฺมตฺต สข สตฺถุ– ปิตาทีหิ สฺมา นาวฯ

อิติ นามกเปฺป ปญฺจโม กโณฺฑฯ

นามสุตฺตํ นิฏฺฐิตํฯ

๓. การก

๒๗๑, ๘๘. ยสฺมา ทเปติ ภยมาทเตฺต วา ตทปาทานํฯ (๓๐๘)

๒๗๒, ๓๐๙. ธาตุนามานมุปสคฺคโยคาทีสฺวปิ จฯ

๒๗๓, ๓๑๐. รกฺขณตฺถานมิจฺฉิตํฯ

๒๗๔, ๓๑๑. เยน วา ทสฺสนํ

๒๗๕, ๓๑๒. ทูรนฺติกทฺธกาล นิมฺมาน ตฺวาโลป ทิสา โยค วิภตฺตารปฺปโยค สุทฺธปฺปโมจนเหตุ วิวิตฺตปฺปมาณปุพฺพโยค พนฺธนคุณวจน ปญฺหกถน โถกาตตฺตูสุ จฯ

๒๗๖, ๓๐๒. ยสฺส ทาตุกาโม โรจเต ธารยเต ปา ตํ สมฺปทานํฯ

๒๗๗, ๓๐๓. สิลาฆ หนุ ฐา สป ธาร ปิห กุธ ทุหิโสฺส สฺสูย ราธิกฺข ปจฺจาสุณ อนุปติคิณ ปุพฺพกตฺตาโรจนตฺถ ตทตฺถ ตุมตฺถาลมตฺถ มญฺญานาทรปฺปาณินิ คตฺยตฺถกมฺมนิอาสิสตฺถสมฺมุติภิยฺยสตฺตมฺยเตฺถสุ จฯ

๒๗๘, ๓๒๐. โยธาโร ตโมกาสํฯ

๒๗๙, ๒๙๒. เยน วา กยิรเต ตํ กรณํฯ

๒๘๐, ๒๘๕, ยํ กโรติ ตํ กมฺมํฯ

๒๘๑, ๒๙๔. โย กโรติ ส กตฺตาฯ

๒๘๒, ๒๙๕. โย กาเรหิ ส เหตุฯ

๒๘๓, ๓๑๖. ยสฺส วา ปริคฺคโห ตํ สามีฯ

๒๘๔, ๒๘๓. ลิงฺคเตฺถ ปฐมาฯ

๒๘๕, ๗๐. อาลปเน จฯ

๒๘๖, ๒๙๑. กรเณ ตติยาฯ

๒๘๗, ๒๙๖, สหาทิโยเค จฯ

๒๘๘, ๒๙๓. กตฺตริ จฯ

๒๘๙, ๒๙๗. เหตฺวเตฺถ จฯ

๒๙๐, ๒๙๘. สตฺตมฺยเตฺถ จฯ

๒๙๑, ๒๙๙. เยนงฺควิกาโรฯ

๒๙๒, ๓๐๐. วิเสสเน จฯ

๒๙๓, ๓๐๑. สมฺปทาเน จตุตฺถีฯ

๒๙๔, ๓๐๕. นโมโยคาทีสฺวปิ จฯ

๒๙๕, ๓๐๗. อปาทาเน ปญฺจมีฯ

๒๙๖, ๓๑๔. การณเตฺถ จฯ

๒๙๗, ๒๘๔. กมฺมเตฺถ ทุติยาฯ

๒๙๘. ๒๘๗. กาลทฺธานมจฺจนฺตสํโยเคฯ

๒๙๙, ๒๘๘. กมฺมปฺปวจนียยุเตฺตฯ

๓๐๐, ๒๘๖. คติ พุทฺธิ ภุช ปฐ หร กร สยาทีนํกา ริเต วาฯ

๓๐๑, ๓๑๕. สามิสฺมึ ฉฏฺฐี

๓๐๒, ๓๑๙. โอกาเส สตฺตมีฯ

๓๐๓, ๓๒๑. สามิสฺสราธิปติ ทายาท สกฺขี ปติภู ปสุต กุสเลหิ จฯ

๓๐๔, ๓๒๒. นิทฺธารเณ จฯ

๓๐๕, ๓๒๓. อนาทเร จฯ

๓๐๖, ๒๘๙. กฺวจิ ทุติยา ฉฏฺฐีนมเตฺถฯ

๓๐๗, ๒๙๐. ตติยาสตฺตมีนญฺจฯ

๓๐๘, ๓๑๗. ฉฏฺฐี จฯ

๓๐๙, ๓๑๘. ทุติยาปญฺจมีนญฺจฯ

๓๑๐, ๓๒๔. กมฺมกรณนิมิตฺตเตฺถสุ สตฺตมีฯ

๓๑๑, ๓๒๕. สมฺปทาเน จฯ

๓๑๒, ๓๒๖. ปญฺจมฺยเตฺถ จฯ

๓๑๓, ๓๒๗. กาลภาเวสุ จฯ

๓๑๔, ๓๒๘. อุป'ธฺยาธิกิสฺสรวจเนฯ

๓๑๕, ๓๒๙. มณฺฑิตุสฺสุเกฺกสุ ตติยา จฯ

อิติ นามกเปฺป การกกโปฺป ฉโฏฺฐ กโณฺฑฯ

๔. สมาส

๓๑๖, ๓๓๑. นามาน สมาโส ยุตฺตโตฺถฯ

๓๑๗, ๓๓๒. เตสํ วิภตฺติโย โลปา จฯ

๓๑๘, ๓๓๓. ปกติ จสฺส สรนฺตสฺสฯ

๓๑๙, ๓๓๐. อุปสคฺคนิปาตปุพฺพโก อพฺยยีภาโวฯ

๓๒๐, ๓๓๕. โส นปุํสกลิโงฺคฯ

๓๒๑. ๓๔๙. ทิคุเสฺสกตฺตํฯ

๓๒๒, ๓๕๙. ตถา ทฺวเนฺท ปาณิ ตูริเย โยคฺค เสนงฺค ขุทฺทชนฺตุก วิวิธ วิรุทฺธ วิสภาคตฺถาทีนญฺจฯ

๓๒๓, ๓๖๐. วิภาสา รุกฺข ติณ ปสุ ธน ธญฺญ ชนปทา ทีนญฺจฯ

๓๒๔, ๓๓๙. ทฺวิปเท ตุลฺยาธิกรเณ กมฺมธารโยฯ

๓๒๕, ๓๔๘. สงฺขฺยาปุโพฺพ ทิคุฯ

๓๒๖, ๓๔๑. อุเภ ตปฺปุริสาฯ

๓๒๗, ๓๕๑. อมาทโย ปรปเทภิฯ

๓๒๘, ๓๕๒. อญฺญปทเตฺถสุ พหุพฺพีหิฯ

๓๒๙, ๓๕๗. นามานํ สมุจฺจโย ทฺวโนฺทฯ

๓๓๐, ๓๔๐. มหตํ มหา ตุลฺยาธิกรเณ ปเทฯ

๓๓๑, ๓๕๓. อิตฺถิยํ ภาสิตปุมิตฺถี ปุมาว เจฯ

๓๓๒, ๓๔๓. กมฺมธารยสเญฺญ จฯ

๓๓๓, ๓๔๔. อตฺตํ นสฺส ตปฺปุริเสฯ

๓๓๔, ๓๔๕. สเร อนฯ

๓๓๕, ๓๔๖. กทิ กุสฺสฯ

๓๓๖, ๓๔๗. กา’ปฺปเตฺถสุ จฯ

๓๓๗, ๓๕๐. กฺวจิ สมาสนฺต คตานมการโนฺตฯ

๓๓๘, ๓๕๖. นทิมฺหา จฯ

๓๓๙, ๓๕๘. ชายาย ตุทํ ชานิ ปติมฺหิฯ

๓๔๐, ๓๕๕. ธนุมฺหา จฯ

๓๔๑, ๓๓๖. อํวิภตฺตีนมการนฺตา อพฺยายิตาวาฯ

๓๔๒, ๓๓๗. สโร รโสฺส นปุํสเกฯ

๓๔๓, ๓๓๘. อญฺญสฺมา โลโป จฯ

อิติ นามกเปฺป สมาสกโปฺป สตฺตโม กโณฺฑฯ

สมาสสุตฺถํ นิฏฺฐิตํฯ

๕. ตทฺธิต

๒๔๔, ๓๖๑. วา ณา'ปเจฺจฯ

๓๔๕, ๓๖๖. ณายน ณาน วจฺฉาทิโตฯ

๓๔๖, ๓๖๗. เณโยฺย กตฺติยาทีหิฯ

๓๔๗, ๓๖๘. อโต ณิ วาฯ

๓๔๘, ๓๗๑. ณโวปกฺวาทีหิฯ

๓๔๙, ๓๗๒. เณร วิธวาทิโตฯ

๓๕๐, ๓๗๓. เยน วา สํสฏฺฐํ ตรติ จรติ วหติ ณิโกฯ

๓๕๑, ๓๗๔. ตมธีเต เตนกตาธิ สนฺนิธานนิโยค สิปฺป ภณฺฑ ชีวิกเตฺถสุ จฯ

๓๕๒, ๓๗๖. ณ ราคา ตเสฺสทมญฺญเตฺถสุ จฯ

๓๕๓, ๓๗๘. ชาตาทีนมิมิยา จฯ

๓๕๔, ๓๗๙. สมูหเตฺถ กณ ณาฯ

๓๕๕, ๓๘๐. คาม ชน พนฺธุ สหายาทีหิ ตาฯ

๓๕๖, ๓๘๑. ตทสฺส ฐานมิโย จฯ

๓๕๗, ๓๘๒. อุปมตฺถายิตตฺตํฯ

๓๕๘, ๓๘๓. ตนฺนิสฺสิตเตฺถ โลฯ

๓๕๙, ๓๘๔. อาลุ ตพฺพหุเลฯ

๓๖๐, ๓๘๗. ณุตฺตตา ภาเว ตุฯ

๓๖๑, ๓๘๘. ณ วิสมาทีหิฯ

๓๖๒, ๓๘๙. รมณียาทิโต กณ

๓๖๓, ๓๙๐. วิเสเส ตรตมิสิกิยิฏฺฐาฯ

๓๖๔, ๓๙๘. ตทสฺสตฺถีติ วี จฯ

๓๖๕, ๓๙๙. ตปาทิโต สีฯ

๓๖๖, ๔๐๐. ทณฺฑาทิโต อิก อีฯ

๓๖๗, ๔๐๑. มธฺวาทิโต โรฯ

๓๖๘, ๔๐๒. คุณาทิโต วนฺตุฯ

๓๖๙, ๔๐๓. สตฺยาทีหิ มนฺตุฯ

๓๗๐, ๔๐๕. สทฺธาทิโต ณฯ

๓๗๑, ๔๐๔. อายุสฺสุการาส มนฺตุมฺหิฯ

๓๗๒, ๓๘๕. ตปฺปกติวจเน มโยฯ

๓๗๓, ๔๐๖. สงฺขฺยาปูรเณ โมฯ

๓๗๔, ๔๐๘. ส ฉสฺส วาฯ

๓๗๕, ๔๑๒. เอกาทิโต ทสสฺสีฯ

๓๗๖, ๒๕๗. ทเส โส นิจฺจญฺจฯ

๓๗๗, ๐. อเนฺต นิคฺคหิตญฺจฯ

๓๗๘, ๔๑๔. ติ จฯ

๓๗๙, ๒๕๘. ล ท รานํฯ

๓๘๐, ๒๕๕. วีสติ ทเสสุ พา ทฺวิสฺส ตุฯ

๓๘๑, ๒๕๔. เอกาทิโต ทสฺส ร สงฺขฺยาเนฯ

๓๘๒, ๒๕๙. อฎฺฐาทิโต จฯ

๓๘๓, ๓๕๓. เทฺวกฎฺฐานมากาโร วาฯ

๓๘๔, ๔๐๗. จตุเจฺฉ หิ ถ ฐาฯ

๓๘๕, ๔๐๙. ทฺวิตีหิ ติโยฯ

๓๘๖, ๔๑๐. ติเย ทุตาปิ จฯ

๓๘๗, ๔๑๑. เตสมฑฺฒูปปเทน อฑฺฒุฑฺฒทิวฑฺฒ ทิยฑฺฒ’ ฑฺฒติยาฯ

๓๘๘, ๖๘. สรูปาน เมกเสสฺวสกิํฯ

๓๘๙, ๔๑๓. คณเนทสสฺส ทฺวิ ติ จตุ ปญฺจ ฉ สตฺต อฎฺฐนวกานํ วี ติ จตฺตาร ปญฺญา ฉ สตฺตาสนวา โยสุ โยนญฺจีสมาสํฐิริตีตฺติฯ

๓๙๐, ๒๕๖. จตูปปทสฺส โลโป ตุ’ตฺตรปทาทิจสฺส จุ โจปิ นวาฯ

๓๙๑, ๔๒๓. ยทนุปปนฺนา นิปาตนา สิชฺฌนฺติฯ

๓๙๒, ๔๑๘. ทฺวาทิโต โก’เนกเตฺถ จฯ

๓๙๓, ๔๑๕. ทสทสกํ สตํ ทสกานํ สตํ สหสฺสญฺจ โยมฺหิฯ

๓๙๔, ๔๑๖. ยาว ตทุตฺตริ ทสคุณิตญฺจฯ

๓๙๕, ๔๑๗. สกนาเมหิฯ

๓๙๖, ๓๖๓. เตสํ โณ โลปํฯ

๓๙๗, ๔๒๐. วิภาเค ธา จฯ

๓๙๘, ๔๒๑. สพฺพนาเมหิ ปการวจเน ตุ ถาฯ

๓๙๙, ๔๒๒. กิมิเมหิ ถํฯ

๔๐๐, ๓๖๔. วุทฺธาทิสรสฺส วา’สํโยคนฺตสฺส สเณ จฯ

๔๐๑, ๓๗๕. มายูนมาคโม ฐาเนฯ

๔๐๒. ๓๗๗. อาตฺตญฺจฯ

๔๐๓, ๓๕๔. กฺวจาทิมชฺฌุตฺตรานํ ทีฆรสฺส ปจฺจเยสุ จฯ

๔๐๔, ๓๗๐. เตสุ วุทฺธิ โลปาคม วิการ วิปริตาเทสา จฯ

๔๐๕, ๓๖๕. อยุวณฺณานญฺจาโย วุทฺธิฯ

อิติ นามกเปฺป ตทฺธิตกโปฺป อฏฺฐโม กโณฺฑฯ

ตทฺธิตสุตฺตํ นิฎฺฐิตํฯ

๖. อาขฺยาติ

๔๐๖, ๔๒๙. อถ ปุพฺพานิ-วิภตฺตีนํ ฉ ปรสฺสปทานิฯ

๔๐๗, ๔๓๙. ปราณฺตฺตโนปทานิฯ

๔๐๘, ๔๓๐. เทฺว เทฺว ปฐมมชฺฌิมุตฺตมปุริสาฯ

๔๐๙, ๔๔๑. สเพฺพสเมกาภิธาเน ปโร ปุริโสฯ

๔๑๐, ๔๓๒. นามมฺหิ ปยุชฺชมาเนปิ ตุลฺยาธิกรเณ ปฐโมฯ

๔๑๑, ๔๓๖. ตุเมฺห มชฺฌิโมฯ

๔๑๒, ๔๓๗. อเมฺห อุตฺตโมฯ

๔๑๓, ๔๒๖. กาเลฯ

๔๑๔, ๔๒๘. วตฺตมานา ปจฺจุปฺปเนฺนฯ

๔๑๕, ๔๕๑. อาณาตฺยาสิเฎฺฐ’นุตฺตกาเล ปญฺจมีฯ

๔๑๖, ๔๕๔. อนุมติปริกเปฺปเตฺถสุ สตฺตมีฯ

๔๑๗, ๔๖๐. อปจฺจเกฺข ปโรกฺขา’ตีเตฯ

๔๑๘, ๔๕๖. หิโยฺยปภุติ ปจฺจเกฺข หิยฺยตฺตนีฯ

๔๑๙, ๔๖๙. สมีเป’ชฺชตนีฯ

๔๒๐, ๔๗๑. มาโยเค สพฺพกาเล จฯ

๔๒๑, ๔๗๓. อนาคเต ภวิสฺสนฺตีฯ

๔๒๒, ๔๗๕. กฺริยาติปเนฺน’ตีเต กาลาติปตฺติฯ

๔๒๓, ๔๒๖. วตฺตมานา ตี อนฺติ, สิ ถ, มิ ม เต อเนฺต, เสเวฺห, เอ เมฺหฯ

๔๒๔, ๔๕๐. ปญฺจมี ตุ อนฺตุ, หิ ถ, มิ ม, ตํ อนฺตํ, สฺสุ โวฺห, เอ อามเสฯ

๔๒๕, ๔๕๓. สตฺตมี เอยฺย เอยฺยุํ, เอยฺยาสิ เอยฺยาถ, เอยฺยามิ เอยฺยาม, เอถ เอรํ, เอโถ เอยฺยาโวฺห, เอยฺยํ เอยฺยาเมฺหฯ

๔๒๖, ๔๕๙. ปโรกฺขา อ อุ, เอ ตฺถ, อํ มฺห, ตฺถ เร, โตฺถ โวฺห, อิํ เมฺหฯ

๔๒๗, ๔๕๕. หิยฺยตฺตนี อา อู, โอ ตฺถ, อํ มฺหา, ตฺถ ตฺถุํ, เสวฺหํ, อิํ มฺหเสฯ

๔๒๗, ๔๖๘. อชฺชตนี อีญู โอตฺถ, อิํ มฺหา, อา อู, เส วฺหํ, อํ เมฺหฯ

๔๒๙, ๔๗๒. สฺสวิสฺสนฺตี สฺสติ สฺสนฺติ, สฺสสิ สฺสถ, สฺสามิ สฺสาม, สฺสเต สฺสเนฺต, สฺสเส สฺสเวฺห, สฺสํ สฺสาเมฺหฯ

๔๓๐, ๔๗๔. กาลาติปตฺติ สฺสา สฺสํสุ, เสฺส สฺสถ, สฺสํ สฺสามา, สฺสถ สฺสิสุ, สฺสเส สฺสเวฺห, สฺสิํ สฺสามฺหเสฯ

๔๓๑, ๔๒๘. หิยฺยตฺตนี สตฺตมี ปญฺจมี วตฺตมานา สพฺพธาตุกํฯ

อิติ อาขฺยาตกเปฺป ปฐโม กโณฺฑฯ

๔๓๒, ๓๖๒. ธาตุลิเงฺคหิ ปรา ปจฺจยาฯ

๔๓๓, ๕๒๘. ติชคุปกิตมาเนหิ ขฉสา วาฯ

๔๓๔, ๕๓๔. ภุชฆสหรสุปาทีหิตุมิจฺฉเตฺถสุฯ

๔๓๕, ๕๓๖. อาย นามโต กตฺตูปมานาทาจาเรฯ

๔๓๖, ๕๓๗. อียู'ปมานา จฯ

๔๓๗, ๕๓๘. นามมฺหา'ตฺติจฺฉเตฺถฯ

๔๓๘, ๕๔๐. ธาตูหิ เณ ณย ณาเป ณาปยา การิตานิ เหตฺวเตฺถฯ

๔๓๙, ๕๓๙. ธาตุรูเป นามสฺมา ณ โย จฯ

๔๔๐, ๔๔๕. ภาวกเมฺมสุ โยฯ

๔๔๑, ๔๔๗. ตสฺส จวคฺคยการวการตฺตํ สธาตฺวนฺตสฺสฯ

๔๔๒, ๔๔๘. อิวณฺณาคโม วาฯ

๔๔๓, ๔๔๙. ปุพฺพรูปญฺจฯ

๔๔๔, ๕๑๑. ตถา กตฺตริ จฯ

๔๔๕, ๔๓๓. ภูวาทิโต อฯ

๔๔๖, ๕๐๙. รุธาทิโต นิคฺคหิตปุพฺพญฺจฯ

๔๔๗, ๕๑๐. ทิวาทิโต โยฯ

๔๔๘, ๕๑๒. สฺวาทิโต ณุณา อุณา จฯ

๔๔๙, ๕๑๓. กิยาทิโต นาฯ

๔๕๐, ๕๑๗. คหาทิโต ปฺปณฺหาฯ

๔๕๑, ๕๒๐. ตนาทิโต โอยิราฯ

๔๕๒, ๕๒๕. จุราทิโต เณ ณยาฯ

๔๕๓, ๔๔๔. อตฺตโนปทานิ ภาเว จ กมฺมนิฯ

๔๕๔, ๔๔๐. กตฺตริ จฯ

๔๕๕, ๕๓๐. ธาตุปฺปจฺจเยหิ วิภตฺติโยฯ

๔๕๖, ๔๒๐. กตฺตริ ปรสฺสปทํฯ

๔๕๗, ๔๒๔. ภูวาทโย ธาตโวฯ

อิติ อาขฺยาตกเปฺป ทุติโย กโณฺฑฯ

๔๕๘, ๔๖๑. กฺวจาทิวณฺณานเมกสฺสรานํ เทฺวภาโวฯ

๔๕๙, ๔๖๒. ปุโพฺพ’ พฺภาโสฯ

๔๖๐, ๕๐๖. รโสฺสฯ

๔๖๑, ๔๖๔. ทุติยจตุตฺถานํ ปฐมตติยาฯ

๔๖๒, ๔๖๗. กวคฺคสฺส จวโคฺคฯ

๔๖๓, ๕๓๒. มานกิตานํ ว ตตฺตํ วาฯ

๔๖๔, ๕๐๔. หสฺส โชฯ

๔๖๕, ๔๖๓. อนฺตสฺสิวณฺณากาโร วาฯ

๔๖๖, ๔๘๙. นิคฺคหิตญฺจฯ

๔๖๗, ๕๓๓. ตโต ปามานานํ วามํ เสสุฯ

๔๖๘, ๔๙๒. ฐา ติโฏฺฐฯ

๔๖๙, ๔๙๔. ปา ปิโวฯ

๔๗๐, ๕๑๔. ญาสฺส ชาชํนาฯ

๔๗๑, ๔๘๓. ทิสสฺส ปสฺส ทิสฺส ทกฺขา วาฯ

๔๗๒, ๕๓๑. พฺยญฺชนนฺตสฺส โจ ฉปฺปจฺจเยสุ จฯ

๔๗๓, ๕๒๙. โก เข จฯ

๔๗๔, ๕๓๕. หรสฺส คี เสฯ

๔๗๕, ๔๖๕. พฺรูภูนมาหภูวา ปโรกฺขายํฯ

๔๗๖, ๔๔๒. คมิสฺสโนฺต โจฺฉ วา สพฺพาสุฯ

๔๗๗, ๔๗๙. วจสฺส’ชฺชตนิมฺหิ มการา โอฯ

๔๗๘, ๔๓๘. อกาโร ทีฆํ หิมิเมสุฯ

๔๗๙, ๔๕๒. หิ โลปํ วาฯ

๔๘๐, ๔๙๐. โหติสฺสเร’ โห’เห ภวิสฺสนฺติมฺหิ สสฺส จฯ

๔๘๑, ๕๒๔. กรสฺส สปฺปจฺจยสฺส กาโหฯ

อิติ อาขฺยาตกเปฺป ตติโย กโณฺฑฯ

๔๘๒, ๕๐๘. ทาทนฺตสฺสํ มิเมสุฯ

๔๘๓, ๕๒๗. อสํโยคนฺตสฺส วุทฺธิ การิเตฯ

๔๘๔, ๕๔๒. ฆฎาทีนํ วาฯ

๔๘๕, ๔๓๔. อเณฺญสุ จฯ

๔๘๖, ๕๔๓. คุหทุสานํ ทีฆํฯ

๔๘๗, ๔๗๘. วจ วส วหาทีนมุกาโร วสฺสเยฯ

๔๘๘, ๔๘๑. ห วิปริยโย โล วาฯ

๔๘๙, ๕๑๙. คหสฺส เฆ เปฺปฯ

๔๙๐, ๕๑๘. หโลโป ณฺหามฺหิฯ

๔๙๑, ๕๒๓. กรสฺส กาสตฺตมชฺชตนิมฺหิฯ

๔๙๒, ๔๙๙. อสสฺมา มิมานํ มิมฺหา’นฺตโลโป จฯ

๔๙๓, ๔๙๘. ถสฺส ตฺถตฺถํฯ

๔๙๔, ๔๙๕. ติสฺส ติสฺส ตฺถิตฺถํฯ

๔๙๕, ๕๐๐. ตุสฺส ตฺถุตฺตํฯ

๔๙๖, ๔๙๗. สิมฺหิ จฯ

๔๙๗, ๔๗๗. ลภสฺมา อีอํนํ ตฺถตฺตํฯ

๔๙๘, ๔๘๐. กุสสฺมา ที จฺฉิฯ

๔๙๙, ๔๘๐. ทา ธาตุสฺส ทชฺชํฯ

๕๐๐, ๔๘๖. วทสฺส วชฺชํฯ

๕๐๑, ๔๔๓. คมิสฺส ฆมฺมํฯ

๕๐๒, ๔๙๓. ยมฺหิ ทา ธา มา ฐา หา ปา มห มถาทีนมีฯ

๕๐๓, ๔๘๕. ยชสฺสาทิสฺสิฯ

๕๐๔, ๔๗๐. สพฺพโต อุํ อิํสฺฯ

๕๐๕, ๔๘๒. ชรมรานํ ชีร ชียฺย มียฺยา วาฯ

๕๐๖, ๔๙๖. สพฺพตฺถา’สสฺสาทิโลโป จฯ

๕๐๗, ๕๐๑. อสพฺพธาตุเก ญาฯ

๕๐๘, ๕๑๕. เยฺยสฺส ญาโต อิยา ญาฯ

๕๐๙, ๕๑๖. นาสฺส โลโป ยการตฺตํฯ

๕๑๐, ๔๘๗. โลปเญฺจตฺตมกาโรฯ

๕๑๑, ๕๒๑. อุตฺตโมกาโรฯ

๕๑๒, ๕๒๒. กรสฺสากาโร จฯ

๕๑๓, ๔๓๕. โอ อว สเรฯ

๕๑๔, ๔๙๑. เอ อยฯ

๕๑๕, ๕๔๑. เต อาวายา การิเตฯ

๕๑๖, ๔๖๖. อิการาคโม อสพฺพธาตุกมฺหิฯ

๕๑๗, ๔๘๘. กฺวจิ ธาตุวิภตฺติปฺปจฺจยานํ ทีฆวิปรีตาเทส โลปาคมา จฯ

๕๑๘, ๔๔๖. อตฺตโนปทานิ ปรสฺสปทตฺตํฯ

๕๑๙, ๔๕๗. อการาคโม หิยฺยตฺตนีอชฺชตนีกาลาติปตฺตีสุฯ

๕๒๐, ๕๐๒. พฺรูโต อี ติมฺหิฯ

๕๒๑, ๔๒๕. ธาตุสฺสโนฺต โลโป’ เนกสรสฺสฯ

๕๒๒, ๔๗๖. อิสุยมูนมโนฺต โจฺฉ วาฯ

๕๒๓, ๕๒๖. การิตานํ โณ โลปํฯ

อิติ อาขฺยาตกเปฺป จตุโตฺถ กโณฺฑฯ

อาขฺยาตสุตฺตํ นิฏฺฐิตํฯ

๗. กิพฺพิธาน

๕๒๔, ๕๖๑. ธาตุยา กมฺมาทิมฺหิ โณฯ

๕๒๕, ๕๖๕. สญฺญายม นุฯ

๕๒๖, ๕๖๗. ปุเร ทฑา จ อึฯ

๕๒๗, ๕๖๘. สพฺพโต ณฺวุตฺวา’วี วาฯ

๕๒๘, ๕๗๗. วิส รุช ปทาทิโต ณฯ

๕๒๙, ๕๘๐. ภาเว จฯ

๕๓๐, ๕๘๔. กฺวิ จฯ

๕๓๑, ๕๘๙. ธราทีหิ รโมฺมฯ

๕๓๒, ๕๙๐. ตสฺสีลาทีสุ ณี ตฺวา วี จฯ

๕๓๓, ๕๙๑. สทฺท กุธ จล มณฺฑตฺถ รุจาทีหิ ยุฯ

๕๓๔, ๕๙๒. ปาราทิคมิมฺหา รูฯ

๕๓๕, ๕๙๓. ภิกฺขาทิโต จฯ

๕๓๖, ๕๙๔. หนตฺยาทีนํ ณุโกฯ

๕๓๗, ๕๖๖. นุ นิคฺคหิตํ ปทเนฺตฯ

๕๓๘, ๕๙๕. สํหนา’ญฺญาย วา โร โฆฯ

๕๓๙, ๕๕๘. รมฺหิ รเนฺต ราทิโนฯ

๕๔๐, ๕๔๕. ภาวกเมฺมสุ ตพฺพา’นียาฯ

๕๔๑, ๕๕๒. โณฺย จฯ

๕๔๒, ๕๔๗. กรมฺหา ริจฺจฯ

๕๔๓, ๕๕๕. ภูโต’พฺพฯ

๕๔๔, ๕๕๖. วท มท คมุ ยุช ครหาการาทีหิ ชฺช มฺมคฺคเยฺหยฺยาวาโร วาฯ

๕๔๕, ๕๔๘. เต กิจฺจาฯ

๕๔๖, ๕๖๒. อเณฺญ กิตฺตฯ

๕๔๗, ๕๙๖. นนฺทาทีหิ ยุฯ

๕๔๘, ๕๙๗. กตฺตุกรณปเทเสสุ จฯ

๕๔๙, ๕๕๐. รหาทิโต ณฯ

อิติ กิพฺพิธานกเปฺป ปฐโม กโณฺฑฯ

๕๕๐, ๕๔๙. ณาทโย เตกาลิกาฯ

๕๕๑, ๕๙๘. สญฺญายํ ทาธาโต อิฯ

๕๕๒, ๖๐๙. ติ กิจฺจา’สิเฏฺฐฯ

๕๕๓, ๕๙๙. อิตฺถิยมติยโว วาฯ

๕๕๔, ๖๐๑. กรโต ริริยฯ

๕๕๕, ๖๑๒. อตีเต ต ตวนฺตุ ตาวีฯ

๕๕๖, ๖๒๒. ภาวกเมฺมสุ ตฯ

๕๕๗, ๖๐๖. พุธคมาทิเตฺถ กตฺตริฯ

๕๕๘, ๖๐๒. ชิโต อิน สพฺพตฺถฯ

๕๕๙, ๖๐๓. สุปโต จฯ

๕๖๐, ๖๐๔. อีสํทฺสูหิ ขฯ

๕๖๑, ๖๓๖. อิจฺฉเตฺถสฺ สมานกตฺตุเกสฺ ตเว ตุํ วาฯ

๕๖๒, ๖๓๘. อรหสกฺกาทีสุ จฯ

๕๖๓, ๖๓๙. ปตฺตวจเน อลมเตฺถสุ จฯ

๕๖๔, ๖๔๐. ปุพฺพกาเล'กกตฺตุกานํ ตุน ตฺวาน ตฺวา วาฯ

๕๖๕, ๖๔๖. วตฺตมาเน มาน'นฺตาฯ

๕๖๖, ๕๗๔. สาสาทีหิ รตฺถุฯ

๕๖๗, ๕๗๕. ปาติโต ริตุฯ

๕๖๘, ๕๗๖. มานาทีหิ ราตุฯ

๕๖๙, ๖๑๐. อาคมา ตุโกฯ

๕๗๐, ๖๑๑. ภเพฺพ อิกฯ

อิติ กิพฺพิธานกเปฺป ทุติโย กโณฺฑฯ

๕๗๑, ๖๒๔. ปจฺจยาทนิฏฺฐา นิปาตนา สิชฺฌนฺติฯ

๕๗๒, ๖๒๕. สาสทิสโต ตสฺส ริโฏฺฐ จฯ

๕๗๓, ๖๒๖. สาทิสนฺต ปุจฺฉ ภนฺช หนฺตาทีหิ โฏฺฐฯ

๕๗๔, ๖๑๓. วสโต อุตฺถฯ

๕๗๕, ๖๑๔. วส วาวุฯ

๕๗๖, ๖๐๗. ธ ฒ ภ เห หิ ธฑฺฒา จฯ

๕๗๗, ๖๒๘. ภนฺชโต โคฺค จฯ

๕๗๘, ๕๖๐. ภุชาทีนมโนฺต โน ทฺวิ จฯ

๕๗๙, ๖๒๙. วจ วา วุฯ

๕๘๐, ๖๓๐. คุปาทีนญฺจฯ

๕๘๑, ๖๑๖. ตราทีหิ อิโณฺณฯ

๕๘๒, ๖๓๑. ภิทาทิโต อินฺน อนฺน อีณา วาฯ

๕๘๓, ๖๑๗. สุส ปจ สกโต กฺข กฺกา จฯ

๕๘๔, ๖๑๘. ปกฺกมาทีหิ โนฺต จฯ

๕๘๕, ๖๑๙. ชนาทีน มา ติมฺหิ จฯ

๕๘๖, ๖๐๐. คม ขน หน รมาทีนมโนฺตฯ

๕๘๗, ๖๓๒. รกาโร จฯ

๕๘๘, ฐาปานมิอี จฯ

๕๘๙, ๖๒๑. หเนฺตหิ โห หสฺส โฬ วา อทหนหานํฯ

อิติ กิพฺพิธานกเปฺป ตติโย กโณฺฑฯ

๕๙๐, ๕๗๙. ณมฺหิ รนฺชสฺส โช ภาวกรเณสุฯ

๕๙๑, ๕๔๔. หนสฺส ฆาโตฯ

๕๙๒, ๕๐๓. วโธ วา สพฺพตฺถฯ

๕๙๓, ๕๖๔. อาการนฺตานมาโยฯ

๕๙๔, ๕๘๒. ปุรสมุปปรีหิ กโรติสฺส ข ขรา วา ตปฺปจฺจเยสุ จฯ

๕๙๕, ๖๓๗. ตเวตฺนาทีสุ กาฯ

๕๙๖, ๕๕๑. คมขนหนาทีนํ ตุํตพฺพาทีสุ นฯ

๕๙๗, ๖๔๑. สเพฺพหิ ตุนาทีนํ โยฯ

๕๙๘, ๖๔๓. จนเนฺตหิ รจฺจํฯ

๕๙๙, ๖๔๔. ทิสา สฺวานสฺวนฺตโลโป จฯ

๖๐๐, ๖๔๕. มหทเภหิ มฺม ยฺห ชฺช พฺภ ทฺธา จฯ

๖๐๑, ๓๓๔. ตทฺธิตสมาสกิตกา นามํ วา’ตเวตฺนาทีสุ จฯ

๖๐๒, ๖. ทุมฺหิ ครุฯ

๖๐๓, ๗. ทีโฆ จฯ

๖๐๔, ๖๘๔. อกฺขเรหิ การฯ

๖๐๕, ๕๔๗. ยถาคมมิกาโรฯ

๖๐๖, ๖๔๒. ทธนฺตโต โย กฺวจิฯ

อิติ กิพฺพิธานกเปฺป จตุโตฺถ กโณฺฑฯ

๖๐๗, ๕๗๘. นิคฺคหิต สํโยคาทิ โนฯ

๖๐๘, ๖๒๓. สพฺพตฺถ เค หีฯ

๖๐๙, ๔๘๔. สทสฺส สีทตฺถํฯ

๖๑๐, ๖๒๗. ยชสฺส สรสฺสิ เฎฺฐฯ

๖๑๑, ๖๐๘. หจตุตฺถานมนฺตานํ โท เธฯ

๖๑๒, ๖๑๕. โฌ ฌกาเรฯ

๖๑๓, ๕๘๓. คหสฺส ฆร เณ วาฯ

๖๑๔, ๕๘๑. ทหสฺส โท ฬํฯ

๖๑๕, ๕๘๖. ธาตฺวนฺตสฺส โลโป กฺวิมฺหิฯ

๖๑๖, ๕๘๗. วิทเนฺต อูฯ

๖๑๗, ๖๓๓. น ม ก รานมนฺตานํ นิยุตฺตตมฺหิฯ

๖๑๘, ๕๗๑. น ก วตฺถํ จ ชา ณฺวุมฺหิฯ

๖๑๙, ๕๗๓. กรสฺส จ ตตฺตํ ตุสฺมิํฯ

๖๒๐, ๕๔๙. ตุํตุนตเพฺพสุ วาฯ

๖๒๑, ๕๕๓. การิตํ วิย ณานุพโนฺธฯ

๖๒๒, ๕๗๐. อนกา ยุ ณฺวูนํฯ

๖๒๓, ๕๕๔. ก คา จ ชานํฯ

อิติ กิพฺพิธานกเปฺป ปญฺจโม กโณฺฑฯ

กิพฺพิธานสุตฺตํ นิฎฺฐิตํฯ

๘. อุณาทิกปฺป

๖๒๔, ๕๖๓. กตฺตริ กิตฺตฯ

๖๒๕, ๖๐๕. ภาวกเมฺมสุ กิจฺจตฺตกฺขตฺถาฯ

๖๒๖, ๖๓๔. กมฺมนิ ทุติยาย โตฺตฯ

๖๒๗, ๖๕๒. ขฺยาทีหิ มน ม จ โต วาฯ

๖๒๘, ๖๕๓. สมาทีหิ ถมาฯ

๖๒๙, ๕๖๙. คหสฺสุ'ปธเสฺส วาฯ

๖๓๐, ๖๕๔. มสฺสฺส สฺสฺส จฺฉรเจฺฉราฯ

๖๓๑, ๖๕๕. อาปุพฺพจรสฺส จฯ

๖๓๒, ๖๕๖. อล กล สเลหิ ล ยาฯ

๖๓๓, ๖๕๗. ยาณ ลาณาฯ

๖๓๔, ๖๕๘. มถิสฺส ถสฺส โล จฯ

๖๓๕, ๕๕๙. เปสาติสคฺคปตฺตกาเลสุ กิจฺจาฯ

๖๓๖, ๖๕๙. อวสฺสกาธมิเณสุ ณี จฯ

๖๓๗, ๐. อรหสกฺกาทีหิ ตุํฯ

๖๓๘, ๖๖๘. วชาทีหิ ปพฺพชฺชาทโย นิปฺปชฺชเนฺตฯ

๖๓๙, ๕๘๕. กฺวิโลโป จฯ

๖๔๐, ๐. สจชานํ ก คา ณานุพเนฺธฯ

๖๔๑, ๕๗๒. นุทาทีหิ ยุ ณฺวูน มนา น นา กา น น กา สการิเตหิ จฯ

๖๔๒, ๕๘๘. อิ ย ต ม กิํ เอสานมนฺตสฺสโร ทีฆํ กฺวจิ ทุสฺสสฺส คุณํ โทรํ ส กฺขี จฯ

๖๔๓, ๖๓๕. ภฺยาทีหิ มติ พุธิ ปูชาทีหิ จ โตฺตฯ

๖๔๔, ๖๖๑. เวปุ สี ทว วมุ กุ ทา ภูตฺวาทีหิ ถุตฺติม ณิมา นิพฺพเตฺตฯ

๖๔๕, ๖๖๒. อโกฺกเส นมฺหานิฯ

๖๔๖, ๔๑๙. เอกาทิโต สกิสฺส กฺขตฺตุํฯ

๖๔๗, ๖๖๓. สุนสฺสุนโสฺส ณ วานฺวานูนนขุนานาฯ

๖๔๘, ๖๖๔. ตรุณสฺส สุสุ จฯ

๖๔๙, ๖๖๕. ยุวสฺสุวสฺสุวฺวานนูนาฯ

๖๕๐, ๖๕๑. กาเล วตฺตมานาตีเต ณฺวาทโยฯ

๖๕๑, ๖๔๗. ภวิสฺสติ คมาทีหิ ณี ฆิณฯ

๖๕๒, ๖๔๘. กฺริยายํ ณฺวุ ตโวฯ

๖๕๓, ๓๐๗. ภาววาจิมฺหิ จตุตฺถีฯ

๖๕๔, ๖๔๙. กมฺมนิ โณฯ

๖๕๕, ๖๕๐. เสเส สฺสํ นฺตุ มานานาฯ

๖๕๖, ๖๖๖. ฉทาทีหิ ต ตฺรณฯ

๖๕๗, ๖๖๗. วทาทีหิ ณิโตฺต คเณฯ

๖๕๘, ๖๖๘. มิทาทีหิ ตฺติ ติโยฯ

๖๕๙, ๖๖๙. อุสุรนฺชทสานํ ทํสสฺส ทโฑฺฒ ฒฐา จฯ

๖๖๐, ๖๗๐. สูวุสานมูวุสานมโต โถ จฯ

๖๖๑, ๖๗๑. รนฺชุทาทีหิ ธทิทฺทกิรา กฺวจิ ชทโลโป จฯ

๖๖๒, ๖๗๒. ปฏิโต หิสฺส เหรณ หีรณฯ

๖๖๓, ๖๗๓. กฒาทีหิ โกฯ

๖๖๔, ๖๗๔. ขาทามคมานํ ขนฺธนฺธคนฺธาฯ

๖๖๕, ๖๗๕. ปฏาทีลฺยลํฯ

๖๖๖, ๖๗๖. ปุถสฺส ปุถุ ปถา โม วาฯ

๖๖๗, ๖๗๗. สสฺวาทีหิ ตุ ทโวฯ

๖๖๘, ๖๗๘. ฌาทีหิ อีวโรฯ

๖๖๙, ๖๗๙. มุนาทีหิ จิฯ

๖๗๐, ๖๘๐. วิทาทีลฺยูโรฯ

๖๗๑, ๖๘๑. หนาทีหิ นุ ณุ ตโวฯ

๖๗๒, ๖๘๒. กุฐาทีหิ โฐฯ

๖๗๓, ๖๘๓. มนุปูรสุณาทีหิ อุสฺสนุสิสาฯ

อิติ กิพฺพิธานกเปฺป อุณาทิกโปฺป ฉโฏฺฐ กโณฺฑฯ

อุณาทิสุตฺตํ นิฏฺฐิตํฯ

มหากจฺจายนสทฺทาปาฐ

๑. สนฺธิกปฺป

ปฐมกณฺฑ

(ก)

เสฏฺฐํ ติโลกมหิตํ อภิวนฺทิยคฺคํ,
พุทฺธญฺจ ธมฺมมมลํ คณมุตฺตมญฺจ;
สตฺถุสฺส ตสฺส วจนตฺถวรํ สุพุทฺธุํ,
วกฺขามิ สุตฺตหิตเมตฺถ สุสนฺธิกปฺปํฯ

(ข)

เสยฺยํ ชิเนริตนเยน พุธา ลภนฺติ,
ตญฺจาปิ ตสฺส วจนตฺถสุโพธเนน;
อตฺถญฺจ อกฺขรปเทสุ อโมหภาวา,
เสยฺยตฺถิโก ปทมโต วิวิธํ สุเณยฺยํฯ

๑, ๑. **อโตฺถ อกฺขรสญฺญาโต**ฯ

สพฺพวจนานมโตฺถ อกฺขเรเหว สญฺญายเตฯ อกฺขรวิปตฺติยํ หิ อตฺถสฺส ทุนฺนยถา โหติ, ตสฺมา อกฺขรโกสลฺลํ พหูปการํ สุตฺตเนฺตสุฯ

๒, ๒. **อกฺขราปาทโย เอกจตฺตาลีสํ**ฯ

เต จ โข อกฺขรา อปิ **อ**การาทโย เอกจตฺตา ลีส สุตฺตเนฺตสุ โสปการาฯ

ตํ ยถา? อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ, ก ข ค ฆ ง, จ ฉ ช ฌ ญ, ฏ ฐ ฑ ฒ ณ, ต ถ ท ธ น, ป ผ พ ภ ม, ย ร ล ว ส ห ฬ อํ, อิติ **อกฺขรา** นามฯ

เตน กฺวโตฺถ? อโตฺถ อกฺขรสญฺญาโตฯ

๓, ๓. **ตโตฺถทนฺตา สรา อฏฺฐ**ฯ

ตตฺถ อกฺขเรสุ **อ**การาทีสุ **โอ**ทนฺตา อฏฺฐ อกฺขรา สรา นาม โหนฺติฯ

ตํ ยถา? อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ, อิติ **สรา** นามฯ

เตน กฺวโตฺถ? สรา สเร โลปํฯ

๔, ๔. **ลหุมตฺตา ตโย รสฺสา**ฯ

ตตฺถ อฏฺฐสุ สเรสุ ลหุมตฺตา ตโย สรา รสฺสา นาม โหนฺติฯ

ตํ ยถา? อ อิ อุ, อิติ **รสฺสา** นามฯ

เตน กฺวโตฺถ? รสฺสํฯ

๕, ๕. **อเญฺญ ทีฆาฯ**

ตตฺถ อฏฺฐสุ สเรสุ รเสฺสหิ อเญฺญ ปญฺจ สรา ทีฆา นาม โหนฺติฯ

ตํ ยถา? อา อี อู เอ โอ, อิติ **ทีฆา** นามฯ

เตน กฺวโตฺถ? ทีฆํฯ

๖, ๘. **เสสา พฺยญฺชนาฯ**

ฐเปตฺวา อฏฺฐ สเร เสสา อกฺขรา **ก**การาทโย **นิคฺคหิต**นฺตา พฺยญฺชนา นาม โหนฺติฯ

ตํ ยถา? ก ข ค ฆ ง, จ ฉ ช ฌ ญ, ฏ ฐ ฑ ฒ ณ, ต ถ ท ธ น, ป ผ พ ภ ม, ย ร ล ว ส ห ฬ อํ, อิติ **พฺยญฺชนา** นามฯ

เตน กฺวโตฺถ? สรา ปกติ พฺยญฺชเนฯ

๗, ๙. **วคฺคา ปญฺจปญฺจโส มนฺตาฯ**

เตสํ โข พฺยญฺชนานํ **ก**การาทโย มการนฺตา ปญฺจปญฺจโส อกฺขรวนฺโต วคฺคา นาม โหนฺติฯ

ตํ ยถา? ก ข ค ฆ ง, จ ฉ ช ฌ ญ, ฏ ฐ ฑ ฒ ณ, ต ถ ท ธ น, ป ผ พ ภ ม, อิติ **วคฺคา** นามฯ

เตน กฺวโตฺถ? วคฺคนฺตํ วา วเคฺคฯ

๘, ๑๐. **อํ อิติ นิคฺคหิตํฯ**

อํ อิติ นิคฺคหิตํ นาม โหติฯ

เตน กฺวโตฺถ? อํ พฺยญฺชเน นิคฺคหิตํฯ

๙, ๑๑. **ปรสมญฺญา ปโยเคฯ**

ยา จ ปน ปเรสุ สกฺกตคเนฺถสุ สมญฺญา โฆสาติ วา อโฆสาติ วา, ตา ปโยเค สติ เอตฺถาปิ ยุชฺชเนฺตฯ

ตตฺถ โฆสา นาม-ค ฆ ง, ช ฌ ญ, ฑ ฒ ณ, ท ธ น, พ ภ ม, ย ร ล ว ห ฬ, อิติ **โฆสา** นามฯ อโฆสา นาม-ก ข, จ ฉ, ฏ ฐ, ต ถ, ป ผ, ส, อิติ **อโฆสา** นามฯ

เตน กฺวโตฺถ? วเคฺค โฆสาโฆสานํ ตติยปฐมาฯ

๑๐, ๑๒. **ปุพฺพมโธฐิต มสฺสรํ สเรน วิโยชเยฯ**

ตตฺถ สนฺธึ กตฺตุกาโม ปุพฺพพฺยญฺชนํ อโธฐิตํ อสฺสรํ กตฺวา สรญฺจ อุปริ กตฺวา สเรน วิโยชเยฯ

ตตฺรายมาทิฯ

๑๑, ๑๔. **นเย ปรํ ยุเตฺต**ฯ

อสฺสรํ โข พฺยญฺชนํ อโธฐตํ ปรกฺขรํ นเย ยุเตฺตฯ ตตฺราภิรติมิเจฺฉยฺยฯ

ยุเตฺตติกสฺมา? อโกฺกจฺฉิ มํ อวธิ มํ, อชินิ มํ อหาสิ เมฯ เอตฺถ ปน ยุตฺตํ น โหติฯ

อิติ สนฺธิกเปฺป ปฐโม กโณฺฑฯ

ทุติยกณฺฑ

๑๒, ๑๓. **สรา สเร โลปํ**ฯ

สรา โข สเร ปเร โลปํ ปโปฺปนฺติฯ

ยสฺสินฺทฺริยานิ สมถงฺคตานิฯ โน เหตํ ภเนฺต สเมตายสฺมา สเงฺฆนฯ

๑๓, ๑๕. **วา ปโร อสรูปา**ฯ

สรมฺหา อสรูปา ปโร สโร โลปํ ปโปฺปติ วาฯ

จตฺตาโร’เม ภิกฺขเว ธมฺมา, กินฺนุ’ มาวสมณิโยฯ วาติ กสฺมา? ปญฺจินฺทฺริยานิ, ตยสฺสุ ธมฺมา ชหิตา ภวนฺติฯ

๑๔, ๑๖. **กฺวจาสจณฺณํ ลุเตฺต**ฯ

สโร โข ปโร ปุพฺพสเร ลุเตฺต กฺวจิ อสวณฺณํ ปโปฺปติฯ

สงฺขฺยํ โนเปติ เวทคู, พนฺธุเสฺสว สมาคโมฯ

กฺวจีติ กสฺมา? ยสฺสินฺทฺริยานิ, ตถูปมํ ธมฺมวรํ อเทสยิฯ

๑๕, ๑๗. **ทีฆํ**ฯ

สโร โข ปโร ปุพฺพสเร ลุเตฺต กฺวจิ ทีฆํ ปโปฺปติฯ สทฺธีธ วิตฺตํ ปุริสสฺส เสฏฺฐํ, อนาคาเรหิ จูภยํฯ

กฺวจีติ กสฺมา? ปญฺจหุปาลิ อเงฺคหิ สมนฺนาคโตฯ นตฺถญฺญํ กิญฺจิฯ

๑๖, ๑๘. **ปุโพฺพ จ**ฯ

ปุโพฺพ จ สโร ปรสรโลเป กเต กฺวจิ ทีฆํ ปโปฺปติฯ

กึ๎สูธ วิตฺตํ ปุริสสฺส เสฏฺฐํ, สาธูติ ปฏิสฺสุณิตฺวา, **กฺวจี**ติ กสฺมา? อิติสฺส มุหุตฺตมฺปิฯ

๑๗, ๑๙. **ยเมทนฺตสฺสาเทโส** ฯ

เอการสฺส อนฺตภูตสฺส สเร ปเร กฺวจิ **ย**การาเทโส โหติฯ

อธิคโต โข มฺยายํ ธมฺโม, ตฺยาหํ เอวํ วเทยฺยํ, ตฺยาสฺส ปหีนา โหนฺติฯ

กฺวจีติ กสฺมา? เน'นาคตา, อิติ เนตฺถฯ

๑๘, ๒๐. **วโมทุทนฺตานํ**ฯ

โอการุการานํ อนฺตภูตานํ สเร ปเร กฺวจิ วการาเทโส โหติฯ

อถ ขฺวสฺส, สฺวสฺส โหติ, พหฺวาพาโธ, วเตฺถฺวตฺถ วิหิตํ นิจฺจํ จกฺขาปาถมาคจฺฉติฯ

กฺวจีติกสฺมา? จตฺตาโร'เม ภิกฺขเว ธมฺมา, กินฺนุมาว สมณิโยฯ

๑๙, ๒๒. **สโพฺพ จํติ**ฯ

สโพฺพ อิเจฺจโส **ติ**สโทฺท พฺยญฺชโน สเร ปเร กฺวจิ **จ**การํ ปโปฺปติฯ

อิเจฺจตํ กุสลํ, อิจฺจสฺส วจนียํ, ปจฺจุตฺตริตฺวา, ปจฺจาหรติฯ

กฺวจีติ กสฺมา? อิติสฺส มุหุตฺตมฺปิฯ

๒๐, ๒๗. **โท ธสฺส จ**ฯ

ธอิเจฺจตสฺส สเร ปเร กฺวจิ **ท**การาเทโส โหติฯ

เอกมิทาหํ ภิกฺขเว สมยํฯ

กฺวจีติ กสฺมา? อิเธว มรณํ ภวิสฺสติฯ

วคฺคหเณน ธการสฺส **ห**การาเทโส โหติ สาหุ ทสฺสน มริยานํฯ

สุตฺตวิภาเคน พหุธา สิยา-

โต ทสฺส, ยถา? สุคโตฯ

โฏ ตสฺส, ยถา? ทุกฺกฏํฯ

โธ ตสฺส, ยถา? คนฺธโพฺพฯ

โตฺร ตฺตสฺส, ยถา? อตฺรโชฯ

โก คสฺส, ยถา? กุลูปโกฯ

โล รสฺส, ยถา? มหาสาโลฯ

โช ยสฺส, ยถา? ควโชฯ

โพฺพ วิสฺส, ยถา? กุพฺพโตฯ

โก ยสฺส, ยถา? สเกฯ

โย ชสฺส, ยถา? นิยํปุตฺตํฯ

โก ตสฺส, ยถา? นิยโกฯ

โจฺจ ตฺตสฺส, ยถา ภโจฺจฯ

โผ ปสฺส, ยถา? นิปฺผตฺติฯ

โข กสฺส, ยถา? นิกฺขมติฯ อิเจฺจวมาที โยเชตพฺพาฯ

๒๑, ๒๑. **อิวโณฺณ ยํ นวา**ฯ

ปุโพฺพ อิวโณฺณ สเร ปเร **ย**การํ ปโปฺปติ นวาฯ ปฏิสฺนฺถารวุตฺยสฺส, สพฺพา วิตฺยานุภูย เตฯ

นวาติ กสฺมา? ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคโต, มุตฺตจาคี อนุทฺธโตฯ

๒๒, ๒๘. **เอวาทิสฺส ริ ปุโพฺพ จ รโสฺส**ฯ

สรมฺหา ปรสฺส เอวสฺส เอการสฺส อาทิสฺส **ริ**กาโร โหติ, ปุโพฺพ จ สโร รโสฺส โหติ นวาฯ

ยถริว วสุธาตลญฺจ สพฺพํ, ตถริว คุณวา สุปูชนิโยฯ

นวาติ กสฺมา? ยถา เอว, ตถา เอวฯ

อิติ สนฺธิกเปฺป ทุติโย กโณฺฑฯ

ตติยกณฺฑ

๒๓, ๒๖. **สรา ปกติ พฺยญฺชเน**ฯ

สรา โข พฺยญฺชเน ปเร ปกติรูปานิ โหนฺติฯ

มโนปุพฺพงฺคมา ธมฺมา, ปมาโท มจฺจุโน ปทํ, ติโณฺณ ปารงฺคโต อหุฯ

๒๔, ๓๕. **สเร กฺวจิ**ฯ

สรา โข สเร ปเร กฺวจิ ปกติรูปานิ โหนฺติฯ

โก อิมํ ปถวิํ วิเจสฺสติฯ

กฺวจีติ กสฺมา? อปฺปสฺสุตายํ ปุริโสฯ

๒๕, ๓๗. **ทีฆํ**ฯ

สรา โข พฺยญฺชเน ปเร กฺวจิ ทีฆํ ปโปฺปนฺติฯ

สมฺมา ธมฺมํ วิปสฺสโต, เอวํ คาเม มุนี จเร, ขนฺตี ปรมํ ตโป ติติกฺขาฯ

กฺวจีติ กสฺมา? อิธ โมทติ เปจฺจ โมทติ, ปติลียติ, ปฏิหญฺญติฯ

๒๖, ๓๘. **รสฺสํ**ฯ

สรา โข พฺยญฺชเน ปเร กฺวจิ รสฺสํ ปโปฺปนฺติฯ

โภวาทินาม โส โหติ, ยถาภาวิ คุเณน โสฯ

กฺวจีติ กสฺมา? สมฺมาสมาธิ, สาวิตฺตี ฉนฺทโส มุขํ, อุปนียติ ชีวิตมปฺปมายุฯ

๒๗, ๓๙. **โลปญฺจ ตตฺรากาโร**ฯ

สรา โข พฺยญฺชเน ปเร กฺวจิ โลปํ ปโปฺปนฺติฯ ตตฺร จ โลเป กเต อการาคโม โหติฯ

ส สีลวาฯ ส ปญฺญวา เอส ธโมฺม สนนฺตโน, ส เว กสาวมรหติ, ส มานกาโมปิ ภเวยฺย, ส เว มุนิ ชาติภยํ อทสฺสิฯ

กฺวจีติ กสฺมา? โส มุนิ, เอโส ธโมฺม ปทิสฺสติ, น โส กาสาวมรหติฯ

๒๘, ๔๐. **ปร เทฺวภาโว ฐาเน**ฯ

สรมฺหา ปรสฺส พฺยญฺชนสฺส เทฺวภาโว โหติ ฐาเนฯ

อิธปฺปมาโท, ปุริสสฺส ชนฺตุโน, ปพฺพชฺชํ กิตฺตยิสฺสามิ, จาตุทฺทสิ, ปญฺจทฺทสิ, อภิกฺกนฺตตโร จโนฺทฯ

ฐาเนติ กสฺมา? อิธ โมทติ เปจฺจ โมทติฯ

๒๙, ๔๒. **วเคฺค โฆสาโฆสานํ ตติยปฐมา**ฯ

วเคฺค โข ปุเพฺพสํ พฺยญฺชนานํ โฆสาโฆสภูตานํ สรมฺหา ยถาสงฺขฺยํ ตติยปฐมกฺขรา เทฺวภาวํ คจฺฉนฺติ ฐาเนฯ

เอเสว จชฺฌานปฺผโล, ยตฺรฏฺฐิตํ นปฺปสเหยฺย มจฺจุ, เสเล ยถา ปพฺพตมุทฺธนิฏฺฐิโต, จตฺตาริฏฺฐานานิ นโร ปมโตฺตฯ

ฐาเนติ กสฺมา? อิธ เจตโส ทฬฺหํ คณฺหาติ ถามสาฯ

อิติ สนฺธิกปฺเป ตติโย กณฺฑฯ

จตุตฺถกณฺฑ

๓๐, ๕๘. **อํ พฺยญฺชเน นิคฺคหิตํ**ฯ

นิคฺคหิตํ โข พฺยญฺชเน ปเร อํ อิติ โหติฯ

เอวํ วุตฺต, ตํ สาธูติ ปฏิสฺสุณิตฺวาฯ

๓๑, ๔๙. **วคฺคนฺตํ วา วคฺเค**ฯ

วคฺคภูเต พฺยญฺชเน ปเร นิคฺคหิตํ โข วคฺคนฺตํ วา ปโปฺปติฯ

ตนฺนิจฺจุตํ, ธมฺมญฺจเร สุจริตํ, จิรปฺปวาสึ ปุริสํฯ สนฺตนฺตสฺส มนํ โหติ, ตงฺการุณิกํ, เอวโงฺข ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํฯ

วาคฺคหเณนนิคฺคหิตํ โข **ล**การาเทโส โหติฯ ปุคฺคลํฯ

วาติ กสฺมา? น ตํ กมฺมํ กตํ สาธุฯ

๓๒, ๕๐. **เอเห อํฺ**ฯ

เอการหกาเร ปเร นิคฺคหิตํ โข ญการํ ปโปฺปติ วาฯ

ปจฺจตฺตเญฺญว ปรินิพฺพายิสฺสามิ, ตเญฺญเวตฺถ ปฏิปุจฺฉิสฺสามิ, เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํฯ ตญฺหิ ตสฺส มุสา โหติฯ

วาติ กสฺมา? เอวเมตํ อภิญฺญาย, เอวํ โหติ สุภาสิตํฯ

๓๓, ๕๐. **สเย จ**ฯ

นิคฺคหิตํ โข **ย**กาเร ปเร สห **ย**กาเรน **ญ**การํ ปโปฺปติ วาฯ

สโญฺญโค, สญฺญุตฺตํฯ

วาติ กสฺมา? สํโยโค, สํยุตฺตํฯ

๓๔, ๕๒. **มทา สเร**ฯ

นิคฺคหิตสฺส โข สเร ปเร **ม**การ**ท**การาเทสา โหนฺติ วาฯ

ตมหํ พฺรูมิ พฺราหฺมณํ, เอตทโวจ สตฺถาฯ

วาติ กสฺมา? อโกฺกจฺฉิ มํ อวธิ มํ, อชินิ มํ อหาสิ เมฯ

๓๕, ๓๔. **ย ว ม ท น ต ร ลา จาคมา**ฯ

สเร ปเร **ย**กาโร **ว**กาโร **ม**กาโร **ท**กาโร **น**กาโร **ต**กาโร **ร**กาโร **ล**กาโร อิเม อาคมา โหนฺติ วาฯ

นยิมสฺส วิชฺชา, ยถยิทํ จิตฺตํฯ มิคี ภนฺตา วุทิกฺขติ, สิตฺตา เต ลหุ เมสฺสติ, อสิตฺตา เต ครุ เมสฺสติฯ อโสฺส ภโทฺร กสามิว, สมฺมทญฺญา วิมุตฺตานํฯ มนสาทญฺญา วิมุตฺตานํ, อตฺตทตฺถมภิญฺญายฯ จิรํนายติ, อิโต นายติฯ ยสฺมาติห ภิกฺขเว, ตสฺมาติห ภิกฺขเว, อชฺชตเคฺค ปาณุเปตํฯ สพฺภิเรว สมาเสถ, อารเคฺคริว สาสโป, สาสโปริว อารคฺคาฯ ฉฬภิญฺญา, สฬายตนํฯ

วาติ กสฺมา? เอวํ มหิทฺธิยา เอสา, อโกฺกจฺฉิ มํ อวธิ มํ, อชินิ มํ อหาสิ เม, อเชยฺย อนุคามิโกฯ

จคฺคหเณน อิเธว **ม**การสฺส **ป**กาโร โหติฯ จิรปฺปวาสึ ปุริสํฯ

กการสฺส จ **ท**กาโร โหติฯ สทตฺถปสุโต สิยาฯ

ทการสฺส จ **ต**กาโร โหติ, สุคโตฯ

๓๖, ๔๗. **กฺวจิ โอ พฺยญฺชเน**ฯ

พฺยญฺชเน ปเร กฺวจิ **โอ**การาคโม โหติฯ

อติปฺปโค โข ตาว สาวตฺถิยํ ปิณฺฑาย จริตุํฯ ปโรสหสฺสํฯ

กฺวจีติ กสฺมา? เอถ ปสฺสถิมํ โลกํ, อนฺธีภูโต อยํ โลโกฯ

๓๗, ๕๗. **นิคฺคหิตญฺจ**ฯ

นิคฺคหิตญฺจาคโม โหติ สเร วา พฺยญฺชเน วา ปเร กฺวจิฯ

จกฺขุํอุทปาทิ, อวํสิโร, ยาวญฺจิธ ภิกฺขเว ปุริมํ ชาตึ สรามิ, อณุํถูลานิ สพฺพโส, มโนปุพฺพงฺคมา ธมฺมาฯ

กฺวจีติ กสฺมา? อิเธว นํ ปสํสนฺติ, เปจฺจ สเคฺค ปโมทติ, น หิ เอเตหิ ยาเนหิ, คเจฺฉยฺย อคตํ ทิสํฯ

จคฺคหเณน วิสทฺทสฺส จ ปกาโร โหติฯ ปเจสฺสติ, วิเจสฺสติ วาฯ

๓๘, ๕๓. **กฺวจิ โลปํ**ฯ

นิคฺคหิตํ โข สเร ปเร กฺวจิ โลปํ ปโปฺปติฯ

ตาสาหํ สนฺติเก, วิทูนคฺคมิติฯ

กฺวจีติ กสฺมา? อหเมว นูน พาโล เอตมตฺถํ วิทิตฺวานฯ

๓๙, ๕๔. **พฺยญฺชเน จ**ฯ

นิคฺคหิตํ โข พฺยญฺชเน ปเร กฺวจิ โลปํ ปโปฺปติฯ

อริยสจฺจานทสฺสนํ, เอตํ พุทฺธานสาสนํฯ

กฺวจีติ กสฺมา? เอตํ มงฺคลมุตฺตมํ, ตํ โว วทามิ ภทฺทเนฺตฯ

๔๐, ๕๕. **ปโร วาสโร**ฯ

นิคฺคหิตมฺหา ปโร สโร โลปํ ปโปฺปติ วาฯ

ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ, อุตฺตตฺตํว, ยถาพีชํว, ยถาธญฺญํวฯ

วาติ กสฺมา? อหเมว นูน พาโล, เอตทโหสิฯ

๔๑, ๕๖. **พฺยญฺชโน จ วิสโญฺญโค**ฯ

นิคฺคหิตมฺหา ปรสฺมิํ สเร ลุเตฺต ยทิ พฺยญฺชโน สสโญฺญโค วิสโญฺญโค โหติฯ

เอวํส เต อาสโว, ปุปฺผํสา อุปฺปชฺชิฯ

ลุเตฺตติ กสฺมา? เอวมสฺส วิทูนคฺคมิติฯ

จคฺคหเณน ติณฺณํ พฺยญฺชนานมนฺตเร เย สรูปา, เตสมฺปิ โลโป โหติฯ อคฺยาคารํ, ปฏิสนฺถารวุตฺยสฺสฯ

อิติ สนฺธิกเปฺป จตุโตฺถ กโณฺฑฯ

ปญฺจมกณฺฑ

๔๒, ๓๒. **โคสเร ปุถสฺสาคโม กฺวจิ**ฯ

ปุถอิเจฺจตสฺส อเนฺต สเร ปเร กฺวจิ **ค**การาคโม โหติฯ

ปุถเค วฯ

๔๓, ๓๓. **ปาสฺส จโนฺต รโสฺส**ฯ

ปาอิเจฺจตสฺส อเนฺต สเร ปเร กฺวจิ **ค**การาคโม โหติ, อโนฺต จ สโร รโสฺส โหติฯ

ปเคว วุตฺยสฺสฯ

กฺวจีติ กสฺมา? ปา เอว วุตฺยสฺสฯ

๔๔, ๒๔. **อโพฺภ อภิ**ฯ

อภิอิเจฺจตสฺส สเร ปเร **อพฺภา**เทโส โหติฯ อพฺภุทีริตํ, อพฺภุคฺคจฺฉติฯ

๔๕, ๒๕. **อโชฺฌ อธิ**ฯ

อธิอิเจฺจตสฺส สเร ปเร **อชฺฌา**เทโส โหติฯ

อโชฺฌกาเส, อชฺฌาคมาฯ

๔๖, ๒๖. **เต น วา อิวเณฺณ**ฯ

เต จ โข **อภิอธิ**อิเจฺจเต อิวเณฺณ ปเร **อโพฺภ อโชฺฌ**อิติวุตฺตรูปา นํ โหนฺติ วาฯ

อภิจฺฉิตํ, อธีริตํฯ

วาติ กสฺมา? อพฺภีริตํ, อชฺฌิณมุโตฺตฯ

๔๗, ๒๗. **อติสฺส จนฺตสฺส**ฯ

อติอิเจฺจตสฺส อนฺตภูตสฺส **ติ**สทฺทสฺส อิวเณฺณ ปเร ''สโพฺพ จํ ตี''ติ วุตฺตรูปํ น โหติฯ

อตีสิคโณ, อตีริตํฯ

อิวเณฺณติ กสฺมา? อจฺจนฺตํฯ

๔๘, ๔๓. **กฺวจิ ปฏิ ปติสฺส**ฯ

ปติอิเจฺจตสฺส สเร วา พฺยญฺชเน วา ปเร กฺวจิ **ปฏิ**อาเทโส โหติฯ

ปฏคฺคิ ทาตโพฺพ, ปฏิหญฺญติฯ

กฺวจีติ กสฺมา? ปจฺจนฺติเมสุ ชนปเทสุ, ปติลียติ, ปติรูปเทสวาโส จฯ

๔๙, ๔๔. **ปุถสฺสุ พฺยญฺชเน**ฯ

ปุถอิเจฺจตสฺส อโนฺต สโร พฺยญฺชเน ปเร **อุ**กาโร โหติฯ

ปุถุชฺชโน, ปุถุภูตํฯ

อนฺตคฺคหเณน อปุถสฺสาปิ สเร ปเร อนฺตสฺส **อุ**กาโร โหติ, มนุญฺญํฯ

๕๐, ๔๕. **โอ อวสฺส**ฯ

อวอิเจฺจตสฺส พฺยญฺชเน ปเร กฺวจิ **โอ**กาโร โหติฯ

อนฺธกาเรน โอนทฺธาฯ

กฺวจีติ กสฺมา? อวสุสฺสตุ เม สรีเร มํสโลหิตํฯ

๕๑, ๕๙. **อนุปทิฏฺฐานํ วุตฺตโยคโต**ฯ

อนุปทิฏฺฐานํ อุปสคฺคนิปาตานํ สรสนฺธีหิ พฺยญฺชนสนฺธีหิ วุตฺตสนฺธีหิ จ ยถาโยคํ โยเชตพฺพํฯ

ปาปนํ , ปรายณํ, อุปายนํ, อุปาหนํ, นฺยาโยโค, นิคฺปธิ, อนฺโพโธ, ทฺวูปสนฺตํ, สฺวูปสนฺตํ, ทฺวาลโย, สฺวาลโย, ทฺราขฺยาตํ, สฺวาขฺยาโต, อุทีริตํ, สมุทฺทิฏฺฐํ, วิยคฺคํ, วิชฺฌคฺคํ, พฺยคฺคํ, อวยาคมนํ, อเนฺวติ, อนุปฆาโต, อนจฺฉริยํ, ปริเยสนา, ปรามาโส, เอวํ สเร จ โหนฺติฯ

ปริคฺคโห, ปคฺคโห, ปกฺกโม, ปรกฺกโม, นิกฺกโม, นิกฺกสาโว, นิลฺลยนํ, ทุลฺลยนํ, ทุมฺภิกฺขํ, ทุพฺพุตฺตํ, สนฺทิฏฺฐํ, ทุคฺคโห, วิคฺคโห, นิคฺคโต, อภิกฺกโม, ปฏิกฺกโม, เอวํ **พฺยญฺชเน** จฯ เสสา สเพฺพ โยเชตพฺพาฯ

อิติ สนฺธิกเปฺป ปญฺจโม กโณฺฑฯ

สนฺธิกโปฺป นิฏฺฐิโตฯ

๒. นามกปฺป

ปฐมกณฺฑ

๕๒, ๖๐. **ชินวจนยุตฺตํ หิ**ฯ

‘‘ชินวจนยุตฺตํ หิ’’ อิเจฺจตํ อธิการตฺถํ เวทิตพฺพํฯ

๕๓, ๖๑. **ลิงฺคญฺจ นิปฺปชฺชเต**ฯ

ยถา ยถา ชินวจนยุตฺตํ หิ ลิงฺคํ, ตถา ตถา อิธ ลิงฺคญฺจ นิปฺปชฺชเตฯ

ตํ ยถา? เอโส โน สตฺถา, พฺรหฺมา อตฺตา, สขา, ราชาฯ

๕๔, ๖๒. **ตโต จ วิภตฺติโย**ฯ

ตโต ชินวจนยุเตฺตหิ ลิเงฺคหิ วิภตฺติโย ปรา โหนฺติฯ

๕๕, ๖๓. **สิ โย, อํ โย, นา หิ, ส นํ, สฺมา หิ, ส นํ, สฺมิํ สุ**ฯ

กา จ ปน ตาโย วิภตฺติโย? สิ, โย อิติ ปฐมา, อํ, โยอิติ ทุติยา, นา หิ อิติ ตติยา, ส, นํอิติ จตุตฺถี, สฺมา, หิ อิติ ปญฺจมี, ส, นํ อิติ ฉฎฺฐี, สฺมิํ, สุ อิติ สตฺตมีฯ

วิภตฺติอิจฺจเนน กฺวโตฺถ? อมฺหสฺส มมํ สวิภตฺติสฺส เสฯ

๕๖, ๖๔. **ตทนุปโรเธน**ฯ

ยถา ยถา เตสํ ชินวจนานํ อนุปโรโธฯ ตถา ตถา อิธ ลิงฺคญฺจ นิปฺปชฺชเตฯ

๕๗, ๗๑. **อาลปเน สิ ค สโญฺญ**ฯ

อาลปนเตฺถ สิ คสโญฺญ โหติฯ

โภติ อเยฺย, โภติ กเญฺญ, โภติ ขราทิเยฯ

อาลปเนติ กิมตฺถํ? สา อยฺยาฯ

สีติ กิมตฺถํ? โภติโย อยฺยาโยฯ

คอิจฺจเนน กฺวโตฺถ? ฆเต จฯ

๕๘, ๒๙. **อิวณฺณุวณฺณา ฌลา**ฯ

อิวณฺณุวณฺณาอิเจฺจเต **ฌล**สญฺญา โหนฺติ ยถาสงฺขฺยํฯ

อิสิโน , อคฺคิโน, คหปติโน, ทณฺฑิโนฯ เสตุโน, เกตุโน, ภิกฺขุโนฯ สยมฺภุโน, อภิภุโนฯ

ฌลอิจฺจเนน กฺวโตฺถ? ฌลโต สสฺส โน วาฯ

๕๙, ๑๘๒. **เต อิตฺถิขฺยา โป**ฯ

เต อิวณฺณุวณฺณา ยทา อิตฺถิขฺยา, ตทา **ป**สญฺญา โหนฺติฯ

รตฺติยา, อิตฺถิยา, เธนุยา, วธุยาฯ

อิตฺถิขฺยาติ กิมตฺถํ? อิสินา, ภิกฺขุนาฯ

สอิจฺจเนน กฺวโตฺถ? ปโต ยาฯ

๖๐, ๑๗๗. **อา โฆ**ฯ

อากาโร ยทา อิตฺถิโขฺย, ตทา **ฆ**สโญฺญ โหติฯ

สทฺธาย, กญฺญาย, วีณาย, คงฺคาย, ทิสาย สาลาย, มาลาย, ตุลาย, โทลาย, ปภาย, โสภาย, ปญฺญาย, กรุณาย นาวาย, กปาลิกายฯ

อาติ กิมตฺถํ? รตฺติยา, อิตฺถิยาฯ

อิตฺถิโขฺยติ กิมตฺถํ? สตฺถารา เทสิโต อยํ ธโมฺมฯ

ฆอิจฺจเนน กฺวโตฺถ? ฆโต นาทีนํฯ

๖๑, ๘๖. **สาคโม เส**ฯ

สการาคโม โหติ **เส** วิภตฺติมฺหิฯ

ปุริสสฺส, อคฺคิสฺส, อิสิสฺส, ทณฺฑิสฺส, ภิกฺขุสฺส, สยมฺภุสฺส, อภิภุสฺสฯ

เสติ กิมตฺตํ? ปุริสสฺมิํฯ

๖๒, ๒๐๖. **สํสาเสฺวกวจเนสุ จ**ฯ

สํสาสุ เอกวจเนสุ วิภตฺตาเทเสสุ **ส**การาคโม โหติฯ

เอติสฺสํ, เอติสฺสา อิมิสฺสํ, อิมิสฺสา, ติสฺสํ, ติสฺสา,

ตสฺสํ ตสฺสา, ยสฺสํ, ยสฺสา, อมุสฺสํ, อมุสฺสาฯ

สํสาสฺวีติ กิมตฺถํ? อคฺคินา, ปาณินาฯ

เอกวจเนสฺวีติ กิมตฺถํ? ตาสํ, สพฺพาสํฯ

วิภตฺตาเทเสสฺวีติ กิมตฺถํ? มนสา, วจสา, ถามสาฯ

๖๓, ๒๑๗. **เอติมาสมิ**ฯ

เอตาอิมาอิเจฺจเตสมโนฺต สโร อิกาโร โหติ **สํสา**สุ เอกวจเนสุ วิภตฺตาเทเสสุฯ

เอติสฺสํ, เอติสฺสา, อิมิสฺสํ, อิมิสฺสาฯ

สํสาสฺวีติ กิมตฺถํ? เอตาย, อิมายฯ

เอกวจเนสฺวีติ กิมตฺถํ? เอตาสํ, อิมาสํฯ

๖๔, ๒๑๖. **ตสฺสา วา**ฯ

ตสฺสา อิตฺถิยํ วตฺตมานสฺส อนฺตสฺส **อา**การสฺส **อิ**กาโร โหติ วา **สํสา**สุ เอกวจเนสุ วิภตฺตาเทเสสุฯ

ติสฺสํ, ติสฺสา, ตสฺสํ, ตสฺสาฯ

๖๕, ๒๑๕. **ตโต สสฺส สฺสาย**ฯ

ตโต **ตา เอตา อิมา**โต **ส**สฺส วิภตฺติสฺส **สฺสายา**เทโส โหติ วาฯ

ติสฺสาย, เอติสฺสาย, อิมิสฺสายฯ

วาติ กิมตฺถํ? ติสฺสา, เอติสฺสา, อิมิสฺสาฯ

๖๖, ๒๐๕. **โฆ รสฺสํ**ฯ

โฆ รสฺสมาปชฺชเต **สํสา**สุ เอกวจเนสุ วิภตฺตาเทเสสุฯ

ตสฺสํ, ตสฺสา, ยสฺสํ, ยสฺสา, สพฺพสฺสํ, สพฺพสฺสาฯ

สํสาสฺวีติ กิมตฺถํ? ตาย, สพฺพายฯ

เอกวจเนสฺวีติ กิมตฺถํ? ตาสํ, สพฺพาสํฯ

๖๗, ๒๒๙. **โน จ ทฺวาทิโต นํมฺหิ**ฯ

ทฺวิอิเจฺจวมาทิโต สงฺขฺยาโต **น**การาคโม โหติ นํมฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

ทฺวินฺนํ, ตินฺนํ, จตุนฺนํ, ปญฺจนฺนํ, ฉนฺนํ, สตฺตนฺนํ, อฏฺฐนฺนํ, นวนฺนํ, ทสนฺนํฯ

ทฺวาทิโตติ กิมตฺถํ? สหสฺสานํฯ

นํมฺหีติ กิมตฺถํ? ทฺวีสุ, ตีสุฯ

จคฺคหเณนสฺสญฺจาคโม โหติฯ จตสฺสนฺนํ อิตฺถีนํ ติสฺสนฺนํ เวทนานํฯ

๖๘, ๑๘๔. **อมา ปโต สฺมึสฺมานํ วา**ฯ

ปอิเจฺจตสฺมา **สฺมึสฺมา**อิเจฺจเตสํ **อํอา**อาเทสา โหนฺติ วา ยถาสงฺขฺยํฯ

มตฺยํ, มติยํ, มตฺยา, มติยา, นิกตฺยํฯ นิกติยํ, นิกตฺยา, นิกติยา, วิกตฺยํ, วิกติยํ, วิกตฺยา, วิกติยา, วิรตฺยํ, วิรติยํ, วิรตฺยา, วิรติยา, รตฺยํ, รติยํ, รตฺยา, รติยา, ปุถฺพฺยํ, ปุถวิยํ, ปุถฺพฺยา, ปุถวิยา, ปวตฺยํ, ปวตฺยา, ปวตฺติยํ, ปวตฺติยาฯ

๖๙, ๑๘๖. **อาทิโต โอ จ**ฯ

อาทิอิเจฺจตสฺมา **สฺมึ**วจนสฺส **อํโอ**อาเทสา โหนฺติ วาฯ

อาทึ , อาโทฯ

วาติ กิมตฺถํ? อาทิสฺมึ, อาทิมฺหิ นาถํ นมสฺสิตฺวาน,

จคฺคหเณน อญฺญสฺมาปิ **สฺมึ** วจนสฺส **อา โอ อํ**อาเทสา โหนฺติฯ ทิวา จ รโตฺต จ หรนฺติ เย พลิฯ พาราณสึ อหุ ราชาฯ

๗๐, ๓๐. **ฌลานมิยุวา สเร วา**ฯ

ฌลอิเจฺจเตสํ **อิย อุว**อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติ วา สเร ปเร ยถาสงฺขฺยํฯ

ติยนฺตํ ปจฺฉิยาคาเร, อคฺคิยาคาเร, ภิกฺขุวาสเน นิสีทติ, วุฑฺวาสเน นิสีทติฯ

สเรติ กิมตฺถํ? ติมลํ, ติผลํ, ติจตุกฺกํ, ติทณฺฑํ, ติโลกํ, ตินยนํ, ติปาสํ, ติหํสํ, ติภวํ, ติขนฺธํ, ติปิฏกํ, ติเวทนํ, จตุทฺทิสํ, ปุถุภูตํฯ

วาติ กิมตฺถํ? ปญฺจหเงฺคหิ ตีหากาเรหิฯ จกฺขายตนํฯ

วาติ วิกปฺปนตฺถํ, **อิ**การสฺส **อยา**เทโส โหติ, วตฺถุตฺตยํฯ

๗๑, ๕๐๕. **ยวการา จ**ฯ

ฌลานํ ยการ **ว**การาเทสา โหนฺติ สเร ปเร ยถาสงฺขฺยํฯ

อคฺยาคารํ , ปกฺขายตนํ, สฺวาคตํ, เต มหาวีรฯ

จคฺคหณํ สมฺปิณฺฑนตฺถํฯ

๗๒, ๑๘๕. **ปสญฺญสฺส จ**ฯ

ปสญฺญสฺส จ อิวณฺณสฺส วิภตฺตาเทเส สเร ปเร **ย**การาเทโส โหติฯ

ปุถฺพฺยา, รตฺยา, มตฺยาฯ

สเรติ กิมตฺถํ? ปุถวิยํฯ

๗๓, ๑๗๔. **คาว เส**ฯ

โคอิเจฺจตสฺส **โอ**การสฺส **อาวา**เทโส โหติ **เส** วิภตฺติมฺหิฯ

คาวสฺสฯ

๗๔, ๑๖๙. **โยสุ จ**ฯ

โคอิเจฺจตสฺส **โอ**การสฺส **อาวา**เทโส โหติ **โย**อิเจฺจเตสุ ปเรสุฯ

คาโว คจฺฉนฺติ, คาโว ปสฺสนฺติ, คาวี คจฺฉนฺติ, คาวี ปสฺสนฺติฯ

จคฺคหณํ กิมตฺถํ? **นาสฺมาสฺมิํ**สุ วจเนสุ **อาวา** เทโส โหติฯ

คาเวน, คาวา, คาเว, คาเวสุฯ

๗๕, ๑๗๐. **อวมฺหิ จ**ฯ

โคอิเจฺจตสฺส **โอ**การสฺส **อาวอว**อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติ อํมฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

คาวํ, ควํฯ

จคฺคหเณน สาทิเสเสสุ ปุพฺพุตฺตวจเนสุ **โค**อิเจฺจตสฺส **โอ**การสฺส **อวา**เทโส โหติฯ

ควสฺส, คโว, คเวน, ควา, คเว, คเวสุฯ

๗๖, ๑๗๑. **อาวสฺสุ วา**ฯ

อาวอิเจฺจตสฺส **คาวา**เทสสฺส อนฺต สรสฺส **อุ**การาเทโส โหติ วา อํมฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

คาวุํ, คาวํฯ

อาวเสฺสติ กิมตฺถํ? คาโว ติฏฺฐนฺติฯ

๗๗, ๑๗๕. **ตโต นมํ ปติมฺหา ลุเตฺต จ สมาเส**ฯ

ตโต **โค**สทฺทโต นํวจนสฺส **อํ**อาเทโส โหติ, **โค**อิเจฺจตสฺส **โอ**การสฺส **อวา**เทโส โหติ **ปติ**มฺหิ ปเร อลุเตฺต จ สมาเสฯ

ควปติฯ

อลุเตฺตติ กิมตฺถํ? โคปติฯ

จคฺคหเณน อสมาเสปิ นํวจนสฺส อํอาเทโส โหติ, **โค**อิเจฺจตสฺส **โอ**การสฺส **อวา**เทโส โหติฯ

ควํฯ

๗๘, ๓. **โอสเร จ**ฯ

โคอิเจฺจตสฺส **โอ**การสฺส **อวา**เทโส โหติ สมาเส จ สเร ปเรฯ

ควสฺสกํ, คเวฬกํ, ควาชินํฯ

จคฺคหเณน อฺวณฺณอิเจฺจวมนฺตานํ ลิงฺคานํ **อฺวอวอฺรา**เทสา โหนฺติ **สฺมิํโย**อิเจฺจเตสุ กฺวจิฯ

ภฺวิ, ปสโว, คฺรโว, จตฺโรฯ

สเรติ กิมตฺถํ? โคธโน, โควิโนฺทฯ

๗๙, ๔๖. **ตพฺพิปรีตูปปเท พฺยญฺชเน จ**ฯ

ตสฺส **อว**สทฺทสฺส ยทา อุปปเท ติฏฺฐมานสฺส ตสฺส **โอ**การสฺส วิปรีโต โหติ พฺยญฺชเน ปเรฯ

อุคฺคเต สูริเย, อุคฺคจฺฉติ, อุคฺคเหตฺวาฯ

จคฺคหณมวธารณตฺถํฯ อวสาเน, อวกิรเณ, อวกิรติฯ

๘๐, ๑๗๓. **โคณ นํมฺหิ วา**ฯ

สพฺพเสฺสว **โค**สทฺทสฺส **โคณา**เทโส โหติ วา นํมฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

โคณานํ สตฺตนฺนํฯ

วาติ กิมตฺถํ?

โคนเญฺจ ตรมานานํ, อุชุํ คจฺฉติ ปุงฺคโวฯ

สพฺพา คาวี อุชุํ ยนฺติ, เนเตฺต อุชุํ คเต สติฯ

โยควิภาเคน อญฺญตฺราปิ **โคณา**เทโส โหติฯ โคณภูตานํฯ

๘๑, ๑๗๒. **สุหินาสุ จ**ฯ

สุหินาอิเจฺจเตสุ สพฺพสฺส **โค**สทฺทสฺส **โคณา**เทโส โหติ วาฯ

โคเณสุ, โคเณหิ, โคเณภิ, โคเณนฯ

วาติ กิมตฺถํ? โคสุ, โคหิ, โคภิ, คเวนฯ

จคฺคหเณน สฺยาทิเสเสสุ ปุพฺพุตฺตรวจเนสุปิ **โคณ คุ ควยา**เทสา โหนฺติฯ โคโณ, โคณา, โคณํ, โคเณ, โคณสฺส, โคณมฺหาฯ โคณมฺหิ, คุนฺนํ, ควเยหิ, ควเยภิฯ

๘๒, ๑๔๙. **อํโม นิคฺคหิตํ ฌลเปหิ**ฯ

อํวจนสฺส **ม**การสฺส จ **ฌลป**อิเจฺจเตหิ นิคฺคหิตํ โหติ

อคฺคิํ, อิสิํ, คหปติํ, ทณฺฑิํ, มเหสิํ, ภิกฺขุํ, ปฏุํ, สยมฺภุํ, อภิภุํ, รตฺติํ, อิตฺถิํ, วธุํ, ปุลฺลิงฺคํ, ปุมฺภาโว, ปุโงฺกกิโลฯ

อํโมติ กิมตฺถํ? อคฺคินา, ปาณินา, ภิกฺขุนา, รตฺติยา, อิตฺถิยา, วธุยาฯ

ฌลเปหีติ กิมตฺถํ? สุขํ, ทุกฺขํฯ

ปุนารมฺภ หณํ วิภาสานิวตฺตนตฺถํฯ อคฺคิํ, ปฏุํ, พุทฺธิํ, วธุํฯ

๘๓, ๖๗. **สรโลโป’ มาเทส ปจฺจยาทิมฺหิ สรโลเป ตุ ปกติ**ฯ

สรโลโป โหติ อมาเทสปจฺจยาทิมฺหิ สร โลเป ตุ ปกติ โหติฯ

ปุริสํ, ปุริเส, ปาปํ, ปาเป, ปาปิโย, ปาปิโฏฺฐฯ

อมาเทสปจฺจยาทิมฺหีติ กิ ตฺถํ? อปฺปมาโท อมตํ ปทํฯ

สรโลเปติ กิมตฺถํ? ปุริสสฺส, ทณฺฑินํฯ

ตุคฺคหณมวธารณตฺถํฯ ภิกฺขุนี, คหปตานีฯ

ปกติคฺคหณสามเตฺถน ปุน สนฺธิภาโว จ โหติฯ เสโยฺย, เสโฏฺฐ, เชโยฺย, เชโฏฺฐฯ

๘๔, ๑๔๔. **อโฆรสฺสเมกวจนโยสฺวปิ จ**ฯ

อโฆ สโร รสฺสมาปชฺชเต เอกวจนโยอิเจฺจเตสุฯ

อิตฺถิํ, อิตฺถิโย, อิตฺถิยาฯ วธุํ, วธุโย, วธุยาฯ ทณฺฑิํ, ทณฺฑิโน, ทณฺฑินาฯ สยมฺภุํ, สยมฺภุโว, สยมฺภุนาฯ

อโฆติ กิมตฺถํ? กญฺญํ, กญฺญาโย, กญฺญายฯ

เอกวจนโยสฺวีติ กิมตฺถํ? อิตฺถีหิ, สยมฺภูหิฯ

จคฺคหณมวธารณตฺถํฯ นทิํ, นทิโย, นทิยาฯ

อปิคฺคหเณน น รสฺสมาปชฺชเตฯ อิตฺถี, ภิกฺขุนีฯ

๘๕, ๑๕๐. **น สิสฺมิมนปุํสกานิ**ฯ

สิสฺมึ อนปุํสกานิ ลิงฺคานิ น รสฺสมาปชฺชเนฺต ฯ อิตฺถี, ภิกฺขุนี, วธู, ทณฺฑี, สยมฺภู ฯ

สิสฺมินฺติ กิมตฺถํ? โภติ อิตฺถิ, โภติ วธุ, โภ ทณฺฑิ, โภ สยมฺภุ ฯ

อนปุํสกานีติ กิมตฺถํ? สุขการิ ทานํ, สุขการิ สีลํ, สีฆยายิ จิตฺตํ ฯ

๘๖, ๒๒๗. **อุภาทิโต นมินฺนํ** ฯ

อุภอิเจฺจวมาทิโต สงฺขฺยาโต **นํ**วจนสฺส **อินฺนํ** โหติ ฯ

อุภินฺนํ, ทฺวินฺนํ ฯ

อุภาทิโตติ กิมตฺถํ? อุภเยสํ ฯ

๘๗, ๒๓๑. **อิณฺณมิณฺณนฺนํ ตีหิ สงฺขฺยาหิ** ฯ

นํวจนสฺส **อิณฺณํ อิณฺณนฺนํ** อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติ ตีหิ สงฺขฺยาหิ ฯ

ติณฺณํ, ติณฺณนฺนํ ฯ

ตีหีติ กิมตฺถํ? ทฺวินฺนํ ฯ

๘๘, ๑๔๗. **โยสุ กตนิการโลเปสุ ทีฆํ** ฯ

สเพฺพ สรา **โย**สุ กตนิการโลเปสุ ทีฆมาปชฺชเนฺต ฯ

อคฺคี, ภิกฺขู, รตฺตี, ยาคู, อฏฺฐี, อฏฺฐีนิ, อายู, อายูนิ, สพฺพานิ, ยานิ, ตานิ, กานิ, กตมานิ, เอตานิ, อปูนิ, อิมานิ ฯ

โยสฺวีติ กิมตฺถํ? อคฺคิ, ภิกฺขุ, รตฺติ, ยาคุ, สโพฺพ, โย, โส, โก, อมุโก ฯ

กตนิการโลเปสฺวีติ กิมตฺถํ? อิตฺถิโย, วธุโย, สยมฺภุโว ฯ

ปุนารมฺภคฺคหณํ กิมตฺถํ? นิจฺจทีปนตฺถํ ฯ อคฺคี, ภิกฺขู, รตฺตี, ยานิ, ตานิ, กตมานิ ฯ

๘๙, ๘๗. **สุนํหิสุ จ** ฯ

สุนํหิอิเจฺจเตสุ สเพฺพ สรา ทีฆมาปชฺชเนฺต ฯ

อคฺคีสุ, อคฺคีนํ, อคฺคีหิ, รตฺตีสุ, รตฺตีนํ, รตฺตีหิ ฯ ภิกฺขูสุ, ภิกฺขูนํ, ภิกฺขูหิ ฯ ปุริสานํ ฯ

เอเตสฺวีติ กิมตฺถํ? อคฺคินา, ปาณินา, ทณฺฑินา ฯ

จคฺคหณมวธารณตฺถํ ฯ สุเขเตฺตสุ พฺรหฺมจาริสุ, ธมฺมมกฺขาสิ ภควา ภิกฺขุนํ ทตฺวา สเกหิ ปาณิภิ ฯ

๙๐, ๒๕๒. **ปญฺจาทีนมตฺตํ** ฯ

ปญฺจาทีนํ สงฺขฺยานํ อโนฺต อตฺตมาปชฺชเต **สุนํหิ**อิเจฺจเตสุฯ

ปญฺจสุ, ปญฺจนฺนํ, ปญฺจหิ, ฉสุ, ฉนฺนํ, ฉหิ, สตฺตสุ, สตฺตนฺนํ, สตฺตหิ, อฏฺฐสุ, อฏฺฐนฺนํ, อฏฺฐหิ, นวสุ, นวนฺนํ, นวหิ, ทสสุ, ทสนฺนํ, ทสหิฯ

ปญฺจาทีนมีติ กิมตฺถํ? ทฺวีสุ, ทฺวินฺนํ, ทฺวีหิฯ

อตฺตมิติภาวนิเทฺทโส อุภยสฺสาคมนตฺถํ, อโนฺต **อุ**กาโร **อ**ตฺตมาปชฺชเตฯ จตสฺสนฺนํ อิตฺถีนํฯ ติสฺสนฺนํ เวทนานํฯ

๙๑, ๑๙๔. **ปติสฺสินีมฺหิ**ฯ

ปติสฺสโนฺต **อ**ตฺตมาปชฺชเต อินีมฺหิ ปจฺจเย ปเรฯ

คหปตานีฯ

อินีมฺหีติ กิมตฺถํ? คหปติฯ

๙๒, ๑๐๐. **นฺตุสฺสโนฺต โยสฺจ**ฯ

นฺตุปจฺจยสฺส อโนฺต **อ**ตฺตมาปชฺชเต **สุนํหิโย**อิเจฺจเตสุ ปเรสุฯ

คุณวเนฺตสุ, คุณวนฺตานํ, คุณวเนฺตหิ, คุณวนฺตา, คุณวเนฺตฯ

นฺตุเสฺสติ กิมตฺถํ? อิสีนํฯ

เอเตสฺวีติ กิมตฺถํ? คุณวาฯ

จคฺคหเณน อเญฺญสุ วจเนสุ **อ**ตฺตญฺจ โหติฯ คุณวนฺตสฺมึ, คุณวเนฺตนฯ

อนฺตคฺคหเณน นฺตุปจฺจยสฺส อโนฺต อตฺตมาปชฺชเต, **โย**นญฺจ อิกาโร โหติฯ คุณวนฺติฯ

๙๓, ๑๐๖. **สพฺพสฺส วา อํเสสุ**ฯ

สพฺพเสฺสว **นฺตุ**ปจฺจยสฺส อตฺตํ โหติ วา **อํส**อิเจฺจเตสุฯ

สติมํ ภิกฺขุ, สติมนฺตํ ภิกฺขุํ วา, พนฺธุมํ ราชานํ, พนฺธุมนฺตํ ราชานํ วา, สติมสฺส ภิกฺขุโน, สติมโต ภิกฺขุโน วา, พนฺธุมสฺส รโญฺญ สุงฺกํ, พนฺธุมโต รโญฺญ วา สุงฺกํ เทติฯ

เอเตสฺวีติ กิมตฺถํ? สติมา ภิกฺขุ, พนฺธุมา ราชาฯ

๙๔, ๑๐๕. **สิมฺหิ วา**ฯ

นฺตุปจฺจยสฺส อนฺตสฺส อตฺตํ โหติ วา **สิ**มฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

หิมวโนฺต ปพฺพโตฯ

วาติ กิมตฺถํ? หิมวา ปพฺพโตฯ

๙๕, ๑๔๕. **อคฺคิสฺสินิ** ฯ

อคฺคิสฺสนฺตสฺส **อินิ** โหติ วา **สิ**มฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

ปุรโต อคฺคินิ, ปจฺฉโต อคฺคินิ, ทกฺขิณโต อคฺคินิ, วามโต อคฺคินิฯ

วาติ กิมตฺถํ? อคฺคิฯ

๙๖, ๑๔๘. **โยสฺวกตรโสฺส โฌ**ฯ

โยสุ อกตรโสฺส **โฌ** อตฺตมาปชฺชเตฯ

อคฺคโย มุนโย, อิสโย, คหปตโยฯ

โยสฺวีติ กิมตฺถํ? อคฺคีสุฯ

อกตรโสฺสติ กิมตฺถํ? ทณฺฑิโนฯ

โฌติ กิมตฺถํ? รตฺติโยฯ

๙๗, ๑๕๖. **เวโวสุ โล จ**ฯ

เวโวอิเจฺจเตสุ อกตรโสฺส **โล อ**ตฺตมาปชฺชเตฯ

ภิกฺขเว, ภิกฺขโว, เหตเว, เหตโวฯ

อกตรโสฺสติ กิมตฺถํ? สยมฺภุโว, เวสฺสภุโว, ปราภิภุโวฯ

เวโวสฺวีติ กิมตฺถํ? เหตุนา, เกตุนา, เสตุนาฯ

จคฺคหณมนุกฑฺฒนตฺถํฯ

๙๘, ๑๘๖. **มาตุลาทีนมานตฺตมีกาเร**ฯ

มาตุลอิเจฺจวมาทีนํ อโนฺต **อาน**ตฺตมาปชฺชเต **อี**กาเร ปจฺจเย ปเรฯ

มาตุลานี , อยฺยกานี, วรุณานีฯ

อีกาเรติ กิมตฺถํ? ภิกฺขุนี, ราชินี, ชาลินี, คหปตานีฯ

อานตฺตคฺคหเณน นทีอิเจฺจตสฺส **ที**สทฺทสฺส **โชฺชชฺชา** อาเทสา โหนฺติ สห วิภตฺติยา **โยนาส**อิเจฺจเตสุฯ นโชฺช สนฺทนฺติ, นชฺชา กตํ ตรงฺคํ, นชฺชา เนรญฺชราย ตีเรฯ

๙๙, ๘๑. **สฺมาหิสฺมินํมฺหาภิมฺหิวา**ฯ

สพฺพโต ลิงฺคโต **สฺมาหิสฺมึ** อิเจฺจเตสํ **มฺหาภิมฺหิ**อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติ วา ยถา สงฺขฺยํฯ

ปุริสมฺหา, ปุริสสฺมา, ปุริเสภิ, ปุริเสหิ, ปุริสมฺหิ, ปุริสสฺมึฯ

สฺมาหิสฺมึนมิติ กิมตฺถํ? วณฺณวนฺตํ อคนฺธกํ วิรุฬฺหปุปฺผํ, มหนฺตํ ฉตฺตํ มหาฉตฺตํ, มหนฺตํ ธชํ มหาธชํฯ

๑๐๐, ๒๑๔. **น ติเมหิ กตากาเรหิ**ฯ

ต อิมอิเจฺจเตหิ กตากาเรหิ **สฺมาสฺมึ นํมฺหามฺหิ**อิเจฺจเต อาเทสา เนว โหนฺติฯ

อสฺมา ฐานา ภยํ อุปฺปชฺชติ, อสฺมึ ฐาเน ภยํ ติฏฺฐติ, อสฺมา, อสฺมึฯ

กตากาเรหีติ กิมตฺถํ? ตมฺหา, ตมฺหิ, อิมมฺหา, อิมมฺหิฯ

๑๐๑, ๘๐. **สุหิสฺวกาโร เอ**ฯ

สุหิอิเจฺจเตสุ อกาโร เอตฺตมาปชฺชเตฯ

สเพฺพสุ, เยสุ, เตสุ, เกสุ, ปุริเสสุ, อิเมสุ, กุสเลสุ, ตุเมฺหสุ, อเมฺหสุ, สเพฺพหิ, เยหิ, เตหิ, เกหิ, ปุริเสหิ, อิเมหิ, กุสเลหิ, ตุเมฺหหิ, อเมฺหหิฯ

๑๐๒, ๒๐๒. **สพฺพนามานํ นํมฺหิ จ**ฯ

สเพฺพสํ สพฺพนามานํ อโนฺต อกาโร เอตฺตมาปชฺชเต นํมฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

สเพฺพสํ, สเพฺพสานํ, เยสํ, เยสานํ, เตสํ, เตสานํ, อิเมสํ, อิเมสานํ, เกสํ, เกสานํ, อิตเรสํ, อิตเรสานํ, กตเมสํ, กตเมสานํฯ **สพฺพนามาน**มิติ กิมตฺถํ? พุทฺธานํ ภควนฺตานํ อาจิณฺณสมาจิโณฺณฯ

อกาโรติ กิมตฺถํ? อมูสํ, อมูสานํฯ

นํมฺหีติ กิมตฺถํ? สเพฺพ, อิเมฯ

จคฺคหณ มนุกฑฺฒนตฺถํฯ

๑๐๓, ๗๙. **อโต เนน**ฯ

ตสฺมา **อ**การโต **นา**วจนสฺส **เอนา**เทโส โหติฯ

สเพฺพน, เยน, เตน, เกน, อเนน, ปุริเสน, รูเปนฯ

อโตติ กิมตฺถํ? มุนินา, อมุนา, ภิกฺขุนาฯ

นาติ กิมตฺถํ? ตสฺมาฯ

๑๐๔, ๖๖. **โส**ฯ

ตสฺมา **อ**การโต **สิ**วจนสฺส **โอ**การาเทโส โหติฯ

สโพฺพ, โย, โส, โก, อมุโก, ปุริโสฯ

สีติ กิมตฺถํ? ปุริสานํฯ

อโตติ กิมตฺถํ? สยมฺภูฯ

๑๐๕, ๐. **โส วา**ฯ

ตสฺมา **อ**การโต **นา**วจนสฺส **โส**อาเทโส โหติ วาฯ

อตฺถโส ธมฺมํ ชานาติ, พฺยญฺชนโส อตฺถํ ชานาติ, อกฺขรโส, สุตฺตโส, ปทโส, ยสโสฯ อุปายโส, สพฺพโส, ถามโส, ฐานโสฯ

วาติ กิมตฺถํ? ปาเทน วา ปาทารเหน วา อติเรกปาเทน วา โย ภิกฺขุ เถยฺยจิตฺเตน ปรสฺส ภณฺฑํ คณฺหาติ, โส ภิกฺขุ ปาราชิโก โหติ อสํวาโสฯ

๑๐๖, ๓๑๓. **ทีโฆเรหิ**ฯ

ทีฆโอรอิเจฺจเตหิ **สฺมา**วจนสฺส **โส**อาเทโส โหติ วาฯ

ทีฆโส, โอรโส, ทีฆมฺหา, โอรมฺหาฯ

ทีโฆเรหิติ กิมตฺถํ? สรมฺหา, วจนมฺหาฯ

๑๐๗, ๖๙. **สพฺพโยนีนมาเอ**ฯ

ตสฺมา **อ**การโต สเพฺพสํ **โยนีนํอาเอ** อาเทสา โหนฺติ วา ยถาสงฺขฺยํฯ

ปุริสา, ปุริเส, รูปา, รูเปฯ

วาติ กิมตฺถํ? อคฺคโย, มุนโย, อิสโยฯ

โยนีนนฺติ กิมตฺถํ? ปุริสสฺส, รูปสฺสฯ

อการโตติ กิมตฺถํ? ทณฺฑิโน, อฏฺฐีนิ, อคฺคี ปชฺชลนฺติ, มุนี จรนฺติฯ

๑๐๘, ๙๐. **สฺมาสฺมิํนํวา**ฯ

ตสฺมา **อ**การโต สเพฺพสํ **สฺมาสฺมิํ**อิเจฺจเตสํ **อา เอ** อาเทสา โหนฺติ วา ยถาสงฺขฺยํฯ

ปุริสา , ปุริสสฺมา, ปุริเส, ปุริสสฺมิํฯ

อการโตติ กิมตฺถํ? ทณฺฑินา, ทณฺฑิสฺมิํ, ภิกฺขุนา, ภิกฺขุสฺมิํฯ

๑๐๙, ๓๐๔. **อาย จตุเตฺถกวจนสฺสตุ**ฯ

ตสฺมา **อ**การโต จตุเตฺถกวจนสฺส **อายา**เทโส โหติ วาฯ

อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺสานํ พุโทฺธ โลเก อุปฺปชฺชติฯ

อโตติ กิมตฺถํ? อิสิสฺสฯ

จตุตฺถีติ กิมตฺถํ? ปุริสสฺส มุขํฯ

เอกวจนเสฺสติ กิมตฺถํ? ปุริสานํ ททาติฯ

วาติ กิมตฺถํ? ทาตา โหติ สมณสฺส วา พฺราหฺมณสฺส วาฯ

ตุคฺคหเณนตฺถญฺจ โหติฯ อตฺถตฺถํ, หิตตฺถํ, สุขตฺถํฯ

๑๑๐, ๒๐๑. **ตโย เนว จ สพฺพนาเมหิ**ฯ

เตหิ สพฺพนาเมหิ **อ**การเนฺตหิ **สฺมาสฺมึ ส**อิเจฺจเตสํ ตโย **อา เอ อายา**เทสา เนว โหนฺติฯ

สพฺพสฺมา , สพฺพสฺมึ, สพฺพสฺสฯ ยสฺมา, ยสฺมึ, ยสฺสฯ ตสฺมา, ตสฺมึ, ตสฺสฯ กสฺมา, กสฺมึ, กสฺสฯ อิมสฺมา, อิมสฺมึ, อิมสฺสฯ

สพฺพนาเมหีติ กิมตฺถํ? ปาปา, ปาเป, ปาปายฯ

จคฺคหณมนุกฑฺฒนตฺถํฯ

๑๑๑, ๑๗๙. **ฆโต นาทีนํ**ฯ

ตสฺมา **ฆโต นา**ทีนเมกวจนานํ วิภตฺติคณานํ **อายา**เทโส โหติฯ

กญฺญาย กตํ กมฺมํ, กญฺญาย ทียเต, กญฺญาย นิสฺสฏํ วตฺถํฯ กญฺญาย ปริคฺคโห, กญฺญาย ปติฏฺฐิตํ สีลํฯ

ฆโตติ กิมตฺถํ? รตฺติยา, อิตฺถิยา, เธนุยา, วธุยาฯ

นาทีนมิติ กิมตฺถํ? กญฺญํ ปสฺสติ, วิชฺชํ, วีณํ, คงฺคํฯ

เอกวจนานมิติ กิมตฺถํ? สพฺพาสุ, ยาสุ, ตาสุ, กาสุ, อิมาสุ, ปภาสุฯ

๑๑๒, ๑๘๓. **ปโต ยา**ฯ

ตสฺมา **ปโต นา**ทีนเมกวจนานํ วิภตฺติคณานํ **ยา**อาเทโส โหติฯ

รตฺติยา , อิตฺถิยา, เทวิยา, เธนุยา, ยาคุยา, วธุยาฯ

นาทีนมิติ กิมตฺถํ? รตฺตี, รตฺตึ, อิตฺถี, อิตฺถึฯ

ปโตติ กิมตฺถํ? กญฺญาย, วีณาย, คงฺคาย, ปภาย, โสภายฯ

เอกวจนานมิติ กิมตฺถํ? รตฺตีนํ, อิตฺถีนํฯ

๑๑๓, ๑๓๒. **สขโต คเสฺส วา**ฯ

ตสฺมา **สข**โต **ค**สฺส **อ**การ **อา**การ **อิ**การ **อี**การ **เอ**การาเทสา โหนฺติ วาฯ

โภ สข, โภ สขา, โภ สขิ, โภ สขี, โภ สเขฯ

๑๑๔, ๑๗๘. **ฆเต จ**ฯ

ตสฺมา **ฆ**โต **ค**สฺส **เอ**การาเทโส โหติฯ

โภติ อเยฺย, โภติ กเญฺญ, โภติ ขราทิเยฯ

จคฺคหณมวธารณตฺถํ, สนฺนิฎฺฐานํฯ

๑๑๕, ๑๘๑. **น อมฺมาทิโต**ฯ

ตโต **อมฺมา**ทิโต **ค**สฺส **เอ**การตฺตํ น โหติฯ

โภติ อมฺมา, โภติ อนฺนา, โภติ อมฺพา, โภติ ตาตาฯ

อมฺมาทิโตติ กิมตฺถํ? โภติ กเญฺญฯ

๑๑๖, ๑๕๗. **อกตรสฺสา ลโต ยฺวาลปนสฺส เวโว**ฯ

ตสฺมา อกตรสฺสา ลโต **ยฺวา**ลปนสฺส **เวโว**อาเทสา โหนฺติฯ

ภิกฺขเว, ภิกฺขโว, เหตเว, เหตโวฯ

อกตรสฺสาติ กิมตฺถํ? สยมฺภุโวฯ

ลโตติ กิมตฺถํ? นาคิโย, เธนุโย, ยาคุโยฯ

อาลปนเสฺสติ กิมตฺถํ? เต เหตโว, เต ภิกฺขโวฯ

๑๑๗, ๑๒๔. **ฌลโต สสฺสโน วา**ฯ

ตสฺมา **ฌล**โต สสฺส วิภตฺติสฺส **โน** อาเทโส โหติ วาฯ

อคฺคิโน, อคฺคิสฺส, สขิโน, สขิสฺส, ทณฺฑิโน, ทณฺฑิสฺส, ภิกฺขุโน, ภิกฺขุสฺส, สยมฺภุโน, สยมฺภุสฺสฯ

สเสฺสติ กิมตฺถํ? อิสินา, ภิกฺขุนาฯ

ฌลโตติ กิมตฺถํ? ปุริสสฺสฯ

๑๑๘, ๑๔๖. **ฆปโต จ โยนํ โลโป**ฯ

เตหิ **ฆปฌล**อิเจฺจเตหิ **โยนํ** โลโป โหติ วาฯ

กญฺญา, กญฺญาโยฯ รตฺตี, รตฺติโย, อิตฺถี, อิตฺถิโย, ยาคู, ยาคุโย, วธู, วธุโยฯ อคฺคี, อคฺคโยฯ ภิกฺขู, ภิกฺขโวฯ สยมฺภู, สยมฺภุโวฯ อฏฺฐี, อฏฺฐีนิ, อายู, อายูนิฯ

จคฺคหณมนุกฑฺฒนตฺถํฯ

๑๑๙, ๑๕๕. **ลโต โวกาโร จ**ฯ

ตสฺมา ลโต **โยนํ โว**กาโร โหติ วาฯ

ภิกฺขโว, ภิกฺขู, สยมฺภุโว, สยมฺภูฯ

การคฺคหณํ กิมตฺถํ? **โยนํ โน** จ โหติฯ ชนฺตุโนฯ

จคฺคหณมวธารณตฺถํ, อมู ปุริสา ติฏฺฐนฺติ, อมู ปุริเส ปสฺสถฯ

อิติ นามกเปฺป ปฐโม กโณฺฑฯ

ทุติยกณฺฑ

๑๒๐, ๒๔๓. **อมฺหสฺส มมํ สวิภตฺติสฺส เส**ฯ

สพฺพเสฺสว **อมฺห**สทฺทสฺส สวิภตฺติสฺส **มมํ** อาเทโส โหติ **เส** วิภตฺติมฺหิฯ

มมํ ทียเต ปุริเสน, มมํ ปริคฺคโหฯ

๑๒๑, ๒๓๓. **มยํ โยมฺหิ ปฐเม**ฯ

สพฺพเสฺสว **อมฺห**สทฺทสฺส สวิภตฺติสฺส **มยํ**อาเทโส โหติ **โย**มฺหิ ปฐเมฯ

มยํ คจฺฉาม, มยํ เทมฯ

อมฺหเสฺสติ กิมตฺถํ? ปุริสา ติฏฺฐนฺติฯ

โยมฺหีติ กิมตฺถํ? อหํ คจฺฉามิฯ

ปฐเมติ กิมตฺถํ? อมฺหากํ ปสฺสสิ ตฺวํฯ

๑๒๒, ๙๙. **นฺตุสฺส นฺโต**ฯ

สพฺพเสฺสว นฺตุปจฺจยสฺส สวิภตฺติสฺส **โนฺต**อาเทโส โหติ **โย**มฺหิ ปฐเมฯ

คุณวโนฺต ติฏฺฐนฺติฯ

นฺตุเสฺสติ กิมตฺถํ? สเพฺพ สตฺตา คจฺฉนฺติฯ

ปฐเมติ กิมตฺถํ? คุณวเนฺต ปสฺสนฺติ ชนาฯ

๑๒๓, ๑๐๓. **นฺตสฺส เส วา**ฯ

สพฺพเสฺสว **นฺตุ**ปจฺจยสฺส สวิภตฺติสฺส **นฺตสฺสา**เทโส โหติ วา **เส** วิภตฺติมฺหิฯ

สีลว**นฺต**สฺส ฌายิโน, สีลวโต ฌายิโน วาฯ

เสติ กิมตฺถํ? สีลวา ติฏฺฐติฯ

๑๒๔, ๙๘. **อา สิมฺหิ**ฯ

สพฺพเสฺสว**นฺตุ**ปจฺจยสฺส สวิภตฺติสฺส **อา**อาเทโส โหติ **สิ**มฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

คุณวา, ปญฺญวา, สีลวา, พลวา, ธนวา, มติมา, สติมา, ธิติมาฯ

นฺตุเสฺสติ กิมตฺถํ? ปุริโส ติฏฺฐติฯ

สิมฺหีติ กิมตฺถํ? สีลวโนฺต ติฏฺฐนฺติฯ

๑๒๕, ๑๙๘. **อํ นปุํสเก**ฯ

สพฺพเสฺสว **นฺตุ**ปจฺจยสฺส สวิภตฺติสฺส **อํ**อาเทโส โหติ **สิ**มฺหิ วิภตฺติมฺหิ นปุํสเก วตฺตมานสฺสฯ

คุณวํ จิตฺตํ ติฏฺฐติ, รุจิมํ ปุปฺผํ วิโรจติฯ

สิมฺหีติ กิมตฺถํ? วณฺณวนฺตํ อ**ค**นฺธกํ วิรูฬฺหปุปฺผํ ปสฺสสิ ตฺวํฯ

๑๒๖, ๑๐๑. **อวณฺณา จ เค**ฯ

สพฺพเสฺสว **นฺตุ**ปจฺจยสฺส สวิภตฺติสฺส **อํ อวณฺณา** จ โหนฺติ **เค** ปเรฯ

โภ คุณวํ, โภ คุณว, โภ คุณวาฯ

จคฺคหณมนุกฑฺฒนตฺถํฯ

๑๒๗, ๑๐๒. **โต ติ ตา ส สฺมิํ นาสุ**ฯ

สพฺพเสฺสว **นฺตุ**ปจฺจยสฺส สวิภตฺติสฺส **โตติตา**อาเทสา โหนฺติ วา **สสฺมิํ นา**อิเจฺจเตสุ ยถาสงฺขฺยํฯ

คุณวโต, คุณวนฺตสฺส, คุณวติ, คุณวนฺตสฺมึ, คุณวตา, คุณวเนฺตน, สติมโต, สติมนฺตสฺส, สติมติ, สติมนฺตสฺมึ, สติมตา, สติมเนฺตนฯ

เอเตสฺวีติ กิมตฺถํ? คุณวาฯ สติมาฯ

๑๒๘, ๑๐๔. **นํมฺหิ ตํ วา**ฯ

สพฺพเสฺสว **นฺตุ**ปจฺจยสฺส สวิภตฺติสฺส **ตํ**อาเทโส โหติ วา นํมฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

คุณวตํ, คุณวนฺตานํ, สติมตํ, สติมนฺตานํฯ

นํมฺหีติ กิมตฺถํ? คุณวโนฺต ติฏฺฐนฺติ, สติมโนฺต ติฏฺฐนฺติฯ

๑๒๙, ๒๒๒. **อิมสฺสิทมํสิสุ นปุํสเก**ฯ

สพฺพเสฺสว **อิม**สทฺทสฺส สวิภตฺติสฺส **อิทํ**อาเทโส โหติ วา **อํสิ**สุ นปุํสเก วตฺตมานสฺสฯ

อิทํ จิตฺตํ ปสฺสสิ, อิทํ จิตฺตํ ติฏฺฐติ, อิมํ จิตฺตํ ปสฺสสิฯ อิมํ จิตฺตํ ติฏฺฐติฯ

นถุํสเกติ กิมตฺถํ? อิมํ ปุริสํ ปสฺสสิฯ อยํ ปุริโส ติฏฺฐติฯ

๑๓๘, ๒๒๕. **อมุสฺสาทุํ**ฯ

สพฺพเสฺสว **อมุ**สทฺทสฺส สวิภตฺติสฺส **อ**ทุํอาเทโส โหติ **อํสิ**สุ นปุํสเก วตฺตมานสฺสฯ

อทุํ ปุปฺผํ ปสฺสสิ, อทุํ ปุปฺผํ วิโรจติฯ

นปุํสเกติ กิมตฺถํ? อมุํ ราชานํ ปสฺสสิ, อสุ ราชา ติฏฺฐติฯ

๑๓๑, ๐. **อิตฺถิปุมนปุํสกสงฺขฺยํ**ฯ

‘‘อิตฺถิปุมนปุํสกสงฺขฺยํ’’ อิเจฺจตํ อธิการตฺถํ เวทิตพฺพํฯ

๑๓๒, ๒๒๘. **โยสุ ทฺวินฺนํ เทฺว จ**ฯ

ทฺวินฺนํ สงฺขฺยานํ อิตฺถิปุมนปุํสเก วตฺตมานานํ สวิภตฺตีนํ **เทฺว** โหติ **โย**อิเจฺจเตสุฯ

เทฺว อิตฺถิโย, เทฺว ธมฺมาฯ เทฺว รูปานิฯ

โยสฺวีติ กิมตฺถํ? ทฺวีสุฯ

จคฺคหเณน ทุเว ทฺวย อุภ อุภย ทฺวิ จ โหนฺติ **โยนาอน**มิเจฺจเตสุฯ ทุเว สมณาฯ ทุเว พฺราหฺมณา , ทุเว ชนา, ทฺวเยน, ทฺวยํ, อุภินฺนํ, อุภเยสํ ทฺวินฺนํฯ

๑๓๓, ๒๓๐. **ติ จตุนฺนํ ติโสฺส จตโสฺส ตโย จตฺตาโร ตีณิ จตฺตาริ**ฯ

ติจตุนฺนํ สงฺขฺยานํ อิตฺถิปุมนปุํสเก วตฺตมานานํ สวิภตฺตีนํ **ติโสฺส จตโสฺส ตโย จตฺตาโร ตีณิ จตฺตาริ**อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติ ยถาสงฺขฺยํ **โย**อิเจฺจเตสุฯ

ติโสฺส เวทนา จตโสฺส ทิสา, ตโย ชนา, ชเน, จตฺตาโร ปุริสา, ปุริเส, ตีณิ อายตนานิ, จตฺตาริ อริยสจฺจานิฯ

โยสฺวีติ กิมตฺถํ? ตีสุ, จตูสุฯ

๑๓๔, ๒๕๑. **ปญฺจาทีนมกาโร**ฯ

ปญฺจาทีนํ สงฺขฺยานํ อิตฺถิปุมนปุํสเก วตฺตมานานํ สวิภตฺติสฺส อนฺตสฺส สรสฺส **อ**กาโร โหติ **โย**อิเจฺจเตสุฯ

ปญฺจ, ปญฺจ, ฉ, ฉ, สตฺต, สตฺต, อฏฺฐ, อฏฺฐ, นว, นว, ทส, ทสฯ

ปญฺจาทีนมิติ กิมตฺถํ? เทฺว, ตโยฯ

๑๓๕, ๑๑๘. **ราชสฺส รโญฺญ ราชิโน เส**ฯ

สพฺพเสฺสว **ราช**สทฺทสฺส สวิภตฺติสฺส **รโญฺญ ราชิโน**อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติ **เส** วิภตฺติมฺหิฯ

รโญฺญ, ราชิโนฯ

เสติ กิมตฺถํ? รญฺญาฯ

๑๓๖, ๑๑๙. **รญฺญํ นํมฺหิ วา**ฯ

สพฺพเสฺสว **ราช**สทฺทสฺส สวิภตฺติสฺส **รญฺญํ**อาเทโส โหติ วา **นํ**มฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

รญฺญํ, ราชูนํ อิทํ รฏฺฐํฯ

๑๓๗, ๑๑๖. **นามฺหิรญฺญา วา**ฯ

สพฺพเสฺสว **ราช**สทฺทสฺส สวิภตฺติสฺส **รญฺญา**อาเทโส โหติ วา **นา**มฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

เตน รญฺญา กตํฯ ราเชน วา กตํฯ

นามฺหีติ กิมตฺถํ? รโญฺญ สนฺตกํฯ

๑๓๘, ๑๒๑. **สฺมึมฺหิ รเญฺญ ราชินิ**ฯ

สพฺพเสฺสว **ราช**สทฺทสฺส สวิภตฺติสฺส **รเญฺญราชินิ**อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติ **สฺมึ**มฺหิวิภตฺติมฺหิฯ

รเญฺญ, ราชินิ สีลํ ติฏฺฐติฯ

๑๓๙, ๒๔๕. **ตุมฺหากํ ตยิมยิ**ฯ

สเพฺพสํ **ตุมฺห อมฺห** สทฺทานํ สวิภตฺตีนํ **ตยิ มยิ**อิเจฺจเต อาเทโส โหนฺติ ยถาสงฺขฺยํ **สฺมิํ**มฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

ตยิ, มยิฯ

สฺมิํมฺหีติ กิมตฺถํ? ตฺวํ ภวสิ, อหํ ภวามิฯ

๑๔๐, ๒๓๒. **ตฺวมหํ สิมฺหิ จ**ฯ

สเพฺพสํ **ตุมฺห อมฺห**สทฺทานํ สวิภตฺตีนํ **ตฺวํ อหํ**อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติ ยถาสงฺขฺยํ **สิ**มฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

ตฺวํ, อหํฯ

สิมฺหีติ กิมตฺถํ? ตยิ, มยิฯ

จคฺคหเณน ตุวํ จ โหติฯ ตุวํ สตฺถาฯ

๑๔๑, ๒๔๑. **ตว มมเส**ฯ

สเพฺพสํ **ตุมฺห อมฺห**สทฺทานํ สวิภตฺตีนํ **ตวมม**อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติ ยถาสงฺขฺยํ **เส** วิภตฺติมฺหิฯ

ตว, มมฯ

เสติ กิมตฺถํ? ตยิ, มยิฯ

๑๔๒, ๒๔๒. **ตุยฺหํ มยฺหญฺจ**ฯ

สเพฺพสํ **ตุมฺห อมฺห**สทฺทานํ สวิภตฺตีนํ **ตุยฺหํ มยฺหํ**อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติ ยถาสงฺขฺยํ **เส** วิภตฺติมฺหิฯ

ตุยฺหํ, มยฺหํ ธนํ ทียเตฯ

เสติ กิมตฺถํ? ตยา, มยาฯ

๑๔๓, ๒๓๕. **ตํ มมํมฺหิ**ฯ

สเพฺพสํ **ตุมฺห อมฺห**สทฺทานํ สวิภตฺตีนํ **ตํ ม**อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติ ยถาสงฺขฺยํ **อํ**มฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

ตํ, มํฯ

อํมฺหีติ กิมตฺถํ? ตยา มยาฯ

๑๔๔, ๒๓๔. **ตวํ มมญฺจ นวา**ฯ

สเพฺพสํ **ตุมฺห อมฺห**สทฺทานํ สวิภตฺตีนํ **ตวํ มมํ**อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติ นวา ยถาสงฺขฺยํ **อํ**มฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

ตวํ, มมํ ปสฺสติฯ

นวาติ กิมตฺถํ? ตํ, มํ ปสฺสติฯ

จคฺคหณมนุกฑฺฒนตฺถํฯ

๑๔๕, ๒๓๘. **นามฺหี ตยา มยา**ฯ

สเพฺพสํ **ตุมฺห อมฺห**สทฺทานํ สวิภตฺตีนํ **ตยา มยา**อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติ ยถาสงฺขฺยํ **นา**มฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

ตยา , มยา กตํฯ

นามฺหิติ กิมตฺถํ? ตุเมฺหหิ, อเมฺหหิฯ

๑๔๖, ๒๓๖. **ตุมฺหสฺส ตุวํ ตฺวมํมฺหิ**ฯ

สพฺพสฺส **ตุมฺห**สทฺทสฺส สวิภตฺติสฺส **ตุวํ ตฺวํ** อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติ อํมฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

กลิงฺครสฺส ตุวํ มเญฺญ, กฏฺฐสฺส ตฺวํ มเญฺญฯ

๑๔๗, ๒๔๖. **ปทโต ทุติยา จตุตฺถี ฉฏฺฐีสุ โวโน**ฯ

สเพฺพสํ **ตุมฺหอมฺห**สทฺทานํ สวิภตฺตีนํ ยทา ปทสฺมา ปเรสํ **โว โน**อาเทสา โหนฺติ นวา ยถาสงฺขฺยํ **ทุติยา จตุตฺถีฉฏฺฐี**อิเจฺจเตสุ พหุวจเนสุฯ

ปหาย โว ภิกฺขเว คมิสฺสามิ, มา โน อชฺช วิกนฺตึสุ, รโญฺญ สูทา มหานเส, เอวํ **ทุติยเตฺถ**ฯ

ธมฺมํ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ, สํวิภเชถ โน รเชฺชน, เอวํ **จตุตฺถฺยเตฺถ**ฯ

ตุโฏฺฐสฺมิ โว ภิกฺขเว ปกติยา, สตฺถา โน ภควา อนุปฺปโตฺต, เอวํ **ฉฏฺฐฺยเตฺถ**ฯ

นวาติ กิมตฺถํ? เอโส อมฺหากํ สตฺถาฯ

ตุมฺหมฺหากมิติ กิมตฺถํ? เอเต อิสโย ปสฺสสิฯ

ปทโตติ กิมตฺถํ? ตุมฺหากํ สตฺถาฯ

เอเตสฺวีติ กิมตฺถํ? คจฺฉถ ตุเมฺหฯ

๑๔๘, ๒๔๗. **เตเมกวจเนสุ จ**ฯ

สเพฺพสํ **ตุมฺห อมฺห**สทฺทานํ สวิภตฺตีนํ ยทา ปทสฺมา ปเรสํ **เต เม** อาเทสา โหนฺติ ยถาสงฺขฺยํ **จตุ**ตฺถี**ฉฏฺฐี**อิเจฺจเตสุ เอกวจเนสุฯ

ททามิ เต คามวรานิ ปญฺจ, ททาหิ เม คามวรํ, อิทํ เต รฏฺฐํ, อยํ เม ปุโตฺตฯ

ปทโตติ กิมตฺถํ? ตว ญาติ, มม ญาติฯ

๑๔๙, ๑๔๘. **น อํมฺหิ**ฯ

สเพฺพสํ **ตุมฺห อมฺห**สทฺทานํ สวิภตฺตีนํ ยทา ปทสฺมา ปเรสํ **เต เม**อาเทสา น โหนฺติ **อํ**มฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

ปเสฺสยฺย ตํ วสฺสสตํ อโรคํ, โส มํ พฺรวีติฯ

๑๕๐, ๒๔๙. **วา ตติเย จ**ฯ

สเพฺพสํ **ตุมฺหอมฺห**สทฺทานํ สวิภตฺตีนํ ยทา ปทสฺมา ปเรสํ **เตเม**อาเทสา โหนฺติ วา ยถาสงฺขฺยํ ตติเยกวจเน ปเรฯ

กตํ เต ปาปํ, กตํ เม ปาปํ, กตํ ตยา ปาปํ, กตํ มยา ปาปํฯ

ปทโตติ กิมตฺถํ? ตยา กตํ, มยา กตํฯ

๑๕๑, ๒๕๐. **พหุวจเนสุ โวโน**ฯ

สเพฺพสํ **ตุมฺหอมฺห**สทฺทานํ สวิภตฺตีนํ ยทา ปทสฺมา ปเรสํ **โวโน**อาเทสา โหนฺติ ยถาสงฺขฺยํ ตติยาพหุวจเนสุ ปเรสุฯ

กตํ โว กมฺมํ, กตํ โน กมฺมํฯ

ปทโตติ กิมตฺถํ? ตุเมฺหหิ กตํ, อเมฺหหิ กตํฯ

พหุวจนคฺคหเณน โยมฺหิ ปฐเม **โว โน**อาเทสา โหนฺติฯ คามํ โว คเจฺฉยฺยาถ, คามํ โน คเจฺฉยฺยามฯ

๑๕๒, ๒๓๖. **ปุมนฺตสฺสา สิมฺหิ**ฯ

ปุมอิเจฺจวมนฺตสฺส สวิภตฺติสฺส **อา**อาเทโส โหติ **สิ**มฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

ปุมา ติฏฺฐติฯ

สิมฺหีติ กิมตฺถํ? ปุมาโน ติฏฺฐนฺติฯ

อนฺตคฺคหเณน มฆว ยุวอิเจฺจวมาทีนมนฺตสฺสสวิภตฺติสฺส **อา**อาเทโส โหติฯ มฆวา, ยุวาฯ

๑๕๓, ๑๓๘. **อมาลปเนกวจเน**ฯ

ปุมอิเจฺจวมนฺตสฺส สวิภตฺติสฺส **อํ**อาเทโส โหติ อาลปเนกวจเน ปเรฯ

เห ปุมํฯ

อาลปเนติ กิมตฺถํ? ปุมาฯ

เอกวจเนติ กิมตฺถํ? เห ปุมาโนฯ

๑๕๔, ๐. **สมาเส จ วิภาสา**ฯ

ปุมอิเจฺจวมนฺตสฺส สมาเส จ อํอาเทโส โหติ วิภาสา สมาเส กเตฯ

อิตฺถี จ ปุมา จ นปุํสกํ จ อิตฺถิปุมนปุํสกานิฯ อิตฺถิปุมนปุํสกานํ สมูโห อิตฺถิปุมนปุํสกสมูโหฯ

วิภาสาติ กิมตฺถํ? อิตฺถิปุมนปุํสกานิฯ

๑๕๕, ๑๓๗. **โยสฺวาโน** ฯ

ปุมอิเจฺจวมนฺตสฺส สวิภตฺติสฺส **อาโน**อาเทโส โหติ **โย**สุ วิภตฺตีสุฯ

ปุมาโน, เห ปุมาโนฯ

โยสฺวีติ กิมตฺถํ? ปุมาฯ

๑๕๖, ๑๔๒. **อาเน สฺมิํมฺหิ วา**ฯ

ปุมอิเจฺจวมนฺตสฺส สวิภตฺติสฺส **อาเน** อาเทโส โหติ วา **สฺมิํมฺหิ** วิภตฺติมฺหิฯ

ปุมาเน, ปุเม วาฯ

๑๕๗, ๑๔๐. **หิวิภตฺติมฺหิ จ**ฯ

ปุมอิเจฺจวมนฺตสฺส **หิ**วิภตฺติมฺหิ จ **อาเน**อาเทโส โหติฯ

ปุมาเนหิ, ปุมาเนภิฯ

ปุน **วิภตฺติคฺคหณํ** กิมตฺถํ? **สวิภตฺติ**คฺคหณนิวตฺตนตฺถํฯ ปุมาเนหิฯ

จคฺคหเณน มฆว ยุวอิเจฺจวมาทีนมนฺตสฺส **อาน**อาเทโส โหติ **สิ โย อํโย** อิเจฺจเตสุ วิภตฺตีสุ, **ปุมกมฺมถามนฺต**สฺส **จุ**กาโร โหติ **สสฺมา** สุ วิภตฺตีสุฯ มฆวาโน, มฆวานาฯ มฆวานํ,

มฆวาเน ฯ ยุวาโน, ยุวานา, ยุวานํ, ยุวาเน, ปุมฺโน, ปุมฺนาฯ กมฺมุโน, กมฺมุนา, ถามุโน, ถามุนาฯ

๑๕๘, ๑๔๓. **สุสฺมิมา วา**ฯ

ปุมอิจฺจวมนฺตสฺส **สุ**อิจฺจตสฺมึวิภตฺติมฺหิ **อา**อาเทโส โหติ วาฯ

ปุมาสุ, ปุเมสุ วาฯ

๑๕๖, ๑๓๙. **อุนามฺหิ จ**ฯ

ปุมอิจฺจวมนฺตสฺส **อาอุ**อาเทสา โหนฺติ วา **นามฺหิ** วิภตฺติมฺหิฯ

ปุมานา, ปุมฺนา, ปุเมน วาฯ

จคฺคหณมนุกฑฺฒนตฺถํฯ

๑๖๐, ๑๖๗. **อ กมฺมนฺตสฺส จ**ฯ

กมฺมอิจฺจวมนฺตสฺส จ **อุอ** อาเทสา โหนฺติ วา **นามฺหิ** วิภตฺติมฺหิฯ

กมฺมุนา, กมฺมนา, กเมฺมน วาฯ

จคฺคหเณน มฆวยุวอิจฺจวมนฺตสฺส **อา**อาเท โส โหติ กฺวจิ **นาสุ**อิจฺจเตสุ วิภตฺตีสุฯ มฆวานา, มฆวาสุ, มฆเวสุ, มฆเวน วาฯ ยุวานา, ยุวาสุ, ยุเวสุ, ยุเวน วาฯ

อิติ นามกเปฺป ทุติโย กโณฺฑฯ

ตติยกณฺฑ

๑๖๑, ๒๔๔. **ตุมฺห’เมฺหหิ นมากํ**ฯ

เตหิ **ตุมฺหอเมฺห**หิ นํวจนสฺส **อากํ** โหติฯ

ตุมฺหากํ, อมฺหากํฯ

นมิติ กิมตฺถํ? ตุเมฺหหิ, อเมฺหหิฯ

๑๖๒, ๒๓๗. **วา ยฺวปฺปฐโม**ฯ

เตหิ **ตุมฺหอเมฺห**หิ **โย** อปฺปฐโม **อากํ**โหติ วาฯ

ตุมฺหากํ ปสฺสามิ, ตุเมฺห ปสฺสามิ วาฯ อมฺหากํ ปสฺสสิ, อเมฺห ปสฺสสิ วาฯ

โยติ กิมตฺถํ? ตุเมฺหหิ, อเมฺหหิฯ

อปฺปฐโมติ กิมตฺถํ? คจฺฉถ ตุเมฺห, คจฺฉาม มยํฯ

วาติวิกปฺปนเตฺถน โยนํ อํ อานํ โหนฺติฯ ตุมฺหํ ตุมฺหานํฯ อมฺหํ, อมฺหานํฯ

๑๖๓, ๒๔๐. **สสฺสํ**ฯ

เตหิ **หุมฺหอเมฺหหิ ส**สฺส วิภตฺติสฺส **อํ** อาเทโส โหติ วาฯ

ตุมฺหํ ทียเต, ตว ทียเตฯ ตุมฺหํ ปริคฺคโห, ตว ปริคฺคโหฯ อมฺหํ ทียเต, มม ทียเตฯ อมฺหํ ปริคฺคโห, มม ปริคฺคโหฯ

สเสฺสติ กิมตฺถํ? ตุเมฺหสุ, อเมฺหสุฯ

๑๖๔, ๒๐๐. **สพฺพนาม’การเต ปฐโม**ฯ

สเพฺพสํ สพฺพนามานํ **อ**การโต **โย** ปฐโม **เอ**ตฺตมาปชฺชเตฯ

สเพฺพ, เย, เต, เก, ตุเมฺห, อเมฺห, อิเมฯ

สพฺพนามาติ กิมตฺถํ? เทวา, อสุรา, นาคา, คนฺธพฺพา, มนุสฺสาฯ

อการโตติ กิมตฺถํ? อมู ปุริสา ติฏฺฐนฺติฯ

โยติ กิมตฺถํ? สโพฺพ, โย, โส, โก, อยํฯ

ปฐมคฺคหณํ อุตฺตรสุตฺตตฺถํฯ

๑๖๕, ๒๐๘. **ทฺวนฺทฏฺฐา วา**ฯ

ตสฺมา สพฺพนาม’การโต ทฺวนฺทฏฺฐา **โย** ปฐโม **เอ**ตฺตมาปชฺชเต วาฯ

กตรกตเม, กตรกตมา วาฯ

สพฺพนามาติ กิมตฺถํ? เทวาสุรนาค คนฺธพฺพมนุสฺสาฯ

ทฺวนฺทฏฺฐาติ กิมตฺถํ เต, สเพฺพฯ

๑๖๖, ๒๐๙. **นาญฺญํ สพฺพนามิกํ**ฯ

สพฺพนามิกานํ ทฺวนฺทเฏฺฐ นาญฺญํ การิยํ โหติ,

ปุพฺพาปรานํ, ปุพฺพุตฺตรานํ, อธรุตฺตรานํฯ

๑๖๗, ๒๑๐. **พหุพฺพีหิมฺหิ จ**ฯ

พหุพฺพีหิมฺหิ จ สมาเส สพฺพนามวิธานญฺจ นาญฺญํ การิยํ โหติฯ

ปิยปุพฺพาย, ปิยปุพฺพานํ, ปิยปุเพฺพ, ปิยปุพฺพสฺสฯ

เจติ กิมตฺถํ? สพฺพนามวิธานํ โหติ, ทกฺขิณ ปุพฺพสฺสํ, ทกฺขิณปุพฺพสฺสา, อุตฺตรปุพฺพสฺสํ, อุตฺตรปุพฺพสฺสาฯ

๑๖๘, ๒๐๓. **สพฺพโต นํ สํ สานํ**ฯ

สพฺพโต สพฺพนามโต นํวจนสฺส **สํสานํ**อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติฯ

สเพฺพสํ, สเพฺพสานํ, สพฺพาสํ, สพฺพาสานํฯ เยสํ, เยสานํ, ยาสํ, ยาสานํฯ เตสํ, เตสานํ, ตาสํ, ตาสานํฯ เกสํ, เกสานํ, กาสํ, กาสานํฯ อิเมสํ, อิเมสานํ, อิมาสํ, อิมาสานํฯ อมูสํ, อมูสานํฯ

นมิติ กิมตฺถํ? สพฺพสฺส, ยสฺส, ตสฺส, กสฺสฯ เอวํ สพฺพตฺถฯ

๑๖๙, ๑๑๗. **ราชสฺส ราชุ สุนํหิสุ จ**ฯ

สพฺพเสฺสว **ราช**สทฺทสฺส **ราชุ**อาเทโส โหติ **สุนํหิ**อิเจฺจเตสุฯ

ราชูสุ, ราชูนํ, ราชูหิ, ราชูภิฯ

สุนํหิสูติ กิมตฺถํ? ราชาฯ

จคฺคหณมวธารณตฺถํฯ ราเชสุ, ราชานํ, ราเชหิ ราเชภิฯ

๑๗๐, ๒๒๐. **สพฺพสฺสิมเสฺส วา**ฯ

สพฺพเสฺสว **อิม**สทฺทสฺส **เอ**กาโร โหติ วา **สุนํหิ**อิเจฺจเตสุฯ

เอสุ, อิเมสุ, เอสํ, อิเมสํ, เอหิ, เอภิ, อิเมหิ, อิเมภิฯ

อิมเสฺสติ กิมตฺถํ? เอเตสุ, เอเตสํ, เอเตหิ, เอเตภิฯ

๑๗๑, ๒๑๙. **อนิมิ นามฺหิ จ**ฯ

อิมสทฺทสฺส สพฺพเสฺสว **อน อิมิ**อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติ นามฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

อเนน ธมฺมทาเนนฯ สุขิตา โหตุ สา ปชาฯ

อิมินา พุทฺธปูเชน, ปตฺวาน อมตํ ปทํฯ

นามฺหีติ กิมตฺถํ? อิเมสุ, อิเมสํ, อิเมหิ, อิเมภิฯ

๑๗๒, ๒๑๘. **อนปุํสกสฺสา ยํ สิมฺหิ**ฯ

อิมสทฺทสฺส สพฺพเสฺสว อนปุํสกสฺส **อยํ**อาเทโส โหติ **สิ**มฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

อยํ ปุริโส, อยํ อิตฺถีฯ

อนปุํสกเสฺสติ กิมตฺถํ? อิทํ จิตฺตํ ติฏฺฐติฯ

สิมฺหีติ กิมตฺถํ? อิมํ ปุริสํ ปสฺสสิ ตฺวํฯ

๑๗๓, ๒๒๓. **อมุสฺส โม สํ**ฯ

อมุสทฺทสฺส อนปุํสกสฺส **ม**กาโร **ส**การมาปชฺชเต วา **สิ**มฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

อสุ ราชา, อสุ อิตฺถี, อมุโก ราชา, อมุกา อิตฺถีฯ

อนปุํสกเสฺสติ กิมตฺถํ? อทุํ ปุปฺผํ วิโรจติฯ

อมุเสฺสติ กิมตฺถํ? อยํ ปุริโส ติฏฺฐติฯ

สิมฺหีติ กิมตฺถํ? อมุํ ปุริสํ ปสฺสสิฯ

๑๗๔, ๒๑๑. **เอตเตสํ โต**ฯ

เอต ตอิเจฺจเตสํ อนปุํสกานํ **ต**กาโร **ส**การมาปชฺชเต **สิ**มฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

เอโส ปุริโส, เอสา อิตฺถี, โส ปุริโส, สา อิตฺถีฯ

เอตเตสมิติ กิมตฺถํ? อิตโร ปุริโส, อิตรา อิตฺถีฯ

อนปุํสกานมิติ กิมตฺถํ? เอตํ จิตฺตํ, เอตํ รูปํฯ ตํ จิตฺตํ, ตํ รูปํฯ

๑๕๗, ๒๑๒. **ตสฺส วา นตฺตํ สพฺพตฺถ**ฯ

ตสฺส สพฺพนามสฺส **ต**การสฺส **น**ตฺตํ โหติ วา สพฺพตฺถ ลิเงฺคสุฯ

นาย, ตาย, นํ, ตํ, เน, เต, เนสุ, เตสุ, นมฺหิ, ตมฺหิ, นาหิ, ตาหิ, นาภิ, ตาภิฯ

๑๗๖, ๒๑๓. **สสฺมาสฺมิํสํสาสฺวตฺตํ**ฯ

ตสฺส สพฺพนามสฺส **ต**การสฺส สพฺพเสฺสว **อ**ตฺตํ โหติ วา **สสฺมาสฺมิํ สํสา**อิเจฺจเตสุ สพฺพตฺถ ลิเงฺคสุฯ

อสฺส, ตสฺส, อสฺมา, ตสฺมา, อสฺมิํ, ตสฺมิํ, อสฺสํ, ตสฺสํ, อสฺสา, ตสฺสาฯ

ตการเสฺสติ กิมตฺถํ? อมุสฺสํ, อมุสฺสาฯ

เอเตสฺวีติ กิมตฺถํ? เนสุ, เตสุฯ

๑๗๗, ๒๒๑. **อิมสทฺทสฺส** จฯ

อิมสทฺทสฺส จ สพฺพเสฺสว **อ**ตฺตํ โหติ วา **สสฺมาสฺมิํ สํ สา**อิเจฺจเตสุ สพฺพตฺถ ลิเงฺคสุฯ

อสฺส , อิมสฺส, อสฺมา, อิมสฺมา, อสฺมึ, อิมสฺมึ, อสฺสํ, อิมิสฺสํ, อสฺสา, อิมิสฺสาฯ

อิมสทฺทเสฺสติ กิมตฺถํ? เอติสฺสํ, เอติสฺสาฯ

๑๗๘, ๒๒. **สพฺพโต โก**ฯ

สพฺพโต สพฺพนามโต **ก**การาคโม โหติ วา **สิ**มฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

สพฺพโก, ยโก, สโก, อมุโก, อสุโกฯ

วาติ กิมตฺถํ? สโพฺพ, โย, โส, โกฯ

สพฺพนามโตติ กิมตฺถํ? ปุริโสฯ

ปุน **สพฺพโตคฺคหเณน** อญฺญสฺมาปิ **ก**การาคโม โหติ, หีนโก, โปตโกฯ

๑๗๙, ๒๐๔. **ยปโต สฺมิสานํ สํสา**ฯ

สพฺพโต สพฺพนามโต **ฆป**สญฺญโต **สฺมึส**อิเจฺจเตสํ **สํสา** อาเทสา โหนฺติ วา ยถาสงฺขฺยํฯ

สพฺพสฺสํ, สพฺพสฺสา, สพฺพายํ, สพฺพาย, อิมิสฺสํ, อิมิสฺสา, อิมายํ, อิมาย, อมุสฺสํ, อมุสฺสา, อมุยํ, อมุยาฯ

สพฺพนามโตติ กิมตฺถํ? อิตฺถิยํ, อิตฺถิยาฯ

สฺมึสานมิติ กิมตฺถํ? อมุโยฯ

๑๘๐, ๒๐๗. **เนตาหิ สฺมิมาย ยา**ฯ

เอเตหิ สพฺพนาเมหิ **ฆ**ปสเญฺญหิ **สฺมึ**วจนสฺส เนว **อาย ยา**อาเทสา โหนฺติฯ

เอติสฺสํ, เอตายํ, อิมิสฺสํ, อิมายํ, อมุสฺสํ, อมุยํฯ

สฺมึนฺติ กิมตฺถํ? ตาย อิตฺถิยา มุขํฯ

เอตาหีติ กิมตฺถํ? กญฺญาย, วีณาย, คงฺคาย, กปาลิกายฯ

๑๘๑, ๙๕. **มโนคณาทิโต สฺมึนานมิอา**ฯ

ตสฺมา มโนคณาทิโต **สฺมึนา**อิเจฺจเตสํ **อิ**การ**อา**การาเทสา โหนฺติ วา ยถาสงฺขฺยํฯ

มนสิ, มนุสฺมึ, สิรสิ, สิรสฺมึ, มนสา, มเนน, วจสา, วเจน, สิรสา, สิเรน, สรสา, สเรน, ตปสา, ตเปน, วยสา, วเยน, ยสสา, ยเสน, เตชสา, เตเชน, อุรสา, อุเรน, ถามสา, ถาเมนฯ

สฺมึนานมิติ กิมตฺถํ? มโน, สิโร, ตโม, ตโป, เตโชฯ

อาทิคฺคหเณน อญฺญาสฺมาปิ **สฺมึนานํ อิ**การ**อา**การาเทสา โหนฺติ, พิลสิ, พิลสา, ปทสิ, ปทสาฯ

๑๘๒, ๙๗. **สสฺส โจ**ฯ

ตสฺมา มโนคณาทิโต **ส**สฺส จ **โอ**กาโร โหติฯ

มนโส, ถามโส, ตปโสฯ

๑๘๓, ๔๘. **เอเตสโม โลเป**ฯ

เอเตสํ มโนคณาทีนํ อโนฺต **โอ**ตฺตมาปชฺชเต วิภตฺติโลเป กเตฯ

มโนมยํ, อโยมยํ, เตโชสเมน, ตโปคุเณน, สิโรรุเหนฯ

อาทิคฺคหณํกิมตฺถํ? อเญฺญสมโนฺต **โอ**ตฺตมาปชฺชเตฯ อาโปสเมน, วาโยสเมนฯ

โลเปติ กิมตฺถํ? ปทยา, ตปสา, ยสสา, วจสา, มนสา, เอวมเญฺญปิ โยเชตพฺพาฯ

๑๘๔, ๙๖. **ส สเร วาคโม**ฯ

เอเตเหว มโนคณาทีหิ วิภตฺตาเทเส สเร ปเร **ส**การาคโม โหติ วาฯ

มนสา, วจสา, มนสิ, วจสิฯ

วาติ กิมตฺถํ? มเนน, เตเชน, วเสน,

สเรติ กิมตฺถํ? มโน, เตโช, ยโสฯ

ปุน **อาทิคฺคหเณน** อญฺญสฺมิมฺปิ ปจฺจเย ปเร **ส**การาคโม โหติฯ มานสิกํ, วาจสิกํฯ

๑๘๕, ๑๑๒. **สนฺตสทฺทสฺส โส เต โพ จเนฺต**ฯ

สพฺพสฺส **ส**นฺตสทฺทสฺส **ส**การาเทโส โหติ **ภ**กาเร ปเร, อเนฺต จ **พ**การาคโม โหติฯ

สพฺภิเรว สมาเสถ,

สพฺภิกุเพฺพถ สนฺถวํฯ

สตํ สทฺธมฺมมญฺญาย,

เสโยฺย โหติ น ปาปิโยฯ

ชีรนฺติ เว ราชรถา สุจิตฺตาฯ

อโถ สรีรมฺปิ ชรํ อุเปติฯ

สตญฺจ ธมฺมํ น ชรํ อุเปติ,

สนฺโต หเว สพฺภิ ปเวทยนฺติฯ

สพฺภูโต, สพฺภาโวฯ

เภติ กิมตฺถํ? สเนฺตหิ ปูชิโต ภควาฯ

จคฺคหณํ กฺวจิ **ส**การเสฺสว ปสิทฺธตฺถํฯ สกฺกาโร, สกฺกโตฯ

๑๙๖, ๑๐๗. **สิมฺหิคจฺฉนฺตาทีนํ นฺตสโทฺท อํ**ฯ

สิมฺหิ **คจฺฉนฺตา**ทีนํ นฺตสโทฺท **อ**มาปชฺชเต วาฯ

คจฺฉํ, คจฺฉโนฺต, มหํ, มหโนฺต, จรํ, จรโนฺต, ขาทํ, ขาทโนฺตฯ

คจฺฉนฺตาทีนมิติ กิมตฺถํ? อโนฺต, ทโนฺต, วโนฺต, สโนฺตฯ

๑๘๗, ๑๐๘. **เสเสสุ นฺตุว**ฯ

คจฺฉนฺตาทีนํนฺตสโทฺท**นฺตุ**ปฺปจฺจโยว ทฎฺฐโพฺพ เสเสสุ วิภตฺติปฺปจฺจเยสุฯ

คจฺฉโต, มหโต, คจฺฉติ, มหติ, คจฺฉตา, มหตาฯ

เสเสสูติ กิมตฺถํ? คจฺฉํ, มหํ, จรํ, ขาทํฯ

๑๘๘, ๑๑๕. **พฺรหฺมตฺต สข ราชาทิโต อมานํ**ฯ

พฺรหฺม อตฺต สข ราชอิเจฺจวมาทิโต **อํ**วจนสฺส **อานํ** โหติ วาฯ

พฺรหฺมานํ, พฺรหฺมํ, อตฺตานํ, อตฺตํ, สขานํ, สขํ, ราชานํ, ราชํฯ

อมิติ กิมตฺถํ? ราชาฯ

๑๘๙, ๑๑๓. **สฺยา จ**ฯ

พฺรหฺม อตฺต สข ราชอิเจฺจวมาทิโต **สิ**วจนสฺส **อา** จ โหติฯ

พฺรหฺมา, อตฺตา, สขา, ราชา, อาตุมาฯ

๑๙๐, ๑๑๔. **โยนมาโน**ฯ

พฺรหฺมอตฺต สข ราชอิเจฺจวมาทิโต **โยนํ อาโน**อาเทโส โหติฯ

พฺรหฺมาโน, อตฺตาโน, สขาโน, ราชาโน, อาตุมาโนฯ

๑๙๑, ๑๓๐. **สขโต จาโย โน**ฯ

ตสฺมา **สข**โต จ **โยนํ** **อาโย** **โน** อาเทสา โหนฺติฯ

สขาโย, สขิโนฯ

โยนมิติ กิมตฺถํ? สขาฯ

๑๙๒, ๑๓๕. **สฺมิเม**ฯ

ตสฺมา **สข**โต **สฺมึ**วจนสฺส **เอ**กาโร โหติฯ สเขฯ

๑๙๓, ๑๒๒. **พฺรหฺมโต คสฺส จ**ฯ

ตสฺมา **พฺรหฺม**โต **ค**สฺส จ **เอ**กาโร โหติฯ เห พฺรเหฺมฯ

๑๙๔, ๑๓๑. **สขนฺตสฺสิ โน นา นํ เสสุ**ฯ

ตสฺส **สข**นฺตสฺส อิกาโร โหติ **โนนานํ**สอิเจฺจเตสุฯ

สขิโน, สขินา, สขีนํ, สขิสฺสฯ

เอเตสฺวีติ กิมตฺถํ? สขาเรหิฯ

๑๙๕, ๑๓๔. **อาโร หิมฺหิ วา**ฯ

ตสฺส **สข**นฺตสฺส **อาโร** โหติ วา **หิมฺหิ** วิภตฺติมฺหิฯ สขาเรหิ, สเขหิฯ

๑๙๖, ๑๓๓. **สุนมํสุ วา**ฯ

ตสฺส **สข**นฺตสฺส **อาโร** โหติ วา **สุนํ อํ**อิเจฺจเตสุฯ

สขาเรสุ, สเขสุ, สขารานํ, สขีนํ, สขารํ, สขํฯ

๑๙๗, ๑๒๕. **พฺรหฺมโต ตุ สฺมึ นิ**ฯ

ตสฺมา **พฺรหฺม**โต **สฺมึ**วจนสฺส **นิ**อาเทโส โหติฯ พฺรหฺมนิฯ

ตุคฺคหเณน อพฺรหฺมโตปิ **สฺมึ** วจนสฺส **นิ** โหติฯ กมฺมนิ, จมฺมนิ, มุทฺธนิฯ

๑๙๘, ๑๒๓. **อุตฺตํ สนาสุ**ฯ

ตสฺส **พฺรหฺม**สทฺทสฺส อโนฺต อุตฺตมาปชฺชเต **สนา**อิเจฺจเตสุฯ

พฺรหฺมุโน, พฺรหฺมุนาฯ

สนาสูติ กิมตฺถํ? พฺรหฺมาฯ

๑๙๙, ๑๕๘. **สตฺถุปิตาทีนมา สิสฺมึสิโลโปจ**ฯ

สตฺถุปิตุอาทีนมโนฺต **อ**ตฺตมาปชฺชเต **สิ**สฺมึ, **สิ**โลโป จ โหติฯ

สตฺถา, ปิตา, มาตา, ภาตา, กตฺตาฯ

สิสฺมินฺติ กิมตฺถํ? สตฺถุสฺส, ปิตุสฺส, มาตุสฺส, ภาตุสฺส, กตฺตุสฺสฯ

๒๐๐, ๑๕๙. **อเณฺณฺสฺวารตฺตํ**ฯ

สตฺถุปิตุอาทีนมโนฺต อเณฺณฺสุ วจเนสุ **อารตฺตมา**ปชฺชเตฯ

สตฺถารํ, ปิตรํ, มาตรํ, ภาตรํ, กตฺตารํ, สตฺถาเรหิ, ปิตเรหิ, มาตเรหิ, ภาตเรหิ, กตฺตาเรหิฯ

อเณฺณฺสฺวีติ กิมตฺถํ? สตฺถา, ปิตา, มาตา, ภาตา, กตฺตาฯ

๒๐๑, ๑๖๓. **วา นํมฺหิ**ฯ

สตฺถุปิตุอาทีนมโนฺต **อาร**ตฺตมาปชฺชเต วา นํมฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

สตฺถารานํ, ปิตรานํ, มาตรานํ, ภาตรานํฯ

วาติ กิมตฺถํ? สตฺถานํ, ปิตูนํ, มาตูนํ, ภาตูนํฯ

๒๐๒, ๑๖๔. **สตฺถุนตฺตญฺจ**ฯ

ตสฺส **สตฺถุ**สทฺทสฺส อโนฺต **อ**ตฺตมาปชฺชเต วา นํมฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

สตฺถานํ, ปิตานํ, มาตานํ, ภาตานํ, กตฺตานํฯ

วาติ กิมตฺถํ? สตฺถารานํ, ปิตรานํ, มาตรานํ, ภาตรานํ, ธีตรานํฯ

จคฺคหณํ อเณฺณฺสมฺปิ สงฺคหณตฺถํฯ

๒๐๓, ๑๖๒. **อุสสฺมึ สโลโป จ**ฯ

สตฺถุปิตุอิเจฺจวมาทีนมนฺตสฺส **อุ**ตฺตํ โหติ วา **ส**สฺมึ, **ส**โลโป จฯ

สตฺถุ , สตฺถุสฺส, สตฺถุโน ทียเต, ปริคฺคโห วาฯ ปิตุ, ปิตุสฺส, ปิตุโน ทียเต, ปริคฺคโห วาฯ ภาตุ, ภาตุสฺส, ภาตุโน ทียเต, ปริคฺคโห วาฯ

จคฺคหณํ ทุติยสมฺปิณฺฑนตฺถํฯ

๒๐๔, ๑๖๗. **สกฺกมนฺธาตาทีนญฺจ**ฯ

สกฺกมนฺธาตุอิเจฺจวมาทีนมโนฺต **อุ**ตฺตมาปชฺชเต สสฺมึ, สโลโป จ โหติฯ

สกฺกมนฺธาตุ อิว อสฺส ราชิโน วิภโวฯ เอวํ กตฺตุ, คนฺตุ, ทาตุ อิเจฺจวมาทีฯ

ปุนาร**มฺภคฺคหณํ** กิมตฺถํ? นิจฺจทีปนตฺถํฯ สกฺกมนฺธาตุฯ

จคฺคหณํ ทุติยสมฺปิณฺฑนตฺถํฯ

๒๐๕, ๑๖๐. **ตโต โยนโม ตุ**ฯ

ตโต **อา**ราเทสโต สเพฺพสํ **โย นํ โอ**การาเทโส โหติฯ

สตฺถาโร, ปิตโร, มาตโร, ภาตโร, กตฺตาโร, วตฺตาโรฯ

ตุคฺคหเณน อญฺญสฺมาปิ **โย**นํ **โอ**กาโร โหติฯ จตุโร ชนา, คาโว, อุโภ ปุริสาฯ

๒๐๖, ๑๖๕. **ตโต สฺมิมิ**ฯ

ตโต **อารา**เทสโต **สฺมึ**วจนสฺส **อิ**การาเทโส โหติฯ

สตฺถริ, ปิตริ, มาตริ, ธีตริ, ภาตริ, กตฺตริ, วตฺตริฯ

ปุน **ตโตคหเณน** อญฺญสฺมาปิ **สฺมึ**วจนสฺส **อิ**กาโร โหติฯ ภุวิฯ

๒๐๗, ๑๖๑. **นา อา**ฯ

ตโต **อารา**เทสโต **นา**วจนสฺส **อา**อาเทโส โหติฯ

สตฺถารา, ปิตรา, มาตรา, ภาตรา, ธีตรา, กตฺตารา, วตฺตาราฯ

๒๐๘, ๑๖๖. **อาโร รสฺสมิกาเร**ฯ

อาราเทโส รสฺสมาปชฺชเต **อิ**กาเร ปเรฯ

สตฺถริ, ปิตริ, มาตริ, ธีตริ, กตฺตริ, วตฺตริฯ

๒๐๙, ๑๖๘. **ปิตาทีนมสิมฺหิ**ฯ

ปิตาทีน **มารา**เทโส รสฺสมาปชฺชเต อสิมฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

ปิตรา, มาตรา, ภาตรา, มีตรา ปิตโร, มาตโร, ภาตโร, ธีตโรฯ

อสิมฺหิคฺคหณํ โตมฺหิ ปเร อิการาเทสญาปนตฺถํฯ มาติโต, ปิติโต, ภาติโต, ทุหิติโตฯ

๒๑๐, ๒๓๙. **ตยาตยีนํ ตกาโร ตฺวตฺตํ วา**ฯ

ตยาตยิ อิเจฺจเตสํ **ต**กาโร **ตฺว**ตฺตมาปชฺชเต วาฯ

ตฺวยา, ตยา, ตฺวยิ, ตยิฯ

เอเตสมิติ กิมตฺถํ? ตุวํ, ตวํฯ

อิติ นาธกเปฺป ตติโย กโณฺฑฯ

จตุตฺถกณฺฑ

๒๑๑, ๑๒๖. **อตฺตโนฺต หิสฺมิ’มนตฺตํฯ**

ตสฺส **อตฺต**โน อโนฺต **อน**ตฺตมาปชฺชเต **หิมฺหิ** วิภตฺติมฺหิฯ

อตฺตเนหิ, อตฺตเนภิฯ

อตฺตโนฺตติ กิมตฺถํ? ราเชหิ, ราเชภิฯ

หิสฺมินฺติ กิมตฺถํ? อตฺตโนฯ

อนตฺตมิติภาวนิเทฺทเสน อตฺตสทฺทสฺส **สกา**เทโส โหติ สพฺพาสุ วิภตฺตีสุฯ สโก, สกา, สกํ, สเกฯ

๒๑๒, ๓๒๙. **ตโต สฺมึนิฯ**

ตโต **อตฺต**โต **สฺมึ**วจนสฺส **นิ** โหติฯ อตฺตนิฯ

๒๑๓, ๑๒๗. **สสฺส โนฯ**

ตโต**อตฺต**โต **ส**สฺส วิภตฺติสฺส **โน** โหติ, อตฺตโนฯ

๒๑๔, ๑๒๘. **สฺมา นาฯ**

ตโต **อตฺต**โต **สฺมา** วจนสฺส **นา** โหติฯ อตฺตนาฯ

ปุน **ตโตคหเณน** ตสฺส **อตฺต**โน **ต**การเสฺสว **ร**กาโร โหติ สเพฺพสุ วจเนสุฯ อตฺรโช, อตฺรชํฯ

๒๑๕, ๑๔๑. **ฌลโต จฯ**

ฌลอิเจฺจเตหิ **สฺมา**วจนสฺส **นา** โหติฯ

อคฺคินา, ทณฺฑินา, ภิกฺขุนา, สยมฺภุนาฯ

สฺมาติ กิมตฺถํ? อคฺคโย, มุนโย, อิสโยฯ

๒๑๖, ๑๘๐. **ฆปโต สฺมึ ยํ วาฯ**

ตสฺมา **ฆป**โต **สฺมึ** วจนสฺส **ยํ** โหติ วาฯ

กญฺญายํ , กญฺญายฯ รตฺติยํ, รตฺติยาฯ อิตฺถิยํ, อิตฺถิยาฯ ยาคุยํ, ยาคุยาฯ วขุยํ, วธุยาฯ

๒๑๗, ๑๙๙. **โยนํ นิ นปุํสเกหิฯ**

สเพฺพสํ **โยนํ นิ** โหติ วา นปุํสเกหิ ลิเงฺคหิฯ

อฏฺฐีนิ, อฏฺฐี, อายูนิ, อายูฯ

นปุํสเกหีติ กิมตฺถํ? อิตฺถิโยฯ

๒๑๘, ๑๙๖. **อโต นิจฺจํ**ฯ

อการเนฺตหิ นปุํสกลิเงฺคหิ **โยนํ นิ** โหติ นิจฺจํฯ

ยานิ, ยานิฯ ตานิ, ตานิฯ กานิ, กานิฯ ภยานิ, ภยานิฯ รูปานิ, รูปานิฯ

๒๑๙, ๑๙๖. **สิํ**ฯ

อการเนฺตหิ นปุํสกลิเงฺคหิ **สิ**วจนสฺส **อํ** โหติ นิจฺจํฯ

สพฺพํ, ยํ, ตํ, กํ, รูปํฯ

๒๒๐, ๗๔. **เสสโต โลปํ ปสิปิ**ฯ

ตโต นิทฺทิเฏฺฐหิ ลิเคหิ เสสขตา **คสิ**อิเจฺจเต โลปมาปชฺชเนฺตฯ

โภติ อิตฺถิ, สา อิตฺถีฯ โภ ทณฺฑิ, โส ทณฺฑีฯ โภ สตฺถ, โส สตฺถาฯ โภ ราช, โส ราชาฯ **เสสโต**ติ กิมตฺถํ? ปุริโส คจฺฉติฯ

คสีติ กิมตฺถํ? อิตฺถิยา, สตฺถุสฺสฯ

๒๒๑, ๒๘๒. **สพฺพาสมาวุโส ปสคฺคนิปาตาทีหิ จ**ฯ

สพฺพาสํ วิภตฺตีนํ เอกวจนพหุวจนานํ ปฐมา ทุติยาตติยา จตุตฺถี ปญฺจมี ฉฏฺฐี สตฺตมีนํ โลโป โหติ, **อาวุโส อุปสคฺค นิปาต**อิเจฺจวมาทีหิ จ,

ตฺวํ ปนาวุโส, ตุเมฺห ปนาวุโส, ปทโส ธมฺมํ วาเจยฺย, วิหารํ เสฺว อุปคเจฺฉยฺยฯ

ป, ปรา, นิ, นี, อุ, ทุ, สํ, วิ, อว, อนุ, ปริ, อธิ, อภิ, ปติ, สุ, อา, อติ, อปิ, อป, อุป, ปหาโร, ปราภโว, นิหาโร, นีหาโร, อุหาโร, ทุหาโร, สํหาโร, วิหาโร, อวหาโร, อนุหาโร, ปริหาโร, อธิหาโร, อภิหาโร, ปติหาโร, สุหาโร, อาหาโร, อติหาโร, อปิหาโร, อปหาโร, อุปหาโร, เอวํ วีสติ **อุปสเคฺคหิ** จฯ

ยถา, ตถา, เอวํ, ขลุ, โข, ตตฺร, อโถ, อถ, หิ, ตุ จ, วา, โว, หํ, อภํ, อลํ, เอว, โห อโห, เห , อเห, เร, อเร, เอวมาทีหิ **นิปาเตหิ** จ โยเชตพฺพานิฯ

จคฺคหณม วธารณตฺถํฯ

๒๒๒, ๓๔๒. **ปุมสฺส ลิงฺคาทีสุ สมาเสสุ**ฯ

ปุมอิเจฺจตสฺส อโนฺต โลปมาปชฺชเต ลิงฺคาทีสุ ปรปเทสุ สมาเสสุฯ

ปุลฺลิงฺคํ, ปุมฺภาโว, ปุโงฺกกิโลฯ

ปุมเสฺสติ กิมตฺถํ? อิตฺถิลิงฺคํ, นปุํสกลิงฺคํฯ

ลิงฺคาทีสูติ กิมตฺถํ? ปุมิตฺถีฯ

สมาเสสูติ กิมตฺถํ? ปุมสฺส ลิงฺคํฯ

๒๒๓, ๑๘๘. **อํ ยมีโต ปสญฺญโต**ฯ

อํ วจนสฺส **ยํ** โหติ วา **อี**โต ปสญฺญโตฯ

อิตฺถิยํ, อิตฺถิํฯ

ปสญฺญโตติ กิมตฺถํ? ทณฺฑินํ, โภคินํฯ

อมิติ กิมตฺถํ? อิตฺถีหิฯ

๒๒๔, ๑๕๓. **นํ ฌโต กตรสฺสา**ฯ

ตสฺมา **ฌ**โต กตรสฺสา **อํ** วจนสฺส **นํ** โหติฯ

ทณฺฑินํ , โภคินํฯ

ฌโตติ กิมตฺถํ? เวสฺสภุํฯ

กตรสฺสาติ กิมตฺถํ? กุจฺฉิํฯ

๒๒๕, ๑๕๑. **โยนํ โน**ฯ

สเพฺพสํ **โยนํ ฌ**โต กตรสฺสา **โน** โหติฯ

ทณฺฑิโน โภคิโน, เห ทณฺฑิโน, เห โภคิโนฯ

กตรสฺสาติ กิมตฺถํ? อคฺคโย, มุนโย, อิสโยฯ

ฌโตติ กิมตฺถํ? สยมฺภุโนฯ

โยนนฺติ กิมตฺถํ? ทณฺฑินา, โภคินาฯ

๒๒๖, ๑๕๔. **สฺมิํนิ**ฯ

ตสฺมา **ฌ**โต กตรสฺสา **สฺมิํ**วจนสฺส นิอาเท โส โหติฯ

ทณฺฑินิ, โภคินิฯ

กตรสฺสาติ กิมตฺถํ? พฺยาธิมฺหิฯ

๒๒๗, ๒๗๐. **กิสฺส กเวจ**ฯ

กิมิเจฺจตสฺส **โก** จ โหติ **ว**ปจฺจเย ปเรฯ

กฺว คโตสิ ตฺวํ เทวานํ ปิยติสฺสฯ

จคฺคหเณน อวปจฺจเย ปเรปิ **โก** จ โหติฯ โก ตํนินฺทิตุํ มรหติ, กถํ โพธยิตุํ ธมฺมํฯ

เวติ กิมตฺถํ? กุโต อาคโตสิ ตฺวํฯ

๒๒๘, ๒๗๒. **กุหึ หํ สุ จ**ฯ

กิมิเจฺจตสฺส **กุ** โหติ **หึ หํ**อิเจฺจเตสุ จฯ กุหึ คจฺฉสิ, กุหํ คจฺฉสิฯ

จคฺคหเณน หิญฺจนํทาจนํ ปจฺจเยสุ ปเรสุ อญฺญตฺถาปิ **กุ** โหติฯ กุหิญฺจนํ, กุทาจนํฯ

๒๒๙, ๒๒๖. **เสเสสุ จ**ฯ

กิมิเจฺจตสฺส **โก** โหติ เสเสสุ วิภตฺติปจฺจเยสุ ปเรสุฯ

โก ปกาโร กถํ, กํ ปการํ กถํฯ

จคฺคหณมนุกฑฺฒนตฺถํฯ

๒๓๐, ๒๖๒. **ตฺรโภเถสุ จ**ฯ

กิมิเจฺจตสฺส **กุ** โหติ **ตฺรโตถ** อิเจฺจเตสุ จฯ

กุตฺร, กุโต, กุตฺถฯ

จคฺคหณมนุกฑฺฒนตฺถํ,

๒๓๑, ๒๖๓. **สพฺพเสฺสตสฺส , กาโร วา**ฯ

สพฺพสฺส **เอต**สทฺทสฺส **อ**กาโร โหติ วา **โตถ**อิเจฺจเตสุฯ

อโต, อตฺถ, เอโตฺต, เอตฺถฯ

๒๓๒, ๒๖๗. **เตฺร นิจฺจํ**ฯ

สพฺพสฺส **เอต**สทฺทสฺส **อ**กาโร โหติ นิจฺจํ **ตฺร**ปจฺจเย ปเรฯ

อตฺรฯ

๒๓๓, ๒๖๔. **เอ โตเถสุ จ**ฯ

สพฺพสฺส **เอต**สทฺทสฺส เอกาโร โหติ วา **โตถ**อิเจฺจเตสุฯ

เอโตฺต, อโต, เอตฺถ, อตฺถฯ

๒๓๔, ๒๖๕. **อิมสฺสิ ถํ ทานิ ห โต เธสุ จ**ฯ

อิมสทฺทสฺส สพฺพเสฺสว **อิ**กาโร โหติ **ถํ ทานิหโต ธ**อิเจฺจเตสุฯ

อิตฺถํ, อิทานิ, อิห, อิโต, อิธฯ

๒๓๕, ๒๘๑. **อธุนามฺหิ จ**ฯ

อิมสทฺทสฺส สพฺพเสฺสว **อ**กาโร โหติ **ธุนา**มฺหิ ปจฺจเย ปเรฯ

อธุนาฯ

จคฺคหณมวธารณตฺถํฯ

๒๓๖, ๒๘๐. **เอต รหิมฺหิ**ฯ

สพฺพเสฺสว **อิม**สทฺทสฺส **เอตา**เทโส โหติ **รหิ**มฺหิ ปจฺจเย ปเรฯ

เอตรหิฯ

๒๓๗, ๑๗๖. **อิตฺถิยโต อาปจฺจโย**ฯ

อิตฺถิยํ วตฺตมานาย **อ**การโต **อา**ปจฺจโย โหติฯ

สพฺพา, ยา, สา, กาฯ กตราฯ

๒๓๘, ๑๘๗. **นทาทิโต วา อี**ฯ

นทาทิโต วาอ**นทา**ทิโตวา อิตฺถิยํ วตฺตมานาย อีปจฺจโย โหติฯ

นที, มหี, กุมารี, ตรุณี, สขี, อิตฺถีฯ

๒๓๙, ๑๙๐. **ณว ณิก เณยฺย ณ นฺตุหิ**ฯ

ณว ณิก เณยฺย ณ นฺตุอิเจฺจเตหิ อิตฺถิยํ วตฺตมาเนหิ **อี**ปจฺจโย โหติฯ

มาณวี, ปณฺฑวี, นาวิกี, เวนเตยฺยี, กุเนฺตยฺยี, โคตมี, คุณวตี, สามาวตีฯ

๒๔๐, ๑๙๓. **ปติ ภิกฺขุราชีการเนฺตหิ อินี**ฯ

ปติ ภิกฺขุ ราชีการเนฺตหิ อิตฺถิยํ วตฺตมาเนหิ **อินี**ปจฺจโย โหติฯ

คหปตานี, ภิกฺขุนี, ราชินี, หตฺถินี, ทณฺฑินี, เมธาวินี, ตปสฺสินีฯ

๒๔๑, ๑๙๑. **นฺตุสฺส ตมีกาเร**ฯ

สพฺพเสฺสว **นฺตุ**ปจฺจยสฺส **ต**กาโร โหติ วา **อี**กาเร ปเรฯ

คุณวตี, คุณวนฺตี, กุลวตี, กุลวนฺตี, สติมตีฯ สติมนฺตี, มหตี, มหนฺตี, โคตฺตมตี, โคตฺตมนฺตีฯ

๒๔๒, ๑๙๒. **ภวโต โภโต**ฯ

สพฺพเสฺสว **ภวนฺต**สทฺทสฺส **โภตา**เทโส โหติ **อี**กาเร อิตฺถิคเต ปเรฯ

โภติ อเยฺย, โภติ กเญฺญ, โภติ ขราทิเยฯ

๒๔๓, ๑๑๐. **โภเค ตุ**ฯ

สพฺพเสฺสว **ภวนฺต**สทฺทสฺส **โภ**อาเทโส โหติ **เค** ปเรฯ

โภ ปุริส, โภ อคฺคิ, โภ ราช, โภ สตฺถ, โภ ทณฺฑิ, โภ สยมฺภุฯ

เคติ กิมตฺถํ? ภวตา, ภวํฯ

ตุคฺคหเณน อญฺญสฺมิมฺปิ วจเน สพฺพสฺส **ภวนฺต**สทฺทสฺส **โภนฺต ภเนฺต โภโนฺต ภเทฺท โภตา โภ โต**อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติฯ

โภนฺต, ภเนฺต, โภโนฺต, ภเทฺท, โภตา, โภโตฯ

๒๔๔, ๗๒. **อการปิตาทฺยนฺตานมา**ฯ

อกาโร จ **ปิตา**ทีนมโนฺต จ อตฺตมาปชฺชเต **เค** ปเรฯ

โภ ปุริสา, โภ ราชา, โภ ปิตา, โภ มาตา, โภ สตฺถาฯ

๒๔๕, ๑๕๒. **ฌลปา รสฺสํ**ฯ

ฌลปอิเจฺจเต รสฺสมาปชฺชเนฺต **เค** ปเรฯ

โภ ทณฺฑิ, โภ สยมฺภุ, โภติ อิตฺถิ, โภติวธุ,

๒๔๖, ๗๓. **อากาโร วา**ฯ

อากาโร รสฺสมาปชฺชเต วา **เค** ปเรฯ

โภ ราช, โภ ราชา, โภ อตฺต, โภ อตฺตา, โภ สข, โภ สขา, โภ สตฺถ, โภ สตฺถาฯ

อิติ นามกเปฺป จตุโตฺถ กโณฺฑฯ

ปญฺจมกณฺฑ

๒๔๗, ๒๖๑. **ตฺวาทโย วิภตฺติสญฺญาโย**ฯ

โตอาทิ เยสํ ปจฺจยานํ, เต โหนฺติ ตฺวาทโยฯ เต ปจฺจยา **ตฺวา**ทโย วิภตฺติสญฺญาว ทฏฺฐพฺพาฯ

สพฺพโต, ยโต, ตโต, กุโต, อโต, อิโต, สพฺพทา, ยทา, ตทา, กทา, อิธ, อิทานิฯ

๒๔๘, ๒๖๐. **กฺวจิ โต ปญฺจมฺยตฺเถ**ฯ

กฺวจิ **โต**ปจฺจโย โหติ ปญฺจมฺยตฺเถฯ

สพฺพโต, ยโต, ตโต, กุโต, อโต, อิโตฯ

กฺวจีติ กิมตฺถํ? สพฺพสฺมา, อิมสฺมาฯ

๒๔๙, ๒๖๖. **ตฺร ถ สตฺตมิยา สพฺพนาเมหิ**ฯ

ตฺรถอิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ สตฺตมฺยตฺเถ สพฺพ นาเมหิฯ

สพฺพตฺร, สพฺพตฺถ, ยตฺร, ยตฺถ, ตตฺร, ตตฺถฯ

๒๕๐, ๒๖๘. **สพฺพโต ธิ**ฯ

สพฺพอิเจฺจตสฺมา **ธิ**ปจฺจโย โหติ กฺวจิ สตฺตมฺยตฺเถฯ สพฺพธิ, สพฺพสฺมิํฯ

๒๕๑, ๒๖๙. **กิํ สฺมา โว**ฯ

กิมิเจฺจตสฺมา **ว**ปจฺจโย โหติ สตฺตมฺยตฺเถฯ

กฺว คโตสิ ตฺว เทวานํปิยติสฺสฯ

๒๕๒, ๒๗๑. **หิํ หํ หิญฺจนํ**ฯ

กิมิเจฺจตสฺมา **หิํหํหิญฺจนํ**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ สตฺตมฺยตฺเถฯ

กุหิํ, กุหํ, กุหิญฺจนํฯ

๒๕๓, ๒๗๓. **ตมฺหา จ**ฯ

ตมฺหา จ หิ หํอิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ สตฺตมฺยตฺเถฯ ตหิํ, ตหํฯ

จคฺคหณํ หิญฺจนคฺคหณนิวตฺตนตฺถํฯ

๒๕๔, ๒๗๔. **อิมสฺมา ห ธา จ**ฯ

อิมสฺมา **หธ**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ สตฺตมฺยตฺเถฯ อิห, อิธฯ

จคฺคหณมวธารณตฺถํฯ

๒๕๕, ๒๗๕. **ยโต หิํ**ฯ

ตสฺมา **ยโต หิํ**ปจฺจโย โหติ สตฺตมฺยตฺเถฯ ยหิํฯ

๒๕๖, ๐. **กาเล**ฯ

‘‘กาเล’’อิเจฺจตํ อธิการตฺถํ เวทิตพฺพํฯ

๒๕๗, ๒๗๙. **กิํสพฺพเญฺญกยกุหิทาทาจนํ**ฯ

กิํ สพฺพอญฺญ เอก ย กุอิเจฺจเตหิ **ทา ทาจนํ**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ กาเล สตฺตมฺยตฺเถฯ

กทา, สพฺพทา, อญฺญทา, เอกทา, ยทา, กุทาจนํฯ

๒๕๘, ๒๗๘. **ตมฺหา ทานิ จ**ฯ

ตอิเจฺจตสฺมา **ทานิ ทา**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ, กาเล สตฺตมฺยตฺเถฯ

ตทานิ , ตทาฯ

จคฺคหณมนุกฑฺฒนตฺถํฯ

๒๕๙, ๒๗๙. **อิมสฺมา รหิ ธุนา ทานิ จ**ฯ

อิมสฺมา **รหิ ธุนา ทานิ**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ กาเล สตฺตมฺยตฺเถฯ

เตรหิ, อธุนา, อิทานิฯ

จคฺคหณมนุกฑฺฒนตฺถํฯ

๒๖๐, ๒๗๗. **สพฺพสฺส โส ทามฺหิ วา**ฯ

สพฺพอิเจฺจตสฺส **ส**การาเทโส โหติ วา **ทา**มฺหิ ปจฺจเย ปเรฯ

สทา, สพฺพทาฯ

๒๖๑, ๓๖๙. **อวโณฺณ เย โลปญฺจ**ฯ

อวโณฺณ **เย** ปจฺจเย ปเร โลปมาปชฺชเตฯ

พาหุสฺสจฺจํ, ปณฺฑิจฺจํ, เวปุลฺลํ, การุญฺญํ, โกสลฺลํ, สามญฺญํ, โสหชฺชํฯ

๒๖๒, ๓๙๑. **วุฑฺฒสฺส โช อิยิเฏฺฐสุ**ฯ

สพฺพเสฺสว **วุฑฺฒ**สทฺทสฺส **โช**อาเทโส โหติ **อิย อิฏฺฐ**อิเจฺจเตสุ ปจฺจเยสุฯ

เชโยฺย , เชโฏฺฐฯ

๒๖๓, ๓๙๒. **ปสตฺถสฺส โส จ**ฯ

สพฺพเสฺสว **ปสตฺถ**สทฺทสฺส **โส**อาเทโส โหติ, **ชา**เทโส จ **อิยอิฏฺฐ**อิเจฺจเตสุ ปจฺจเยสุฯ

เสโยฺย, เสโฏฺฐ, เชโยฺย, เชโฏฺฐฯ

๒๖๔, ๓๙๓. **อนฺติกสฺส เนโท**ฯ

สพฺพสฺส **อนฺติก**สทฺทสฺส **เนทา**เทโส โหติ **อิย อิฏฺฐ**อิเจฺจเตสุ ปจฺจเยสุฯ

เนทิโย, เนทิโฏฺฐฯ

๒๖๕, ๓๙๔. **พาฬฺหสฺส สาโธ**ฯ

สพฺพสฺส **พาฬฺห**สทฺทสฺส **สาธา**เทโส โหติ **อิย อิฏฺฐ**อิเจฺจเตสุ ปจฺจเยสุฯ

สาธิโย, สาธิโฏฺฐฯ

๒๖๖, ๓๙๕. **อปฺปสฺส กณ**ฯ

สพฺพสฺส **อปฺป**สทฺทสฺส **กณ** อาเทโส โหติ **อิย อิฏฺฐ**อิเจฺจเตสุ ปจฺจเยสุฯ

กณิโย, กณิโฏฺฐฯ

๒๖๗, ๓๙๖. **ยุวานญฺจ** ฯ

สพฺพสฺส **ยุว**สทฺทสฺส **กณ** อาเทโส โหติ **อิย อิฏฺฐ**อิเจฺจเตสุ ปจฺจเยสุฯ

กนิโย, กนิโฏฺฐฯ

จคฺคหณมนุกฑฺฒนตฺถํฯ

๒๖๘, ๓๙๗. **วนฺตุมนฺตุ วีนญฺจ โลโป**ฯ

วนฺตุมนฺตุวีอิเจฺจเตสํ ปจฺจยานํ โลโป โหติ **อิยอิฏฺฐ**อิเจฺจเตสุ ปจฺจเยสุฯ

คุณิโย, คุณิโฏฺฐ, สติโย, สติโฏฺฐ, เมธิโย, เมธิโฏฺฐฯ

๒๖๙, ๔๐๑. **ยวตํ ต ล ณ ทการานํ พฺยญฺชนานิ จ ล ญ ชการตฺตํ**ฯ

ยการวนฺตานํ **ต ล ณ ท**การานํ พฺยญฺชนานิ **จ ล ญ ช**การตฺตมาปชฺชเนฺต ยถาสงฺขฺยํฯ

พาหุสฺสจฺจํ, ปณฺฑิจฺจํ, เวปุลฺลํ, การุญฺญํ, โกสลฺลํ, เนปุญฺญํ, สามญฺญํ, โสหชฺชํฯ

ย ว ตมิติ กิมตฺถํ? ติณทลํฯ

ต ล ณ ทการานมิติ กิมตฺถํ? อาลสฺยํ, อาโรคฺยํฯ

พฺยญฺชนานมิติ กิมตฺถํ? มจฺจุนาฯ

การคฺคหณํ กิมตฺถํ? **ย**การสฺส **ม**การาเทสญาปนตฺถํฯ โอปมฺมํฯ

๒๗๐, ๑๒๐. **อมฺห ตุมฺหนฺตุราช พฺรหฺมตฺต สขสตฺถุ ปิตาทีหิสฺมา นาว**ฯ

อมฺห ตุมฺหนฺตุราช พฺรหฺม อตฺต สข สตฺถุ ปิตุอิเจฺจวมาทีหิ **สฺมา**วจนํ นาว ทฏฺฐพฺพํฯ

มยา, ตยา, คุณวตา, รญฺญา, พฺรหฺมุนา, อตฺตนา, สขินา, สตฺถารา, ปิตรา, มาตรา, ภาตรา, ธีตรา, กตฺตารา, วตฺตาราฯ

เอเตหีติ กิมตฺถํ? ปุริสาฯ

อิติ นามกเปฺป ปญฺจโม กโณฺฑ

นามกโปฺป นิฏฺฐิโตฯ

๓. การกกปฺป

ฉฏฺฐกณฺฑ

๒๗๑, ๘๘, ๓๐๘. **ยสฺมา ทเปติ ภยมาทเตฺต วา ตทปาทานํ**ฯ

ยสฺมา วา อเปติ, ยสฺมา วา ภยํ ชายเต, ยสฺมา วา อาทเตฺต, ตํ การกํ อปาทานสญฺญํ โหติฯ

ตํ ยถา? คามา อเปนฺติ มุนโย, นครา นิคฺคโต ราชา, โจรา ภยํ ชายเต, อาจริยุปชฺฌาเยหิ สิกฺขํ คณฺหาติ สิโสฺสฯ

อปาทานมิจฺจเนน กฺวโตฺถ? อปาทาเน ปญฺจมีฯ

๒๗๒, ๓๐๙. **ธาตุนา มานมุปสคฺคโยคาทฺวีสฺวปิ จ**ฯ

ธาตฺนามานํ ปโยเค จ อุปสคฺคโยคาทีสฺวปิ จ ตํ การกํ อปาทานสญฺญํ โหติฯ

ธาตูนํ ปโยเค ตาว **ชิ**อิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส **ปรา**ปุพฺพสฺส ปโยเค โย อสโห, โส อปาทานสโญฺญ โหติฯ

ตํ ยถา? พุทฺธสฺมา ปราเชนฺติ อญฺญติตฺถิยาฯ

ภูอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส ปปุพฺพสฺส ปโยเค ยโต อจฺฉินฺนปฺปภโว, โส อปาทานสโญฺญ โหติฯ

ตํ ยถา? หิมวตา ปภวนฺติ ปญฺจ มหานทิโย, อนวตตฺตมฺหา ปภวนฺติ มหาสรา, อจิรวติยา ปภวนฺติ กุนฺนทิโยฯ

นามปฺปโยเคปิ ตํ การกํ อปาทานสญฺญํ โหติฯ

ตํ ยถา? อุรสฺมา ชาโต ปุโตฺต, ภูมิโต นิคฺคโต รโส, อุภโต สุชาโต ปุโตฺต มาติโต จ ปิติโต จฯ

อุปสคฺคโยเค ตํ การกํ อปาทานสญฺญํ โหติฯ

ตํ ยถา? อปสาลาย อายนฺติ วาณิชา, อาพฺรหฺมโลกา สโทฺท อพฺภุคฺคจฺฉติ อุปริ ปพฺพตา เทโว วสฺสติ, พุทฺธสฺมา ปติ สาริปุโตฺต ธมฺมเทสนาย ภิกฺขู อาลปติ เตมาสํ, ฆตมสฺส เตลสฺมา ปติ ททาติ, อุปฺปลมสฺส ปทุมสฺมา ปติ ททาติ, กนกมสฺส หิรญฺญสฺมา ปติ ททาติฯ

อาทิคฺคหเณน การกมเชฺฌปิ ปญฺจมีวิภตฺติ โหติฯ อิโต ปกฺขสฺมา วิชฺฌติ มิคํ ลุทฺทโก, โกสา วิชฺฌติ กุญฺชรํ, มาสสฺมา ภุญฺชติ โภชนํฯ

อปิคฺคหเณน นิปาตปโยเคปิ ปญฺจมีวิภตฺติ โหติ ทุติยา จ ตติยา จฯ รหิตา มาตุชา ปุญฺญํ กตฺวา ทานํ เทติ, รหิตา มาตุชํ, รหิตา มาตุเชน วาฯ ริเต สทฺธมฺมา กุโต สุขํ ลภติ, ริเต

สทฺธมฺมํ, ริเต สทฺธเมฺมน วาฯ เต ภิกฺขู นานา กุลา ปพฺพชิตา, วินา สทฺธมฺมา นตฺถโญฺญ โกจิ นาโถ โลเก วิชฺชติ, วินา สทฺธมฺมํ, วินา สทฺธเมฺมน วาฯ วินา พุทฺธสฺมา, วินา พุทฺธํ, วินา พุเทฺธน วาฯ

จคฺคหเณน อญฺญตฺถาปิ ปญฺจมีวิภตฺติ โหติฯ ยโตหํ ภคินิ อริยาย ชาติยา ชาโตฯ ยโต สรามิ อตฺตานํ, ยโต ปโตฺตสฺมิ วิญฺญุตํ, ยตฺวาธิกรณเมนํ จกฺขุนฺทฺริยํ อสํวุตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌา โทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสเวยฺยุํฯ

๒๗๓, ๓๑๐. **รกฺขณตฺถานมิจฺฉิตํ**ฯ

รกฺขณตฺถานํ ธาตูนํ ปโยเค ยํ อิจฺฉิตํ, ตํ การกํ อปาทานสญฺญํ โหติฯ

กาเก รกฺขนฺติ ตณฺฑุลา, ยวา ปฏิเสเธนฺติ คาโวฯ

๒๗๔, ๓๑๑. **เยน วา’ ทสฺสนํ**ฯ

เยน วา อทสฺสนมิจฺฉิตํ, ตํ การกํ อปาทานสญฺญํ โหติฯ

อุปชฺฌายา อนฺตรธายติ สิโสฺส, มาตรา จ ปิตรา จ อนฺตรธายติ ปุโตฺตฯ

วาติ กิมตฺถํ? สตฺตมีวิภตฺยตฺถํฯ เชตวเน อนฺตรธายติ ภควาฯ

๒๗๕, ๓๑๒. **ทูรนฺติก ทฺธ กาล นิมฺมาน ตฺวาโลป ทิสาโยควิภตฺตารปฺปโยค สุทฺธปฺปโมจน เหตุ วิวิตฺตปฺปมาณ ปุพฺพโยคพนฺธน คุณวจน ปญฺห กถน โถกากตฺตูสุ จ**ฯ

ทูรเตฺถ, อนฺติกเตฺถ, อทฺธนิมฺมาเน, กาลนิมฺมาเน, ตฺวาโลเป, ทิสาโยเค, วิภเตฺต, อารปฺปโยเค, สุเทฺธ, ปโมจเน, เหตฺวเตฺถ, วิวิตฺตเตฺถ, ปมาเณ, ปุพฺพโยเค, พนฺธนเตฺถ, คุณวจเน, ปเญฺห, กถเน, โถเก, อกตฺตริ จ อิเจฺจเตสฺวเตฺถสุ, ปโยเคสุ จ, ตํ การกํ อปาทานสญฺญํ โหติฯ

ทูรเตฺถตาว – กีว ทูโร อิโต นฬการคาโม, ทูรโต วา คมฺม, อารกา เต โมฆปุริสา อิมสฺมา ธมฺมวินยาฯ ทุติยา จ ตติยา จ, ทูรํ คามํ อาวโต, ทูเรน คาเมน วา อาคโตฯ อารกา อิมํ ธมฺมวินยํ, อเนน ธมฺมวินเยน วา อิเจฺจวมาทิฯ

อนฺติกเตฺถ – อนฺติกํ คามา, อาสนฺนํ คามา, สมีปํ คามา, สมีปํ สทฺธมฺมาฯ ทุติยา จ ตติยา จ, อนฺติกํ คามํ, อนฺติกํ คาเมน วาฯ อาสนฺนํ คามํ, อาสนฺนํ คาเมน วาฯ สมีปํ คามํฯ สมีปํ คาเมน วาฯ สมีปํ สทฺธมฺมํ, สมีปํ สทฺธเมฺมน วา อิเจฺจวมาทิฯ

อทฺธนิมฺมาเน – อิโต มถุราย จตูสุ โยชเนสุ สงฺกสฺสํ นาม นครํ อตฺถิ, ตตฺถ พหู ชนา วสนฺติ อิเจฺจวมาทิฯ

กาลนิมฺมาเน – อิโต ภิกฺขเว เอกนวุติกเปฺป วิปสฺสี นาม ภควา โลเก อุทปาทิ, อิโต ติณฺณํ มาสานํ อจฺจเยน ปรินิพฺพายิสฺสติ อิเจฺจวมาทิฯ

ตฺวาโลเป กมฺมาธิกรเณสุ – ปาสาทา สงฺกเมยฺย, ปาสาทํ อภิรุหิตฺวา วาฯ ปพฺพตา สงฺกเมยฺย, ปพฺพตํ อภิรุหิตฺวา วาฯ หตฺถิกฺขนฺธา สงฺกเมยฺย, หตฺถิกฺขนฺธํ อภิรุหิตฺวา วาฯ อาสนา วุฏฺฐเหยฺยฯ อาสเน นิสีทิตฺวา วา อิเจฺจวมาทิฯ

ทิสาโยเค – อวิจิโต ยาว อุปริภวคฺคมนฺตเร พหู สตฺตนิกายา วสนฺติ, ยโต เขมํ ตโต ภยํ, ปุรตฺถิมโต, ทกฺขิณโต, ปจฺฉิมโต, อุตฺตรโต อคฺคี ปชฺชลนฺติ, ยโต อโสฺสสุํ ภควนฺตํ, อุทฺธํ ปาทตลา อโธ เกสมตฺถกา อิเจฺจวมาทิฯ

วิภเตฺต – ยโต ปณีตตโร วา วิสิฏฺฐตโร วา นตฺถิฯ ฉฏฺฐี จ, ฉนฺนวุตีนํ ปาสณฺฑานํ, ธมฺมานํ ปวรํ ยทิทํ สุคตวินโย อิเจฺจวมาทิฯ

อารปฺปโยเค – คามธมฺมา วสลธมฺมา อสทฺธมฺมา อารติ วิรติ ปฏิวิรติ, ปาณาติปาตา เวรมณี อิเจฺจวมาทิฯ

สุเทฺธ – โลภนิเยหิ ธเมฺมหิ สุโทฺธ อสํสโฏฺฐ, มาติโต จ ปิติโต จ สุโทฺธ อสํสโฏฺฐ อนุปกุโทฺธ อครหิโต อิเจฺจวมาทิฯ

ปโมจเน – ปริมุโตฺต ทุกฺขสฺมาติ วทามิ, มุโตฺตสฺมิ มารพนฺธนา, น เต มุจฺจนฺติ มจฺจุนา อิเจฺจวมาทิฯ

เหตฺวเตฺถ – กสฺมา เหตุนา, เกน เหตุนา, กิสฺส เหตุนา, กสฺมา นุ ตุมฺหํ ทหรา น มียเร, กสฺมา อิเธว มรณํ ภวิสฺสติ อิเจฺจวมาทิฯ

วิวิตฺตเตฺถ – วิวิโตฺต ปาปกา ธมฺมา, วิวิเจฺจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธเมฺมหิ อิเจฺจวมาทิฯ

ปมาเณ – ทีฆโส นววิทตฺถิโย สุคตวิทตฺถิยา ปมาณิกา กาเรตพฺพา, มชฺฌิมสฺส ปุริสสฺส อฑฺฒ เตฬสหตฺถา อิเจฺจวมาทิฯ

ปุพฺพโยเค – ปุเพฺพว สโมฺพธา อิเจฺจวมาทิฯ

พนฺธนเตฺถ – สตสฺมา พโนฺธ นโรฯ ตติยา จ, สเตน พโนฺธ นโร รณฺญา อิณเตฺถน อิเจฺจวมาทิฯ

คุณวจเน – ปุญฺญาย สุคตึ ยนฺติ, จาคาย วิปุลํ ธนํ, ปญฺญาย วิมุตฺติมโน, อิสฺสริยาย ชนํ รกฺขติ ราชา อิเจฺจวมาทิฯ

ปเญฺห ตฺวาโลเป กมฺมาธิกรเณสุ – อภิธมฺมา ปุจฺฉนฺติ, อภิธมฺมํ สุตฺวา, อภิธเมฺม ฐตฺวา วาฯ วินยา ปุจฺฉนฺติ, วินยํ สุตฺวา, วินเย ฐตฺวา วาฯ ทุติยา จ ตติยา จ, อภิธมฺมํ, อภิธเมฺมน วาฯ วินยํ, วินเยน วาฯ เอว สุตฺตา, เคยฺยา, คาถาย, เวยฺยากรณา, อุทานา, อิติวุตฺตกา, ชาตกา, อพฺภุตธมฺมา, เวทลฺลา อิเจฺจวมาทิฯ

กถเน ตฺวาโลเป กมฺมาธิกรเณสุ – อภิธมฺมา กถยนฺติ, อภิธมฺมํ สุตฺวา, อภิธเมฺม ฐตฺวา วาฯ วินยา กถยนฺติ, วินยํ สุตฺวา, วินเย ฐตฺวา วาฯ ทุติยา จ ตติยา จ, อภิธมฺมํ, อภิธเมฺมน วาฯ

วินยํ วินเยน วาฯ เอวํ สุตฺตา, เคยฺยา, คาถาย, เวยฺยากรณา, อุทานา, อิติวุตฺตกา, ชาตกา, อพฺภุตธมฺมา, เวทลฺลา อิเจฺจวมาทิฯ

โถเก – โถกา มุจฺจนฺติฯ อปฺปมตฺตกา มุจฺจนฺติ, กิจฺฉา มุจฺจนฺติฯ ตติยา จฯ โถเกน, อปฺปมตฺตเกน, กิเจฺฉน วา อิเจฺจวมาทิฯ

อกตฺตริจ – กมฺมสฺส กตตฺตา อุปจิตตฺตา อุสฺสนฺนตฺตา วิปุลตฺตา จกฺขุวิญฺญาณํ อุปฺปนฺนํ โหติ อิเจฺจวมาทิฯ

จคฺคหเณน เสเสสฺปิ เย มยา โนปทิฏฺฐา อปาทานปโยคิกา, เต ปโยควิจกฺขเณหิ ยถาโยคํ โยเชตพฺพาฯ

๒๗๖, ๓๐๒. **ยสฺส ทาตุกาโม โรจเต ธารยเต วา ตํ สมฺปทานํ**ฯ

ยสฺส วา ทาตุกาโม ยสฺส วาโรจเต, ยสฺส วา ธารยเต, ตํ การกํ สมฺปทานสญฺญํ โหติฯ

สมณสฺส จีวรํ ททาติ, สมณสฺส โรจเต สจฺจํ, เทวทตฺตสฺส สุวณฺณจฺฉตฺตํ ธารยเต ยญฺญทตฺตฯ

สมฺปทานมิจฺจเนน กฺวโตฺถ? สมฺปทาเน จตุตฺถีฯ

วาติ วิกปฺปนตฺถํ, ธาตุนามานํ ปโยเค วา อุปสคฺคปฺปโยเค วา นิปาตปฺปโยเค วา สติ อตฺถวิกปฺปนตฺถํ **วา**ติ ปทํ ปยุชฺชติฯ

๒๗๗, ๓๐๓. **สิลาฆ หนุ ฐา สป ธาร ปิห กุธ ทุหิโสฺสสูย ราธิกฺข ปจฺจาสุณ อนุปติคิณ ปุพฺพกตฺตาโรจนตฺถ ตทตฺถ ตุมตฺถาลมตฺถ มญฺญานาทรปฺปาณินิ, คตฺยตฺถกมฺมนิ, อาสีสตฺถ สมฺมุติ ภิยฺย สตฺตมฺยเตฺถสุ จ**ฯ

สิลาฆ หนุ ฐา สป ธาร ปิห กุธ ทุห อิสฺสอิเจฺจเตสํ ธาตูนํ ปโยเค, อุสูยตฺถานญฺจ ปโยเค, ราธิกฺขปฺปโยเค, ปจฺจาสุณอนุปติคิณานํ ปุพฺพกตฺตริ, อาโรจนเตฺถ , ตทเตฺถ, ตุมเตฺถ, อลมเตฺถ, มญฺญติปฺปโยเค อนาทเร อปฺปาณินิ, คตฺยตฺถานํ ธาตูนํ กมฺมนิ, อาสีสเตฺถ จ สมฺมุติ ภิยฺย สตฺตมฺยเตฺถสุ จ, ตํ การกํ สมฺปทานสญฺญํ โหติฯ

สิลาฆปฺปโยเค ตาว – พุทฺธสฺส สิลาฆเต, ธมฺมสฺส สิลาฆเต, สงฺฆสฺส สิลาฆเต, สกํอุปชฺฌายสฺส สิลาฆเต, ตว สิลาฆเต มม สิลาฆเต อิเจฺจวมาทิฯ

หนุปฺปโยเค – หนุเต ตุยฺหเมว, หนุเต มยฺหเมว อิเจฺจวมาทิฯ

ฐาปโยเค – อุปติเฏฺฐยฺย สกฺยปุตฺตานํ วฑฺฒกี, ภิกฺขุสฺส ภุญฺชนฺตสฺส ปานีเยน วา วิธูปเนน วา อุปติเฏฺฐยฺย ภิกฺขุนี อิเจฺจวมาทิฯ

สปปฺปโยเค – ตุยฺหํ สปเต, มยฺหํ สปเต อิเจฺจวมาทิฯ

ธารปฺปโยเค – สุวณฺณํ เต ธารยเต อิเจฺจวมาทิฯ

ปิหปฺปโยเค – พุทฺธสฺส อญฺญติตฺถิยา ปิหยนฺติ, เทวา ทสฺสนกามา เต, ยโต อิจฺฉามิ ภทฺทนฺตสฺส, สมิทฺธานํ ปิหยนฺติ ทลิทฺทา อิเจฺจวมาทิฯ

กุธทุหอิสฺสอุสูยปฺปโยเค – โกธยติ เทว ทตฺตสฺส, ตสฺส กุชฺฌ มหาวีร, มา รฏฺฐํ วินสฺส อิทํฯ ทุหยติ ทิสานํ เมโฆ, ติตฺถิยา สมณานํ อิสฺสยนฺติ คุณคิเทฺธน, ติตฺถิยา สมณานํ อิสฺสยนฺติ ลาภคิเทฺธน, ทุชฺชนา คุณวนฺตานํ อุสูยนฺติ คุณคิเทฺธน, กา อุสูยา วิชานตํ อิเจฺจวมาทิฯ

ราธ อิกฺข อิเจฺจเตสํ ธาตูนํ ปโยเค ยสฺส อกถิตสฺส ปุจฺฉนํ กมฺมวิกฺขฺยาปนตฺถญฺจ, ตํ การกํ สมฺปทานสญฺญํ โหติ, ทุติยา จฯ

อาราโธหํ รโญฺญ, อาราโธหํ ราชานํ, กฺยาหํ อยฺยานํ อปรชฺฌามิ, กฺยาหํ อเยฺย อปรชฺฌามิ, จกฺขุํ ชนสฺส ทสฺสนาย ตํ วิย มเญฺญ, อายสฺมโต อุปาลิเตฺถรสฺส อุปสมฺปทาเปโกฺข อุปติโสฺส, อายสฺมนฺตํ วา อิเจฺจวมาทิฯ

ปจฺจาสุณ อนุปติคิณานํ ปุพฺพกตฺตริ สุโณติสฺส **ปจฺจา**โยเค ยสฺส กมฺมุโน ปุพฺพสฺส โย กตฺตา, โส สมฺปทานสโญฺญ โหติฯ

ตํ ยถา? ภควา ภิกฺขู เอตทโวจฯ

***ภิกฺขู*ติ อกถีต กมฺมํ, เอตนฺติ กถิตกมฺมํ**ฯ ยสฺส กมฺมุโน ปุพฺพสฺส โย กตฺตา, โส‘ภควา’ติ ‘‘โย กโรติ ส กตฺตา’’ติ สุตฺตวจเนน กตฺตุสโญฺญฯ เอวํ ยสฺส กมฺมุโน ปุพฺพสฺส โย กตฺตา, โส สมฺปทานสโญฺญ โหติฯ

ตํ ยถา? เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจโสฺสสุํ, อาสุณนฺติ พุทฺธสฺส ภิกฺขูฯ

คิณสฺส **อนุปติ**โยเค ยสฺส กมฺมุโน ปุพฺพสฺส โย กตฺตา, โส สมฺปทานสโญฺญ โหติฯ

ตํ ยถา? ภิกฺขุ ชนํ ธมฺมํ สาเวติ, ตสฺส ภิกฺขุโน ชโน อนุคิณาติ, ตสฺส ภิกฺขุโน ชโน ปติคิณาติฯ

โย วเทติ ส‘กตฺตา’ติ,
วุตฺตํ ‘กมฺม’นฺติ วุจฺจติ;
โย ปฏิคฺคาหโก ตสฺส,
‘สมฺปทานํ’ วิชานิยาฯ

อิเจฺจวมาทิฯ

อาโรจนเตฺถ – อาโรจยามิ โว ภิกฺขเว, อามนฺตยามิ โว ภิกฺขเว, ปฏิเวทยามิ โว ภิกฺขเว, อาโรจยามิ เต มหาราช, อามนฺตยามิ เต มหาราช, ปฏิเวทยามิ เต มหาราช อิเจฺจวมาทิฯ

ตทเตฺถ – อูนสฺส ปาริปูริยา ตํ จีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ พุทฺธสฺส อตฺถาย, ธมฺมสฺส อตฺถาย, สงฺฆสฺส อตฺถาย, ชีวิตํ ปริจฺจชามิ อิเจฺจวมาทิฯ

ตุมเตฺถ -โลกานุกมฺปาย อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺสานํ พุโทฺธ โลเก อุปฺปชฺชติฯ ภิกฺขูนํ ผาสุวิหาราย วินโย ปญฺญโตฺต อิเจฺจวมาทิฯ

อลมตฺถปฺปโยเค-อลมิติ อรหติ ปฏิกฺขิเตฺตสุฯ อลํ เม พุโทฺธ, อลํ เม รชฺชํ, อลํ ภิกฺขุปตฺตสฺส, อลํ มโลฺล มลฺลสฺส, อรหติ มโลฺล มลฺลสฺสฯ **ปฏิกฺขิเตฺต** อลํ เต รูปํ กรณียํ, อลํ เม หิรญฺญสุวเณฺณน อิเจฺจวมาทิฯ

มญฺญติปฺปโยเค อนาทเร อปฺปาณินิ-กฏฺฐสฺส ตุวํ มเญฺญ, กลิงฺครสฺส ตุวํ มเญฺญฯ

อนาทเรติ กิมตฺถํ? สุวณฺณํ วิย ตํ มเญฺญฯ

อปฺปาณินีติ กิมตฺถํ? คทฺรภํ ตุวํ มเญฺญ อิเจฺจวมาทิฯ

คตฺยตฺถกมฺมนิ-คามสฺส ปาเทน คโต, นครสฺส ปาเทน คโต, อโปฺป สคฺคาย คจฺฉติ, สคฺคสฺส คมเนน วา, มูลาย ปฏิกเสฺสยฺย สโงฺฆฯ ทุติยา จ, คามํ ปาเทน คโต, นครํ ปาเทน คโต, อโปฺป สคฺคํ คจฺฉติ, สคฺคํ คมเนน วา, มูลํ ปฏิกเสฺสยฺย สโงฺฆ อิเจฺจวมาทิฯ

อาสีสเตฺถ-อายสฺมโต ทีฆายุโก โหตุ, ภทฺทํ ภวโต โหตุ, กุสลํ ภวโต โหตุ, อนามยํ ภวโต โหตุ, สุขํ ภวโต โหตุ, สฺวาคตํ ภวโต โหตุ, อโตฺถ ภวโต โหตุ, หิตํ ภวโต โหตุ อิเจฺจวมาทิฯ

สมฺมุติปฺปโยเค– อญฺญตฺร สงฺฆสมฺมุติยา ภิกฺขุสฺส วิปฺปวตฺถุํ น วฏฺฏติ, สาธุ สมฺมุติ เมตสฺส ภควโต ทสฺสนาย อิเจฺจวมาทิฯ

ภิยฺยปฺปโยเค – ภิโยฺยโส มตฺตาย อิเจฺจวมาทิฯ

สตฺตมฺยเตฺถ – ตุยฺหญฺจสฺส อาวิ กโรมิ, ตสฺส เม สโกฺก ปาตุรโหสิ อิเจฺจวมาทิฯ

อตฺถคฺคหเณน พหูสุ อกฺขรปฺปโยเคสุ ทิสฺสติฯ

ตํ ยถา? อุปมํ มต กริสฺสามิ, ธมฺมํ โว เทเสสฺสามิฯ

สารเตฺถ จ – เทเสตุ ภเนฺต ภควา ธมฺมํ ภิกฺขูนํฯ ตสฺส ผาสุ วิหาราย โหติ, เอตสฺส ปหิเณยฺย, ยถา โน ภควา พฺยากเรยฺย, ตถาปิ เตสํ พฺยากริสฺสาม , กปฺปติ สมณานํ อาโยโค, อมฺหากํ มณินา อโตฺถ, กิมโตฺถ เม พุเทฺธน, เสโยฺย เม อโตฺถ, พหุปการา ภเนฺต มหาปชา ปติโคตมี ภควโต, พหุปการา ภิกฺขเว มาตาปิตโร ปุตฺตานํ อิเจฺจวมาทิฯ

เสเสสุ อกฺขรปฺปโยเคสุปิ อเญฺญปิ ปโยคา ปโยควิจกฺขเณหิ โยเชตพฺพาฯ

จคฺคหณํ วิกปฺปนตฺถวาคฺคหณานุกฑฺฒนตฺถํฯ เย เกจิ สทฺทา สมฺปทานปฺปโยคิกามยา โนปทิฏฺฐา, เตสํ คหณตฺถํ อิธ วิกปฺปียติ วาสโทฺทฯ

ตํ ยถา? ภิกฺขุสงฺฆสฺส ปฏู อยํ ภควา, เทสสฺส ปฏู อยํ ราชาฯ เขตฺตสฺส ปฏู อยํ คหปติ, อรญฺญสฺส ปฏู อยํ ลุทฺทโก อิเจฺจวมาทิฯ กฺวจิ ทุติยา ตติยา ปญฺจมี ฉฏฺฐี สตฺตมฺยเตฺถสุ จฯ

๑๗๘, ๓๒๐. **โยธาโร ตโมกาสํ**ฯ

โย อาธาโร, ตํ โอกาสสญฺญํ โหติฯ **สฺวาธาโร จตุพฺพิโธ** พฺยาปิโก, โอปสิเลสิโก, เวสยิโก สามีปิโก จาติฯ

ตตฺถ **พฺยาปิโก** ตาว–ชเลสุ ขีรํ ติฏฺฐติ, ติเลสุ เตลํ, อุจฺฉูสุ รโสฯ

โอปสิเลสิโก–ปริยงฺเก ราชา เสติ, อาสเน อุปวิฏฺโฐ สโงฺฆฯ

เวสยิโก–ภูมีสุ มนุสฺสา จรนฺติ, อนฺตลิเกฺข วายู วายนฺติฯ อากาเส สกุณา ปกฺขนฺทนฺติฯ

สามีปิโก–วเน หตฺถิโน จรนฺติ, คงฺคายํ โฆโส ติฏฺฐติ, วเช คาโว ทุหนฺติ, สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเนฯ

โอกาสมิจฺจเนน กฺวโตฺถ? โอกาเส สตฺตมีฯ

๒๗๙, ๒๙๒. **เยน วา กยิรเต ตํ กรณํ**ฯ

เยน วา กยิรเต, เยน วา ปสฺสติ, เยน วา สุณาติ, ตํ การกํ กรณสญฺญํ โหติฯ

ทเตฺตน วิหึ ลุนาติ, วาสิยา กฏฺฐํ ตจฺฉติ, ผรสุนา รุกฺขํ ฉินฺทติ, กุทาเลน ปถวิํ ขณติ, สเตฺถน กมฺมํ กโรติฯ จกฺขุนา รูปํ ปสฺสติฯ

กรณมิจฺจเนน กฺวโตฺถ? กรเณ ตติยาฯ

๒๘๐, ๒๘๕. **ยํ กโรติ ตํ กมฺมํ**ฯ

ยํ วา กโรติ, ยํ วา ปสฺสติ, ยํ วา สุณาติ, ตํ การกํ กมฺมสญฺญํ โหติฯ

ฉตฺตํ กโรติ, รถํ กโรติ, รูปํ ปสฺสติ, สทฺทํ สุณาติ, กณฺฏกํ มทฺทติ, วิสํ คิลติฯ

กมฺมมิจฺจเนน กฺวโตฺถ? กมฺมเตฺถ ทุติยาฯ

๒๘๑, ๒๙๔. **โย กโรติ ส กตฺตา**ฯ

โย กโรติ, โส กตฺตุสโญฺญ โหติฯ

อหินา ทโฏฺฐ นโร, ครุเฬน หโต นาโคฯ พุเทฺธน ชิโต มาโร, อุปคุเตฺตน มาโร พโนฺธฯ

กตฺตุอิจฺจเนน กฺวโตฺถ? กตฺตริ จฯ

๒๘๒, ๒๙๕. **โย กาเรติ ส เหตุ**ฯ

โย กตฺตารํ กาเรติ, โส เหตุสโญฺญ โหติ, กตฺตา จฯ

โส ปุริโส ตํ ปุริสํ กมฺมํ กาเรติ โส ปุริโส เตน ปุริเสน กมฺมํ กาเรติ, โส ปุริโส ตสฺส ปุริสสฺส กมฺมํ กาเรติฯ เอวํ หาเรติ ปาเฐติ ปาเจติ, ธาเรติฯ

เหตุอิจฺจเนน กฺวโตฺถ? ธาตูหิ เณ ณย ณาเป ณาปยา การิตานิ เหตฺวเตฺถฯ

๒๘๓, ๓๑๖. **ยสฺส วา ปริคฺคโห ตํ สามี**ฯ

ยสฺส วา ปริคฺคโห, ตํ สามีสญฺญํ โหติฯ

ตสฺส ภิกฺขุโน ปฏิวีโส, ตสฺส ภิกฺขุโน ปโตฺต, ตสฺส ภิกฺขุโน จีวรํ, อตฺตโน มุขํฯ

สามีอิจฺจเนน กฺวโตฺถ? สามิสฺมึ ฉฏฺฐีฯ

๒๘๔, ๒๘๓. **ลิงฺคเตฺถ ปฐมา**ฯ

ลิงฺคตฺถาภิธานมเตฺต ปฐมาวิภตฺติ โหติฯ

ปุริโส, ปุริสา, เอโก, เทฺว, จ, วา, เห, อเห, เร, อเรฯ

๒๘๕, ๗๐. **อาลปเน จ**ฯ

อาลปนตฺถา ธิเก ลิงฺคตฺถาภิธานมเตฺต จ ปฐมาวิภตฺติ โหติฯ

โภ ปุริส, ภวโนฺต ปุริสา, โภ ราช, ภวโนฺต ราชาโน, เห สเข, เห สขิโนฯ

๒๘๖, ๒๙๑. **กรเณ ตติยา**ฯ

กรณการเก ตติยาวิภตฺติ โหติฯ

อคฺคินา กุฏึ ฌาเปติ, มนสา เจ ปทุเฏฺฐน, มนสา เจ ปสเนฺนน, กาเยน กมฺมํ กโรติฯ

๒๘๗, ๒๙๙. **สหาทิโยเค จ**ฯ

สหาทิโยคเตฺถ จ ตติยาวิภตฺติ โหติฯ

สหาปิ คเคฺคน สโงฺฆ อุโปสถํ กเรยฺย, วินาปิ คเคฺคน, มหตา ภิกฺขุสเงฺฆน สทฺธึ, สหเสฺสน สมํ มิตาฯ

๒๘๘, ๒๙๓. **กตฺตริ จ**ฯ

กตฺตริ จ ตติยาวิภตฺติ โหติฯ

รญฺญา หโต โปโส, ยเกฺขน ทิโนฺน วโร, อหินา ทโฏฺฐ นโรฯ

๒๘๙, ๒๙๗. **เหตฺวเตฺถ จ**ฯ

เหตฺวเตฺถ จ ตติยาวิภตฺติ โหติฯ

อเนฺนน วสติ, ธเมฺมน วสติ, วิชฺชาย วสติ, สกฺกาเรน วสติฯ

๒๙๐, ๒๙๘. **สตฺตมฺยเตฺถ จ**ฯ

สตฺตมฺยเตฺถ จ ตติยาวิภตฺติ โหติฯ

เตน กาเลน, เตน สมเยนฯ (เยน กาเลน, เยน สมเยน,) เตน โข ปน สมเยนฯ

๒๙๑, ๒๙๙. **เยนงฺควิกาโร**ฯ

เยน พฺยาธิมตา อเงฺคน องฺคิโน วิกาโร ลกฺขียเตฯ ตตฺถ ตติยาวิภตฺติ โหติฯ

อกฺขินา กาโณ, หเตฺถน กุณี, กาณํ ปสฺสติ เนเตฺตน, ปาเทน ขโญฺช, ปิฏฺฐิยา ขุโชฺชฯ

๒๙๒, ๓๐๐. **วิเสสเน จ**ฯ

วิเสสนเตฺถ จ ตติยาวิภตฺติ โหติฯ

โคเตฺตน โคตโม นาโถ, สุวเณฺณน อภิรูโป, ตปสา อุตฺตโมฯ

๒๙๓, ๓๐๑. **สมฺปทาเน จตุตฺถี**ฯ

สมฺปทานการเก จตุตฺถีวิภตฺติ โหติฯ

พุทฺธสฺส วา ธมฺมสฺส วา สงฺฆสฺส วา ทานํ เทติ, ทาตา โหติ สมณสฺส วา พฺราหฺมณสฺส วาฯ

๒๙๔, ๓๐๕. **นโมโยคาทีสฺวปิ จ**ฯ

นโมโยคาทีสฺวปิ จ จตุตฺถีวิภตฺติ โหติฯ

นโม เต พุทฺธ วีรตฺถุ, โสตฺถิ ปชานํ, นโม กโรหิ นาคสฺส, สฺวาคตํ เต มหาราชฯ

๒๙๕, ๓๐๗. **อปาทาเน ปญฺจมี**ฯ

อปาทานการเก ปญฺจมีวิภตฺติ โหติฯ

ปาปา จิตฺตํ นิวารเย, อพฺภา มุโตฺตว จนฺทิมา, ภยา มุจฺจติ โส นโรฯ

๒๙๖, ๓๑๔. **การณเตฺถ ฌ**ฯ

การณเตฺถ จ ปญฺจมีวิภตฺติ โหติฯ

อนนุโพธา อปฺปฏิเวธา จตุนฺนํ อริยสจฺจานํ ยถาภูตํ อทสฺสนาฯ

๒๙๗, ๒๘๔. **กมฺมเตฺถ ทุติยา**ฯ

กมฺมเตฺถ ทุติยาวิภตฺติ โหติฯ

คาวํ หนติ, วีหโย ลุนาติ, สตฺถํ กโรติ, ฆฏํ กโรติ, รถํ กโรติ, ธมฺมํ สุณาติ, พุทฺธํ ปูเชติ, วาจํ ภาสตี, ตณฺฑุลํ วจติ, โจรํ ฆาเตติฯ

๒๙๘, ๒๘๗. **กาลทฺธานมจฺจนฺตสํโยเค**ฯ

กาลทฺธานํ อจฺจนฺตสํโยเค ทุติยาวิภตฺติ โหติฯ

มาสํ มํโสทนํ ภุญฺชติ, สรทํ รมณียา นที, มาสํ สชฺฌายติ, โยชนํ วนราชิ, โยชนํ ทีโฆ ปพฺพโต, โกสํ สชฺฌายติฯ

อจฺจนฺตสํโยเคติ กิมตฺถํ? สํวจฺฉเร โภชนํ ภุญฺชติฯ

๒๙๙, ๒๘๘. **กมฺมปฺปวจนียยุตฺเต**ฯ

กมฺมปฺปวจนียยุตฺเต ทุติยาวิภตฺติ โหติฯ

ตํ โข ปน ภวนฺตํ โคตมํ เอวํ กลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต, ปพฺพชิตมนุปพฺพชึสุฯ

๓๐๐, ๒๘๖. **คติ พุทฺธิ ภุช ปฐ หร กร สยาทีนํ การิเต วา**ฯ

คติ พุทฺธิ ภุช ปฐ หร กร สยาทีนํ ปโยเค การิเต ทุติยาวิภตฺติ โหติ วาฯ

ปุริโส ปุริสํ (คามํ) คามยติ, ปุริโส ปุริเสน วา, ปุริโส ปุริสสฺส วาฯ เอวํ โพธยติ, โภชยติ, ปาฐยติ, หารยติ, การยติ, สยาปยติฯ เอวํ สพฺพตฺถ การิเตฯ

๓๐๑, ๒๑๕. **สามิสฺมึ ฉฏฺฐี**ฯ

สามิสฺมึ ฉฏฺฐีวิภตฺติ โหติฯ

ตสฺส ภิกฺขุโน ปฏิวีโส, ตสฺส ภิกฺขุโน ปตฺต, ตสฺส ภิกฺขุโน จีวรํ, อตฺตโน มุขํฯ

๓๐๒, ๓๑๙. **โอกาเส สตฺตมี**ฯ

โอกาสการเก สตฺตมีวิภตฺติ โหติฯ

คมฺภีเร โอทกนฺติเก, ปาปสฺมึ รมติ มโน, ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสติ กุลปุตฺโตฯ

๓๐๓, ๓๒๑. **สามิสฺสราธิปติ ทายาท สกฺขีปติภู ปสุตกุสเลหิ จ**ฯ

สามี อิสฺสร อธิปติ ทายาท สกฺขีปติภู ปสุตกุสล อิเจฺจเตหิ ปโยเค ฉฏฺฐีวิภตฺติ โหติ, สตฺตมี จฯ

โคณานํ สามี, โคเณสุ สามี, โคณานํ อิสฺสโร, โคเณสุ อิสฺสโรฯ โคณานํ อธิปติ, โคเณสุ อธิปติฯ โคณานํ ทายาโท, โคเณสุ ทายาโทฯ โคณานํ สกฺขี, โคเณสุ สกฺขี, โคณานํ ปติภู, โคเณสุ ปติภูฯ โคณานํ ปสุโต, โคเณสุ ปสุโตฯ โคณานํ กุสโล, โคเณสุ กุสโลฯ

๓๐๔, ๓๒๒. **นิทฺธารเณ จ**ฯ

นิทฺธารณตฺเถ จ ฉฏฺฐีวิภตฺติ โหติ, สตฺตมี จฯ

กณฺหา คาวีนํ สมฺปนฺนขีรตมา, กณฺหา คาวีสุ สมฺปนฺนขีรตมาฯ สามา นารีนํ ทสฺสนียตมา, สามา นารีสุ ทสฺสนียตมาฯ มนุสฺสานํ ขตฺติโย สูรตโม, มนุเสฺสสุ ขตฺติโย สูรตโมฯ ปถิกานํ ธาวโนฺต สีฆตโม, ปถิเกสุ ธาวโนฺต สีฆตโมฯ

๓๐๕, ๓๒๓. **อนาทเร จ**ฯ

อนาทเร ฉฏฺฐีวิภตฺติ โหติ, สตฺตมี จฯ

รุทโต ทารกสฺส ปพฺพชิ, รุทนฺตสฺมิํ ทารเก ปพฺพชิฯ

๓๐๖, ๒๘๙. **กฺวจิ ทุติยา ฉฏฺฐีนมตฺเถ**ฯ

ฉฏฺฐีนมตฺเถ กฺวจิ ทุติยาวิภตฺติ โหติฯ

อปิสฺสุ มํ อคฺคิเวสฺสน ติโสฺส อุปมา ปฏิภํสุฯ

๓๐๗, ๒๙๐. **ตติยาสตฺตมีนญฺจ**ฯ

ตติยาสตฺตมีนํ อตฺเถ จ กฺวจิ ทุติยาวิภตฺติ โหติฯ

สเจ มํ สมโณ โคตโม อาลปิสฺสติ, ตฺวญฺจ มํ นาภิภาสสิฯ เอวํ ตติยตฺเถฯ

ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา, เอกํ สมยํ ภควาฯ เอวํ สตฺตมฺยตฺเถฯ

๓๐๘, ๓๑๗. **ฉฏฺฐี จ**ฯ

ตติยาสตฺตมีนํ อตฺเถ จ กฺวจิ ฉฏฺฐีวิภตฺติ โหติฯ

กโต เม กลฺยาโณ, กตํ เม ปาปํฯ เอวํ ตติยตฺเถฯ

กุสลา นจฺจคีตสฺส สิกฺขิตา จาตุริตฺถิโย, กุสโล ตฺวํ รถสฺส องฺคปจฺจงฺคานํฯ เอวํ สตฺตมฺยตฺเถฯ

กฺวจีติ กิมตฺถํ? โย โว อานนฺท มยา ธโมฺม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญโตฺต, อานโนฺท อตฺเถสุ วิจกฺขโณฯ

๓๐๙, ๓๑๘. **ทุติยาปญฺจมีนญฺจ**ฯ

ทุติยาปญฺจมีนญฺจ อตฺเถ กฺวจิ ฉฏฺฐีวิภตฺติ โหติฯ

ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาโร, สหสา กมฺมสฺส กตฺตาโร, เอวํ ทุติยตฺเถฯ

อสฺสวนตา ธมฺมสฺส ปริหายนฺติ, กินฺนุ โข อหํ ตสฺส สุขสฺส ภายามิ, สเพฺพ ตสนฺติ ทณฺฑสฺส, สเพฺพ ภายนฺติ มจฺจุโน, ภีโต จตุนฺนํ อาสีวิสานํ โฆรวิสานํ, ภายามิ โฆรวิสสฺส นาคสฺสฯ เอวํ ปญฺจมฺยเตฺถฯ

๓๑๐, ๓๒๔. **กมฺม กรณ นิมิตฺตเตฺถสุ สตฺตมี**ฯ

กมฺมกรณนิมิตฺตเตฺถสุ สตฺตมีวิภตฺติ โหติฯ

สุนฺทราวุโส อิเม อาชีวกา ภิกฺขูสุ อภิวาเทนฺติฯ เอวํ กมฺมเตฺถฯ

หเตฺถสุ ปิณฺฑาย จรนฺติ, ปเตฺตสุ ปิณฺฑาย จรนฺติ, ปเถสุ คจฺฉนฺติฯ เอวํ กรณเตฺถฯ

ทีปิ จเมฺมสุ หญฺญเต, กุญฺชโร ทเนฺตสุ หญฺญเต, เอวํ นิมิตฺตเตฺถฯ

๓๑๑, ๓๒๕. **สมฺปทาเน จ**ฯ

สมฺปทาเน จ สตฺตมีวิภตฺติ โหติฯ

สเงฺฆ ทินฺนํ มหปฺผลํ, สเงฺฆ โคตมี เทหิ, สเงฺฆ เต ทิเนฺน อหเญฺจว ปูชิโต ภวิสฺสามิฯ

๓๑๒, ๓๒๖. **ปญฺจมฺยเตฺถ จ**ฯ

ปญฺจมฺยเตฺถ จ สตฺตมีวิภตฺติ โหติฯ

กทลีสุ คเช รกฺขนฺติฯ

๓๑๓, ๓๒๗. **กาลภาเวสุ จ**ฯ

กาลภาเวสุ จ กตฺตริ ปยุชฺชมาเน สตฺตมีวิภตฺติ โหติฯ

ปุพฺพณฺหสมเย คโต, สายนฺหสมเย อาคโตฯ ภิกฺขูสุ โภชียมาเนสุ คโต, ภุเตฺตสุ อาคโตฯ โคสุทุยฺหมาเนสุ คโต, ทุทฺธาสุ อาคโตฯ

๓๑๔, ๓๒๘. **อุป'ฌาธิกิสฺสรวจเน**ฯ

อุปอธิอิเจฺจเตสํ ปโยเค อธิกอิสฺสรวจเน สตฺตมีวิภตฺติ โหติฯ

อุป ขาริยํ โทโณ, อุป นิเกฺข กหาปณํฯ อธิ พฺรหฺมทเตฺต ปญฺจาลา, อธิ นเจฺจสุ โคตมี, อธิ เทเวสุ พุโทฺธฯ

๓๑๕, ๓๒๙. **มณฺฑิตุ'สฺสุเกฺกสุ ตติยา**ฯ

มณฺฑิตอุสฺสุกฺกอิเจฺจเตสฺวเตฺถสุ ตติยาวิภตฺติ โหติ, สตฺตมี จฯ

ญาเณน ปสีทิโต, ญาณสฺมึ วา ปสีทิโต, ญาเณน อุสฺสุโกฺก, ญาณสฺมึ วา อุสฺสุโกฺก ตถาคโต วา ตถาคตโคเตฺต วาฯ

อิติ นามกเปฺป การกกโปฺป ฉโฏฺฐ กโณฺฑฯ

การกกโปฺป นิฏฺฐิโตฯ

๔. สมาสกปฺป

สตฺตมกณฺฑ

๓๑๖, ๓๓๑. **นามานํ สมาโส ยุตฺตตฺโถ**ฯ

เตสํ นามานํ ปยุชฺชมานปทตฺถานํ โย ยุตฺตตฺโถ, โส สมาสสญฺโญ โหติฯ

กถินทุสฺสํ, อาคนฺตุกภตฺตํ, ชีวิตินฺทฺริยํ, สมณพฺราหฺมณา, สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานา, พฺราหฺมณ คหปติกาฯ

นามานมิติ กิมตฺถํ? เทวทตฺโต ปจติ, ยญฺญทตฺโต ปจติฯ

ยุตฺตตฺโถติ กิมตฺถํ? ภโต รญฺโญ ปุตฺโต เทวทตฺตสฺสฯ

สมาสอิจฺจเนน กฺวตฺโถ? กฺวจิ สมาสนฺตคตานมการนฺโตฯ

๓๑๗, ๓๓๒. **เตสํ วิภตฺติโย โลปา จ**ฯ

เตสํ ยุตฺตตฺถานํ สมาสานํ วิภตฺติโย โลปา จ โหนฺติฯ

กถินทุสฺสํ , อาคนฺตุกภตฺตํฯ

เตสํคหเณน สมาสตทฺธิตาขฺยาตกิตกานํ วิภตฺติปจฺจยปทกฺขราคมา จ โลปา โหนฺติฯ วาสิโฏฺฐ, เวนเตยฺยฯ

จคฺคหณ มวธารณตฺถํ, ปภงฺกโร, อมตทฺทโท, เมธงฺกโร, ทีปงฺกโรฯ

๓๑๘, ๓๓๓. **ปกติ จสฺส สรนฺตสฺส**ฯ

ลุตฺตาสุ วิภตฺตีสุ อสฺส สรนฺตสฺส ลิงฺคสฺส ปกติรูปานิ โหนฺติฯ

จกฺขุโสตํ, มุขนาสิกํ, ราชปุตฺโต, ราชปุริโสฯ

๓๑๙, ๓๓๐. **อุปสคฺคนิปาตปุพฺพโก อพฺยยีภาโว**ฯ

อุปสคฺคนิปาตปุพฺพโก สมาโส **อพฺยยีภาว**สญฺโญ โหติฯ

นครสฺส สมีเป ปวตฺตติ กถา อิติ อุปนครํ, ทรถานํ อภาโว นิทฺทรถํ, มกสานํ อภาโว นิมฺมกสํ, วุฑฺฒานํ ปฏิปาฏิ ยถาวุฑฺฒํ, เย เย วุฑฺฒา วา ยถาวุฑฺฒํ, ชีวสฺส ยตฺตโก ปริเจฺฉโท ยาวชีวํ, จิตฺตมธิกิจฺจ ปวตฺตนฺติ เต ธมฺมาติ อธิจิตฺตํ, ปพฺพตสฺส ติโร ติโรปพฺพตํ, โสตสฺส ปติ ปวตฺตติ นาวา อิติ ปติโสตํ, ปาสาทสฺส อโนฺต อโนฺตปาสาทํฯ

อพฺยยีภาวมิจฺจเนน กฺวตฺโถ? อํวิภตฺตีน มการนฺตา อพฺยยีภาวาฯ

๓๒๐, ๓๓๕. **โส นปุํสกลิโงฺค**ฯ

โส อพฺยยีภาวสมาโส นปุํสกลิงฺโคว ทฏฺฐพฺโพฯ

กุมารีสุ อธิกิจฺจ ปวตฺตติ กถา อิติ อธิกุมาริ, วธุยา สมีเป ปวตฺตติ กถา อิติ อุปวธุ, คงฺคาย สมีเป ปวตฺตติ กถา อิติ อุปคงฺคํ, มณิกาย สมีเป ปวตฺตติ กถา อิติ อุปมณิกํฯ

๓๒๑, ๓๔๙. **ทิคุเสฺสกตฺตํ**ฯ

ทิคุสฺส สมาสสฺส เอกตฺตํ โหติ, นปุํสกลิงฺคตฺตญฺจฯ

ตโย โลกา ติโลกํ, ตโย ทณฺฑา ติทณฺฑํ, ตีณิ นยนานิ ตินยนํ, ตโย สิงฺคา ติสิงฺคํฯ จตโสฺส ทิสา จตุทฺทิสํ, ปญฺจ อินฺทฺริยานิ ปญฺจินฺทฺริยํฯ

๓๒๒, ๓๕๙. **ตถา ทฺวเนฺท ปาณิ ตูริย โยคฺคเสนงฺคขุทฺทชนฺตุก วิวิธวิรุทฺธ วิสภาคตฺถาทีนญฺจ**ฯ

ตถา ทฺวเนฺท สมาเส **ปาณิ ตูริย โยคฺค เสนงฺคขุทฺทชนฺตุก วิวิธวิรุทฺธ วิสภาคตฺถ**อิเจฺจวมาทีนํ เอกตฺตํ โหติ, นปุํสกลิงฺคตฺตญฺจฯ

ตํ ยถา? จกฺขุ จ โสตญฺจ จกฺขุโสตํ, มุขญฺจ นาสิกา จ มุขนาสิกํ, ฉวิ จ มํสญฺจ โลหิตญฺจ ฉวิมํสโลหิตํฯ เอวํ **ปาณฺยงฺคเตฺถ**ฯ

สโงฺข จ ปณโว จ สงฺขปณวํ, คีตญฺจ วาทิตญฺจ คีตวาทิตํ, ททฺทริ จ ฑิณฺฑิโม จ ทททฺริฑิณฺฑิมํฯ เอวํ **ตูริยงฺคเตฺถ**ฯ

ผาโล จ ปาจนญฺจ ผาลปาจนํ, ยุคญฺจ นงฺคลญฺจ ยุคนงฺคลํฯ เอวํ **โยคฺคงฺคเตฺถ**ฯ

อสิ จ จมฺมญฺจ อสิจมฺมํ, ธนุ จ กลาโป จ ธนุกลาปํ, หตฺถี จ อโสฺส จ หตฺถิอสฺสํ, รโถ จ ปตฺติโก จ รถปตฺติกํฯ เอวํ **เสนงฺคเตฺถ**ฯ

ฑํสา จ มกสา จ ฑํสมกสํ, กุโนฺถ จ กิปิลฺลิโก จ กุนฺถกิปิลฺลิกํ, กีโฏ จ สรีสโป จ กีฏสรีสปํฯ เอวํ **ขุทฺทชนฺตุกเตฺถ**ฯ

อหิ จ นกุโล จ อหินกุลํ, พิฬาโร จ มูสิโก จ พิฬารมูสิกํ, กาโก จ อุลูโก จ กาโกลูกํฯ เอวํ **วิวิธวิรุทฺธเตฺถ**ฯ

สีลญฺจ ปญฺญาณญฺจ สีลปญฺญาณํ, สมโถ จ วิปสฺสนา จ สมถวิปสฺสนํ, วิชฺชา จ จรณญฺจ วิชฺชาจรณํฯ เอวํ **วิสภาคเตฺถ**ฯ

อาทิคฺคหณํ กิมตฺถํ? ทาสี จ ทาโส จ ทาสิทาสํ, อิตฺถี จ ปุมา จ อิตฺถิปุมํ, ปโตฺต จ จีวรญฺจ ปตฺตจีวรํ, ฉตฺตญฺจ อุปาหนา จ ฉตฺตุปาหนํ, ติกญฺจ จตุกฺกญฺจ ติกจตุกฺกํ, เวโน จ รถกาโร จ เวนรถการํ, สากุณิโก จ มาควิโก จ สากุณิกมาควิกํ, ทีโฆ จ มชฺฌิโม จ ทีฆมชฺฌิมํ อิเจฺจวมาทิฯ

๓๒๓, ๓๖๐. **วิภาสา รุกฺข ติณ ปสุข น ธญฺญ ชนปทาทีนญฺจ**ฯ

รุกฺขติณ ปสุ ธน ธญฺญ ชนปทอิเจฺจวมาทีนํ วิภาสา เอกตฺตํ โหติ, นปุํสกลิงฺคตฺตญฺจ ทฺวเนฺท สมาเสฯ อสฺสโตฺถ จ กปีตโน จ อสฺสตฺถกปีตนํ, อสฺสตฺถกปีตนา วาฯ อุสีรญฺจ พีรณญฺจ อุสีรพีรณํ, อุสีรพีรณา วาฯ อโช จ เอฬโก จ อเชฬกํ, อเชฬกา วาฯ หิรญฺญญฺจ สุวณฺณญฺจ หิรญฺญสุวณฺณํ, หิรญฺญสุวณฺณา วาฯ สาลิ จ ยโว จ สาลิยวํ, สาลิยวา วาฯ กาสี จ โกสลา จ กาสิโกสลํ, กาสิโกสลา วาฯ

อาทิคฺคหณํ กิมตฺถํ? สาวชฺชญฺจ อนวชฺชญฺจ สาวชฺชานวชฺชํ, สาวชฺชา นวชฺชา วาฯ หีนญฺจ ปณีตญฺจ หีนปณีตํฯ หีนปณีตา วาฯ กโณฺห จ สุโกฺก จ กณฺหสุกฺกํ, กณฺหสุกฺกา วาฯ

๓๒๔, ๓๓๙. **ทฺวิปเท ตุลฺยาธิกรเณ กมฺมธารโย**ฯ

เทฺว ปทานิ ตุลฺยาธิกรณานิ ยทา สมสฺยเนฺต, ตทา โส สมาโส **กมฺมธารย**สโญฺญ โหติฯ

มหเนฺต จ โส ปุริโส จาติ มหาปุริโส, กโณฺห จ โส สโปฺป จาติ กณฺหสโปฺป, นีลญฺจ ตํ อุปฺปลญฺจาติ นีลุปฺปลํ, โลหิตญฺจ ตํ จนฺทนญฺจาติ โลหิตจนฺทนํ, พฺราหฺมณี จ สา ทาริกา จาติ พฺราหฺมณทาริกา, ขตฺติยา จ สา กญฺญา จาติ ขตฺติยกญฺญาฯ

กมฺมธารยอิจฺจเนน กฺวโตฺถ? กมฺมธารยสเญฺญ จฯ

๓๒๕, ๓๔๘. **สงฺขฺยาปุโพฺพ ทิคุ**ฯ

สงฺขฺยาปุโพฺพ กมฺมธารยสมาโส **ทิคุ**สโญฺญ โหติฯ

ตีณิ มลานิ ติมลํ, ตีณิ ผลานิ ติผลํ, ตโย โลกา ติโลกํ, ตโย ทณฺฑา ติทณฺฑํ, จตโสฺส ทิสา จตุทฺทิสํ, ปญฺจ อินฺทฺริยานิ ปญฺจินฺทฺริยํ, สตฺต โคทาวริโย สตฺตโคทาวรํฯ

ทิคุอิจฺจเนน กฺวโตฺถ? ทิคุเสฺส กตฺตํฯ

๓๒๖, ๓๔๑. **อุเภ ตปฺปุริสา**ฯ

อุเภ ทิคุกมฺมธารยสมาสา **ตปฺปุริส**สญฺญา โหนฺติฯ

น พฺราหฺมโณ อพฺราหฺมโณ, น วสโล อวสโล, น ภิกฺขุ อภิกฺขุ, น ปญฺจวสฺสํ อปญฺจวสฺสํ, น ปญฺจปูลี อปญฺจปูลี, น สตฺตโคทาวรํอสตฺตโคทาวรํ, น ทสควํ อทสควํ, น ปญฺจควํ อปญฺจควํฯ

ตปฺปุริสอิจฺจเนน กฺวโตฺถ? อตฺตํ นสฺส ตปฺปุริเสฯ

๓๒๗, ๓๕๑. **อมาทโย ปรปเทภิ**ฯ

ตา อมาทโย นาเมหิ ปรปเทภิ ยทา สมสฺยเนฺต, ตทา โส สมาโส **ตปฺปุริส**สโญฺญ โหติฯ

ภูมึ คโต ภูมิคโต, สพฺพรตฺตึ โสภโณ สพฺพรตฺติโสภโณฯ อปายํ คโต อปายคโต, อิสฺสเรน กตํ อิสฺสรกตํ, สเลฺลน วิโทฺธ สลฺลวิโทฺธ, กถินสฺส ทุสฺสํ กถินทุสฺสํ, อาคนฺตุกสฺส ภตฺตํ อาคนฺตุกภตฺตํ, เมถุนา อเปโต เมถุนาเปโต, โจรา ภยํ โจรภยํ, รโญฺญ ปุโตฺต ราชปุโตฺต, ธญฺญานํ ราสิ ธญฺญราสิ, รูเป สญฺญา รูปสญฺญา, สํสาเร ทุกฺขํ สํสารทุกฺขํฯ

๓๒๘, ๓๕๒. **อญฺญปทเตฺถสุ พหุพฺพีหิ**ฯ

อเญฺญสํ ปทานํ อเตฺถสุ เทฺว นามานิ พหูนิ นามานิ ยทา สมสฺยเนฺต, ตทา โส สมาโส **พหุพฺพีหิ** สโญฺญ โหติฯ

อาคตา สมณา อิมํ สงฺฆารามํ โสยํ อาคตสมโณ, สงฺฆาราโมฯ ชิตานิ อินฺทฺริยานิ อเนน สมเณน โสยํ ชิตินฺทฺริโย, สมโณฯ ทิโนฺน สุโงฺก ยสฺส รโญฺญ โสยํ ทิโนฺนสุโงฺก, ราชาฯ นิคฺคตา ชนา อสฺมา คามา โสยํ นิคฺคตชโน, คาโมฯ ฉิโนฺน หโตฺถ ยสฺส ปุริสสฺส โสยํ ฉิโนฺนหโตฺถ, ปุริโสฯ สมฺปนฺนานิ สสฺสานิ ยสฺมึ ชนปเท โสยํ สมฺปนฺนสโสฺส, ชนปโทฯ

นิโคฺรธสฺส ปริมณฺฑโล นิโคฺรธปริมณฺฑโล, นิโคฺรธปริมณฺฑโล อิว ปริมณฺฑโล โย ราชกุมาโร โสยํ นิโคฺรธปริมณฺฑโลฯ อถ วา นิโคฺรธปริมณฺฑโล อิว ปริมณฺฑโล ยสฺส ราชกุมารสฺส โสยํ นิโคฺรธปริมณฺฑโล, ราชกุมาโรฯ

จกฺขุโน ภูโต จกฺขุภูโต, จกฺขุภูโต อิว ภูโต โย ภควา โสยํ จกฺขุภูโต, ภควาฯ

สุวณฺณสฺส วโณฺณ สุวณฺณวโณฺณ, สุวณฺณวโณฺณ วิย วโณฺณ ยสฺส ภควโต โสยํ สุวณฺณวโณฺณ, ภควาฯ

พฺรหฺมุโน สโร พฺรหฺมสฺสโร, พฺรหฺมสฺสโร วิย สโร ยสฺส ภควโต โสยํ พฺรหฺมสฺสโร, ภควาฯ

สยํ ปติต ปณฺณ ปุปฺผผลวายุโตยาหาราติ ปณฺณญฺจ ปุปฺผญฺจ ผลญฺจ ปณฺณปุปฺผผลานิ, สยเมว ปติตานิ สยํปติตานิ, สยํปติตานิ จ ตานิ ปณฺณปุปฺผผลานิ เจติ สยํปติตปณฺณปุปฺผผลานิ วายุ จ โตยญฺจ วายุโตยานิ, สยํปติตปณฺณปุปฺผผลานิ จ วายุโตยานิ จ สยํปติตปณฺณปุปฺผผลวายุโตยานิฯ สยํปติตปณฺณปุปฺผผลวายุโตยานิ อาหารา เยสํ เต สยํปติตปณฺณปุปฺผผลวายุโตยาหารา, อิสโยฯ ยเมตฺถ วตฺตพฺพํ, ตํ เหฎฺฐา วุตฺตเมวฯ อยํ ปน ทฺวนฺทกมฺมธารยคโพฺภ ตุลฺยาธิกรณปหุพฺพีหิฯ

อถ วา – สยํปติตปณฺณปุปฺผผลวายุโตเยหิ อาหารา เยสํ เต สยํปติตปณฺณปุปฺผผลวายุโตยาหาราฯ อยํ ปน ภินฺนาธิกรณพหุพฺพีหิฯ

นานา ทุมปติต ปุปฺผวาสิต สานูติ นานาปการา ทุมา นานาทุมา, นานาทุเมหิ ปติตานิ นานาทุมปติ ตานิ, นานาทุมปติตานิ จ ตานิ ปุปฺผานิ เจติ นานาทุมปติตปุปฺผานิ, นานาทุมปติตปุเปฺผหิ วาสิตา นานาทุมปติตปุปฺผวาสิตา, นานาทุมปติตปุปฺผวาสิตา สานู ยสฺส ปพฺพตราชสฺส โสยํ นานาทุมปติตปุปฺผวาสิตสานุ, ปพฺพตราชาฯ อยํ ปน กมฺมธารยตปฺปุริสคโพฺภตุลฺยาธิกรณพหุพฺพีหิฯ

อถ วา – วาสิตา สานู วาสิตสานุ, สาเปกฺขเตฺต สติปิ คมกตฺตา สมาโสฯ นานาทุมปติต ปุปฺผหิ วาสิตสานู ยสฺส ปพฺพตราชสฺส โสยํ นานาทุมปติตปุปฺผวาสิตสานุ, ปพฺพตราชาฯ อยํ ปน ภินฺนาธิกรณพหุพฺพีหิฯ

พฺยาลมฺพมฺพุธรพินฺทุจุมฺพิตกูโฏติ อมฺพุํ ธาเรตีติ อมฺพุธโร, โก โส? ปชฺชุโนฺนฯ วิวิธา อาลโมฺพ พฺยาลโมฺพ, พฺยาลโมฺพ จ โส อมฺพุธโร จาติ พฺยาลมฺพมฺพุธโร, พฺยาลมฺพมฺพุธรสฺส พินฺทู พฺยาลมฺพมฺพุธรพินฺทู, พฺยาลมฺพมฺพุธรพินฺทูหิ จุมฺพิโต พฺยาลมฺพมฺพุธรพินฺทุจุมฺพิโต, พฺยาลมฺพมฺพุเรพินฺทุจุมฺพิโต กูโฏ ยสฺส ปพฺพตราชสฺส โสยํ พฺยาลมฺพมฺพุธรพินฺทุจุมฺพิตกูโฏฯ อยํ ปน กมฺมธารยตปฺปุริสคโพฺภ ตุลฺยาธิกรณพหุพฺพีหิฯ

อถ วา – จุมฺพิโต กูโฏ จุมฺพิตกูโฏ, สาเปกฺขเตฺต สติปิ คมกตฺตา สมาโสฯ พฺยาลมฺพมฺพุธรพินฺทูหิ จุมฺพิตกูโฏ ยสฺส ปพฺพตราชสฺส โสยํ พฺยาลมฺพมฺพุธรพินฺทุจุมฺพิตกูโฏฯ อยํ ปน ภินฺนาธิกรณพหุพฺพีหิฯ

อมิต พล ปรกฺกมชุตีติ น มิตา อมิตา, พลญฺจ ปรกฺกโม จ ชุติ จ พลปรกฺกมชุติโย, อมิตา พลปรกฺกมชุติโย ยสฺส โสยํ อมิตพลปรกฺกมชุติ, อยํ ปน กมฺมธารยทฺวนฺทคโพฺภ ตุลฺยาธิกรณพหุพฺพีหิฯ

ปีโณรกฺขํส พาหูติ อุโร จ อกฺขญฺจ อํโส จ พาหุ จ อุรกฺขํสพาหโว, ปีณา อุรกฺขํสพาหโว ยสฺส ภควโต โสยํ ปีโณรกฺขํสพาหุฯ อยํ ปน ทฺวนฺทวโพฺภ ตุลฺยาธิกรณพหุพฺพีหิฯ

ปีณ คณฺฑ วทน ถนูรุชฆนาติ คโณฺฑ จ วทนญฺจ ถโน จ อูรุ จ ชฆนญฺจ คณฺฑวทนถนูรุชฆนา, ปีณา คณฺฑวทนถนูรุชฆนา ยสฺสา สายํ ปีณคณฺฑวทนถนูรุชฆนาฯ อยมฺปิ ทฺวนฺทคโพฺภ ตุลฺยาธิกรณพหุพฺพีหิฯ

ววร สุราสุร ครุฬ มนุช ภุชค คนฺธพฺพ มกุฏ กูฏ จุมฺพิต เสลสงฺฆฏฺฏิต จรโณติ สุรา จ อสุรา จ ครุฬา จ มนุชา จ ภุชคา จ คนฺธพฺพา จ สุราสุรครุฬมนุชภุชคคนฺธพฺพา, ปวรา จ เต สุราสุรครุฬมนุชภุชค คนฺธพฺพา เจติ ปวรสุราสุรครุฬมนุชภุชคคนฺธพฺพา, ปวรสุราสุรครุฬมนุชภุชคคนฺธพฺพานํ มกุฏานิ ปวรสุราสุรครุฬมนุชภุชคคนฺธพฺพมกุฏานิ, ปวรสุราสุรครุฬมนุชภุชคคนฺธพฺพมกุฏานํ กูฏานิ ปวรสุราสุรครุฬมนุชภุชคคนฺธพฺพมกุฏกูฏานิ, ปวรสุราสุรครุฬมนุชภุชคคนฺธพฺพมกุฏกูเฏสุ จุมฺพิตา ปวรสุราสุรครุฬมนุชภุชคคนฺธพฺพมกุฏกูฏจุมฺพิตา, ปวรสุราสุรครุฬมนุชภุชคคนฺธพฺพมกุฏกูฏจุมฺพิตา จ เต เสลา จาติ ปวรสุราสุรครุฬมนุชภุชคคนฺธพฺพมกุฏกูฏจุมฺพิตเสลา, ปวรสุราสุร ครุฬมนุชภุชคคนฺธพฺพมกุฏกูฏจุมฺพิตเสเลหิ สงฺฆฏฺฏิตา ปวรสุราสุร ครุฬมนุชภุชคคนฺธพฺพมกุฏกูฏจุมฺพิตเสลสงฺฆฏฺฏิตา, ปวรสุราสุรครุฬมนุชภุชคคนฺธพฺพมกุฏกูฏจุมฺพิตเสลสงฺฆฏฺฏิตา จรณา ยสฺส ตถาคตสฺส โสยํ ปวรสุราสุรครุฬมนุชภุชคคนฺธพฺพมกุฏกูฏจุมฺพิตเสลสงฺฆฏฺฏิตจรโณ, ตถาคโต, อยํ ปน ทฺวนฺทกมฺมธารยตปฺปุริสคโพฺภ ตุลฺยาธิกรณพหุพฺพีหิฯ

อถ วา–สงฺฆฏฺฏิตา จรณา สงฺฆฏฺฏิตจรณา, สาเปกฺขเตฺต สติปิ คมกตฺตา สมาโสฯ ปวรสุราสุร ครุฬมนุชภุชค คนฺธพฺพมกุฏกูฏจุมฺพิตเสเลหิ สงฺฆฏฺฏิตจรณา ยสฺส ตถาคตสฺส โสยํ ปวรสุราสุรครุฬ มนุชภุชค คนฺธพฺพมกุฏกูฏจุมฺพิตเสลสงฺฆฏฺฏิต จรโณฯ อยํ ปน ภินฺนาธิกรณพหุพฺพีหิฯ

จตุทฺทิโสติ จตโสฺส ทิสา ยสฺส โสยํ จตุทฺทิโส, ภควาฯ

ปญฺจจกฺขูติ ปญฺจ จกฺขูนิ ยสฺส ตถาคตสฺส โสยํ ปญฺจจกฺขุ, ตถาคโตฯ

ทสพโลติ ทส พลานิ ยสฺส โสยํ ทสพโล, ภควาฯ

อนนฺตญาโณติ นสฺส อโนฺต อนนฺตํ, อนนฺตํ ญาณํ ยสฺส ตถาคตสฺส โสยํ อนนฺตญาโณ, ตถาคโตฯ

อมิต ฆน สรีโรติ น มิตํ อมิตํ, ฆนํ เอว สรีรํ ฆนสรีรํ, อมิตํ ฆนสรีรํ ยสฺส ตถาคตสฺส โสยํ อมิตฆนสรีโร, ตถาคโตฯ

อมิต พล ปรกฺกม ปโตฺตติ น มิตา อมิตา, พลญฺจ ปรกฺกโม จ พลปรกฺกมา, อมิตา เอว พลปรกฺกมา อมิตพลปรกฺกมา , อมิตพลปรกฺกมา ปตฺตา เยน โสยํ อมิตพลปรกฺกมปโตฺต, ภควาฯ อยํ ปน กมฺมธารยทฺวนฺทคโพฺภ ตุลฺยาธิกรณพหุพฺพีหิฯ

มตฺต ภมร คณ จุมฺพิต วิกสิตปุปฺผวลฺลินาครุโกฺข ปโสภิต กนฺทโรติ มตฺตา เอว ภมรา มตฺตภมรา, มตฺตภมรานํ คณา มตฺตภมรคณา, มตฺตภมรคเณหิ จุมฺพิตานิ มตฺตภมรณ จุมฺพิตานิ, วิกสิตานิ เอว ปุปฺผานิ วิกสิตปุปฺผานิ, มตฺตภมรคณจุมฺพิตานิ วิกสิตปุปฺผานิ เยสํ เตหิ มตฺตภมรคณจุมฺพิตวิกสิตปุปฺผา, วลฺลิ จ นาครุโกฺข จ มลฺลินาครุกฺขา, มตฺตภมรคณ จุมฺพิตวิกสิตปุปฺผา จ เต วลฺลินาครุกฺขา เจติ มตฺตภมรคณจุมฺพิตวิกสิตปุปฺผวลฺลินาครุกฺขา, มตฺตภมรคณจุมฺพิตวิกสิตปุปฺผวลฺลินาครุเกฺขหิ อุปโสภิตานิ มตฺตภมรคณจุมฺพิตวิกสิต ปุปฺผวลฺลินาครุโกฺข ปโสภิตานิ, มตฺตภมรคณจุมฺพิตวิกสิตปุปฺผวลฺลินาครุโกฺข ปโสภิตานิ กนฺทรานิ ยสฺส ปพฺพตราชสฺส โสยํ มตฺตภมรคณจุมฺพิตวิกสิตปุปฺผ วลฺลินาครุโกฺข ปโส ภิตกนฺทโร, ปพฺพตราชาฯ อยํ ปน ทฺวนฺทกมฺมธารยตปฺปุริสคโพฺภ ตุลฺยาธิกรณพหุพฺพีหิฯ

อถ วา–อุปโสภิตานิ กนฺทรานิ อุปโสภิตกนฺทรานิ, สาเปกฺขเตฺต สติปิ คมกตฺตา สมาโสฯ มตฺตภมรคณจุมฺพิตวิกสิตปุปฺผวลฺลินาครุเกฺขหิ อุปโสภิตกนฺทรานิ ยสฺส ปพฺพตราชสฺส โสยํ มตฺตภมรคณจุมฺพิตวิกสิตปุปฺผวลฺลินาครุโกฺข ปโสภิตกนฺทโร, ปพฺพตราชาฯ อยํ ปน ภินฺนาธิกรณพหุพฺพีหิฯ

นานา รุกฺข ติณ ปติต ปุโปฺผปโสภิต กนฺทโรติ รุโกฺข จ ติณญฺจ รุกฺขติณานิ, นานา ปการานิ เอว รุกฺขติณานิ นานารุกฺขติณานิ, นานารุกฺขติเณหิ ปติตานิ นานารุกฺขติณปติตานิ, นานารุกฺขติณปติตานิ จ ตานิ ปุปฺผานิ เจติ นานารุกฺขติณปติตปุปฺผานิ, นานารุกฺขติณปติตปุเปฺผหิ อุปโสภิตานิ นานารุกฺขติณปติต ปุโปฺผปโสภิตานิ, นานารุกฺขติณปติตปุโปฺผปโสภิตานิ กนฺทรานิ ยสฺส ปพฺพตราชสฺส โสยํ นานารุกฺขติณปติตปุโปฺผปโสภิตกนฺทโร, ปพฺพตราชาฯ อยํ ปน ทฺวนฺทกมฺมธารยตปฺปุริสคโพฺภ ตุลฺยาธิกรณพหุพฺพีหิฯ

อถ วา–อุปโสภิตานิ เอว กนฺทรานิ อุปโสภิตกนฺทรานิ, (สาเปกฺขเตฺต สติปิ คมกตฺตา สมาโสฯ) นานารุกฺขติณปติตปุเปฺผหิ อุปโสภิตกนฺทรานิ ยสฺส ปพฺพตราชสฺส โสยํ นานารุกฺขติณปติตปุโปฺผปโสภิตกนฺทโร, ปพฺพตราชาฯ อยํ ปน ภินฺนาธิกรณพหุพฺพีหิฯ

นานา มุสล ผาล ปพฺพต ตรุ กลิงฺคร สร ธนุคทาสิ โตมรหตฺถาติ มุสโล จ ผาโล จ ปพฺพโต จ ตรุ จ กลิงฺคโร จ สโร จ ธนุ จ คทา จอสิ จ โตมโร, จ มุสลผาลปพฺพตตรุกลิงฺค

รสรธนฺคทาสิโตมรา, นานา ปการา เอว มุสลผาลปพฺพตตรุกลิงฺครสรธนฺคทาสิโตมรา นานา มุสลผาลปพฺพตตรุกลิงฺครสรธนฺคทาสิโตมรา, นานามุสลผาลปพฺพตตรุกลิงฺครสรธนฺคทาสิโตมรา หเตฺถสุ เยสํ เต นานามุสลผาลปพฺพตตรุกลิงฺคร สรธนฺคทาสิโตมรหตฺถาฯ อยํ ปน ทฺวนฺทกมฺมธารยคโพฺภ ภินฺนาธิกรณพหุพฺพีหิฯ

พหุพฺพีหิ อิจฺจเนน กฺวโตฺถ? พหุพฺพีหิมฺหิ จฯ

๓๒๙, ๓๕๗. **นามานํ สมุจฺจโย ทฺวโนฺท**ฯ

นามานํ เอกวิภตฺติกานํ โย สมุจฺจโย, โส ทฺวนฺทสโญฺญ โหติฯ

จนฺทิมา จ สูริโย จ จนฺทิมสูริยา, สมโณ จ พฺราหฺมโณ จ สมณพฺราหฺมณา, สาริปุโตฺต จ โมคฺคลฺลาโน จ สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานา, พฺราหฺมโณ จ คหปติโก จ พฺราหฺมณคหปติกา, ยโม จ วรุโณ จ ยมวรุณา, กุเวโร จ วาสโว จ กุเวรวาสวาฯ

ทฺวนฺทอิจฺจเนน กฺวโตฺถ? ทฺวนฺทฏฺฐา วาฯ

๓๓๐, ๓๔๐. **มหตํ มหา ตุลฺยาธิกรเณ ปเท**ฯ

เตสํ **มหนฺต**สทฺทานํ **มหา**อาเทโส โหติ ตุลฺยาธิกรเณ ปเทฯ

มหโนฺต จ โส ปุริโส จาติ มหาปุริโส, มหนฺตี จ สา เทวี จาติ มหาเทวี, มหนฺตญฺจ ตํ พลญฺจาติ มหาพลํ, มหโนฺต จ โส นาโค จาติ มหานาโค, มหโนฺต จ โส ยโส จาติ มหายโส, มหนฺตญฺจ ตํ ปทุมวนญฺจาติ มหาปทุมวนํ, มหนฺตี จ สา นที จาติ มหานที, มหโนฺต จ โส มณิ จาติ มหามณิ, มหโนฺต จ โส คหปติโก จาติ มหาคหปติโก, มหนฺตญฺจ ตํ ธนญฺจาติ มหาธนํ, มหโนฺต จ โส ปุโญฺญ จาติ มหาปุโญฺญฯ

พหุวจนคฺคหเณน กฺวจิ **มหนฺต** สทฺทสฺส **มหา**เทโส โหติฯ มหนฺตญฺจ ตํ ผลญฺจาติ มหปฺผลํ, มหพฺพลํ, เอวํ มหทฺธนํ, มหพฺภยํฯ

๓๓๑, ๓๕๓. **อิตฺถิยํ ภาสิตปุมิตฺถี ปุมาว เจ**ฯ

อิตฺถิยํ ตุลฺยาธิกรเณ ปเท เจ ภาสิตปุมิตฺถี ปุมาว ทฏฺฐพฺพาฯ

ทีฆา ชงฺฆา ยสฺส โสยํ ทีฆชโงฺฆ, กลฺยาณภริโย, ปหูตปโญฺญฯ

ภาสิตปุเปติ กิมตฺถํ? พฺราหฺมณพนฺธุ จ สา ภริยา จาติพฺราหฺมณพนฺธุภริยาฯ

๓๓๒, ๓๔๓. **กมฺมธารยสเญฺญ จ**ฯ

กมฺมธารยสเญฺญ จ สมาเส อิตฺถิยํ ตุลฺยาธิกรเณ ปเท ปุเพฺพ ภาสิตปุมิตฺถี เจ, ปุมาว ทฏฺฐพฺพาฯ พฺราหฺมณทาริกา, ขตฺติยกญฺญา, ขตฺติยกุมาริกาฯ

ภาสิตปุเมติ กิมตฺถํ? ขตฺติยพนฺธุทาริกา, พฺราหฺมณพนฺธุทาริกาฯ

๓๓๓, ๓๔๔. **อตฺตํ นสฺส ตปฺปุริเส**ฯ

นสฺส ปทสฺส ตปฺปุริเส อุตฺตรปเท อตฺตํ โหติฯ

นพฺราหฺมโณ อพฺราหฺมโณ, อวสโล, อภิกฺขุ, อปญฺจวสฺสํ, อปญฺจควํฯ

๓๓๔, ๓๔๕. **สเร อน**ฯ

นสฺส ปทสฺส ตปฺปุริเส **อน** อาเทโส โหติ สเร ปเรฯ

น อโสฺส อนโสฺส, อนิสฺสโร, อนริโยฯ

๓๓๕, ๓๔๖. **กท กุสฺส**ฯ

กุอิเจฺจตสฺส **กท** โหติ สเร ปเรฯ

กุจฺฉิตํ อนฺนํ กทนฺนํ, กุจฺฉิตํ อสนํ กทสฺสนํฯ

สเรติ กิมตฺถํ? กุจฺฉิตา ทารา เยสํ (อปุญฺญการานํ) เต โหนฺตีติ กุทารา, กุชนาฯ เอวํ กุปุตฺตา, กุเคหา, กุวตฺถา, กุทาสาฯ

๓๓๖, ๓๔๗. **กา’ปฺปเตฺถสุ จ**ฯ

กุอิเจฺจตสฺส **กา** โหติ อปฺปเตฺถสุ จฯ

กาลวณํ, กาปุปฺผํฯ

พหุวจนคฺคหณํ กิมตฺถํ? **กุ**อิเจฺจตสฺส อนปฺปตเตฺถสุปิ กฺวจิ **กา** โหติ, กาปุริสาฯ

๓๓๗, ๓๕๐. **กฺวจิ สมาสนฺตคตานมการโนฺต**ฯ

สมาสนฺตคตานํ นามานมโนฺต สโร กฺวจิ **อ**กาโร โหติฯ

เทวานํ ราชา เทวราโช, เทวราชา, เทวานํ สขา เทวสโข, เทวสขา, ปญฺจ อหานิ ปญฺจาหํ, สตฺตาหํ, ปญฺจควํ, ฉตฺตุปาหนํ, อุปสรทํ, วิสาลโกฺข, วิมุโขฯ

การคฺคหณํ กิมตฺถํ? **อา**การนฺต อิการนฺตา จ โหนฺติ, ปจฺจกฺขา ธมฺมา ยสฺส โสยนฺติ ปจฺจกฺขธมฺมา, สุรภิโน คโนฺธ สุรภิคนฺธิ, สุนฺทโร คโนฺธ สุคนฺธิ, ปูติโน คโนฺธ ปูติคนฺธิ, กุจฺฉิโต คโนฺธ กุคนฺธิ, ทุฏฺฐุ คโนฺธ ยสฺส โสยนฺติ ทุคนฺธิ, ปูติ เอว คโนฺธ ปูติคนฺธิฯ

นทีอนฺตา จ **กตฺตุ**อนฺตา จ **ก**ปจฺจโย โหติ สมาสเนฺตฯ

พหู นทิโย ยสฺมึ โสยํ พหุนทิโก, ชนปโทฯ พหโว กตฺตาโร ยสฺส โสยํ พหุกตฺตุโก, ปุริโสฯ

๓๓๘, ๓๕๖. **นทิมฺหา จ**ฯ

นทิมฺหา จ **ก**ปจฺจโย โหติ สมาสเนฺตฯ

พหู นทิโย ยสฺมึ โสยนฺติ พหุนทิโกฯ พหู กนฺติโย ยสฺส โสยนฺติ พหุกนฺติโกฯ พหุนาริโกฯ

๓๓๙, ๓๕๘. **ชายาย ตุทํ ชานิ ปติมฺหิ**ฯ

ชายาอิเจฺจตาย **ตุทํ ชานิ**อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติ **ปติ**มฺหิ ปเรฯ

ตุทํปตี, ชานิปตีฯ

๓๔๐, ๓๕๕. **ธนุมฺหา จ**ฯ

ธนุมฺหา จ **อา**ปจฺจโย โหติ สมาสเนฺตฯ

คาณฺฑีโว ธนุ ยสฺส โสยํ คาณฺฑีวธนฺวาฯ

๓๔๑, ๓๓๖. **อํ วิภตฺตีนมการนฺตา อพฺยยีภาวา**ฯ

ตสฺมา **อ**การนฺตา อพฺยยีภาวสมาสา ปราสํ วิภตฺตีนํ กฺวจิ **อํ** โหติฯ

อธิจิตฺตํ, ยถาวุฑฺฒํ, อุปกุมฺภํ, ยาวชีวํ, ติโรปพฺพตํ, ติโรปาการํ, ติโรกุฑฺฑํ, อโนฺตปาสาทํฯ

กฺวจีติ กิมตฺถํ? อธิจิตฺตสฺส ภิกฺขุโนฯ

๓๔๒, ๓๓๗. **สโร รโสฺส นปุํสเก**ฯ

นปุํสเก วตฺตมานสฺส อพฺยยีภาวสมาสสฺส ลิงฺคสฺส สโร รโสฺส โหติฯ

กุมารีสุ อธิกิจฺจ ปวตฺตติ กถา อิติ อธิกุมาริฯ อุปวธุ, อุปคงฺคํ, อุปมณิกํฯ

๓๔๓, ๓๓๘. **อญฺญสฺมา โลโป จ**ฯ

อญฺญสฺมา อพฺยยีภาวสมาสา อนการนฺตา ปราสํ วิภตฺตีนํ โลโป จ โหติฯ

อธิตฺถิ, อธิกุมาริ, อุปวธุฯ

อิติ นามกเปฺป สมาสกโปฺป สตฺตโม กโณฺฑฯ

สมาสกโปฺป นิฎฺฐิโตฯ

๕. ตทฺธิตกปฺป

อฏฺฐมกณฺฑ

๓๔๔, ๓๖๑. **วาณ’ปเจฺจ** ฯ

ณปจฺจโย โหติ วา ‘‘ตสฺสาปจฺจ’’ มิเจฺจตสฺมิํ อเตฺถฯ

วสิฏฺฐสฺส อปจฺจํ วาสิโฏฺฐ, วสิฏฺฐสฺส อปจฺจํ วา, วสิฏฺฐสฺส อปจฺจํ วาสิฏฺฐี, วสิฏฺฐสฺส อปจฺจํ วาสิฏฺฐํฯ เอวํ ภารทฺวาโช, ภารทฺวาชี, ภารทฺวาชํฯ โคตโม, โคตมี, โคตมํฯ วาสุเทโว, วาสุเทวี, วาสุเทวํฯ พาลเทโว, พาลเทวี, พาลเทวํฯ เวสามิโตฺต, เวสามิตฺตี เวสามิตฺตํฯ

๓๔๕, ๓๖๖. **ณายน ณาน วจฺฉาทิโต**ฯ

ตสฺมา **วจฺฉา**ทิโต โคตฺตคณโต **ณายนณาน**ปจฺจยา โหนฺติ วา ‘‘ตสฺสาปจฺจ’’มิเจฺจตสฺมิํ อเตฺถฯ

วจฺฉสฺส อปจฺจํวจฺฉายโน, วจฺฉาโน, วจฺฉสฺส อปจฺจํ วา, วจฺฉสฺส อปจฺจํ วจฺฉายนี, วจฺฉานี, วจฺฉสฺส อปจฺจํ วจฺฉายนํ, วจฺฉานํฯ สกฏสฺส อปจฺจํ สากฏายโน, สากฏาโน , สกฏสฺส อปจฺจํ วา, สากฏายนี, สา กฏานี, สากฏายนํ, สากฏานํฯ เอวํ กณฺหายโน, กณฺหาโน, กณฺหสฺส อปจฺจํ วาฯ กณฺหายนี, กณฺหานี, กณฺหายนํ, กณฺหานํฯ อคฺคิเวสฺสายโน, อคฺคิเวสฺสาโน, อคฺคิเวสฺสายนี, อคฺคิเวสฺสานี, อคฺคิเวสฺสายนํ, อคฺคิเวสฺสานํฯ คจฺฉายโน, คจฺฉาโน, คจฺฉายนี, คจฺฉานี, คจฺฉายนํ, คจฺฉานํฯ กปฺปายโน, กปฺปาโน, กปฺปายนี, กปฺปานี, กปฺปายนํ, กปฺปานํฯ โมคฺคลฺลายโน, โมคฺคลฺลาโน, โมคฺคลฺลายนี, โมคฺคลฺลานี, โมคฺคลฺลายนํ, โมคฺคลฺลานํฯ มุญฺจายโน, มุญฺจาโน, มุญฺจายนี, มุญฺจานี, มุญฺจายนํ, มุญฺจานํฯ สงฺฆายโน, สงฺฆาโน, สงฺฆายนี, สงฺฆานี, สงฺฆายนํ, สงฺฆานํฯ โลมายโน, โลมาโน, โลมายนี, โลมานี, โลมายนํ, โลมานํ, สากมายโน, สากมาโน, สากมายนี, สากมานี, สากมายนํ, สากมานํฯ นารายโน, นาราโน, นารายนี, นารานี, นารายนํ, นารานํฯ โจรายโนโจราโน, โจรายนี, โจรานี, โจรายนํ, โจรานํ, อาวสาลายโน, อาวสาลาโน, อาวสาลายนี, อาวสาลานี, อาวสาลายนํ, อาวสาลานํฯ เทฺวปายโน, เทฺวปาโน, เทฺวปายนี, เทฺวปานี, เทฺวปายนํ, เทฺวปานํฯ กุญฺจายโน, กุญฺจาโน, กุญฺจายนี, กุญฺจานี, กุญฺจายนํ, กุญฺจานํฯ กจฺจายโน, กจฺจาโน, กจฺจายนี, กจฺจานี, กจฺจายนํ, กจฺจานํฯ

๓๔๖, ๓๖๗. **เณโยฺย กตฺติกาทีหิ**ฯ

เตหิ โคตฺตคเณหิ **กตฺติกา**ทีหิ **เณยฺย**ปจฺจโย โหติ วา ‘‘ตสฺสาปจฺจ’’มิเจฺจตสฺมิํ อเตฺถฯ

กตฺติกาย อปจฺจํ กตฺติเกโยฺย, กตฺติกาย อปจฺจํ วาฯ เอวํ เวนเตโยฺย, โรหิเณโยฺย, คเงฺคโยฺย, กทฺทเมโยฺย, นาเทโยฺย, อาเลโยฺย, อาเหโย, กาเมโยฺย, สุจิยา อปจฺจํ โสเจโยฺย, สาเลโยฺย, พาเลโยฺย, มาเลโยฺย, กาเลโยฺยฯ

๓๔๗, ๓๖๘. **อโต ณิ วา**ฯ

ตสฺมา **อ**การโต **ณิ**ปจฺจโย โหติ วา ‘‘ตสฺสาปจฺจ’’มิเจฺจตสฺมิํ อเตฺถฯ

ทกฺขสฺส อปจฺจํ ทกฺขิ, ทกฺขสฺส อปจฺจํ วาฯ ทุณสฺส อปจฺจํ โทณิ, ทุณสฺส อปจฺจํ วา, เอวํ วาสวิ, สกฺยปุตฺติ, นาฏปุตฺติ, ทาสปุตฺติ, ทาสวิ, วารุณิ, คณฺฑิ, พาลเทวิ, ปาวกิ, เชนทตฺติ, พุทฺธิ, ธมฺมิ, สงฺฆิ, กปฺปิ, อนุรุทฺธิฯ

วาติ วิกปฺปนตฺถน ณิกปจฺจโย โหติ ''ตสฺสาปจฺจ''มิเจฺจตสฺมึ อเตฺถฯ สกฺยปุตฺตสฺส อปจฺจํ สกฺยปุตฺติโกฯ เอวํ นาฏปุตฺติโก, เชนทตฺติโกฯ

๑๔๘, ๓๗๑. **ณโว' ปกฺวาทีหิ**ฯ

อุปกุอิเจฺจวมาทีหิ **ณว**ปจฺจโย โหติ วา ''ตสฺสาปจฺจ''มิเจฺจตสฺมึ อเตฺถฯ

อุปกุสฺส อปจฺจํ โอปกโว, อุปกุสฺส อปจฺจํ วาฯ มนุโน อปจฺจํ มานโว, มนุโน อปจฺจํ วาฯ ภคฺคุสฺส อปจฺจํ ภคฺคโว, ภคฺคุสฺส อปจฺจํ วา, ปณฺฑุสฺส อปจฺจํ ปณฺฑโว, ปณฺฑุสฺส อปจฺจํ วา, พหุสฺส อปจฺจํ พาหโว, พหุสฺส อปจฺจํ วาฯ

๓๔๙, ๓๗๒. **เณร วิธวาทิโต**ฯ

ตสฺมา **วิธวา**ทิโต **เณร**ปจฺจโย โหติ วา ''ตสฺสาปจฺจ''มิเจฺจตสฺมึ อเตฺถฯ

วิธวาย อปจฺจํ เวธเวโร, วิธวาย อปจฺจํ วาฯ พนฺธุกิยา อปจฺจํ พนฺธุเกโร, พนฺธุกิยา อปจฺจํ วาฯ สมณสฺส อปจฺจํ สามเณโร, สมณสฺส อปจฺจํ วาฯ เอวํ สามเณรี, สามเณรํ, นาฬิเกโร, นาฬิเกรี, นาฬิเกรํฯ

๓๕๐, ๓๗๓. **เยน วา สํสฏฺฐํ ตรติ จรติ วหติ ณิโก**ฯ

เยน วา สํสฏฺฐํ, เยน วา ตรติ, เยน วา จรติ, เยน วา วหติ อิเจฺจเตสฺวเตฺถสุ **ณิก**ปจฺจโย โหติ วาฯ

ติเลน สํสฏฺฐํ โภชนํ เตลิกํ, ติเลน สํสฏฺฐํ วาฯ เอวํ โคฬิกํ, ฆาติกํฯ

นาวาย ตรตีติ นาวิโก, นาวาย ตรติ วาฯ เอวํ โอฬุมฺปิโกฯ

สกเฏน จรตีติ สากฏิโก, สกเฏน จรติ วาฯ เอวํ ปตฺติโก, ทณฺฑิโก, ธมฺมิโก, ปาทิโกฯ

สีเสน วหตีติ สีสิโก, สีเสน วหติ วาฯ อํเสน วหตีติ อํสิโก, อํเสน วหติ วาฯ เอวํ ขนฺธิโก, องฺคุลิโกฯ

วาติ วิกปฺปนตฺถน อเญฺญสฺวปิ **ณิก**ปจฺจโย โหติฯ ราชคเห วสตีติ ราชคหิโก, ราชคเห วสติ วาฯ ราชคเห ชาโต ราชคหิโก, ราชคเห ชาโต วาฯ เอวํ มาคธิโก, สาวตฺถิโก, กาปิลวตฺถิโก, ปาฏลิปุตฺติโก, เวสาลิโกฯ

๓๕๑, ๓๗๔. **ตมธีเต เตนกตาทิ สนฺนิธาน นิโยค สิปฺป ภณฺฑ ชีวิกเตฺถสุ จ**ฯ

ตมธีเต, เตนกตาทิอเตฺถ, ตมฺหิ สนฺนิธานา, ตตฺถ นิยุโตฺต, ตมสฺส สิปฺปํ, ตมสฺส ภณฺฑํ, ตมสฺส ชีวิกํ อิเจฺจเตสฺวเตฺถสุ จ **ณิก**ปจฺจโย โหติ วาฯ

วินยมธีเต เวนยิโก, วินยมธีเต วาฯ เอวํ สุตฺตนฺติโก, อาภิธมฺมิโก, เวยฺยากรณิโกฯ

กาเยน กตํ กมฺมํ กายิกํ, กาเยน กตํ กมฺมํ วาฯ เอวํ วาจสิกํ, มานสิกํฯ

สรีเร สนฺนิธานา เวทนา สารีริกา, สรีเร สนฺนิธานา วา, เอวํ มานสิกาฯ

ทฺวาเร นิยุตฺโต โทวาริโก, ทฺวาเร นิยุตฺโต วาฯ เอวํ ภณฺฑาคาริโก, นาคริโก, นาวกมฺมิโกฯ

วีณา อสฺส สิปฺปํ เวณิโก, วีณา อสฺส สิปฺปํ วาฯ เอวํ ปาณวิโก, โมทิงฺคิโก, วํสิโกฯ

คนฺโธ อสฺส ภณฺฑํ คนฺธิโก, คนฺโธ อสฺส ภณฺฑํ วาฯ เอวํ เตลิโก, โคฬิโกฯ

อุรพฺภํ หนฺตฺวา ชีวตีติ โอรพฺภิโก, อุรพฺภํ หนฺตฺวา ชีวติ วาฯ มคํ หนฺตฺวา ชีวตีติ มาควิโก, มคํ หนฺตฺวา ชีวติ วาฯ เอวํ โสกริโก, สากุณิโกฯ

อาทิคฺคหเณน อญฺญตฺถาปิ **ณิก** ปจฺจโย โยเชตโพฺพฯ ชาเลน หโต ชาลิโก, ชาเลน หโต วาฯ

สุเตฺตน พโนฺธ สุตฺติโก, สุเตฺตน พโนฺธ วาฯ

จาโป อสฺส อาวุโธ จาปิโก, จาโป อสฺส อาวุโธ วาฯ เอวํ โตมริโก, มุคฺคริโก, โมสลิโกฯ

วาโต อสฺส อาพาโธ วาติโก, วาโต อสฺส อาพาโธ วาฯ เอวํ เสมฺหิโก, ปิตฺติโกฯ

พุเทฺธ ปสโนฺน พุทฺธิโก, พุเทฺธ ปสโนฺน วาฯ เอวํ ธมฺมิโก, สงฺฆิโกฯ

พุทฺธสฺส สนฺตกํ พุทฺธิกํ, พุทฺธสฺส สนฺตกํ วาฯ เอวํ ธมฺมิกํ, สงฺฆิกํฯ

วเตฺถน กีตํ ภณฺฑํ วตฺถิกํ, วเตฺถน กีตํ ภณฺฑํ วาฯ เอวํ กุมฺภิกํ, ผาลิกํ, กิํ กณิกํ, โสวณฺณิกํฯ

กุโมฺภ อสฺส ปริมาณํ กุมฺภิกํ, กุโมฺภ อสฺส ปริมาณํ วาฯ

กุมฺภสฺส ราสิ กุมฺภิกํ, กุมฺภสฺส ราสิ วาฯ

กุมฺภํ อรหตีติ กุมฺภิโก, กุมฺภํ อรหติ วาฯ

อเกฺขน ทิพฺพตีติ อกฺขิโก, อเกฺขน ทิพฺพติ วาฯ เอวํ สาลากิโก, ตินฺทุกิโก, อมฺพผลิโกฯ กปิฎฺฐผลิโก, นาฬิเกริโก อิเจฺจวมาทิฯ

๓๕๒, ๓๗๖. **ณ ราคา ตเสฺส ทมญฺญเตฺถสุ จฯ**

ณปจฺจโย โหติ วา ราคมฺหา ‘‘เตน รตฺตํ’’ อิเจฺจตสฺมิํ อเตฺถ, ‘‘ตเสฺสทํ’’ อญฺญเตฺถสุ จฯ

กสาเวน รตฺตํ วตฺถํ กาสาวํ, กสาเวน รตฺตํ วตฺถํ วาฯ เอวํ โกสุมฺภํ, หาลิทฺทํ, ปาฏงฺคํ, รตฺตงฺค, มญฺชิฏฺฐํ, กุงฺกุมํฯ

สูกรสฺส อิทํ มํสํ โสกรํ, สูกรสฺส อิทํ มํสํ วาฯ เอวํ มาหิสํฯ

อุทุมฺพรสฺส อวิทูเร ปวตฺตํ วิมานํ โอทุมฺพรํ, อุทุมฺพรสฺส อวิทูเร ปวตฺตํ วิมานํ วาฯ

วิทิสาย อวิทูเร นิวาโส เวทิโส, วิทิสาย อวิทูเร นิวาโส วาฯ

มถุราย ชาโต มาถุโร, มถุราย ชาโต วาฯ

มถุราย อาคโต มาถุโร, มถุราย อาคโต วาฯ

กตฺติกาย นิยุโตฺต มาโส กตฺติโก, กตฺติกาย นิยุโตฺต มาโส วาฯ เอวํ มาคสิโร, ผุโสฺส, มาโฆ, ผคฺคุโน, จิโตฺต, เวสาโข, เชโฏฺฐ, อาสโฬฺห, สาวโณ, ภโทฺท, อสฺสยุโชฯ

น วุทฺธิ นีลปีตาโท, ปจฺจเย สณการเกฯ

ผกาโร **ผุสฺส**สทฺทสฺส, ‘‘สิโร’’ติ สิรสํ วเทฯ

สิกฺขานํ สมูโห สิโกฺข, ภิกฺขานํ สมูโห ภิโกฺขฯ เอวํ กาโปโต, มายูโร, โกกิโลฯ

พุเทฺธ, อสฺส เทวตา พุโทฺธฯ เอวํ ภโทฺท, มาโร, มาหิโนฺท, เวสฺสวโณ, ยาโม, โสโม, นารายโณฯ

สํวจฺฉรมธีเต สํวจฺฉโรฯ เอวํ โมหุโตฺต, เนมิโตฺต, องฺควิโชฺช, เวยฺยากรโณ, ฉโนฺท, ภาโสฺส, จโนฺทฯ

วสาทานํ วิสโย เทโส วาสาโทฯ เอวํ กุโมฺภ, สากุโนฺต, อาติสาโรฯ

อุทุมฺพรา อสฺมิํ ปเทเส สนฺตีติ โอทุมฺพโรฯ สาคเรหิ นิพฺพโตฺต สาคโรฯ สาคลมสฺส นิวาโส สาคโลฯ มถุรา อสฺส นิวาโส มาถุโรฯ มถุราย อิสฺสโร มาถุโรฯ อิเจฺจวมาทโย โยเชตพฺพาฯ

๓๕๓, ๓๗๘. **ชาตาทีนมิมิยา จ**ฯ

ชาตอิเจฺจวมาทีนมเตฺถ **อิมอิย**ปจฺจยา โหนฺติฯ

ปจฺฉา ชาโต ปจฺฉิโมฯ เอวํ อนฺติโม, มชฺฌิโม, ปุริโม, อุปริโม, เหฏฺฐิโม, โคปฺผิโมฯ โพธิสตฺตชาติยา ชาโต โพธิสตฺตชาติโย, เอวํ อสฺสชาติโย, หตฺถิชาติโย, มนุสฺสชาติโยฯ

อาทิคฺคหเณน นิยุตฺตตฺถาทิโตปิ ตทสฺสตฺถาทิโตปิ **อิม อิย อิก** อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติฯ อโนฺต นิยุโตฺต อนฺติโมฯ เอวํ อนฺติโย, อนฺติโกฯ

ปุโตฺต อสฺส อตฺถิ, ตสฺมิํ วา วิชฺชตีติ ปุตฺติโมฯ เอวํ ปุตฺติเยว, ปุตฺติโก, กปฺปิโม, กปฺปิโย, กปฺปิโกฯ

จคฺคหเณน กิยปจฺจโย โหติ นิยุตฺตเตฺถฯ ชาติยํ นิยุโตฺต ชาติกิโย, อเนฺธ นิยุโตฺต อนฺธกิโย, ชาติยา อโนฺธ ชจฺจโนฺธ, ชจฺจเนฺธ นิยุโตฺต ชจฺจนฺธกิโยฯ

๓๕๔, ๓๗๙. **สมูหเตฺถ กณ ณา**ฯ

สมูหเตฺถ **กณ ณ**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติฯ

ราชปุตฺตานํ สมูโห ราชปุตฺตโกฯ เอวํ ราชปุโตฺต, มานุสฺสโก, มานุโสฺส, มายูรโก, มายูโร, มาหิํสโก, มาหิํโสฯ

๓๕๕, ๓๘๐. **คาม ชน พนฺธุ สหายาทีหิตา**ฯ

คาม ชน พนฺธุ สหายอิเจฺจวมาทีหิ **ตา**ปจฺจโย โหติ สมูหเตฺถฯ

คามานํ สมูโห คามตาฯ เอวํ ชนตา, พนฺธุตา, สหายตา, นครตาฯ

๓๕๖, ๓๘๑. **ตทสฺส ฐานมิโย จ**ฯ

‘‘ตทสฺส ฐาน’’ มิเจฺจตสฺมิํ อเตฺถ **อิย**ปจฺจโย โหติฯ

มทนสฺส ฐานํ มทนิยํ, พนฺธนสฺส ฐานํ พนฺธนิยํ, มุจฺฉนสฺส ฐานํ มุจฺฉนิยํ, เอวํ รชนิยํ, กมนิยํ, คมนิยํ, ทุสฺสนิยํ, ทสฺสนิยํฯ

๓๕๗, ๓๘๒. **อุปมตฺถายิตตฺตํ**ฯ

อุปมเตฺถ **อายิตตฺต**ปจฺจโย โหติฯ

ธูโม วิย ทิสฺสติ อทุํ วนํ ตทิทํ ธูมายิตตฺตํ, ติมิรํ วิย ทิสฺสติ อทุํ วนํ ตทิทํ ติมิรายิตตฺตํฯ

๓๕๘, ๓๘๓. **ตนฺนิสฺสิตเตฺถ โล**ฯ

‘‘ตนฺนิสฺสิตเตฺถ, ตทสฺส ฐาน’’มิเจฺจตสฺมิํ อเตฺถ จ **ล**ปจฺจโย โหติฯ

ทุฏฺฐุ นิสฺสิตํ ทุฏฺฐุลฺลํ, เวทํ นิสฺสิตํ เวทลฺลํ, ทุฏฺฐุ ฐานํ ทุฏฺฐุลฺลํ, เวทสฺส ฐานํ เวทลฺลํฯ

๓๕๙, ๓๘๔. **อาลุ ตพฺพหุเล**ฯ

อาลุปจฺจโย โหติ ตพฺพหุลเตฺถฯ

อภิชฺฌา อสฺส ปกติ อภิชฺฌาลุ, อภิชฺฌา อสฺส พหุลา วา อภิชฺฌาลุฯ เอวํ สีตาลุ, ธชาลุ, ทยาลุฯ

๓๖๐, ๓๘๗. **ณฺย ตฺต ตา ภาเว ตุ**ฯ

ณฺยตฺตตาอิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ ภาวเตฺถฯ

อลสสฺส ภาโว อาลสฺยํ, อโรคสฺส ภาโว อาโรคฺยํฯ ปํสุกูลิกสฺส ภาโว ปํสุกูลิกตฺตํ, อโนทริกสฺส ภาโว อโนทริกตฺตํฯ สงฺคณิการามสฺส ภาโว สงฺคณิการามตา, นิทฺทารามสฺส ภาโว นิทฺทารามตาฯ

ตฺคฺคหเณน ตฺตนปจฺจโย โหติฯ ปุถุชฺชนตฺตนํ, เวทนตฺตนํฯ

๓๖๑, ๓๘๘. **ณ วิสมาทีหิ**ฯ

ณปจฺจโย โหติ **วิสมาที**หิ ‘‘ตสฺส ภาโว’’อิเจฺจตสฺมึ อเตฺถฯ

วิสมสฺส ภาโว เวสมํ, สุจิสฺส ภาโว โสจํฯ

๓๖๒, ๓๘๙. **รมณียาทิโต กณ**ฯ

รมณียอิเจฺจวมาทิโต **กณ** ปจฺจโย โหติ ‘‘ตสฺส ภาโว’’อิเจฺจตสฺมึ อเตฺถฯ

รมณียสฺส ภาโว รามณียกํ, มนุญฺญสฺส ภาโว มานุญฺญกํฯ

๓๖๓, ๓๙๐. **วิเสเส ตรตมิสิกิยิฏฺฐา**ฯ

วิเสสเตฺถ **ตร ตม อิสิก อิย อิฏฺฐ**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติฯ

สเพฺพ อิเม ปาปา, อยมิเมสํ วิเสเสน ปาโปติ ปาปตโรฯ เอวํ ปาปตโม, ปาปิสิโก, ปาปิโย, ปาปิโฏฺฐฯ

๓๖๔, ๓๙๘. **ตทสฺสตฺถีติ วี จ**ฯ

‘‘ตทสฺสตฺถิ’’อิเจฺจตสฺมึ อเตฺถ **วี**ปจฺจโย โหติฯ

เมธา ยสฺส อตฺถิ, ตสฺมึ วา วิชฺชตีติเมธาวีฯ เอวํ มายาวีฯ

จคฺคหเณน โสปจฺจโย โหติฯ สุเมธา ยสฺส อตฺถิ, ตสฺมึ วา วิชฺชตีติ สุเมธโสฯ

๓๖๕, ๓๙๙. **ตปาทิโต สี**ฯ

ตปาทิโต **สี**ปจฺจโย โหติ ‘‘ตทสฺสตฺถิ’’อิเจฺจตสฺมึ อเตฺถฯ

ตโป ยสฺส อตฺถิ ตสฺมึ วา วิชฺชตีติ ตปสฺสีฯ เอวํ ยสสฺสี, เตชสฺสีฯ

๒๖๖, ๔๐๐. **ทณฺฑาทิโต อิกอี**ฯ

ทณฺฑาทิโต **อิก อี**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ ‘‘ตทสฺสตฺถิ’’อิเจฺจตสฺมึ อเตฺถฯ

ทโณฺฑ ยสฺส อตฺถิ, ตสฺมึ วา วิชฺชตีติ ทณฺฑิโก, ทณฺฑีฯ เอวํ มาลิโก, มาลีฯ

๓๖๗, ๔๐๑. **มธฺวาทิโต โร**ฯ

มธุอิเจฺจวมาทิโต **ร**ปจฺจโย โหติ ‘‘ตทสฺสตฺถิ’’อิเจฺจตสฺมึ อเตฺถฯ

มธุ ยสฺส อตฺถิ, ตสฺมึ วา วิชฺชตีติ มธุโรฯ เอวํ กุญฺชโร, มุคฺคโร, มุขโร, สุสิโร, (สีสโร, สุกโร, สุงฺกโร), สุภโร, สุจิโร, รุจิโรฯ

๓๖๘, ๔๐๒. **คุณาทิโต วนฺตุ**ฯ

คุณอิเจฺจวมาทิโต **วนฺตุ**ปจฺจโย โหติ ‘‘ตทสฺสตฺถิ’’อิเจฺจตสฺมึ อเตฺถฯ

คุโณ ยสฺส อตฺถิ, ตสฺมึ วา วิชฺชตีติ คุณวาฯ เอวํ ยสวา, ธนวา, ปญฺญวา, พลวา, ภควาฯ

๓๖๙, ๔๐๓. **สตฺยาทีหิ มนฺตุ**ฯ

สติอิเจฺจวมาทีหิ **มนฺตุ**ปจฺจโยโหติ ‘‘ตทสฺสตฺถิ’’ อิเจฺจตสฺมึ อเตฺถฯ

สติ ยสฺส อตฺถิ, ตสฺมึ วา วิชฺชตีติ สติมา, เอวํ ชุติมา, รุจิมา, ถุติมา, ธิติมา, มติมา, ภาณุมาฯ

๓๗๐, ๔๐๕. **สทฺธาทิโตณ**ฯ

สทฺธาอิเจฺจวมาทิโต **ณ** ปจฺจโย โหติ ‘‘ตทสฺสตฺถิ’’อิเจฺจตสฺมึ อเตฺถฯ

สทฺธา ยสฺส อตฺถิ, ตสฺมึ วา วิชฺชตีภิ สโทฺธ, เอวํ ปโญฺญ, อมจฺฉโรฯ

๓๗๑, ๔๐๔. **อายุสฺสุการาส มนฺตุมฺหิ**ฯ

อายุสฺส อโนฺต **อุ**กาโร **อสา**เทโส โหติ**มนฺตุมฺหิ** ปจฺจเย ปเรฯ

อายุ อสฺส อตฺถิ, ตสฺมึ วา วิชฺชตีติ อายสฺมาฯ

๓๗๒, ๓๘๕. **ตปฺปกติวจเน มโย**ฯ

ตปฺปกติวจนเตฺถ **มย**ปจฺจโย โหติฯ

สุวเณฺณน ปกตํ กมฺมํ โสวณฺณมยํฯ เอวํ รูปิยมยํ ชตุมยํ, รชตมยํ, อิฎฺฐกมยํ, อโยมยํ, มตฺติกา มยํ, ทารุมยํ, โคมยํฯ

๓๗๓, ๔๐๖. **สงฺขฺยาปูรเณ โม**ฯ

สงฺขฺยาปูรณเตฺถ **ม**ปจฺจโย โหติฯ

ปญฺจนฺนํ ปูรโณ ปญฺจโม, เอวํ สตฺตโม, อฎฺฐโม, นวโม, ทสโมฯ

๓๗๔, ๔๐๘. **ส ฉสฺสวา**ฯ

ฉสฺส สการาเทโส โหติ วา สงฺขฺยาปูรณเตฺถฯ

ฉนฺนํ ปูรโณ สโฏฺฐ, ฉโฏฺฐ วาฯ

๓๗๕, ๔๑๒. **เอกาทิโต ทสสฺสีฯ**

เอกาทิโต **ทส**สฺส อเนฺต **อี**ปจฺจโย โหติ วา สงฺขฺยาปูรณเตฺถฯ

เอโก จ ทส จ เอกาทส, เอกาทสนฺนํ ปูรณี เอกาทสีฯ ปญฺจจ ทส จ ปญฺจทส, ปญฺจทสนฺนํ ปูรณี ปญฺจทสีฯ จตฺตาโร จ ทส จ จตุทฺทส, จตุทฺทสนฺนํ ปูรณี จาตุทฺทสีฯ

ปูรเณติ กิมตฺถํ? เอกาทส, ปญฺจทสฯ

๓๗๖, ๒๕๗. **ทเส โส นิจฺจญฺจฯ**

ทสสเทฺท ปเร นิจฺจํ **ฉ**สฺส **โส** โหติฯ

โสฬสฯ

๓๗๗, ๐. **อเนฺต นิคฺคหิตญฺจฯ**

ตาสํ สงฺขฺยานํ อเนฺต นิคฺคหิตาคโม โหติฯ

ปญฺจทสิ, จาตุทฺทสิฯ

๓๗๘, ๔๑๔. **ติ จฯ**

ตาสํ สงฺขฺยานํ อเนฺต **ติ**การาคโม โหติฯ วีสติ, ตึสติฯ

๓๗๙, ๒๕๘. **ล ทรานํ**ฯ

ทการ **ร**การานํ สงฺขฺยานํ **ล**การาเทโส โหติฯ โสฬส, จตฺตาลีสํฯ

๓๘๐, ๒๕๕. **วีสติ ทเสสุ พา ทฺวิสฺส ตุ**ฯ

วีสติ ทสอิเจฺจเตสุ **ทฺวิสฺส พา** โหติฯ

พาวีสตินฺทฺริยานิ, พารส มนุสฺสาฯ

ตุคฺคหเณน ทฺวิสฺส ทุ ทิ โท อาเทสา จ โหนฺติฯ ทุรตฺตํ, ทิรตฺตํ, ทิคุณํ, โทหฬินีฯ

๓๘๑, ๒๕๔. **เอกาทิโต ทสฺส ร สงฺขฺยาเน**ฯ

เอกาทิโต **ทส**สฺส **ท**การสฺส **ร**กาโร โหติ วา สงฺขฺยาเนฯ

เอการส, เอกาทส, พารส, ทฺวาทสฯ

สงฺขฺยาเนติ กิมตฺถํ? ทฺวาทสายตนานิฯ

๓๘๒, ๒๕๙. **อฎฺฐาทิโต จ**ฯ

อฎฺฐอิเจฺจวมาทิโต จ **ทส**สทฺทสฺส **ท**การสฺส **ร**การาเทโส โหติ วา สงฺขฺยาเนฯ

อฎฺฐารส, อฎฺฐทสฯ

อฎฺฐาทิโตติ กิมตฺถํ? ปญฺจทส, โสฬสฯ

สงฺขฺยาเนติ กิมตฺถํ? อฎฺฐทสิโกฯ

๓๘๓, ๒๕๓. **เทฺวกฎฺฐานมากาโร วา**ฯ

ทฺวิ เอก อฎฺฐอิเจฺจเตสมโนฺต **อา**กาโร โหติ วา สงฺขฺยาเนฯ

ทฺวาทส, เอกาทส, อฎฺฐารสฯ

สงฺขฺยาเนติ กิมตฺถํ? ทฺวิทโนฺต, เอกทโนฺต, เอกจฺฉโนฺน, อฎฺฐตฺถโมฺภฯ

๓๘๔, ๔๐๗. **จตุเจฺฉหิ ถ ฐา**ฯ

จตุ ฉอิเจฺจเตหิ **ถ ฐ**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ สงฺขฺยาปูรณเตฺถฯ

จตุโตฺถ, ฉโฎฺฐฯ

๓๘๕, ๔๐๙. **ทฺวิตีหิ ติโย**ฯ

ทฺวิ ติอิเจฺจเตหิ **ติย**ปจฺจโย โหติ สงฺขฺยาปูรณเตฺถฯ

ทุติโย, ตติโยฯ

๓๘๖, ๔๑๐. **ติเย ทุตาปิ จ**ฯ

ทฺวิ ติอิเจฺจเตสํ **ทุ ต**อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติ **ติย**ปจฺจเย ปเรฯ

ทุติโย, ตติโยฯ

อปิคฺคหเณน อเญฺญสฺปิ **ทฺวิ**อิเจฺจตสฺส **ทุ**อาเทโส โหติฯ ทุรตฺตํฯ

จคฺคหเณน ทฺวิอิเจฺจตสฺส **ทิ**กาโร โหติฯ ทิรตฺตํ, ทิคุณํ สงฺฆาฏึ ปารุเปตฺวาฯ

๓๘๗, ๔๑๑. **เตสมฑฺฒูปปเทน อฑฺฒุฑฺฒ ทิวฑฺฒ ทิยฑฺฒฑฺฒติยา**ฯ

เตสํ **จตุตฺถ ทุติย ตติยานํ** อฑฺฒูปปทานํ **อฑฺฒฑฺฒุทิวฑฺฒ ทิยฑฺฒ อฑฺฒติยา**เทสา โหนฺติ, **อฑฺฒู**ปปเทน สหนิปฺปชฺชเนฺตฯ

อเฑฺฒน จตุโตฺถ อฑฺฒุโฑฺฒ, อเฑฺฒน ทุติโย ทิวโฑฺฒ, อเฑฺฒน ทุติโย ทิยโฑฺฒ, อเฑฺฒน ตติโย อฑฺฒติโยฯ

๓๘๘, ๖๘. **สรูปานเมกเสสฺวสกิํฯ**

สรูปานํ ปทพฺยญฺชนานํ เอกเสโส โหติ อสกิํฯ ปุริโส จ ปุริโส จ ปุริสาฯ

สรูปานมิติ กิมตฺถํ? หตฺถี จ อโสฺส จ รโถ จ ปตฺติโก จ หตฺถิอสฺสรถปตฺติกา,

อสกินฺติ กิมตฺถํ? ปุริโสฯ

๓๘๙, ๔๑๓. **คณเน ทสสฺส ทฺวิติจตุปญฺจฉสตฺตอฏฺฐนวกานํ วี ติ จตฺตาร ปญฺญา ฉ สตฺตาสนวา โยสุ, โยนญฺจีสมาสํ ฐิ ริ ตี ตุติฯ**

คณเน **ทส**สฺส ทฺวิก ติก จตุกฺก ปญฺจก ฉกฺก สตฺตกอฏฺฐก นวกานํ สรูปานํ กเตกเสสานํ ยถาสงฺขฺยํ **วี ติ จตฺตาร ปญฺญา ฉ สตฺต อส นว**อิจฺจาเทสา โหนฺติ อสกิํ **โย**สุ, **โย**นญฺจ **อีสํ อาสํ ฐิ ริ ติ อีติ อุติ**อิจฺจาเทสา โหนฺติฯ ปจฺฉา ปุน นิปฺปชฺชเนฺตฯ

วีสํ , ติํสํ, จตฺตาลีสํ, ปญฺญาสํ, สฏฺฐิ, สตฺตริ, สตฺตติ, อสีติ, นวุติฯ

อสกินฺติ กิมตฺถํ? ทสฯ

คณเนติ กิมตฺถํ? ทสทสกา ปุริสาฯ

๓๙๐, ๒๕๖. **จตูปปทสฺส โลโป ตุตฺตรปทาทิจสฺส จุโจปิ นวาฯ**

จตูปปทสฺส คณเน ปริยาปนฺนสฺส **ตุ**การสฺส โลโป โหติ, อุตฺตรปทาทิ**จ**การสฺส **จุโจ**ปิ อาเทสา โหนฺติ นวาฯ

จุทฺทส, โจทฺทส, จตุทฺทสฯ

อปิคฺคหเณน อนุปฺปทสฺสาปิ ปทาทิ**จ**การสฺสฯ โลโปโหติ นวา, **จ**สฺส **จุโจ**ปิ โหนฺติฯ ตาลีสํ, จตฺตาลีสํ, จุตฺตาลีสํ, โจตฺตาลีสํฯ

๓๙๑, ๔๒๓. **ยทนุปฺปนฺนา นิปาตนา สิชฺฌนฺติฯ**

เย สทฺทา อนิทฺทิฏฺฐลกฺขณา, อกฺขรปทพฺยญฺชนโต, อิตฺถิปุมนปุํสกลิงฺคโต , นามุปสคฺคนิปาตโต, อพฺยยีภาวสมาสตทฺธิตาขฺยาตโต, คณนสงฺขฺยากาลการกปฺปโยคสญฺญาโต, สนฺธิปกติวุทฺธิโลปาคมวิการวิปริตโต, วิภตฺติวิภชนโต จ, เต นิปาตนา สิชฺฌนฺติฯ

๓๙๒, ๔๑๘. **ทฺวาทิโต โก’เนกตฺถ จฯ**

ทฺวิอิเจฺจวมาทิโต **ก**ปจฺจโย โหติ อเนกตฺถ จ, นิปาตนา สิชฺฌนฺติฯ

สตสฺส ทฺวิกํ ทฺวิสตํ, สตสฺส ติกํ ติสตํ, สตสฺส จตุกฺกํ จตุสตํ, สตสฺส ปญฺจกํ ปญฺจสตํ, สตสฺส ฉกฺกํ ฉสตํ, สตสฺส สตฺตกํ สตฺตสตํ, สตสฺส อฏฺฐกํ อฏฺฐสตํ, สตสฺส นวกํ นวสตํ, สตสฺส ทสกํ ทสสตํ, สหสฺสํ โหติฯ

๓๙๓, ๔๑๕. **ทสทสกํ สตํ ทสกานํ สตํ สหสฺสญฺจ โยมฺหิฯ**

คณเน ปริยาปนฺนสฺส **ทส**ทสกสฺส **สตํ** โหติ, **สต**ทสกสฺส **สหสฺสํ** โหติ **โย**มฺหิ ปเรฯ

สตํ, สหสฺสํฯ

ทฺวิกาทีนํ ตทุตฺตรปทานญฺจ นิปฺปชฺชเนฺต ยถาสงฺขฺยํฯ สตสฺส ทฺวิกํ (ตทิทํ โหติ) ทฺวิสตํ, เอวํ ติสตํ, จตุสตํ , ปญฺจสตํ, ฉสตํ, สตฺตสตํ, อฏฺฐสตํ, นวสตํ, ทสสตํ, สหสฺสํ โหติฯ

๓๙๔, ๔๑๖. **ยาว ตทุตฺตริ ทสคุณิตญฺจ**ฯ

ยาว ตาสํ สงฺขฺยานํ อุตฺตริ ทสคุณิตญฺจ กาตพฺพํฯ

ตํ ยถา? ทสสฺส คณนสฺส ทสคุณิตํ กตฺวา สตํ โหติ, สตสฺส ทสคุณิตํ กตฺวา สหสฺสํ โหติ, สหสฺสสฺส ทสคุณิตํ กตฺวา ทสสหสฺสํ โหติ, ทสสหสฺสสฺส ทสคุณิตํ กตฺวาสตสหสฺสํ โหติ, สตสหสฺสสฺส ทสคุณิตํ กตฺวาทสสตสหสฺสํ โหติ, ทสสตสหสฺสสฺสทสคุณิตํ กตฺวา โกฏิ โหติ, โกฏิสตสหสฺสสฺส สตคุณิตํ กตฺวา ปโกฏิ โหติฯ เอวํ เสสาปิ โยเชตพฺพาฯ

จคฺคหณํ วิเสสนตฺถํฯ

๓๙๕, ๔๑๗. **สกนาเมหิ**ฯ

ยาสํ ปน สงฺขฺยานํ อนิทฺทิฏฺฐนามเธยฺยานํ สเกหิ สเกหิ นาเมหิ นิปฺปชฺชเนฺตฯ

สตสหสฺสานํ สตํ โกฏิ, โกฏิสตสหสฺสานํ สตํ ปโกฏิ, ปโกฏิสตสหสฺสานํ สตํ โกฏิปโกฏิ , โกฏิปโกฏิสตสหสฺสานํ สตํ นหุตํ, นหุตสตสหสฺสานํ สตํ นินฺนหุตํ, นินฺนหุตสตสหสฺสานํ สตํ อโกฺขภิณีฯ ตถา พินฺทุ, อพฺพุทํ, นิรพฺพุทํ, อหหํ, อพพํ, อฏฏํ, โสคนฺธิกํ, อุปฺปลํ, กุมุทํ, ปทุมํ, ปุณฺฑริกํ, กถานํ, มหากถานํ, อสเงฺขยฺยํฯ

๓๙๖, ๓๖๓. **เตสํ โณ โลปํ**ฯ

เตสํ ปจฺจยานํ **โณ** โลปมาปชฺชเตฯ

โคตมสฺส อปจฺจํ โคตโมฯ เอวํ วาสิโฏฺฐฯ เวนเตโยฺย, อาลสฺยํ, อาโรคฺยํฯ

๓๙๗, ๔๒๐. **วิภาเค ธา จ**ฯ

วิภาคเตฺถ จ **ธา**ปจฺจโย โหติฯ

เอเกน วิภาเคน เอกธาฯ เอวํ ทฺวิธา, ติธา, จตุธา, ปญฺจธา, ฉธาฯ

เจติ กิมตฺถํ? **โส**ปจฺจโย โหติฯ สุตฺตโส, พฺยญฺชนโส, ปทโสฯ

๓๙๘, ๔๒๑. **สพฺพนาเมหิ ปการวจเน ตุ ถา**ฯ

สพฺพนาเมหิ ปการวจนเตฺถ **ถา**ปจฺจโย โหติฯ

โส ปกาโร ตถา, ตํ ปการํ ตถา, เตน ปกาเรน ตถา, ตสฺส ปการสฺส ตถา, ตสฺมา ปการา ตถา, ตสฺส ปการสฺส ตถา, ตสฺมึ ปกาเร ตถาฯ เอวํ ยถา, สพฺพถา, อญฺญถา, อิตรถาฯ

ตฺคฺคหณํ กิมตฺถํ? **ตตฺถา**ปจฺจโย โหติฯ โส ปกาโร ตถตฺถาฯ เอวํ ยถตฺถาฯ สพฺพถตฺถา, อญฺญถตฺถา, อิตรถตฺถาฯ

๓๙๙, ๔๒๒. **กิมิเมหิ ถํ**ฯ

กึ อิมอิเจฺจเตหิ ถํปจฺจโย โหติ ปการวจนเตฺถฯ

โก ปกาโร กถํ, กํ ปการํ กถํ, เกน ปกาเรน กถํ, กสฺส ปการสฺส กถํ, กสฺมา ปการา กถํฯ กสฺส ปการสฺส กถํ, กสฺมึ ปกาเร กถํ, อยํ ปกาโร อิตฺถํ, อิมํ ปการํ อิตฺถํ, อิมินา ปกาเรน อิตฺถํ, อิมสฺส ปการสฺส อิตฺถํ, อิมสฺมา ปการา อิตฺถํ, อิมสฺส ปการสฺส อิตฺถํ, **อิ**มสฺมึ ปกาเร อิตฺถํฯ

๔๐๐, ๓๖๔. **วุทฺธาทิสรสฺส วา'สํโยคนฺตสฺส สเณ จ**ฯ

อาทิสรสฺส วา อสํโยคนฺตสฺส อาทิพฺยญฺชนสฺส วา สรสฺส วุทฺธิ โหติ สณการเก ปจฺจเย ปเรฯ

อาภิธมฺมิโก, เวนเตยฺย, วาสิโฏฺฐ, อาลสฺยํ, อาโรคฺยํฯ

อสํโยคนฺตเสฺสติ กิมตฺถํ? ภคฺคโว, มเนฺตยฺย, กุเนฺตยฺยฯ

๔๐๑, ๓๗๕. **มายูนมาคโม ฐาเน**ฯ

อิอุอิเจฺจเตสํ อาทิภูตานํ มา วุทฺธิ โหติฯ เตสุ จ **เอ โอ** วุทฺธาคโม โหติ ฐาเนฯ

พฺยากรณมธีเต เวยฺยากรณิโก, นฺยายมธีเต เนยฺยายิโก, พฺยาวจฺฉสฺส อปจฺจํ เวยฺยาวโจฺฉ, ทฺวาเร นิยุโตฺต โทวาริโกฯ

๔๐๒, ๓๗๗. **อาตฺตญฺจ** ฯ

อิอุอิเจฺจเตสํ **อา**ตฺตญฺจ โหติ, **ริ**การาคโม จ ฐาเนฯ

อิสิสฺส ภาโว อาริสฺยํ, อิณสฺส ภาโว อาณฺยํ, อุสภสฺส ภาโว อาสภํ, อุชฺุโน ภาโว อชฺชวํ, อิเจฺจวมาที โยเชตพฺพาฯ

ยูนมิติ กิมตฺถํ? อปาเยสุ ชาโต อาปายิ โกฯ

ฐาเนติ กิมตฺถํ? เวมติโก, โอปนยิโก, โอปมายิโก, โอปายิโกฯ

๔๐๓, ๓๕๔. **กฺวจาทิมชฺฌุตฺตรานํ ทีฆรสฺสา ปจฺจเยสุ จ**ฯ

กฺวจิ อาทิมชฺฌอุตฺตรอิเจฺจเตสํ ทีฆรสฺสา โหนฺติ ปจฺจเยสุ จ อปจฺจเยสุ จฯ

อาทิทีโฆ ตาว – ปากาโร, นีวาโร, ปาสาโท, ปากโฏ, ปาติโมโกฺข, ปาฏิกโงฺข อิเจฺจวมาทิฯ

มเชฺฌทีโฆ ตาว – องฺคมาคธิโก, โอรพฺภมาควีโก อิเจฺจวมาทิฯ

อุตฺตรทีโฆ ตาว – ขนฺตี ปรมํ ตโป ติติกฺขา, อญฺชนา คิริ, โกฏรา วนํ, องฺคุลี อิเจฺจวมาทิฯ

อาทิรโสฺส ตาว – ปเคว อิเจฺจวมาทิฯ

มเชฺฌรโสฺส ตาว – สุเมธโส สุวณฺณธเรหิ อิเจฺจวมาทิฯ

อุตฺตรรโสฺส ตาว – โภวาทิ นาม โส โหติ, ยถาภาวิ คุเณน โส อิเจฺจวมาทิฯ อเญฺญปิ ยถาชินวจนานุปโรเธน โยเชตพฺพาฯ

จคฺคหเณน อปจฺจเยสุ จาติ อตฺถํ สมุเจฺจติ,

๔๐๔, ๓๗๐. **เตสุ วุทฺธิโลปาคมวิการวิปรีตาเทสา จ**ฯ

เตสุ อาทิมชฺฌุตฺตเรสุ ยถาชินวจนานุปโรเธน กฺวจิ วุทฺธิ โหติ, กฺวจิ โลโป โหติ, กฺวจิ อาคโม โหติ, กฺวจิ วิกาโร โหติ, กฺวจิ วิปรีโต โหติ, กฺวจิ อาเทโส โหติฯ

อาทิวุทฺธิ ตาว – อาภิธมฺมิโก, เวนเตโยฺย อิเจฺจวมาทิฯ

มเชฺฌวุทฺธิ ตาว – สุขเสยฺยํ, สุขการิ ทานํ, สุขการิ สีลํ อิเจฺจวมาทิฯ

อุตฺตรวุทฺธิ ตาว – กาลิโงฺค, มาคธิโก, ปจฺจกฺขธมฺมา อิเจฺจวมาทิฯ

อาทิโลโป ตาว – ตาลีสํ อิเจฺจวมาทิฯ

มเชฺฌโลโป ตาว – กตฺตุกาโม, กุมฺภการปุโตฺต, เวทลฺลํ อิเจฺจวมาทิฯ

อุตฺตรโลโป ตาว – ภิกฺขุ, ภิกฺขุนี อิเจฺจวมาทิฯ

อาทิอาคโม ตาว – วุโตฺต ภควตา อิเจฺจวมาทิฯ

มเชฺฌอาคโม ตาว – สสีลวา, สปญฺญวาอิเจฺจวมาทิฯ

อุตฺตรอาคโม ตาว – เวทลฺลํ อิเจฺจวมาทิฯ

อาทิวิกาโร ตาว – อาริสฺยํ, อาณฺยํ, อาสภํ, อชฺชวํ อิเจฺจวมาทิฯ

มเชฺฌวิกาโร ตาว – วราริสฺยํ, ปราริสฺยํ อิเจฺจวมาทิฯ

อุตฺตรวิกาโร ตาว – ยานิ, ตานิ, สุขานิ อิเจฺจวมาทิฯ

อาทิวิปรีโต ตาว – อุคฺคเต สูริเย อุคฺคจฺฉติ อิเจฺจวมาทิฯ

มเชฺฌวิปรีโต ตาว – สมุคฺคจฺฉติ, สมุคฺคเต สูริเย อิเจฺจวมาทิฯ

อุตฺตรวิปรีโต ตาว – ทิคุ, ทิคุณํ อิเจฺจวมาทิฯ

อาทิอาเทโส ตาว – ยูนํ อิเจฺจวมาทิฯ

มเชฺฌอาเทโส ตาว – นฺยาโยคา อิเจฺจวมาทิฯ

อุตฺตรอาเทโส ตาว – สพฺพเสโยฺย, สพฺพเสโฏฺฐ, จิตฺตํ อิเจฺจวมาทิฯ เอวํ ยถาชินวจนานุปโรเธน สพฺพตฺถ โยเชตพฺพาฯ

๔๐๕, ๓๖๕. **อยุวณฺณานญฺจาโย วุทฺธิ**ฯ

อ อิติ อกาโร, **อิ อี**อิติ อิวโณฺณ, **อุ อู**อิติ อุวโณฺณ, เตสํ อการอิวณฺณุวณฺณานํ **อา เอ โอ** วุทฺธิโย โหนฺติ ยถาสงฺขฺยํ, **อา อี อู**วุทฺธิ จฯ

อาภิธมฺมิโก, เวนเตโยฺย, โอฬุมฺปิโกฯ

ปุน **วุทฺธิ**คฺคหณํ กิมตฺถํ? อุตฺตรปทวุทฺธิภาวตฺถํ, องฺคมคเธหิ อาคตาติ องฺคมาคธิกาฯ นิคมชนปเทสุ ชาตาติ เนคมชานปทาฯ ปุริมชนปเทสุ ชาตาติ โปริมชานปทาฯ สตฺตาเห นิยุโตฺตติ สตฺตาหิกา, จตุวิเชฺช นิยุโตฺตติ จาตุวิชฺชิกาฯ อิเจฺจวมาที โยเชตพฺพาฯ

วุทฺธิอิจฺจเนน กฺวโตฺถ? วุทฺธาทิสรสฺส วา'สํโยคนฺตสฺส สเณ จฯ

อิติ นามกเปฺป ตทฺธิตกโปฺป อฏฺฐโม กโณฺฑฯ

ตทฺธิตกโปฺป นิฏฺฐิโตฯ

๖. อาขฺยาตกปฺป

ปฐมกณฺฑ

(ก)

อาขฺยาตสาครมถชฺชตนีตรงฺคํ ,
ธาตุชฺชลํ วิกรณาคมกาลมีนํ;
โลปานุพนฺธริยมตฺถวิภาคตีรํ,
ธีรา ตรนฺติ กวิโน ปุถุพุทฺธินาวาฯ

(ข)

วิจิตฺตสงฺขารปริกฺขิตํ อิมํ,
อาขฺยาตสทฺทํ วิปุลํ อเสสโต;
ปณมฺย สมฺพุทฺธมนนฺตโคจรํ,
สุโคจรํ ยํ วทโต สุณาถ เมฯ

(ค)

อธิกาเร มงฺคเล เจว, นิปฺผนฺเน จาวธารเณ;
อนนฺตเร จ ปาทาเน, **อถ**สโทฺท ปวตฺตติฯ

๔๑๖, ๔๒๙. **อถ ปุพฺพานิ วิภตฺตีนํ ฉ ปรสฺสปทานิ**ฯ

อถ สพฺพาสํ วิภตฺตีนํ ยานิ ยานิ ปุพฺพกานิ **ฉ** ปทานิ, ตานิ ตานิ **ปรสฺสปท**สญฺญานิ โหนฺติฯ

ตํ ยถา? **ติ อนฺติ, สิ ถ, มิ ม**ฯ

ปรสฺสปทมิจฺจเนน กฺวตฺโถ? กตฺตริ ปรสฺสปทํฯ

๔๐๗, ๔๓๙. **ปราณฺยตฺตโนปทานิ** ฯ

สพฺพาสํ วิภตฺตีนํ ยานิ ยานิ ปรานิ **ฉ** ปทานิฯ ตานิ ตานิ **อตฺตโนปท**สญฺญานิ โหนฺติฯ

ตํ ยถา? **เต อเนฺต, เส เวฺห, เอ เมฺห**ฯ

อตฺตโนปทมิจฺจเนน กฺวตฺโถ? อตฺตโนปทานิ ภาเว จ กมฺมนิฯ

๔๐๘, ๔๓๑. **เทฺว เทฺว ปฐม มชฺฌิมุตฺตมปุริสา**ฯ

ตาสํ สพฺพาสํ วิภตฺตีนํ ปรสฺสปทานํ, อตฺตโนปทานญฺจ **เทฺว เทฺว** ปทานิ **ปฐมมชฺฌิมุตฺตมปุริส**สญฺญานิ โหนฺติฯ

ตํ ยถา? **ติ อนฺติ** อิติ ปฐมปุริสา, **สิ ถ** อิติ มชฺฌิมปุริสา, **มิ ม** อิติ อุตฺตมปุริสาฯ อตฺตโนปทานมฺปิ **เต อเนฺต** อิติ ปฐมปุริสา, **เส เวฺห** อิติ มชฺฌิมปุริสา, **เอ เมฺห** อิติ อุตฺตมปุริสาฯ เอวํ สพฺพตฺถฯ

ปฐมมชฺฌิมุตฺตมปุริสมิจฺจเนน กฺวตฺโถ? นามมฺหิ ปยุชฺชมาเนปิ ตุลฺยาธิกรเณ ปฐโม, ตุเมฺห มชฺฌิโม, อเมฺห อุตฺตโมฯ

๔๐๙, ๔๔๑. **สเพฺพสเมกาภิธาเน ปโร ปุริโส**ฯ

สเพฺพสํ ติณฺณํ ปฐมมชฺฌิมุตฺตม ปุริสานํ เอกาภิธาเน **ปโร ปุริโส** คเหตโพฺพฯ

โส จ ปฐติ, ตฺวญฺจ ปฐสิ, **ตุเมฺห ปฐถ**ฯ โส จ ปจติ, ตฺวญฺจ ปจสิฯ **ตุเมฺห ปจถ**ฯ เอวํ เสสาสุ วิภตฺตีสุ **ปโร ปุริโส** โยเชตโพฺพฯ

๔๑๐, ๔๓๒. **นามมฺหิ ปยุชฺชมาเนปิ ตุลฺยาธิกรเณ ปฐโม**ฯ

นามมฺหิ ปยุชฺชมาเนปิ อปฺปยุชฺชมาเนปิ ตุลฺยาธิกรเณ **ปฐมปุริโส** โหติฯ

โส คจฺฉติ, เต คจฺฉนฺติฯ

อปฺปยุชฺชมาเนปิ – คจฺฉติ, คจฺฉนฺติฯ

ตุลฺยาธิกรเณติ กิมตฺถํ? เตน หญฺญเส ตฺวํ เทวทเตฺตนฯ

๔๑๑, ๔๓๖. **ตุเมฺห มชฺฌิโม**ฯ

ตุเมฺห ปยุชฺชมาเนปิ อปฺปยุชฺชมาเนปิ ตุลฺยาธิกรเณ **มชฺฌิมปุริโส** โหติฯ

ตฺวํ ยาสิ, ตุเมฺห ยาถฯ

อปฺปยุชฺชมาเนปิ – ยาสิ, ยาถฯ

ตุลฺยาธิกรเณติ กิมตฺถํ? ตยา ปจฺจเต โอทโนฯ

๔๑๒, ๔๓๗. **อเมฺห อุตฺตโม**ฯ

อเมฺห ปยุชฺชมาเนปิ อปฺปยุชฺชมาเนปิ ตุลฺยาธิกรเณ **อุตฺตมปุริโส** โหติฯ

อหํ ยชามิ, มยํ ยชามฯ

อปฺปยุชฺชมาเนปิ – ยชามิ, ยชามฯ

ตุลฺยาธิกรเณติ กิมตฺถํ? มยา อิชฺชเต พุโทฺธฯ

๔๑๓, ๔๒๗. **กาเล**ฯ

‘‘กาเล’’ อิเจฺจตํ อธิการตฺถํ เวทิตพฺพํฯ

๔๑๔, ๔๒๘. **วตฺตมานา ปจฺจุปฺปเนฺน**ฯ

ปจฺจุปฺปเนฺน กาเล **วตฺตมานา**วิภตฺติ โหติฯ

ปาฏลิปุตฺตํ คจฺฉติ, สาวตฺถึ ปวิสติฯ

๔๑๕, ๔๕๑. **อาณตฺยา สิเฏฺฐ’นุตฺตกาเล ปญฺจมี**ฯ

อาณตฺยเตฺถ จ **อาสีสเตฺถ** จ อนุตฺตกาเล **ปญฺจมี** วิภตฺติ โหติฯ

กโรตุ กุสลํ, สุขํ เต โหตุฯ

๔๑๖, ๔๕๔. **อนุมติปริกปฺปเตฺถสุ สตฺตมี**ฯ

อนุมตฺยเตฺถ จ **ปริกปฺปเตฺถ** จ อนุตฺตกาเล **สตฺตมี** วิภตฺติ โหติฯ

ตฺวํ คเจฺฉยฺยาสิ, กิมหํ กเรยฺยามิฯ

๔๑๗, ๔๖๐. **อปจฺจเกฺข ปโรกฺขาตีเต**ฯ

อปจฺจเกฺข อตีเต กาเล **ปโรกฺขา**วิภตฺติ โหติฯ

สุปิเน กิลมาห, เอวํ กิล โปราณาหุฯ

๔๑๘, ๔๕๖. **หิโยฺยปภุติ ปจฺจเกฺข หิยฺยตฺตนี**ฯ

หิโยฺยปภุติ อตีเต กาเล ปจฺจเกฺข วา อปจฺจเกฺข วา **หิยฺยตฺตนี** วิภตฺติ โหติฯ

โส อคมา มคฺคํ, เต อคมู มคฺคํฯ

๔๑๙, ๔๖๙. **สมีเป’ชฺชตนี**ฯ

อชฺชปฺปภุติ อตีเต กาเล ปจฺจเกฺข วา อปจฺจเกฺข วา สมีเป **อชฺชตนี**วิภตฺติ โหติฯ

โส มคฺคํ อคมี, เต มคฺคํ อคมุํฯ

๔๒๐, ๔๗๑. **มาโยเค สพฺพกาเล จ**ฯ

หิยฺยตฺตนีอชฺชตนีอิเจฺจตา วิภตฺติโย ยทา **มา**โยคา, ตทา **สพฺพกาเล** จ โหนฺติฯ

มา คมา, มา วจา, มา คมี, มา วจีฯ

จคฺคหเณน ปญฺจมีวิภตฺติปิ โหติฯ มา คจฺฉาหิฯ

๔๒๑, ๔๗๓. **อนาคเต ภวิสฺสนฺตี**ฯ

อนาคเต กาเล **ภวิสฺสนฺตี วิภตฺติ** โหติฯ

โส คจฺฉิสฺสติ, กริสฺสติฯ เต คจฺฉิสฺสนฺติ, กริสฺสนฺติฯ

๔๒๒, ๔๗๕. **กฺริยาติปเนฺน’ตีเต กาลาติปตฺติ**ฯ

กฺริยาติปนฺนมเตฺต อตีเต กาเล **กาลาติปตฺติ** วิภตฺติ โหติฯ

โส เจ ตํ ยานํ อลภิสฺสา, อคจฺฉิสฺสาฯ เต เจ ตํ ยานํ อลภิสฺสํสุ, อคจฺฉิสฺสํสุฯ

๔๒๓, ๔๒๖. **วตฺตมานา ติ อนฺติ, สิ ถ, มิ ม, เต อเนฺต, เส เวฺห, เอ เมฺห**ฯ

วตฺตมานา อิเจฺจสา สญฺญา โหติ ติ อนฺติ, สิ ถ, มิ ม, เต อเนฺต, เส เวฺห, เอ เมฺห อิเจฺจเตสํ **ทฺวาทสนฺนํ** ปทานํฯ

วตฺตมานา อิจฺจเนน กฺวโตฺถ? วตฺตมานา ปจฺจุปฺปเนฺนฯ

๔๒๔, ๔๕๐. **ปญฺจมี ตุ อนฺตุ, หิถ, มิม, ตํ อนฺตํ, สฺสุ โวฺห, เอ อามเส**ฯ

ปญฺจมีอิเจฺจสา สญฺญา โหติ ตุ อนฺตุ, หิ ถ, มิม, ตํ อนฺตํ, สฺสุ โวฺห, เอ อามเส อิเจฺจเตสํ **ทฺวาทสนฺนํ** ปทานํฯ

ปญฺจมีอิจฺจเนน กฺวโตฺถ? อาณตฺยาสิเฏฺฐ, นุตฺตกาเล ปญฺจมีฯ

๔๒๕, ๔๕๓. **สตฺตมี เอยฺย เอยฺยุํ, เอยฺยา สิ เอยฺยา ถ, เอยฺยามิ เอยฺยาม, เอถ เอรํ, เอโถ เอยฺยาโวฺห, เอยฺยํ เอยฺยาเมฺห**ฯ

สตฺตมี อิเจฺจสา สญฺญา โหติ เอยฺย เอยฺยุํ, เอยฺยาสิ เอยฺยาถ, เอยฺยามิ เอยฺยาม, เอถ เอรํ, เอโถ, เอยฺยาโวฺห, เอยฺยํ เอยฺยาเมฺห อิเจฺจเตสํ **ทฺวาทสนฺนํ** ปทานํฯ

สตฺตมี อิจฺจเนน กฺวโตฺถ? อนุมติปริกปฺปเตฺถสุ สตฺตมีฯ

๔๒๖, ๔๕๙. **ปโรกฺขา ออุ เอตฺถ, อํมฺห, ตฺถเร, โตฺถ โวฺห, อึ เมฺห**ฯ

ปโรกฺขา อิเจฺจสา สญฺญา โหติ อ อุ, เอตฺถ, อํ มฺห, ตฺถ เร โตฺถ โวฺห, อึ เมฺห อิเจฺจเตสํ **ทฺวาทสนฺนํ** ปทานํฯ

ปโรกฺขา อิจฺจเนน กฺวโตฺถ? อปจฺจเกฺข ปโรกฺขาตีเตฯ

๔๒๗, ๔๕๕. **หิยฺยตฺตนี อาอู, โอตฺถ, อํมฺหา, ตฺถตฺถุํ, เส วฺหํ, อึ มฺหเส**ฯ

หิยฺยตฺตนี อิเจฺจสา สญฺญา โหติ อา อู, โอ ตฺถ, อํ มฺหา, ตฺถ ตฺถุํ, เส วฺหํ, อึ มฺหเส อิเจฺจเตสํ **ทฺวาทสนฺนํ** ปทานํฯ

หิยฺยตฺตนี อิจฺจเนน กฺวโตฺถ? หิโยฺยปภุติ ปจฺจเกฺข หิยฺยตฺตนีฯ

๔๒๘, ๔๖๘. **อชฺชตนี อี อุํ, โอ ตฺถ, อิํ มฺหา, อา อู, เส วฺหํ, อํ เมฺห**ฯ

อชฺชตนี อิเจฺจสา สญฺญา โหติ อี อุํ, โอ ตฺถ, อิํมฺหา, อา อู, เสวฺหํ, อํ เมฺห อิเจฺจเตสํ **ทฺวาทสนฺนํ** ปทานํฯ

อชฺชตนี อิจฺจเนน กฺวโตฺถ? สมีเปชฺชตนีฯ

๔๒๙, ๔๗๒. ***ภวิสฺสนฺตี* สฺสติ สฺสนฺติ, สฺสสิ สฺสถ, สฺสามิ สฺสาม, สฺสเต สฺสเนฺต, สฺสเส สฺสเวฺห, สฺสํ สฺสาเมฺห**ฯ

ภวิสฺสนฺตี อิเจฺจสา สญฺญา โหติ สฺสติ สฺสนฺติ, สฺสสิ สฺสถ, สฺสามิ สฺสาม, สฺสเต สฺสเนฺต, สฺสเส สฺสเวฺห, สฺสํ สฺสาเมฺห อิเจฺจเตสํ **ทฺวาทสนฺนํ** ปทานํฯ

ภวิสฺสนฺตี อิจฺจเนน กฺวโตฺถ? อนาคเต ภวิสฺสนฺตีฯ

๔๓๐, ๓๗๓. **กาลาติปตฺติ สฺสา สฺสํสุ, เสฺส สฺสถ, สฺสํ สฺสามฺหา, สฺสถ สิสฺสุ, สฺสเส สฺสเวฺห, สฺสิํ สฺสามฺหเส**ฯ

กาลาติปตฺติ อิเจฺจสา สญฺญา โหติ สฺสา สฺสํสุ, เสฺส สฺสถ, สฺสํ สฺสามฺหา, สฺสถ สฺสิสุ, สฺสเส สฺสเวฺห, สฺสิํ สฺสามฺหเส อิเจฺจเตสํ **ทฺวาทสนฺนํ** ปทานํฯ

กาลาติปตฺติ อิจฺจเนน กฺวโตฺถ? กฺริยาติปเนฺน’ ตีเต กาลาติปตฺติฯ

๔๓๑, ๔๕๘. **หิยฺยตฺตนี สตฺตมี ปญฺจมี วตฺตมานา สพฺพธาตุกํ**ฯ

หิยฺยตฺตนาทโย จตโสฺส วิภตฺติโย **สพฺพธาตุก** สญฺญา โหนฺติฯ

อคมา, คเจฺฉยฺย, คจฺฉตุ, คจฺฉติฯ

สพฺพธาตุก อิจฺจเนน กฺวโตฺถ? อิการาคโม อสพฺพธาตุกมฺหิฯ

อิติ อาขฺยาตกเปฺป ปฐโม กโณฺฑฯ

ทุติยกณฺฑ

๔๓๒, ๓๖๒. **ธาตฺลิเงฺคหิ ปรา ปจฺจยา**ฯ

ธาตุลิงฺคอิเจฺจเตหิ ปรา ปจฺจยา โหนฺติฯ

กโรติ, คจฺฉติฯ โย โกจิ กโรติ, ตํ อโญฺญ ‘‘กโรหิ กโรหิ’’ อิเจฺจวํ พฺรวีติ, อถ วา กโรนฺตํ ปโยชยติ = กาเรติฯ สโงฺฆ ปพฺพตมิว อตฺตานมาจรติ = ปพฺพตายติฯ ตฬากํ สมุทฺทมิว อตฺตานมาจรติ = สมุทฺทายติ, สโทฺท จิจฺจิฏมิว อตฺตานมาจรติ = จิจฺจิฏายติ, วสิฏฺฐสฺส อปจฺจํ วาสิโฏฺฐฯ เอวมเญฺญปิ โยเชตพฺพาฯ

๔๓๓, ๕๒๘. **ติช คุป กิต มาเน หิ ข ฉ สา วา**ฯ

ติช คุป กิต มานฺ อิเจฺจเตหิ ธาตูหิ **ข ฉ ส** อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ วาฯ

ติติกฺขติ, ชิคุจฺฉติ, ติกิจฺฉติ, วีมํสติฯ

วาติ กิมตฺถํ? เตชติ, โคปติ, มาเนติฯ

๔๓๔, ๕๓๔. ***ภุช ฆส หร สุ ปาทีหิ ตุมิจฺฉเตฺถสุ***ฯ

ภุช ฆส หร สุ ปาอิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ **ตุมิจฺฉเตฺถสุ ข ฉ ส**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ วาฯ

โภตฺตุมิจฺฉติ=พุภุกฺขติ, ฆสิตุมิจฺฉติ=ชิฆจฺฉติ, หริตุมิจฺฉติ=ชิคีสติ, โสตุมิจฺฉติ=สุสฺสุสติ, ปาตุมิจฺฉติ=ปิวาสติฯ

วาติ กิมตฺถํ? โภตฺตุมิจฺฉติฯ

ตุมิจฺฉเตฺถสูติ กิมตฺถํ? ภุญฺชติฯ

๔๓๕, ๕๓๖. **อาย นามโต กตฺตูปมานาทาจาเร**ฯ

นามโต กตฺตูปมานา อาจารเตฺถ **อาย**ปจฺจโย โหติฯ

สโงฺฆ ปพฺพตมิว อตฺตานมาจรติ = ปพฺพตายติ, ตฬากํ สมุทฺทมิว อตฺตานมาจรติ = สมุทฺทายติ, สโทฺท จิจฺจิฏมิว อตฺตานมาจรติ = จิจฺจิฏายติฯ เอวมเญฺญปิ โยเชตพฺพาฯ

๔๓๖, ๕๓๗. **อียูปมานา จ**ฯ

นามโต อุปมานา อาจารเตฺถ จ **อีย**ปจฺจโย โหติฯ

อฉตฺตํ ฉตฺตมิว อาจรติ =ฉตฺตียติ, อปุตฺตํ ปุตฺตมิว อาจรติ=ปุตฺตียติฯ

อุปมานาติ กิมตฺถํ? ธมฺมํ อาจรติฯ

อาจาเรติ กิมตฺถํ? อฉตฺตํ ฉตฺตมิว รกฺขติฯ เอวมเญฺญปิ โยเชตพฺพาฯ

๔๓๗, ๕๓๘. **นามมฺหา’ตฺติจฺฉเตฺถ**ฯ

นามมฺหา อตฺตโน อิจฺฉเตฺถ **อีย**ปจฺจโย โหติฯ

อตฺตโน ปตฺตมิจฺฉติ = ปตฺตียติฯ เอวํ วตฺถียติ, ปริกฺขารียติ, จีวรียติ, ธนียติ, ฆฏียติฯ

อตฺติจฺฉเตฺถติ กิมตฺถํ? อญฺญสฺส ปตฺตมิจฺฉติฯ เอวมเญฺญปิ โยเชตพฺพาฯ

๔๓๘, ๕๔๐. **ธาตูหิ เณ ณย ณาเป ณาปยา การิตานิ เหตฺวเตฺถ**ฯ

สเพฺพหิ ธาตูหิ **เณณย ณาเป ณาปย**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ **การิต**สญฺญา จ เหตฺวเตฺถฯ

โย โกจิ กโรติ, ตํ อโญฺญ ‘‘กโรหิ กโรหิ’’ อิเจฺจวํ พฺรวีติ, อถ วา กโรนฺตํ ปโยชยติ = กาเรติ, การยติ, การาเปติ, การา ปยติฯ เย เกจิ กโรนฺติ, เต อเญฺญ ‘‘กโรถ กโรถ’’ อิเจฺจวํ พฺรุวนฺติ = กาเรนฺติ, การยนฺติ, การาเปนฺติ, การาปยนฺติฯ โย โกจิ ปจติ, ตํ อโญฺญ ‘‘ปจาหิ ปจาหิ’’อิเจฺจวํ พฺรวีติ, อถ วา ปจนฺตํ ปโยชยติ = ปาเจติ, ปาจยติ, ปาจาเปติ, ปาจาปยติฯ เย เกจิ ปจนฺติ, เต อเญฺญ ‘‘ปจถ ปจถ’’ อิเจฺจวํ พฺรุวนฺติ = ปาเจนฺติ, ปาจยนฺติ, ปาจาเปนฺติฯ ปาจาปยนฺติฯ เอวํ ภเณติ, ภณยติ, ภณาเปติ, ภณาปยติฯ ภเณนฺติ, ภณยนฺติ, ภณาเปนฺติ, ภณาปยนฺติฯ ตถริว อเญฺญปิ โยเชตพฺพาฯ

เหตฺวเตฺถติ กิมตฺถํ? กโรติ, ปจติฯ

อตฺถคฺคหเณน อลปจฺจโย โหติ, โชตลติฯ

๔๓๙, ๕๓๙. **ธาตุรูเป นามสฺมา ณโย จ**ฯ

ตสฺมา นามสฺมา **ณย**ปจฺจโย โหติ **การิต**สโญฺญ จ ธาตุรูเป สติฯ

หตฺถินา อติกฺกมติ มคฺคํ = อติหตฺถยติ, วีณาย อุปคายติ คีตํ = อุปวีณยติ, ทฬฺหํ กโรติ วีริยํ = ทฬฺหยติ, วิสุทฺธา โหติ รตฺติ = วิสุทฺธยติฯ

จคฺคหเณน อาร อาลอิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติฯ สนฺตํ กโรติ = สนฺตารติ, อุปกฺกมํ กโรติ = อุปกฺกมาลติฯ

๔๔๐, ๔๔๕. ***ภาวกเมฺมสุ โย***ฯ

สเพฺพหิ ธาตูหิ ภาวกเมฺมสุ **ย**ปจฺจโย โหติฯ

ฐียเต, พุชฺฌเต, ปจฺจเต, ลพฺภเต, กรียเต, ยุชฺชเต, อุจฺจเตฯ

ภาวกเมฺมสูติ กิมตฺถํ? กโรติ, ปจติ, ปฐติฯ

๔๔๑, ๔๔๗. **ตสฺส จวคฺคยการวการตฺตํ สธาตฺวนฺตสฺส**ฯ

ตสฺส **ย**ปจฺจยสฺส **จ**วคฺคยการวการตฺตํ โหติ ธาตูนํ อเนฺตน สห ยถาสมฺภวํฯ

วุจฺจเต, วุจฺจเนฺต, อุจฺจเต, อุจฺจเนฺต, ปจฺจเต, ปจฺจเนฺตฯ มชฺชเต, มชฺชเนฺต, ยุชฺชเต, ยุชฺชเนฺตฯ พุชฺฌเต, พุชฺฌเนฺต, กุชฺฌเต, กุชฺฌเนฺต, อุชฺฌเต, อุชฺฌเนฺตฯ หญฺญเต, หญฺญเนฺตฯ กยฺยเต, กยฺยเนฺตฯ ทิพฺพเต, ทิพฺพเนฺตฯ

๔๔๒, ๔๔๘. **อิวณฺณาคโม วา**ฯ

สเพฺพหิ ธาตูหิ **ย**มฺหิ ปจฺจเย, ปเร อิวณฺณาคโม โหติ วาฯ

กรียเต, กรียติ, คจฺฉียเต, คจฺฉียติฯ

วาติ กิมตฺถํ? กยฺยเตฯ

๔๔๓, ๔๔๙. **ปุพฺพรูปญฺจ**ฯ

สเพฺพหิ ธาตูหิ **ย**ปจฺจโย ปุพฺพรูปมาปชฺชเต วาฯ

วุฑฺฒเต, ผลฺลเต, ทมฺมเต, สกฺกเต, ลพฺภเต, ทิสฺสเตฯ

๔๔๔, ๕๐๑. **ตถา กตฺตริ จ**ฯ

ยถา เหฏฺฐา ภาวกเมฺมสุ **ย**ปจฺจยสฺส อาเทโส โหติ ตถา กตฺตริปิ **ย**ปจฺจยสฺส อาเทโส กาตโพฺพฯ

พุชฺฌติ, วิชฺฌติ, มญฺญติ, สิพฺพติฯ

๔๔๕, ๔๓๓. **ภูวาทิโต อ**ฯ

ภูอิเจฺจวมาทิโต ธาตุคณโต **อ**ปจฺจโย โหติ กตฺตริฯ

ภวติ , ปฐติ, ปจติ, ชยติฯ

๔๔๖, ๕๐๙. **รุธาทิโต นิคฺคหิตปุพฺพญฺจ**ฯ

รุธอิเจฺจวมาทิโต ธาตุคณโต **อ**ปจฺจโย โหติ กตฺตริ, ปุเพฺพ นิคฺคหิตาคโม โหติฯ

รุนฺธติ, ฉินฺทติ, ภินฺทติฯ

จคฺคหเณน อิ อี เอ โออิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ นิคฺคหิตปุพฺพญฺจฯ

รุนฺธิติ, รุนฺธีติ, รุเนฺธติ, รุโนฺธติ, สุโมฺภติ, ปริสุโมฺภติฯ

๔๔๗, ๕๑๐. **ทิวาทิโต โย**ฯ

ทิวุอิเจฺจวมาทิโต ธาตุคณโต **ย**ปจฺจโย โหติ กตฺตริฯ

ทิพฺพติ, ถิพฺพติ, ยุชฺฌติ, วิชฺฌติ, พุชฺฌติฯ

๔๔๘, ๕๑๒. **สฺวาทิโต ณุ ณา อุณา จ**ฯ

สุอิเจฺจวมาทิโต ธาตุคณโต **ณุ ณา อุ ณา**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ กตฺตริฯ

อภิสุโณติ , อภิสุณาติ, สํวุโณติ, สํวุณาติ, อาวุโณติ, อาวุณาติ, ปาปุโณติ, ปาปุณาติฯ

๔๔๙, ๕๑๓. **กิยาทิโต นา**ฯ

กีอิเจฺจวมาทิโต ธาตุคณโต **นา**ปจฺจโย โหติ กตฺตริฯ

กิณาติ, ชินาติ, ธุนาติ, มุนาติ, ลุนาติ, ปุนาติฯ

๔๕๐, ๕๑๗. **คหาทิโต ปฺป ณฺหา**ฯ

คหอิเจฺจวมาทิโต ธาตุคณโต **ปฺปณฺหา**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ กตฺตริฯ

เฆปฺปติ, คณฺหาติฯ

๔๕๑, ๕๒๐. **ตนาทิโต โอยิรา**ฯ

ตนฺอิเจฺจวมาทิโต ธาตุคณโต **โอ ยิร**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ กตฺตริฯ

ตโนติ , ตโนหิ, กโรติ, กโรหิ, กยิ รติ, กยิราหิฯ

๔๕๒, ๕๒๕. **จุราทิโต, เณ ณยา**ฯ

จุรอิเจฺจวมาทิโต ธาตุคณโต **เณ ณย**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ กตฺตริ, การิตสญฺญา จฯ

โจเรติ, โจรยติ, จิเนฺตติ, จินฺตยติ, มเนฺตติ, มนฺตยติฯ

๔๕๓, ๔๔๔. **อตฺตโนปทานิ ภาเว จ กมฺมนิ**ฯ

ภาเว จ กมฺมนิ จ อตฺตโนปทานิ โหนฺติฯ

อุจฺจเต, อุจฺจเนฺต, มชฺชเต, มชฺชเนฺต, ยุชฺชเต, ยุชฺชเนฺต, กุชฺฌเต, กุชฺฌเนฺต, ลพฺภเต, ลพฺภเนฺต, กยฺยเต, กยฺยเนฺตฯ

๔๕๔, ๔๔๐. **กตฺตริ จ**ฯ

กตฺตริ จ อตฺตโนปทานิ โหนฺติฯ

มญฺญเต, โรจเต, โสจเต, พุชฺฌเต, ชายเตฯ

๔๕๕, ๕๓๐. **ธาตุปฺปจฺจเยหิ วิภตฺติโย**ฯ

ธาตุนิทฺทิเฏฺฐหิ ปจฺจเยหิ **ขาทิการิต**เนฺตหิ วิภตฺติโย โหนฺติฯ

ติติกฺขติ , ชิคุจฺฉติ, วีมํสติ, สมุทฺทายติ, ปุตฺตียติ, กาเรติ, ปาเจติฯ

๔๕๖, ๔๓๐. **กตฺตริ ปรสฺสปทํ**ฯ

กตฺตริ ปรสฺสปทํ โหติฯ

กโรติ, ปจติ, ปฐติ, คจฺฉติฯ

๔๕๗, ๔๒๔. **ภูวาทโย ธาตโว**ฯ

ภูอิเจฺจวมาทโย เย สทฺทคณา, เต ธาตุสญฺญา โหนฺติฯ

ภวติ, ภวนฺติ, จรติ, จรนฺติ, ปจติ, ปจนฺติ, จินฺตยติ, จินฺตยนฺติ, โหติ, โหนฺติ, คจฺฉติ, คจฺฉนฺติฯ

อิติ อาขฺยาตกปฺเป ทุติโย กโณฺฑฯ

ตติยกณฺฑ

๔๕๘, ๔๖๑. **กฺวจาทิวณฺณานเมกสฺสรานํ เทฺวภาโว**ฯ

อาทิภูตานํ วณฺณานํ เอกสฺสรานํ กฺวจิ เทฺวภาโว โหติฯ

ติติกฺขติ , ชิคุจฺฉติ, ติกิจฺฉติ, วีมํสติ, พุภุกฺขติ, ปิวาสติ, ททฺทลฺลติ, ททาติ, ชหาติ, จงฺกมติฯ

กฺวจีติ กิมตฺถํ? กมฺปติ, จลติฯ

๔๕๙, ๔๖๒. **ปุโพฺพ’พฺภาโส**ฯ

เทฺวภูตสฺส ธาตุสฺส โย ปุโพฺพ, โส **อพฺภาส**สโญฺญ โหติฯ

ทธาติ, ททาติ, พภูวฯ

๔๖๐, ๕๐๖. **รโสฺส**ฯ

อพฺภาเส วตฺตมานสฺส สรสฺส รโสฺส โหติฯ ทธาติ, ชหาติฯ

๔๖๑, ๔๖๔. **ทุติยจตุตฺถานํ ปฐมตติยา**ฯ

อพฺภาสคตานํ ทุติยจตุตฺถานํ ปฐมตติยา โหนฺติฯ

จิเจฺฉท, พุภุกฺขติ, พภูว, ทธาติฯ

๔๖๒, ๔๗๖. **กวคฺคสฺส จวโคฺค**ฯ

อพฺภาเส วตฺตมานสฺส **ก**วคฺคสฺส **จ** วโคฺค โหติฯ

จิกิจฺฉติ , ชิคุจฺฉติ, ชิฆจฺฉติ, ชิคีสติ, ชงฺคมติ, จงฺกมติฯ

๔๖๓, ๕๓๒. **มานกิตานํ วตตฺตํ วา**ฯ

มานกิตอิเจฺจเตสํ ธาตูนํ อพฺภาสคตานํ **ว**การ **ต**การตฺตํ โหติ วา ยถาสงฺขฺยํฯ

วีมํสติ, ติกิจฺฉติฯ

วาติ กิมตฺถํ? จิกิจฺฉติฯ

๔๖๔, ๕๐๔. **หสฺส โช**ฯ

อพฺภาเส วตฺตมานสฺส **หการสฺส** **โช** โหติฯ

ชหาติ, ชุหฺวติ, ชุโหติ, ชหารฯ

๔๖๕, ๔๖๓. **อนฺตสฺสิวณฺณากาโร วา**ฯ

อพฺภาสสฺส อนฺตสฺส อิวโณฺณ โหติ, **อ**กาโร วาฯ

ชิคุจฺฉติ, ปิวาสติ, วีมํสติ, ชิฆจฺฉติ, พภูว, ทธาติฯ

วาติ กิมตฺถํ? พุภุกฺขติฯ

๔๖๖, ๔๘๙. **นิคฺคหิตญฺจ** ฯ

อพฺภาสสฺส อเนฺต นิคฺคหิตาคโม โหติ วาฯ

จงฺกมติ, จญฺจลติ, ชงฺคมติฯ

วาติ กิมตฺถํ? ปิวาสติ, ททฺทลฺลติฯ

๔๖๗, ๕๓๓. **ตโต ปามานานํ วา มํ เสสุ**ฯ

ตโต อพฺภาสโต **ปามาน**อิเจฺจเตสํ ธาตูนํ **วามํ**อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติ ยถาสงฺขฺยํ **ส**ปจฺจเย ปเรฯ

ปิวาสติ, วีมํสติฯ

๔๖๘, ๔๖๒. **ฐา ติฏฺฐ**ฯ

ฐาอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส **ติฏฺฐา**เทโส โหติ วาฯ

ติฏฺฐติ, ติฏฺฐตุ, ติเฏฺฐยฺย, ติเฏฺฐยฺยุํฯ

วาติ กิมตฺถํ? ฐาติฯ

๔๖๙, ๔๙๔. **ปา ปิโว**ฯ

ปาอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส **ปิ**วาเทโส โหติ วาฯ

ปิวติ, ปิวตุ, ปิเวยฺย, ปิเวยฺยุํฯ

วาติ กิมตฺถํ? ปาติฯ

๔๗๐, ๕๑๔. **ญาสฺส ชา ชํ นา**ฯ

ญาอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส **ชา ชํ นา**อาเทสา โหนฺติ วาฯ

ชานาติ, ชาเนยฺย, ชานิยา, ชญฺญา, นายติฯ

๔๗๑, ๔๘๓. **ทิสสฺส ปสฺส ทิสฺส ทกฺขา วา**ฯ

ทิสอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส **ปสฺส ทิสฺส ทกฺข**อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติ วาฯ

ปสฺสติ, ทิสฺสติ, ทกฺขติ, อทกฺขฯ

วาติ กิมตฺถํ? อทฺทสฯ

๔๗๒, ๕๓๑. **พฺยญฺชนนฺตสฺส โจ ฉปจฺจเยสุ จ**ฯ

พฺยญฺชนนฺตสฺส ธาตุสฺส **โจ** โหติ **ฉ**ปจฺจเยสุ ปเรสุฯ

ชิคุจฺฉติ, ติกิจฺฉติ, ชิฆจฺฉติฯ

๔๗๓, ๕๒๙. **โก เข จ**ฯ

พฺยญฺชนนฺตสฺส ธาตุสฺส **โก** โหติ **ข**ปจฺจเย ปเรฯ

ติติกฺขติ , พุภุกฺขติฯ

๔๗๔, ๕๓๕. **หรสฺส คีเส**ฯ

หรอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส สพฺพเสฺสว **คี**อาเทโส โหติ **ส**ปจฺจเย ปเรฯ

ชิคีสติฯ

๔๗๕, ๕๖๕. **พฺรูภูนมาหภูวา ปโรกฺขายํ**ฯ

พฺรูภูอิเจฺจเตสํ ธาตูนํ **อาหภูว**อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติ ยถาสงฺขฺยํ ปโรกฺขายํ วิภตฺติยํฯ

อาห, อาหุ, พภูว, พภูวุฯ

ปโรกฺขายมิติ กิมตฺถํ? อพฺรวุํฯ

๔๗๖, ๔๔๒. **คมิสฺสนฺโต โจฺฉ วา สพฺพาสุ**ฯ

คมุอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส อนฺโต **ม**กาโร **โจฺฉ** โหติ วา สพฺพาสุ ปจฺจยวิภตฺตีสุฯ

คจฺฉมาโน, คจฺฉนฺโตฯ คจฺฉติ, คเมติฯ คจฺฉตุ, คเมตุฯ คเจฺฉยฺยฯ คเมยฺยฯ อคจฺฉา, อคมาฯ อคจฺฉี, อคมีฯ คจฺฉิสฺสติ, คมิสฺสติฯ อคจฺฉิสฺสา, อคมิสฺสาฯ

คมิเสฺสติ กิมตฺถํ? อิจฺฉติฯ

๔๗๗, ๔๗๙. **วจสฺสชฺชตนิมฺหิ มกาโร โอ**ฯ

วจอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส **อ**กาโร **โอ**ตฺตมาปชฺชเต อชฺชตนิมฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

อโวจฯ อโวจุํฯ

อชฺชตนิมฺหีติ กิมตฺถํ? อวจ, อวจูฯ

๔๗๘, ๔๓๘. **อกาโร ทีฆํ หิ มิ เมสุ**ฯ

อกาโร ทีฆมาปชฺชเต **หิมิม**อิเจฺจเตสุ วิภตฺตีสุฯ

คจฺฉาหิ, คจฺฉามิ, คจฺฉาม, คจฺฉาเมฺหฯ

มิการคฺคหเณน หิวิภตฺติมฺหิ **อ**กาโร กฺวจิ น ทีฆมาปชฺชเตฯ คจฺฉหิฯ

๔๗๙, ๔๕๒. **ห โลปํ วา**ฯ

หิวิภตฺติ โลปมาปชฺชเต วาฯ

คจฺฉ, คจฺฉาหิ, คม, คมาหิ, คมย, คมยาหิฯ

หีติ กิมตฺถํ? คจฺฉติ, คมยติฯ

๔๘๐, ๔๙๐. **โหติสฺสเรโหเห ภวิสฺสนฺติมฺหิสฺสสฺส จ**ฯ

หูอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส สโร **เอ ห โอห เอ**ตฺตมาปชฺช เต ภวิสฺสนฺติมฺหิ, **สฺส**สฺส จ โลโป โหติ วาฯ

เหหิติ, เหหินฺติ, โหหิติ, โหหินฺติ, เหติ, เหนฺติ, เหหิสฺสติ, เหหิสฺสนฺติ, โหหิสฺสติ, โหหิสฺสนฺติ, เหสฺสติ, เหสฺสนฺติฯ

หูติ กิมตฺถํ? ภวิสฺสติ, ภวิสฺสนฺติฯ

ภวิสฺสนฺติมฺหีติ กิมตฺถํ? โหติฯ

๔๘๑, ๕๒๔. **กรสฺส สปจฺจยสฺส กาโห**ฯ

กรอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส สปจฺจยสฺส **กาหา**เทโส โหติ วา ภวิสฺสนฺติมฺหิ วิภตฺติมฺหิ, **ส**สฺส จ นิจฺจํ โลโป โหติฯ

กาหติ, กาหิติ, กาหสิ, กาหิสิ, กาหามิ, กาหามฯ

วาติ กิมตฺถํ? กริสฺสติ, กริสฺสนฺติฯ

สปจฺจยคฺคหเณน อเญฺญหิปิ ภวิสฺสนฺติยา วิภตฺติยา **ขามิ ขาม ฉามิ ฉาม**อิจฺจาทโย อาเทสา โหนฺติฯ วกฺขามิ, วกฺขาม, วจฺฉามิ, วจฺฉามฯ

อิติ อาขฺยาตกปฺป ตติโย กโณฺฑฯ

จตุตฺถกณฺฑ

๔๘๒, ๕๐๘. **ทาทนฺตสฺสํ มิ เมสุ**ฯ

ทาอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส อนฺตสฺส **อํ** โหติ **มิม**อิเจฺจเตสุฯ

ทมฺมิ, ทมฺมฯ

๔๘๓, ๕๒๗. **อสํโยคนฺตสฺส วุทฺธิ การิเต**ฯ

อสํโยคนฺตสฺส ธาตุสฺส การิเต วุทฺธิ โหติฯ

กาเรติ, กาเรนฺติ, การยติ, การยนฺติ, การาเปติ, การาเปนฺติ, การาปยติ, การาปยนฺติฯ

อสํโยคนฺตเสฺสติ กิมตฺถํ? จินฺตยติ, มนฺตยติฯ

๔๘๔, ๕๔๒. **ฆฎาทีนํ วา**ฯ

ฆฎาทีนํ ธาตูนํ อสํโยคนฺตานํ วุทฺธิ โหติ วา การิเตฯ

ฆาเฎติ, ฆเฎติ, ฆาฎยติ, ฆฎยติ, ฆาฎาเปติ, ฆฎาเปติ, ฆาฎาปยติ, ฆฎาปยติ, คาเมติ, คเมติ, คามยติ, คมยติ, คามาเปติ, คมาเปติฯ คามาปยติ, คมาปยติฯ

ฆฎาทีนมิติ กิมตฺถํ? กาเรติฯ

๔๘๕, ๔๓๔. **อเณฺญสุ จ**ฯ

อเณฺญสุ จ ปจฺจเยสุ สเพฺพสํ ธาตูนํ อสํโยคนฺตานํ วุทฺธิ โหติฯ

ชยติ, โหติ, ภวติฯ

จคฺคหเณน ณุปจฺจยสฺสาปิ วุทฺธิ โหติฯ อภิสุโณติฯ

๔๘๖, ๕๔๓. **คุห ทุสานํ ทีฆํ**ฯ

คุห ทุสอิเจฺจเตสํ ธาตูนํ สโร ทีฆมาปชฺชเต การิเตฯ

คูหยติ, ทูสยติฯ

๔๘๗, ๔๗๘. **วจ วส วหาทีนมุกาโร วสฺส เย**ฯ

วจ วส วหอิเจฺจวมาทีนํ ธาตูนํ วการสฺส **อุ**กาโร โหติ **ย**ปจฺจเย ปเรฯ

อุจฺจเต, วุจฺจติ, คุสฺสติ, วุยฺหติฯ

๔๘๘, ๔๘๑. **ห วิปริยโย โล วา**ฯ

หการสฺส วิปริยโย โหติ **ย**ปจฺจเย ปเร, **ย**ปจฺจยสฺส จ **โล** โหติ วาฯ

วุลฺหติ, วุยฺหติฯ

๔๘๙, ๕๑๙. **คหสฺส เฆ เปฺป**ฯ

คหอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส สพฺพสฺส **เฆ**กาโร โหติ ปฺปปจฺจเย ปเรฯ

เฆปฺปติฯ

๔๙๐, ๕๑๘. **หโล โป ณฺหามฺหิ**ฯ

คหอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส **ห**การสฺส โลโป โหติ **ณฺหา**มฺหิ ปจฺจเย ปเรฯ

คณฺหาติฯ

๔๙๑, ๕๒๓. **กรสฺส กาสตฺตมชฺชตนิมฺหิ**ฯ

กรอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส สพฺพสฺส **กาส**ตฺตํ โหติ วา อชฺชตนิมฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

อกาสิ, อกาสุํฯ อกริ, อกรุํฯ

กาสตฺตมิติภาวนิเทฺทเสน อญฺญตฺถาปิ **สา**คโม โหติฯ อโหสิ, อทาสิฯ

๔๙๒, ๔๙๙. **อสสฺมา มิมานํ มฺหิมฺหา’ นฺตโลโป จ**ฯ

อสอิเจฺจตาย ธาตุยา **มิม**อิเจฺจเตสํ วิภตฺตีนํ **มฺหิมฺหา**เทสา โหนฺติ วา, ธาตฺวนฺตสฺส โลโป จฯ

อมฺหิ , อมฺห, อสฺมิ, อสฺมฯ

๔๙๓, ๔๙๘. **ถสฺส ตฺถตฺตํ**ฯ

อสอิเจฺจตาย ธาตุยา **ถ**สฺส วิภตฺติสฺส **ตฺถ**ตฺตํ โหติ, ธาตฺวนฺตสฺส โลโป จฯ

อตฺถฯ

๔๙๔, ๔๙๕. **ติสฺส ตฺถิตฺตํ**ฯ

อสอิเจฺจตาย ธาตุยา **ติ**สฺส วิภตฺติสฺส **ตฺถิ**ตฺตํ โหติ, ธาตฺวนฺตสฺส โลโป จฯ

อตฺถิฯ

๔๙๕, ๕๐๐. **ตุสฺส ตฺถุตฺตํ**ฯ

อสอิเจฺจตาย ธาตุยา **ตุ**สฺส วิภตฺติสฺส **ตฺถุ**ตฺตํ โหติ, ธาตฺวนฺตสฺส โลโป จฯ

อตฺถุฯ

๔๙๖, ๔๙๗. **สิมฺหิ จ**ฯ

อสเสฺสว ธาตุสฺส **สิ**มฺหิ วิภตฺติมฺหิ อนฺตสฺส โลโป จ โหติฯ

โก นุ ตฺวมสิ มาริสฯ

๔๙๗, ๔๗๗. **ลภสฺมา อี อึนํ ตฺถ ตฺถํ**ฯ

ลภอิเจฺจตาย ธาตุยา อี อึนํ วิภตฺตีนํ **ตฺถ ตฺถํ**อาเทสา โหนฺติ, ธาตฺวนฺตสฺส โลโป จฯ

อลตฺถ, อลตฺถํฯ

๔๙๘, ๔๘๐. **กุสสฺมา ที จฺฉิ**ฯ

กุสอิเจฺจตาย ธาตุยา **อี**วิภตฺติสฺส **จฺฉิ**โหติ, ธาตฺวนฺตสฺส โลโป จฯ

อโกฺกจฺฉิฯ

๔๙๙, ๕๐๗. **ทาธาตุสฺส ทชฺชํ**ฯ

ทาอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส สพฺพสฺส **ทชฺชา**เทโส โหติ วาฯ

ทชฺชามิ, ทเชฺชยฺย, ททามิ, ทเทยฺยฯ

๕๐๐, ๔๘๖. **วทสฺส วชฺชํ**ฯ

วทอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส สพฺพสฺส **วชฺชา**เทโส โหติ วาฯ

วชฺชามิ, วเชฺชยฺย, วทามิ, วเทยฺยฯ

๕๐๑, ๔๔๓. **คมิสฺส ฆมฺมํ**ฯ

คมฺอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส สพฺพสฺส **ฆมฺมา**เทโส โหติ วาฯ

ฆมฺมตุฯ ฆมฺมาหิ, ฆมฺมามิฯ

วาติ กิมตฺถํ? คจฺฉตุ, คจฺฉาหิ, คจฺฉามิฯ

๕๐๒, ๔๙๓. **ยมฺหิ ทา ธา มา ฐา หา ปา มหมถาทีนมี**ฯ

ยมฺหิ ปจฺจเย ปเร **ทา ธา มา ฐา หา ปา มห มถ** อิเจฺจวมาทีนํ ธาตูนํ อโนฺต **อี**การมาปชฺชเตฯ

ทียติ, ธียติ, มียติ, ฐียติ, หียติ, ปียติ, มหียติ, มถียติฯ

๕๐๓, ๔๘๕. **ยชสฺสาทิสฺสิ**ฯ

ยชอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส อาทิสฺส **อิ**การาเทโส โหติ **ย**ปจฺจเย ปเรฯ

อิชฺชเต มยา พุโทฺธฯ

๕๐๔, ๔๗๐. **สพฺพโต อุํ อิํสุ**ฯ

สเพฺพหิ ธาตูหิ อุํวิภตฺติสฺส อิํสุอาเทโส โหติฯ

อุปสงฺกมิํสุ , นิสีทิํสุฯ

๕๐๕, ๔๘๒. **ชร มรานํ ชีร ชิยฺย มิยฺยา วา**ฯ

ชร มร อิเจฺจเตสํ ธาตูนํ **ชีร ชิยฺย มิยฺยา**เทสา โหนฺติ วาฯ

ชีรติ, ชีรนฺติ, ชิยฺยติ, ชิยฺยนฺติ, มิยฺยติ, มิยฺยนฺติ, มรติ, มรนฺติฯ

๕๐๖, ๔๙๖. **สพฺพตฺถา’ สสฺสาทิโลโป จ**ฯ

สพฺพตฺถ วิภตฺติปจฺจเยสุ **อส**อิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส อาทิสฺส โลโป โหติ วาฯ

สิยา, สนฺติ, สเนฺต, สมาโนฯ

วาติ กิมตฺถํ? อสิฯ

๕๐๗, ๕๐๑. **อสพฺพธาตุเก ภู**ฯ

อสเสฺสว ธาตุสฺส **ภู**โหติ วา อสพฺพธาตุเกฯ

ภวิสฺสติฯ ภวิสฺสนฺติฯ

วาติ กิมตฺถํ? อาสุํฯ

๕๐๘, ๕๑๕. **เอยฺยสฺส ญาโต อิยา ญา**ฯ

เอยฺยสฺส วิภตฺติสฺส **ญา**อิเจฺจตาย ธาตุยา ปรสฺส **อิยา ญา**อาเทสา โหนฺติ วาฯ

ชานิยา, ชญฺญาฯ

วาติ กิมตฺถํ? ชาเนยฺยฯ

๕๐๙, ๕๑๖. **นาสฺส โลโป ยการตฺตํ**ฯ

ญาอิเจฺจตาย ธาตุยา ปรสฺส **นา**ปจฺจยสฺส โลโป โหติ วา, **ย**การตฺตญฺจฯ

ชญฺญา, นายติฯ

วาติ กิมตฺถํ? ชานาติฯ

๕๑๐, ๔๘๗. **โลปเญฺจตฺตมกาโร**ฯ

อการปจฺจโย โลปมาปชฺชเต, เอตฺตญฺจ โหติ วาฯ

วเชฺชมิ, วเทมิ, วชฺชามิ, วทามิฯ

๕๑๑, ๕๒๑. **อุตฺตโมกาโร**ฯ

โอการปจฺจโย อุตฺตมาปชฺชเต วาฯ

กุรุเต, กโรติฯ

โอกาโรติ กิมตฺถํ? โหติฯ

๕๑๒, ๕๒๒. **กรสฺสากาโร จ**ฯ

กรอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส **อ**กาโร **อุ**ตฺตมาปชฺชเต วาฯ

กุรุเต, ตโรติ, ตุพฺพนฺติ, กยิรติฯ

กรเสฺสติ กิมตฺถํ? สรติ, มรติฯ

๕๑๓, ๔๓๕. **โอ อว สเร**ฯ

โอการสฺส ธาตฺวนฺตสฺส สเร ปเร **อวา**เทโส โหติฯ

จวติฯ ภวติฯ

โอติ กิมตฺถํ? ชยติฯ

๕๑๔, ๔๙๑. **เอ อย**ฯ

เอการสฺส ธาตฺวนฺตสฺส สเร ปเร **อยา**เทโส โหติฯ

นยติ, ชยติฯ

๕๑๕, ๕๔๑. **เต อาวายา การิเต**ฯ

เต **โอ เอ**อิเจฺจเต **อาว อายา**เทเส ปาปุณนฺติ การิเตฯ

ลาเวติ, นาเยติฯ

โยควิภาเคน อญฺญสฺมิมฺปิ **เอ**การสฺส **อายา**เทโส โหติฯ คายติ, คายนฺติฯ

๕๑๖, ๔๖๖. **อิการาคโม อสพฺพธาตุกมฺหิ**ฯ

สพฺพสฺมึ อสพฺพธาตุกมฺหิ **อิ**การาคโม โหติฯ

คมิสฺสติ, กริสฺสติ, ลภิสฺสติ, ปจิสฺสติฯ

อสพฺพธาตุกมฺหีติ กิมตฺถํ? คจฺฉติ, กโรติ, ลภติ, ปจติฯ

๕๑๗, ๔๘๘. **กฺวจิ ธาตุวิภตฺติปจฺจยานํ ทีฆ วิปรีตาเทสโลปาคมา จ**ฯ

อิธ อาขฺยาเต อนิทฺทิฏฺฐสฺ สาธเนสุ กฺวจิ ธาตุวิภตฺติปจฺจยานํ ทีฆวิปรีตาเทสโลปาคมอิเจฺจตานิ การิยานิ ชินวจนานุรูปานิ กาตพฺพานิฯ

ชายติ , กเรยฺย, ชานิยา, สิยา, กเร, คเจฺฉ, ชญฺญา, วเกฺขถ, ทเกฺขถ, ทิจฺฉติ, อคจฺฉิ, อคจฺฉํ, อโหสิ, อเหสุํ อิเจฺจวมาทีนิ อญฺญานิปิ สาธนานิ โยเชตพฺพานิฯ

๕๑๘, ๔๔๖. **อตฺตโนปทานิ ปรสฺสปทตฺตํ**ฯ

อตฺตโนปทานิ กฺวจิ ปรสฺสปทตฺตมาปชฺชเนฺตฯ

วุจฺจติ, ลพฺภติ, ปจฺจติฯ

กฺวจีติ กิมตฺถํ? กรียเต, ลพฺภเต, ปจฺจเตฯ

๕๑๙, ๔๕๗. **อการาคโม หิยฺยตฺตนีอชฺชตนีกาลาติปตฺตีสุ**ฯ

กฺวจิ **อ**การาคโม โหติ **หิยฺยตฺตนี อชฺชตนีกาลาติปตฺติ**อิเจฺจตาสุ วิภตฺตีสุฯ

อคมา, อคมี, อคมิสฺสาฯ

กฺวจีติ กิมตฺถํ? คมา, คมี, คมิสฺสาฯ

๕๒๐, ๕๐๒. **พฺรูโต อี ติมฺหิ**ฯ

พฺรูอิเจฺจตาย ธาตุยา **อี**การาคโม โหติ **ติ**มฺหิ วิภตฺติมฺหิฯ

พฺรวีติฯ

๕๒๑, ๔๒๕. **ธาตุสฺสโนฺต โลโป’เนกสรสฺส**ฯ

ธาตุสฺส อโนฺต กฺวจิ โลโป โหติ อเนกสรสฺสฯ

คจฺฉติ, สรติ, มรติฯ

อเนกสรเสฺสติ กิมตฺถํ? ปาติ, ยาติ, วาติฯ

กฺวจีติ กิมตฺถํ? มหียติ, มถียติฯ

๕๒๒, ๔๗๖. **อิสุยมูนมโนฺต โจฺฉ วา**ฯ

อิสุ ยมุ อิเจฺจเตสํ ธาตูนํ อโนฺต **โจฺฉ** โหติ วาฯ อิจฺฉติ, นิยจฺฉติฯ

วาติ กิมตฺถํ? เอสติ, นิยมติฯ

๕๒๓, ๕๒๖. **การิตานํ โณ โลปํ**ฯ

การิตอิเจฺจเตสํ ปจฺจยานํ **โณ** โลปมาปชฺชเตฯ

กาเรติ, การยติ, การาเปติ, การาปยติฯ

> สาสนตฺถํ สมุทฺทิฏฺฐํ, มยาขฺยาตํ สมาสโต;
> สกํ พุทฺธิวิเสเสน, จินฺตยนฺตุ วิจกฺขณาฯ

อิติ อาขฺยาตกเปฺป จตุโตฺถ กโณฺฑฯ

อาขฺยาตกโปฺป นิฏฺฐิโตฯ

๗. กิพฺพิธานกปฺป

ปฐมกณฺฑ

(ก)

พุทฺธํ ญาณสมุทฺทํ, สพฺพญฺญุํ โลกเหตุ’ขีณมตึ;
วนฺทิตฺวา ปุพฺพมหํ, วกฺขามิ สสาธนํ หิ กิตกปฺปํฯ

(ข)

สาธนมูลํ หิ ปโยคํ,
อาหุ ปโยคมูลมตฺถญฺจ;
อเตฺถสุ วิสารทมตโย,
สาสนสฺสุธรา ชินสฺส มตาฯ

(ค)

อโนฺธ เทสกวิกโล,
ฆตมธุเตลานิ ภาชเนน วินา;
นโฎฺฐ นฎฺฐานิ ยถา,
ปโยควิกโล ตถา อโตฺถฯ

(ฆ)

ตสฺมา สํรกฺขณตฺถํ, มุนิวจนตฺถสฺส ทุลฺลภสฺสาหํ;
วกฺขามิ สิสฺสกหิตํ, กิตกปฺปํ สาธเนน ยุตํฯ

๕๒๔, ๕๖๑. **ธาตุยา กมฺมาทิมฺหิ โณ**ฯ

ธาตุยา กมฺมาทิมฺหิ **ณ**ปจฺจโย โหติฯ

กมฺมํ กโรตีติ กมฺมกาโร, เอวํ กุมฺภกาโร, มาลากาโร, กฎฺฐกาโร, รถกาโร, รชตกาโร , สุวณฺณกาโร, ปตฺตคฺคาโห, ตนฺตวาโย, ธญฺญมาโย, ธมฺมกาโม, ธมฺมจาโรฯ

๕๒๕, ๕๖๕. **สญฺญายม นุ**ฯ

สญฺญายมภิเธยฺยายํ ธาตุยา กมฺมาทิมฺหิ **อ**การปจฺจโย โหติ, นามมฺหิ จ **นุ**การาคโม โหติฯ

อรึ ทเมตีติ อรินฺทโม, ราชาฯ เวสฺสํ ตรตีติ เวสฺสนฺตโร, ราชาฯ ตณฺหํ กโรตีติ ตณฺหงฺกโร, ภควาฯ เมธํ กโรตีติ เมธงฺกโร, ภควาฯ สรณํ กโรตีติ สรณงฺกโร, ภควาฯ ทีปํ กโรตีติ ทีปงฺกโร, ภควาฯ

๕๒๖, ๕๖๗. **ปุเร ททา จ อึ**ฯ

ปุรสเทฺท อาทิมฺหิ **ทท**อิเจฺจตาย ธาตุยา **อ**การปจฺจโย โหติ, **ปุร**สทฺทสฺส **อ**การสฺส จ อิํ โหติฯ

ปุเร ทานํ อทาสีติ ปุรินฺทโท เทวราชาฯ

๕๒๗, ๕๖๘. **สพฺพโต ณฺวุ ตฺวาวี วา**ฯ

สพฺพโต ธาตุโต กมฺมาทิมฺหิ วา อกมฺมาทิมฺหิ วา **อ**การ **ณฺวุ ตุ อาวี**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติฯ

ตํ กโรตีติ ตกฺกโร, หิตํ กโรตีติ หิตกโร, วิเนติ เอตฺถ, เอเตนาติ วา วินโย นิสฺสาย นํ วสตีติ นิสฺสโยฯ

ณฺวุมฺหิ – รถํ กโรตีติ รถการโก, อนฺนํ, ททาตีติ อนฺนทายโก, วิเนติ สเตฺตติ วินายโก, กโรตีติ การโก, ททาตีติ ทายโก, เนตีติ นายโกฯ

ตุมฺหิ – ตํ กโรตีติ ตกฺกตฺตา, ตสฺส กตฺตาติ วา ตกฺกตฺตาฯ โภชนํ ททาตีติ โภชนทาตา, โภชนสฺส ทาตาติ วา โภชนทาตาฯ กโรตีติ กตฺตาฯ สรตีติ สริตาฯ

อาวีมฺหิ – ภยํ ปสฺสตีติ ภยทสฺสาวี อิเจฺจวมาทิฯ

๕๒๘, ๕๗๗. **วิส รุช ปทาทิโต ณ**ฯ

วิส รุช ปทอิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ **ณ** ปจฺจโย โหติฯ

ปวิสตีติ ปเวโส, รุชตีติ โรโค, อุปฺปชฺชตีติ อุปฺปาโท, ผุสตีติ ผโสฺส, อุจตีติ โอโก, ภวตีติ ภาโว, อยตีติ อาโย, สมฺมา พุชฺฌตีติ สโมฺพโธ, วิหรตีติ วิหาโรฯ

๕๒๙, ๕๘๐. **ภาเว จ**ฯ

ภาวตฺถาภิเธเยฺย สพฺพธาตูหิ **ณ**ปจฺจโย โหติฯ

ปจฺจเต, ปจนํ วา ปาโต, จชเต, จชนํ วา จาโค, เอวํ ยาโค, โยโค, ภาโค, ปริทาโหฯ

๕๓๐, ๕๘๔. **กฺวิ จ**ฯ

สพฺพธาตูหิ **กฺวิ**ปจฺจโย โหติฯ

สมฺภวตีติ สมฺภู, วิเสเสน ภวตีติ วิภู, ภุเชน คจฺฉตีติ ภุชโค, สํ อตฺตานํ ขนติ, สํ สฏฺฐุ ขนตีติ วา สโงฺขฯ

๕๓๑, ๕๘๙. **ธราทีหิ รโมฺม**ฯ

ธรอิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ **รมฺม**ปจฺจโย โหติฯ

ธรติ เตนาติ ธโมฺม, กรียเต ตนฺติ กมฺมํฯ

๕๓๒, ๕๙๐. **ตสฺสีลาทีสุ ณีตฺวาวี จ**ฯ

สเพฺพหิ ธาตูหิ **ตสฺสีลา**ทีสฺวเตฺถสุ **ณี ตุ อาวี** อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติฯ

ปิยํ ปสํสิตุํ สีลํ ยสฺส รโญฺญ, โส โหติ ราชา ปิยปสํสี, พฺรหฺมํ จริตุํ สีลํ ยสฺส ปุคฺคลสฺส โส โหติ ปุคฺคโล พฺรหฺมจารี, ปสยฺห ปวตฺติตุํ สีลํ ยสฺส รโญฺญ, โส โหติ ราชา ปสยฺหปวตฺถา, ภยํ ปสฺสิตุํ สีลํ ยสฺส สมณสฺส, โส โหติ สมโณ ภยทสฺสาวี อิเจฺจวมาทิฯ

๕๓๓, ๕๙๑. **สทฺท กุ ธ จล มณฺฑตฺถรุธาทีหิยุ**ฯ

สทฺท กุธ จล มณฺฑเตฺถหิ จ **รุจา**ทีหิ จ ธาตูหิ **ยุ**ปจฺจโย โหติ **ตสฺสีลา**ทีสฺวเตฺถสุฯ

โฆสนสีโล โฆสโน, ภาสนสีโล ภาสโนฯ เอวํ วิคฺคโห กาตโพฺพฯ โกธโน, โทสโน, จลโน, กมฺปโน, ผนฺทโน, มณฺฑโน, วิภูสโน, โรจโน, โชตโน, วฑฺฒโนฯ

๕๓๔, ๕๖๒. **ปาราทิคมิมฺหา รู**ฯ

คมุอิเจฺจตมฺหา ธาตุมฺหา **ปาร**สทฺทาทิมฺหา **รู**ปจฺจโย โหติ **ตสฺสีลา**ทีสฺวเตฺถสุฯ

ภวสฺส ปารํ ภวปารํ, ภวปารํ คนฺตุํ สีลํ ยสฺส ปุริสสฺส, โส โหติ ปุริโส ภวปารคูฯ

ตสฺสีลาทีสฺวีติ กิมตฺถํ? ปารงฺคโตฯ

ปาราทิคมิมฺหาติ กิมตฺถํ? อนุคามีฯ

๕๓๕, ๕๙๓. **ภิกฺขาทิโต จ**ฯ

ภิกฺขอิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ รูปจฺจโย โหติ **ตสฺสีลา**ทีสฺวเตฺถสุฯ

ภิกฺขนสีโล ยาจนสีโล ภิกฺขุ, วิชานนสีโล วิญฺญูฯ

๕๓๖, ๕๙๔. **ตนตฺยาทีนํ ณุโก**ฯ

หนตฺยาทีนํ ธาตูนํ อเนฺต **ณุก**ปจฺจโย โหติ **ตสฺสีลา**ทีสฺวเตฺถสุฯ

อาหนนสีโล อาฆาตุโก, กรณสีโล การุโกฯ

๕๓๗, ๕๖๖. **นุ นิคฺคหิตํ ปทเนฺต**ฯ

ปทเนฺต **นุ**การาคโม นิคฺคหิตมาปชฺชเตฯ

อรึ ทเมตีติ อรินฺทโม, ราชาฯ เวสฺสํ ตรตีติ เวสฺสนฺตโร, ราชาฯ ปภํ กโรตีติ ปภงฺกโร, ภควาฯ

๕๓๘, ๕๙๕. **สํหนาญฺญาย วา โร โฆ**ฯ

สํปุพฺพาย **หน**อิเจฺจตาย ธาตุยา, อญฺญาย วา ธาตุยา **ร**ปจฺจโย, **หน**สฺส จ **โฆ** โหติฯ

สมคฺคํ กมฺมํ สมุปคจฺฉตีติ สโงฺฆ, สมนฺตโต นครสฺส มาหิเร ขญฺญตีติ ปริขา, อนฺตํ กโรตีติ อนฺตโกฯ

สํอิติ กิมตฺถํ? อุปหนนํ อุปฆาโตฯ

๕๓๙, ๕๕๘. **รมฺหิ รนฺโต ราทิโน**ฯ

รมฺหิ ปจฺจเย ปเร สโพฺพ ธาตฺวนฺโต รการาทิ โลโป โหติฯ

อนฺตโก, ปารคู, สตฺถา, ทิโฎฺฐ อิเจฺจวมาทิฯ

๕๔๐, ๕๔๕. ***ภาวกเมฺมสุ* ตพฺพานียา**ฯ

***ภาวกมฺม*อิเจฺจเตสฺวเตฺถสุ ตพฺพ อนีย**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ สพฺพธาตูหิฯ

ภวิตพฺพํ, ภวนียํ, อาสิตพฺพํ, อาสนียํ, ปชฺชิตพฺพํ, ปชฺชนียํ, กตฺตพฺพํ, กรณียํ, คนฺตพฺพํ, คมนียํฯ

๕๔๑, ๕๕๒. **โณฺย จ**ฯ

ภาวกเมฺมสุ สพฺพธาตูหิ ณฺยปจฺจโย โหติฯ

กตฺตพฺพํ การิยํ, เชตพฺพํ เชยฺยํ, เนตพฺพํ เนยฺยํ, อิเจฺจวมาทิฯ

จคฺคหเณน เตยฺยปจฺจโย โหติฯ ญาตพฺพํ ญาเตยฺยํ, ทเฎฺฐยฺยํ, ปเตฺตยฺยํ อิเจฺจวมาทิฯ

๕๔๒, ๕๕๗. **กรมฺหา ริจฺจ**ฯ

กรอิเจฺจตมฺหา ธาตุมฺหา **ริจฺจ**ปจฺจโย โหติ ***ภาวกเมฺม***สุฯ

กตฺตพฺพํ กิจฺจํฯ

๕๔๓, ๕๕๕. ***ภูโต’พฺพ***ฯ

ภูอิเจฺจตาย ธาตุยา **ณฺย**ปจฺจยสฺส **อู**กาเรน สห **อพฺพา**เทโส โหติ ***ภาวกเมฺม***สุฯ

ภวิตโพฺพ ภโพฺพ, ภวิตพฺพํ ภพฺพํฯ

๕๔๔, ๕๕๖. **วท มท คมุ ยุช ครหาการาทีหิ ชฺช มฺม คฺค เยฺหยฺยา คาโร วา**ฯ

วท มท คมุ ยุช ครหาการนฺตอิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ ณฺยปจฺจยสฺส ยถาสงฺขฺยํ **ชฺช มฺม คฺค ยฺห เอยฺยา**เทสา โหนฺติ วา ธาตฺวเนฺตน สห, **คร**สฺสํ จ **คาโร** โหติ ภาวกเมฺมสุฯ

วตฺตพฺพํ วชฺชํ, มทนียํ มชฺชํ, คมนียํ คมฺมํ, โยชนียํ โยคฺคํ, ครหิตพฺพํ คารยฺหํ, ทาตพฺพํ เทยฺยํ, ปาตพฺพํ เปยฺยํ, หาตพฺพํ เหยฺยํ, มาตพฺพํ เมยฺยํ, ญาตพฺพํ เญยฺยํ, อิเจฺจวมาทิฯ

๕๔๕, ๕๔๘. **เต กิจฺจาฯ**

เย ปจฺจยา **ตพฺพา**ทโย **ริจฺจ**นฺตา, เต **กิจฺจ**สญฺญาติ เวทิตพฺพาฯ

กิจฺจสญฺญาย กึปโยชนํ? ภาวกเมฺมสุ กิจฺจตฺตขตฺถาฯ

๕๔๖, ๕๖๒. **อเญฺญ กิตฯ**

อเญฺญ ปจฺจยา **กิต** เอว สญฺญา โหนฺติฯ

กิต สญฺญาย กึปโยชนํ? กตฺตริ กิตฯ

๕๔๗, ๕๙๖. **นนฺทาทีหิ ยุฯ**

นนฺทาทีหิ ธาตูหิ **ยุ**ปจฺจโย โหติ **ภาวกเมฺม**สุฯ

นนฺทียเต นนฺทนํ, นินฺทิตพฺพํ วา นนฺทนํ, คหณียํ คหณํ, จริตพฺพํ จรณํ, เอวํ สพฺพตฺถ โยเชตพฺพาฯ

๕๔๘, ๕๙๗. **กตฺตุกรณปเทเสสุ จฯ**

กตฺตุกรณปเทสอิเจฺจเตสฺวเตฺถสุ จ **ยุ**ปจฺจโย โหติฯ

กตฺตริ ตาว – รชํ หรตีติ รโชหรณํ โตยํฯ

กรเณ ตาว – กโรติ เตนาติ กรณํฯ

ปเทเส ตาว – ติฏฺฐนฺติ ตสฺมินฺติ ฐานํฯ เอวํ สพฺพตฺถ โยเชตพฺพาฯ

๕๔๙, ๕๕๐. **รหาทิโต ณฯ**

รการ**ห**การาทฺยเนฺตหิ ธาตูหิ **อนา**เทสสฺส **น**สฺส **โณ** โหติฯ

กโรติ เตนาติ กรณํ, ปูเรติ เตนาติ ปูรณํฯ คหณียํ เตนาติ คหณํฯ เอวมเญฺญปิ โยเชตพฺพาฯ

อิติ กิพฺพิธานกปฺเป ปฐโม กโณฺฑฯ

ทุติยกณฺฑ

๕๕๐, ๕๔๖. **ณาทโย เตกาลิกาฯ**

ณาทโย ปจฺจยา **ยุ**ปจฺจยนฺตา **เตกาลิกา**ติ เวทิตพฺพาฯ

กุมฺภํ กโรติ อกาสิ กริสฺสตีติ กุมฺภกาโร, กโรติ อกาสิ กริสฺสติ เตนาติ กรณํฯ เอวมเญฺญปิ โยเชตพฺพาฯ

๕๕๑, ๕๙๘. **สญฺญายํ ทา ธาโต อิ**ฯ

สญฺญายมภิเธยฺยายํ **ทา ธา**โต **อิ**ปจฺจโย โหติฯ

ปฐมํ อาทียตีติ อาทิ, อุทกํ ทธาตีติ อุทมิ, มโหทกานิ ทธาตีติ มโหทธิ, วาลานิ ทธาติ ตสฺมินฺติ วาลธิ, สมฺมา ธียตีติ สนฺธิฯ

๕๕๒, ๖๐๙. **ติ กิต จาสิเฏฺฐ**ฯ

สญฺญายมภิเธยฺยายํ สพฺพธาตูหิ ติปจฺจโย โหติ, **กิต** จ อาสิเฏฺฐฯ

ชิโน ชนํ พุชฺฌตูติ ชินพุทฺธิ, ธนํ อสฺส ภวตูติ ธนภูติ, ภวตูติ ภูโต, ภวตูติ ภาโว, ธมฺมํ ชนํ ททาตูติ ธมฺมทิโนฺน, วฑฺฒตูติ วฑฺฒมาโนฯ เอวมเญฺญปิ โยเชตพฺพาฯ

๕๕๓, ๕๙๙. **อิตฺถิยมติยโว วา**ฯ

อิตฺถิยมภิเธยฺยายํ สพฺพธาตูหิ **อ**การ **ติ ยุ** อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ วาฯ

ชีรตีติ ชรา, มญฺญตีติ มติ, เจตยตีติ เจตนา, เวทยตีติ เวทนาฯ เอวมเญฺญปิ โยเชตพฺพาฯ

๕๕๔, ๖๐๑. **กรโต ริริย**ฯ

กรโต อิตฺถิยมิตฺถิยํ วา อภิเขยฺยายํ **ริรีย**ปจฺจโย โหติ วาฯ

กตฺตพฺพา กิริยา, กรณียํ กิริยํฯ

๕๕๕, ๖๑๒. **อตีเต ตตวนฺตุตาวี**ฯ

อตีเต กาเล สพฺพธาตูหิ **ตตวนฺตุตาวี**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติฯ

หุโต, หุตวา, หุตาวีฯ วุสิโต, วุสิตวา, วุสิตาวีฯ ภุโตฺต, ภุตฺตวา, ภุตฺตาวีฯ

๕๕๖, ๖๒๒. **ภาวกเมฺมสุ ต**ฯ

ภาวกเมฺมสุ อตีเต กาเล **ต**ปจฺจโย โหติ สพฺพธาตูหิฯ

ภาเว ตาว – ตสฺส คีตํ, นจฺจํ, นฏฺฏํ, หสิตํฯ

กมฺมนิ ตาว – เตน ภาสิตํ, เทสิตํฯ

๕๕๗, ๖๐๖. **พุธคมาทิเตฺถ กตฺตริ**ฯ

พุธคมุอิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ ตทเตฺถ คมฺยมาเน **ต**ปจฺจโย โหติ กตฺตริ สพฺพกาเลฯ

สเพฺพ สงฺขตาสงฺขเต ธเมฺม พุชฺฌติ อพุชฺฌิ พุชฺฌิสฺสตีติ พุโทฺธ, สรณงฺคโต, สมถงฺคโต, อมถงฺคโต, ชานาติ อชานิ ชานิสฺสตีติ ญาโต, อิเจฺจวมาทิฯ

๕๕๘, ๖๐๒. **ชิโต อิน สพฺพตฺถ**ฯ

ชิอิเจฺจตาย ธาตุยา **อิน**ปจฺจโย โหติ สพฺพกาเล กตฺตริฯ

ปาปเก อกุสเล ธเมฺม ชินาติ อชินิ ชินิสฺสตีติ ชิโนฯ

๕๕๖, ๖๐๓. **สุปโต จ**ฯ

สุปอิเจฺจตาย ธาตุยา **อิน**ปจฺจโย โหติ กตฺตริ, ภาเว จฯ

สุปตีติ สุปินํ, สุปียเต สุปินํฯ

๕๖๐, ๖๐๔. **อีสํทุสูหิ ข**ฯ

อีสํทุสุสทฺทาทีหิ สพฺพธาตูหิ **ข**ปจฺจโย โหติฯ

อีสสฺสโย, ทุสฺสโย, สุสฺสโย ภวตา, อีสกฺกรํ, ทุกฺกรํ, สุกรํ, ภวตาฯ

๕๖๑, ๖๓๖. **อิจฺฉเตฺถสุ สมานกตฺตุเกสุ ตเว ตุํ วา**ฯ

อิจฺฉเตฺถสุ สมานกตฺตุเกสุ สพฺพธาตูหิ**ตเวตุํ**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ สพฺพกาเล กตฺตริฯ

ปุญฺญานิ กาตเว, สทฺธมฺมํ โสตุ มิจฺฉติฯ

๕๖๒, ๖๓๘. **อรหสกฺกาทีสุ จ**ฯ

อรหสกฺกาทีสุ จ อเตฺถสุ สพฺพธาตูหิ **ตุํ**ปจฺจโย โหติฯ

โก ตํ นินฺทิตุมรหติ, สกฺกา เชตุํ ธเนน วาฯ เอวมเญฺญปิ โยเชตพฺพาฯ

๕๖๓, ๖๓๙. **ปตฺตวจเน อลมเตฺถสุ จ**ฯ

ปตฺตวจเน **อลมเตฺถ**สุ สพฺพธาตูหิ **ตุํ**ปจฺจโย โหติฯ

อลเมว ทานานิ ทาตุํ, อลเมว ปุญฺญานิ กาตุํฯ

๕๖๔, ๖๔๐. **ปุพฺพกาเล’ กกตฺตุกานํ ตุน ตฺวาน ตฺวาวา**ฯ

ปุพฺพกาเล เอกกตฺตุกานํ ธาตูนํ **ตุนตฺวาน ตฺวา**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ วาฯ

กาตุน กมฺมํ คจฺฉติ, อกาตุน ปุญฺญํ กิลิสฺสติ, สตฺตา สุตฺวาน ธมฺมํ โมทนฺติ, ริปุํ ชิตฺวาน วสติ, ธมฺมํ สุตฺวาน’สฺส เอตทโหสิ, อิโต สุตฺวาน อมุตฺร กถยนฺติ, สุตฺวา ชานิสฺสามฯ เอวํ

สพฺพตฺถ โยเชตพฺพาฯ

๕๖๕, ๖๔๖. **วตฺตมาเน มานนฺตาฯ**

วตฺตมาเน กาเล สพฺพธาตูหิ **มานอนฺต**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติฯ

สรมาโน โรทติฯ คจฺฉโนฺต คณฺหาติฯ

๕๖๖, ๕๗๔. **สาสาทีหิ รตฺถุ**ฯ

สาสอิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ **รตฺถุ**ปจฺจโย โหติฯ

สาสตีติ สตฺถา, สาสติ หึสตีติ วา สตฺถาฯ

๕๖๗, ๕๗๕. **ปาติโตริตุ**ฯ

ปาอิเจฺจตาย ธาตุยา **ริตุ**ปจฺจโย โหติฯ

ปาติ ปุตฺตนฺติ ปิตาฯ

๕๖๘, ๕๗๖. **มานาทีหิ ราตุ**ฯ

มานอิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ **ราตุ**ปจฺจโย โหติ, **ริตุ** ปจฺจโย จฯ

ธเมฺมน ปุตฺตํ มาเนตีติ มาตา, ปุเพฺพ ภาสตีติ ภาตา, มาตาปิตูหิ ธารียตีติ ธีตาฯ

๕๖๙, ๖๑๐. **อาคมา ตุโก**ฯ

อาอิจฺจาทิมฺหา **คมิโต ตุก**ปจฺจโย โหติฯ

อาคจฺฉตีติ อาคนฺตุโก, ภิกฺขุฯ

๕๗๐, ๖๑๑. **ภเพฺพ อิก**ฯ

คมุอิเจฺจตมฺหา ธาตุมฺหา **อิก**ปจฺจโย โหติ ภเพฺพฯ คมิสฺสติ คนฺตุํ ภโพฺพติ คมิโก, ภิกฺขุฯ

อิติ กิพฺพิธานกเปฺป ทุติโย กโณฺฑฯ

ตติยกณฺฑ

๕๗๑, ๖๒๔. **ปจฺจยาทนิฏฺฐา นิปาตนา สิชฺฌนฺติ**,

สงฺขฺยานามสมาสตทฺธิตาขฺยาตกิตกปฺปมฺหิ สปฺปจฺจยา เย สทฺทา อนิฏฺฐงฺคตา, เต สาธเนน นิรกฺขิตฺวา สเกหิ สเกหิ นาเมหิ นิปาตนา สิชฺฌนฺติฯ

สงฺขฺยายํ ตาว – **เอก**สฺส **เอตา** โหติ, **ทส**สฺส จ **ท**การสฺส **ร**การาเทโส โหติฯ เอโก จ ทส จ เอการสฯ

ทฺวิสฺส **พา** โหติ, **ทส**สฺส จ **ท**การสฺส **ร**การาเทโส โหติ, เทฺว จ ทส จ พารสฯ

ทฺวิสฺส **พา** โหติ, **ทส**สฺส จ **วีสํ** โหติฯ เทฺว จ วีสญฺจ พาวีสํฯ

ฉสฺส **โส** โหติ, **ทส**สฺส จ **ท**การสฺส **โฬ** โหติ, ฉ จ ทส จ โสฬสฯ

ฉอายตนมฺหิ **ฉ**สฺส **สโฬ** โหติ, สฬายตนํฯ เอวํ เสสา สงฺขฺยา กาตพฺพาฯ

นามิเก ตาว-**อิม สมาน อปร**อิเจฺจเตหิ ชฺชชฺชุ ปจฺจยา โหนฺติ, **อิม สมาน**สทฺทานญฺจ **อ**การ**ส**การาเทสา โหนฺติฯ อิมสฺมึ กาเล อชฺช, อชฺชุ, สมาเน กาเล สชฺช, สชฺชุ, อปรสฺมึ กาเล อปรชฺช, อปรชฺชุฯ

สมาเส ตาว – ภูมิคโต, อปายคโต, อิสฺสรกตํฯ สลฺลวิโทฺธ, กถินทุสฺสํ, โจรภยํ, ธญฺญราสิ, สํสารทุกฺขํ, ปุพฺพาปรํฯ

ตทฺธิเต ตาว – วาสิโฏฺฐ, ภารทฺวาโช, ภคฺคโว, ปณฺฑโว, กาเลโยฺยฯ

อาขฺยาเต ตาว – ‘‘อส ภาเว’’ติ ธาตุโต วตฺตมาเนสุ เอกวจนพหุวจเนสุ เอกวจนสฺส **ติ**สฺส **โสฺส** โหติ อเนฺตน สห, พหุวจนสฺส **อนฺติ**สฺส **สฺสุ** โหติ อเนฺตน สหฯ เอวมสฺส วจนีโย, เอวมสฺสุ วจนียาฯ

อาณตฺติยํ **หิ**สฺส **สฺสุ** โหติ วา, คจฺฉสฺสุ, คจฺฉาหิฯ

กิตเก ตาว – **วท หน**อิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ **ก**ปจฺจโย โหติ, **วท**สฺส จ **วาโท** โหติ, **หน**สฺส จ **ฆาโต** โหติฯ วาทโก, ฆาตโกฯ

นฏธาตุโต **ต**ปญฺจยสฺส **จฺจ ฏฺฏา**เทสา โหนฺติ อเนฺตน สหฯ นจฺจํ, นฏฺฏํฯ อิเจฺจวมาทโย นิปาตนา สิชฺฌนฺติฯ

๕๗๒, ๖๒๕. **สาส ทิสโต ตสฺส ริโฏฺฐ จ**ฯ

สาส ทิสอิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ **ต**ปจฺจยสฺส **ริฏฺฐา**เทโส โหติ ฐาเนฯ

อนุสิโฏฺฐ โส มยา, ทิฏฺฐํ เม รูปํฯ

จคฺคหเณน กิจฺจตการสฺส จ **ตุํ** ปจฺจยสฺส **จ รฏฺฐรฏฺฐุํ**อาเทสา โหนฺติฯ ทสฺสนียํ ทฏฺฐพฺพํฯ ทฏฺฐุํ วิหารํ คจฺฉนฺติ สมณานํฯ

๕๗๓, ๖๒๖. **สาทิสนฺต ปุจฺฉ ภนฺช** หนฺสา**ทีหิโฏฺฐ**ฯ

สการนฺต **ปุจฺฉ ภ**นฺช **หนฺส** อิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ **ต**ปจฺจยสฺส สหาทิพฺยญฺชเนน **ฏฺฐา** เทโส โหติ ฐาเนฯ

ตฺโฐฺฐ, อหินา ทโฐฺฐ นโร, มยา ปุโฐฺฐ, ภโฐฺฐ, ปภโฐฺฐ, หโฐฺฐ, ปหโฐฺฐ, ยิโฐฺฐฯ เอวมเญฺญปิ ธาตโว สพฺพตฺถ โยเชตพฺพาฯ

๕๗๔, ๖๑๓. **วสโต อุฏฺฐ**ฯ

วสอิเจฺจตมฺหา ธาตุมฺหา **ต**การปจฺจยสฺส สหาทิพฺยญฺชเนน **อุฏฺฐา**เทโส โหติ ฐาเนฯ

วสฺสํวุโฏฺฐฯ

๕๗๕, ๖๑๔. **วสฺส วา วุ**ฯ

วสเสฺสว ธาตุสฺส **ต**ปจฺจเย ปเร **ว**การสฺส **อุ**การาเทโส โหติ วาฯ

วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ, อุโฏฺฐฯ วุโฐ วาฯ

๕๗๖, ๖๐๗. **ธ ฒ ภ เย หิ ธ ฒา จ**ฯ

ธ ฒ ภ หอิเจฺจวมเนฺตหิ ธาตูหิ **ต**การปจฺจยสฺส ยถากฺกมํ **ธ ฒา**เทสา โหนฺติฯ

ยถา? พุโทฺธ ภควา, วโฑฺฒ ภิกฺขุ, ลทฺธํ เม ปตฺตจีวรํ, อคฺคินา ทฑฺฒํ วนํฯ

๕๗๗, ๖๒๘. **ภนฺชโต โคฺว จ**ฯ

ภนฺชโต ธาตุมฺหา **ต**การปจฺจยสฺส **โคฺค** อาเทโส โหติ สหาทิพฺยญฺชเนนฯ

ภโคฺคฯ

๕๗๘, ๕๖๐. **ภุชาทีนมโนฺต โน ทฺวิ จ**ฯ

ภุชอิเจฺจวมาทีนํ ธาตูนํ อโนฺต โน โหติ, **ต**ปจฺจยสฺส **จ** ทฺวิตาโว โหติฯ

ภุโตฺต, ภุตฺตาวี, จโตฺต, สโตฺต, รโตฺต, ยุโตฺต, วิวิโตฺตฯ

๕๗๙, ๖๒๙. **วจ วาวุ**ฯ

วจอิเจฺจตสฺส ธาตุวสฺส วการสฺส **อุ**การาเทโส โหติ อโนฺต **จ**กาโร โน โหติ, **ต**ปจฺจยสฺส จ เทฺวภาโว โหติ วาฯ

วุตฺตํ ภควตา, อุตฺตํ วาฯ

๕๘๐, ๖๓๐. **คุปาทีนญฺจ**ฯ

คุปอิเจฺจวมาทีนํ ธาตูนํ อโนฺต จ พฺยญฺชโน โน โหติ, **ต**ปจฺจยสฺส จ เทฺวภาโว โหติฯ

สุคุโตฺต, จโตฺต, ลิโตฺต, สนฺตโตฺต, อุโตฺต, วิวิโตฺต, สิโตฺตฯ เอวมเญฺญปิ โยเชตพฺพาฯ

๕๘๑, ๖๑๖. **ตราทีหิ อิโณฺณ**ฯ

ตรอิจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ **ต**ปจฺจยสฺส **อิณฺณา**เทโส โหติ, อโนฺต จ พฺยญฺชโน โน โหติฯ

ตรตีติ ติโณฺณ, อุตฺตรตีติ อุตฺติโณฺณ, สํปูรตีติ สมฺปุโณฺณ, ตุรตีติ ตุโณฺณ, ปริชีรตีติ ปริชิโณฺณ, อากิรตีติ อากิโณฺณฯ

๕๘๒, ๖๓๑. ***ภิทาทิโต* อินฺน อนฺน อีณาวา**ฯ

ภิทิอิจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ **ต**ปจฺจยสฺส **อินฺน อนฺน อีณา**เทสา โหนฺติ วา, อโนฺต จ พฺยญฺชโน โน โหติฯ

ภินฺทิตโพฺพติ ภิโนฺน, ฉินฺทียตีติ ฉิโนฺน, อุจฺฉินฺทียิตฺถาติ อุจฺฉิโนฺน, ทียตีติ ทิโนฺน, นิสีทตีติ นิสิโนฺน, สุฎฺฐุ ฉาทียตีติ สุฉโนฺน, ขิทตีติ ขิโนฺน, โรทตีติ รุโนฺน, ขีณา ชาติฯ

วาติ กิมตฺถํ? ภิชฺชตีติ ภิตฺติฯ

๕๘๓, ๖๑๗. **สุส ปจ สกโต กฺข กฺกา จ**ฯ

สุส ปจ สกอิจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ **ต**ปจฺจยสฺส **กฺขกฺกา**เทสา โหนฺติ, อโนฺต จ พฺยญฺชโน โน โหติฯ

สุสฺสตีติ สุกฺขํ, กฎฺฐํ, ปจฺจตีติ ปกฺกํ, ผลํฯ สกติ สมเตฺถติ, ปูเชตีติ วา สโกฺก, สุชมฺปติฯ

๕๘๔, ๖๑๘. **ปกฺกมาทีหิ โนฺต จ**ฯ

ปกฺกมอิจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ **ต**ปจฺจยสฺส **โนฺต**อาเทโส โหติ, อโนฺต จ โน โหติฯ

ปกฺกมตีติ ปกฺกโนฺต, วิพฺภมตีติ วิพฺภโนฺต, สงฺกโนฺต, ขโนฺต, สโนฺต, ทโนฺต, วโนฺตฯ

จคฺคหณํ กิมตฺถํ? เตเหว ธาตูหิ **ต**ปจฺจยสฺสนฺติ โหติฯ อโนฺต จ โน โหติฯ กนฺติ, ขนฺติฯ เอวํ สพฺพตฺถฯ

๕๘๕, ๖๑๙. **ชนาทีนมา ติมฺหิ จ**ฯ

ชนอิจฺจวมาทีนํ ธาตูนํ อนฺตสฺส พฺยญฺชนสฺส **อา**ตฺตํ โหติ **ต**ปจฺจเย ปเร, **ติ**มฺหิ จฯ

อชนีติ ชาโต, ชนนํ ชาติฯ

ติมฺหีติ กิมตฺถํ? อญฺญสฺมิมฺปิ ปจฺจเย ปเร **อา**การนิวตฺตนตฺถํฯ ชนิตฺวา, ชนิตา, ชนิตุํ, ชนิตพฺพํ อิจฺจวมาทิฯ

๕๘๖, ๖๐๐. **คม ขน หน รมาทีนมโนฺต**ฯ

คม ขน หน รมฺอิจฺจวมาทีนํ ธาตูนํ อโนฺต พฺยญฺชโน โน โหติ วา **ต**ปจฺจเย ปเร **ติ**มฺหิ จฯ

สุนฺทรํ นิพฺพานํ คจฺฉตีติ สุคโตฯ สุนฺทรํ นิพฺพานํ คจฺฉตีติ สุคติ, ขตํ, ขติฯ อุปหตํ, อุปหติฯ รโต, รติ, มโต, มติฯ

วาติ กิมตฺถํ? รมโต, รมติฯ

๕๘๗, ๖๓๒. **รกาโร จ**ฯ

รกาโร จ ธาตูนมนฺตภูโต โน โหติ **ต**ปจฺจเย, ปเร **ติ**มฺหิ จฯ

ปกาเรน กรียตีติ ปกโต, ปฐมํ กรียตีติ ปกติ, วิสรียตีติ วิสโต, วิสติฯ

๕๘๘, ๖๒๐. **ฐาปานมิ อี จ**ฯ

ฐา ปาอิเจฺจเตสํ ธาตูนํ อนฺตสฺส **อา**การสฺส **อิ**การ **อี**การาเทสา โหนฺติ ยถาสงฺขฺยํ **ต**ปจฺจเย ปเร, **ติ**มฺหิ จฯ

ยตฺร ฐิโต, ฐิติ, ปีโต, ปีติฯ

๕๘๙, ๖๒๑. **หเนฺตหิ โห หสฺส โฬ วา อทหนหานํ**ฯ

หการเนฺตหิ ธาตูหิ **ต**ปจฺจยสฺส **ห**การาเทโส โหติ, **ห**การสฺส ธาตฺวนฺตสฺส **โฬ** โหติ วา **อทหนหานํ**ฯ

อารุหิตฺถาติ อารุโฬฺหฯ คาโฬฺห, พาโฬฺหฯ มูโฬฯ

อทหนหานมิติ กิมตฺถํ? ทยฺหตีติ ทโฑฺฒ, สํสุฎฺฐุ นยฺหตีติ สนฺนโทฺธฯ

อิติ กิพฺพิธานกเปฺป ตติโย กโณฺฑฯ

จตุตฺถกณฺฑ

๕๙๐, ๕๗๙. **ณมฺหิรนฺชสฺส โช ภาวกรเณสุ**ฯ

ณมฺหิ ปจฺจเย ปเร รนฺชอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส อนฺตภูตสฺส นฺชการสฺส **โช**อาเทโส โหติ **ภาวกรเณสุ**ฯ

รญฺชนํ ราโค, รนฺชนฺติ เอเตนาติ ราโคฯ

ภาวกรเณสูติ กิมตฺถํ? รนฺชตีติ รโงฺคฯ

๕๙๑, ๕๔๔. **หนสฺส ฆาโต**ฯ

หนอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส สพฺพสฺส **ฆาตา**เทโส โหติ **ณ**มฺหิ ปจฺจเย ปเรฯ

อุปหนตีติ อุปฆาโต, คาโว หนตีติ โคฆาตโกฯ

๕๙๒, ๕๐๓. **วโธ วา สพฺพตฺถ**ฯ

หนอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส **วธา**เทโส โหติ วา สพฺพตฺถ ฐาเนสุฯ

หนตีติ วโธ, วธโก, อวธิ, อหนิ วาฯ

๕๙๓, ๕๖๔. **อาการนฺตานมาโย**ฯ

อาการนฺตานํ ธาตูนํ อนฺตสฺส **อา**การสฺส **อายา**เทโส โหติ **ณ**มฺหิ ปจฺจเย ปเรฯ

ททาตีติ ทายโก, ทานํ ทาตุํ สีลํ ยสฺสาติ ทานทายี, มชฺชํ ทาตุํ สีลํ ยสฺสาติ มชฺชทายี, นครํ ยาตุํ สีลํ **ย**สฺสาติ นครยายีฯ

๕๖๔, ๕๘๒. **ปุร สมุป ปรีหิ กโรติสฺส ข ขรา วา ตปจฺจเยสุจ**ฯ

ปุร สํ อุป ปริอิเจฺจเตหิ กโรติสฺส ธาตุสฺส **ข ขรา**เทสา โหนฺติ วา **ต**ปจฺจเย ปเร, **ณ**มฺหิ จฯ

ปุเร กรียตีติ ปุรกฺขโต, สมฺมา กรียตีติ สงฺขโต, อุปคนฺตฺวา กรียตีติ อุปกฺขโต, ปริสมนฺตโต กโรตีติ ปริกฺขาโร, สํกรียตีติ สงฺขาโรฯ

วาติ กิมตฺถํ? อุปคนฺตฺวา กโรตีติ อุปกาโรฯ

๕๙๕, ๖๓๗. **ตเว ตุนาทีสุ กา**ฯ

ตเว ตุนอิเจฺจวมาทีสุ ปจฺจเยสุ กโรติสฺส ธาตุสฺส **กา**อาเทโส โหติ วาฯ

กาตเว, กาตุํ, กตฺตุํ วา, กาตุน, กตฺตุน วาฯ

๕๙๖, ๕๕๑. **คม ขน หนาทีนํ ตุํ ตพฺพาทีสุ น**ฯ

คม ขน หนอิเจฺจวมาทีนํ ธาตูนํ อนฺตสฺส **น**กาโร โหติ วา **ตุํ ตพฺพา**ทีสุ ปจฺจเยสุฯ

คนฺตุํ, คมิตุํ, คนฺตพฺพํ, คมิตพฺพํฯ ขนฺตุํฯ ขนิตุํ, ขนฺตพฺพํ, ขนิตพฺพํฯ หนฺตุํ, หนิตุํ, หนฺตพฺพํฯ หนิตพฺพํฯ มนฺตุํ, มนิตุํ, มนฺตพฺพํ, มนิตพฺพํฯ

อาทิคฺคหณํ กิมตฺถํ? **ตุน**คฺคหณตฺถํฯ คนฺตุน, ขนฺตุน, หนฺตุน, มนฺตุนฯ

๕๙๗, ๖๔๑. **สเพฺพหิ ตุนาทีนํ โย**ฯ

สเพฺพหิ ธาตูหิ **ตุนา**ทีนํ ปจฺจยานํ **ย**การาเทโส โหติ วาฯ

อภิวนฺทิย, อภิวนฺทิตฺวา, โอหาย, โอหิตฺวา, อุปนีย, อุปเนตฺวา, ปสฺสิย, ปสฺสิตฺวา, อุทฺทิสฺส, อุทฺทิสิตฺวา, อาทาย, อาทิยิตฺวาฯ

๕๙๘, ๖๔๓. **จนเนฺตหิ รจฺจํ**ฯ

จการนการเนฺตหิ ธาตูหิ **ตุนา**ทีนํ ปจฺจยานํ **รจฺจา**เทโส โหติ วาฯ

วิวิจฺจ, อาหจฺจ, อุหจฺจฯ

วาติ กิมตฺถํ? หนฺตฺวาฯ

๕๙๙, ๖๔๔. **ทิสา สฺวาน สฺวานฺตโลโป จ**ฯ

ทิสอิเจฺจตาย ธาตุยา **ตุนา**ทีนํ ปจฺจยานํ **สฺวานสฺวา**เทสา โหนฺติ, อนฺตโลโป จฯ

ทิสฺวาน, ทิสฺวาฯ

๖๐๐, ๖๔๕. **ม ห ท เภหิ มฺม ยฺห ชฺช พฺภ ทฺธา จ**ฯ

ม ห ท ภ อิเจฺจวมเนฺตหิ ธาตูหิ **ตุนา**ทีนํ ปจฺจยานํ **มฺม ยฺห ชฺช พฺภ ทฺธา** อาเทสา โหนฺติ วา อนฺตโลโป จฯ

อาคมฺม, อาคมิตฺวา, โอกฺกมฺมฯ โอกฺกมิตฺวา, ปคฺคยฺห, ปคฺคณฺหิตฺวา, อุปฺปชฺช, อุปฺปชฺชิตฺวา, อารพฺภ, อารภิตฺวา, อารทฺธ, อารภิตฺวาฯ

๖๐๑, ๓๓๔. **ตทฺธิตสมาสกิตกา นามํ วา’ ตเว ตุนาทีสุ จ**ฯ

ตทฺธิตสมาสกิตกอิเจฺจวมนฺตา สทฺทานามํว ทฏฺฐพฺพา **ตเว ตุน ตฺวาน ตฺวา**ทิปจฺจยเนฺต วเชฺชตฺวาฯ

วาสิโฏฺฐ, ปตฺตธโมฺม, กุมฺภกาโร อิเจฺจวมาทิฯ

๖๐๒, ๖. **ทุมฺหิ ครุ**ฯ

ทุมฺหิ อกฺขเร โย ปุโพฺพ อกฺขโร, โส ครุโกว ทฏฺฐโพฺพฯ

ภิตฺวา, ฉิตฺวา, ทตฺวา, หุตฺวาฯ

๖๐๓, ๗. **ทีโฆ จ**ฯ

ทีโฆ จ สโร ครุโกว ทฏฺฐโพฺพฯ

อาหาโร, นที, วธู, เต ธมฺมา, โอปนยิโกฯ

๖๐๔, ๖๘๔. **อกฺขเรหิ การ**ฯ

อกฺขรเตฺถหิ อกฺขราภิเธเยฺยหิ **การ**ปจฺจโย โหติ ปโยเค สติฯ

อ เอว อกาโร, อา เอว อากาโร, ย เอว ยกาโรฯ

๖๐๕, ๖๔๗. **ยถาคมมิกาโร** ฯ

ยถาคมํ สพฺพธาตูหิ สพฺพปจฺจเยสุ **อิ**การาคโม โหติฯ

การิยํ, ภวิตพฺพํ, ชนิตพฺพํ, วิทิตพฺพํ, กริตฺวา, อิจฺฉิตํฯ

๖๐๖, ๖๔๒. **ทธนฺตโต โย กฺวจิ**ฯ

ทการธการนฺตาย ธาตุยา ยถาคมํ **ย**การาคโม โหติ กฺวจิ **ตฺวนา**ทีสุ ปจฺจเยสุฯ

พุโทฺธ โลเก อุปฺปชฺชิตฺวา, ธมฺมํ พุชฺฌิตฺวาฯ

ทธนฺตโตติ กิมตฺถํ? ลภิตฺวาฯ

กฺวจีติ กิมตฺถํ? อุปฺปาเทตฺวาฯ

อิติ กิพฺพิธานกปฺเป จตุโตฺถ กโณฺฑฯ

ปญฺจมกณฺฑ

๖๐๗, ๕๗๘. **นิคฺคหิต สํโยคาทิโน**ฯ

สํโยคาทิภูโต **น**กาโร นิคฺคหิตมาปชฺชเตฯ

รโงฺค, ภโงฺค, สโงฺคฯ

๖๐๘, ๖๒๓. **สพฺพตฺถ เค คี**ฯ

เคอิจฺจตสฺส ธาตุสฺส **คี**อาเทโส โหติ สพฺพตฺถ ฐาเนฯ

คีตํ คายติฯ

๖๐๙, ๔๘๔. **สทสฺส สีทตฺตํ**ฯ

สทอิจฺจตสฺส ธาตุสฺส **สีทา**เทโส โหติ สพฺพตฺถ ฐาเนฯ

นิสิโนฺน, นิสีทติฯ

๖๑๐, ๖๒๗. **ยชสฺส สรสฺสิ เฏฺฐ**ฯ

ยชอิจฺจตสฺส ธาตุสฺส สรสฺส **อิ**การาเทโส โหติ เฏฺฐ ปเรฯ

ยิโฏฺฐ, ยิฏฺฐาฯ

เฏฺฐติ กิมตฺถํ? ยชนํฯ

๖๑๑, ๖๐๘. **หจตุตฺถานมนฺตานํ โท เธ**ฯ

หจตุตฺถานํ ธาตฺวนฺตานํ **โท** อาเทโส โหติ **เธ** ปเรฯ

สนฺนโทฺธ, กุโทฺธ, ยุโทฺธ, สิโทฺธ, ลโทฺธ, อารโทฺธฯ

๖๑๒, ๖๑๕. **โฑ ฒกาเร**ฯ

หจตุตฺถานํ ธาตฺวนฺตานํ **โฑ** อาเทโส โหติ ฒกาเร ปเรฯ

ทยฺหตีติ ทโฑฺฒ, วฑฺฒตีติ วุโฑฺฒฯ

ฒกาเรติ กิมตฺถํ? ทาโหฯ

๖๑๓, ๕๘๓. **คหสฺส ฆร เณ วา**ฯ

คหอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส สพฺพสฺส **ฆรา**เทโส โหติ วา **ณ**ปจฺจเย ปเรฯ

ฆรํ, ฆรานิฯ

วาติ กิมตฺถํ? คาโหฯ

๖๑๔, ๕๘๑. **ทหสฺส โท ฬํ**ฯ

ทหอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส **ท**กาโร ฬตฺตมาปชฺชเต วา **ณ**ปจฺจเย ปเรฯ

ปริทหนํ ปริฬาโหฯ

วาติ กิมตฺถํ? ปริทาโหฯ

๖๑๕, ๕๘๖. **ธาตฺวนฺตสฺส โลโป กฺวิมฺหิ**ฯ

ธาตฺวนฺตสฺส พฺยญฺชนสฺส โลโป โหติ กฺวิมฺหิ ปจฺจเย ปเรฯ

ภุเชน คจฺฉตีติ, ภุชโคฯ อุเรน คจฺฉตีติ อุรโค, ตุรโค, สโงฺขฯ

๖๑๖, ๕๘๗. **วิทเนฺต อู**ฯ

วิทอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส อเนฺต **อู**การาคโม โหติ กฺวิมฺหิ ปจฺจเย ปเรฯ

โลกํ วิทติ ชานาตีติ โลกวิทูฯ

๖๑๗, ๖๓๓. **น ม ก รานมนฺตานํ นิยุตฺตตมฺหิ**ฯ

นการ **ม**การ **ก**การ **ร**การานํ ธาตฺวนฺตานํ โลโป น โหติ **อิ**การยุเตฺต **ต**ปจฺจเย ปเรฯ

หนิภุํ, คมิโต, รมิโต, สกิโต, สริโต, กริตฺวาฯ

อิยุตฺตตมฺหีติ กิมตฺถํ? คโต, สโตฯ

๖๑๘, ๕๗๑. **น ก คตฺตํ จ ชาณฺวุมฺหิ**ฯ

จการ **ช**การา **ก**การ **ค**การตฺตํ นาปชฺชเนฺต ณฺวุมฺหิ ปจฺจเย ปเรฯ

ปจตีติ ปาจโก, ยชตีติ ยาชโกฯ

๖๑๙, ๕๗๓. **กรสฺส จ ตตฺตํ ตุสฺมึ**ฯ

กรอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส อนฺตสฺส **ร**การสฺส **ต**การตฺตํ โหติ **ตุ**ปจฺจเย ปเรฯ

กโรตีติ กตฺตา, กโรนฺตีติ กตฺตาโรฯ

๖๒๐, ๕๔๙. **ตุํ ตุน ตเพฺพสุ วา**ฯ

กรอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส อนฺตสฺส **ร**การสฺส **ต**การตฺตํ โหติ วา **ตุํ ตุน ตพฺพ**อิเจฺจเตสุ ปจฺจเยสุฯ

กตฺตุํ, กาตุํ, กตฺตุนฯ กาตุน, กตฺตพฺพํ, กาตพฺพํฯ

๖๒๑, ๕๕๓. **การิตํ วิย ณานุพโนฺธ**ฯ

ณการานุพโนฺธ ปจฺจโย การิตํ วิย ทฎฺฐโพฺพ วาฯ

ทาโห, เทโห, วาโห, พาโห, จาโค, วาโร, จาโร, ปริกฺขาโร, ทายโก, นายโก, ลาวโก, ภาวโก, การี, ฆาตี, ทายีฯ

วาติ กิมตฺถํ? อุปกฺขโรฯ

๖๒๒, ๕๗๐. **อนกา ยุ ณฺวูนํ**ฯ

ยุณฺวุอิเจฺจเตสํ ปจฺจยานํ **อน อก**อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติฯ

นนฺทนํ, การโกฯ

๖๒๓, ๕๕๔. **ก คา จ ชานํ**ฯ

จ ชอิเจฺจเตสํ ธาตฺวนฺตานํ **ก**การคการาเทสา โหนฺติ **ณา**นุพเนฺธ ปจฺจเย ปเรฯ

ปาโก, โยโคฯ

อิติ กิพฺพิธานกเปฺป ปญฺจโม กโณฺฑฯ

กิตกโปฺป นิฎฺฐิโตฯ

๘. อุณาทิกปฺป

ฉฏฺฐกณฺฑ

๖๒๔, ๕๖๓. **กตฺตริ กิต**ฯ

กตฺตุอิเจฺจตสฺมึ อเตฺถ กิต ปจฺจยา โหนฺติฯ

การุ, การุโก, การโก, ปาจโก, กตฺตา, ชนิตา, ปจิตา, เนตาฯ

๖๒๕, ๖๐๕. ***ภาวกเมฺมสุ กิจฺจตฺต ขตฺถา***ฯ

ภาวกมฺมอิเจฺจเตสฺวเตฺถสุ **กิจฺจ ตฺต ขตฺถ**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติฯ

อุปสมฺปาเทตพฺพํ อุปสมฺปาทนียํ *ภวตา*, สยิตพฺพํ *ภวตา*, กตฺตพฺพํ *ภวตา*, โภตฺตโพฺพ โอทโน *ภวตา*, อสิตพฺพํ โภชนํ *ภวตา*, อสิตํ *ภวตา*, สยิตํ *ภวตา*, ปจิตํ *ภวตา*, อสิตํ อสนํ *ภวตา*, สยิตํ สยนํ *ภวตา*, ปจิโต โอทโน *ภวตา*, กิญฺจิสฺสโย, อีสสฺสโย, ทุสฺสโย, สุสฺสโย *ภวตา*ฯ

๖๒๖, ๖๓๔. **กมฺมนิ ทุติยาย โตฺต**ฯ

กมฺมนิ อิเจฺจตสฺมึ อเตฺถ ทุติยายํ วิภตฺติยํ กตฺตริ **ตฺต**ปจฺจโย โหติฯ

ทานํ ทิโนฺน เทวทโตฺต, สีลํ รกฺขิโต เทวทโตฺต, ภตฺตํ ภุโตฺต เทวทโตฺต, ครุํ อุปาสิโต เทวทโตฺตฯ

๖๒๗, ๖๕๒. **ขฺยาทีหิ มาน ม จ โต วา**ฯ

ขิ ภี สุ รุ หุ วา ธู หิ ลู ปี อทอิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ **มน** ปจฺจโย โหติ, **ม**สฺส จ **โต** โหติ วาฯ

ขียนฺติ อุปทฺทวา เอตฺถาติ เขโม, ภายิตโพฺพติ เภโม, ภายนฺติ เอตสฺมาติ วา เภโม, รํสิโย อภิสฺสเวตีติ โสโม, รวติ คจฺฉตีติ โรโม, หุวติ ชุหวติ เอเตนาติ โหโม, ปฏิโลมวเสน วาติ คจฺฉตีติ วาโม, ลามกวเสน วาติ คจฺฉติ ปวตฺตตีติ วา วาโม, ธุนาติ กมฺปตีติ ธูโม, เสฏฺฐภาเวน หิโนติ ปวตฺตติ จิตฺตํ เอตสฺมินฺติ เหโม, ลุนิตโพฺพติ โลโม, มํสจมฺมานิ ลุนาติ ฉินฺทตีติ วา โลโม, ปิยนํ เปโม, ปิยายิตโพฺพติ วา เปโม, สุขทุกฺขํ อทติ ภกฺขตีติ อตฺตา, ชาติชรามรณาทีหิ อทียเต ภกฺขียเตติ วา อตฺตา, อาตุมาฯ

๖๒๘, ๖๕๓. **สมาทีหิ ถ มา**ฯ

สมุ ทมุ ทร รห ทุ หิ สิ *ภี* ทา ยา สา ฐาภสอิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ **ถ ม** ปจฺจยา โหนฺติฯ

สเมตีติ สมโถ, ทมตีติ ทมโถ, ทมนํ วา ทมโถ, ทมิตโพฺพติ วา ทมโถ, ทรตีติ ทรโถ, ชิณฺณภาวํ รหิสฺสติ คณฺหิสฺสตีติ รโถ, ทพฺพสมฺภาเร รหติ คณฺหาตีติ วา รโถ, ทวติ คจฺฉตีติ ทุโม, ทวติ วุทฺธิ วิรุฬฺหิ คจฺฉติ ปวตฺตตีติ อุทฺธํ วา ทุโม, ปถวีปพฺพตาทีสุ คจฺฉติ ปตตีติ หิโม,

กมฺมวาจาย พนฺธติ เอตฺถาติ สีมาฯ พนฺธิตพฺพาติ วา สีมาฯ ภายนฺติ เอตสฺมาติ ภีโม, สเตฺต อวขเณฺฑนฺติ นิวาเรนฺติ เอเตนาติ ทาโม, มูสิกาทีหิ ขาทียติ อวขณฺฑียตีติ วา ทาโม, ยาติ คจฺฉตีติ ยาโม, ปเรสํ จิตฺตํ คณฺหิตุํ สมเตฺถตีติ สาโม, ติฏฺฐนฺติ เอเตนาติ ถาโม, ภสติ ภสฺมีกรียตีติ ภสฺมาฯ

๖๒๙, ๕๖๙. **คหสฺสุ’ปธเสฺส วา**ฯ

คหอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส อุปธสฺส **อ**การสฺส เอตฺต โหติ วาฯ

ทพฺพสมฺภาร คณฺหาตีติ เคหํ, คหํฯ

๖๓๐, ๖๕๔. **มสฺสฺส สฺสฺส จฺฉร เจฺฉรา**ฯ

มสฺอิเจฺจตสฺส ปาฏิปทิกสฺส **สฺสฺส จฺฉรเจฺฉรา**เทสา โหนฺติฯ

มจฺฉรตีติ มจฺฉโร, เอวํ มเจฺฉโรฯ

๖๓๑, ๖๕๕. **อาปุพฺพจรสฺส จ**ฯ

อาปุพฺพสฺส **จร**อิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส **จฺฉริยจฺฉรเจฺฉรา** เทสา โหนฺติ, **อา**ปุพฺพสฺส จรโสฺส โหติฯ

อาภุโส จริตพฺพนฺติ อจฺฉริยํฯ เอวํ อจฺฉรํ, อเจฺฉรํฯ

จคฺคหเณน มสฺสฺส **สฺ**สฺสาปิ **จฺฉริยา**เทโส โหติ, มจฺฉริยํฯ

๖๓๒, ๖๕๖. **อล กล สเลหิ ลยา**ฯ

อล กล สลอิเจฺจเตหิ ธาตูหิ **ล ย**ปจฺจยา โหนฺติฯ

อลติ สมเตฺถตีติ อลฺลํ, กลิตพฺพํ สงฺขฺยาตพฺพนฺติ กลฺลํ, สลติ คจฺฉติ ปวิสตีติ สลฺลํฯ เอวํ อลฺยํ, กลฺยํ, สลฺยํฯ

๖๓๓, ๖๕๗. **ยาณ ลาณา**ฯ

เตหิ **กล สล**อิเจฺจเตหิ ธาตูหิ **ยาณ ลาณ**ปจฺจยา โหนฺติฯ

กลิตพฺพํ สงฺขฺยาตพฺพนฺติ กลฺยาณํ, คณโต ปฏิกฺกมิตฺวา สลนฺติ เอตฺถาติ ปฏิสลฺยาณํฯ เอวํ สลฺลาโณ, ปฏิสลฺลาโณฯ

๖๓๔, ๖๕๘. **มถิสฺส ถสฺส โล จ**ฯ

มถอิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส **ถ**สฺส **ลา**เทโสโหติฯ อญฺญมญฺญํ มถติ วิโลเฬตีติ มโลฺล, มลฺลํฯ

จคฺคหเณน ลโต **โก** จ อาคโม โหติฯ มลฺลโก, มลฺลกํฯ

๖๓๕, ๕๕๙. **เปสาติสคฺคปตฺตกาเลสุกิจฺจา**ฯ

เปส อติสคฺค ปตฺตกาลอิเจฺจเตสฺวเตฺถสุ กิจฺจปจฺจยา โหนฺติฯ

กตฺตพฺพํ กมฺมํ ภวตา, กรณียํ กิจฺจํ ภวตา, โภตฺตพฺพํ โภชนํ ภวตา, โภชนียํ โภชนํ ภวตา, อชฺฌยิตพฺพํ อเชฺฌยฺยํ ภวตา, อชฺฌยนียํ อเชฺฌยฺยํ ภวตาฯ

๖๓๖, ๖๕๙. **อวสฺสกา’ธมิเณสุ ณี จ**ฯ

อวสฺสก อธมิณอิเจฺจเตสฺวเตฺถสุ **ณี**ปจฺจโย โหติ, กิจฺจา จฯ

อวสฺสเต ตาว – การีสิ เม กมฺมํ อวสฺสํ หารีสิ เม ภารํ อวสฺสํฯ

อธมิเณ – ทายีสิ เม สตํ อิณํ, ธารีสิ เม สหสฺสํ อิณํฯ

กิจฺจา จ – ทาตพฺพํ เม ภวตา สตํ อิณํฯ ธารยิตพฺพํ เม ภวตา สหสฺสํ อิณํ, กตฺตพฺพํ เม ภวตา เคหํ, กรณียํ เม ภวตา กิจฺจํ, การิยํ เม ภวตา สยนํฯ

๖๓๗, ๐. **อรหสกฺกาทีหิ ตุํ**ฯ

อรห สกฺก ภพฺพอิเจฺจวมาทีหิ ปโยเค สติ สพฺพธาตูหิ **ตุํ**ปจฺจโย โหติฯ

อรหา ภวํ วตฺตุํ, อรหา ภวํ กตฺตุํ, สกฺกา ภวํ หนฺตุํ, สตฺตา ภวํ ชเนตุํ, ชนิตุํ, ภวิตุํ, สกฺกา ภวํ ทาตุํ, สกฺกา ภวํ คนฺตุํ, ตโพฺพ ภวํ ชเนตุํ อิเจฺจวมาทิฯ

๖๓๘, ๖๖๐. **วชาทีหิปพฺพชฺชาทโย นิปฺปชฺชเนฺต**ฯ

วชอิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ, อุปสคฺคปจฺจยาทีหิ จ ปพฺพชฺชาทโย สทฺทา นิปฺปชฺชเนฺตฯ

ปฐมเมว วชิตพฺพาติ ปพฺพชฺชา, อิณฺชนํ เอชฺชา, สมชฺชนํ สมชฺชา, นิสีทนํ นิสชฺชา, วิชานนํ วิชฺชา วิสชฺชนํ วิสชฺชา, ปทนํ ปชฺชา, หนนํ วชฺฌา, เอสนํ อิจฺฉา, อติเอสนํ อติจฺฉา, สทนํ สชฺชา, สยนฺติ เอตฺถาติ เสยฺยา, สมฺมา จิตฺตํ นิเธติ เอตายาติ สทฺธา, จริตพฺพา จริยา, กรณํ กิริยา, รุชนํ รุจฺฉา, ปทนํ ปจฺฉา, ริญฺจนํ ริจฺฉา, ติกิจฺฉนํ ติติจฺฉา, สํโกจนํ สํกุจฺฉา, มทนํ มจฺฉา, ลภนํ ลจฺฉา, รทิหพฺพาติ รจฺฉา, รทนํ วิเลขนํ วารจฺฉา, อโธ ภาเคน คจฺฉตีติ ติรจฺฉา, ติรจฺฉาโน, อชนํ อจฺฉา, ติติกฺขตีติ ติติกฺขา, สห อาคมนํ สาคจฺฉา, ทุฏฺฐุ ภกฺขนํ โทภจฺฉา, ทุฏฺฐุ โรสนํ ทุรุจฺฉา, ปุจฺฉนํ ปุจฺฉา, มุหนํ มุจฺฉา, วสนํ วจฺฉา, กจนํ กจฺฉา, สห กถนํ สากจฺฉา, ตุทนํ ตุจฺฉา, วิสนํ วิจฺฉา, ปิสนํ ปิจฺฉิลฺลา, สุขทุกฺขํ มุทติ ภกฺขตีติ มโจฺฉ , สตฺตานํ ปาณํ มุเสติ จเชตีติ มจฺจุ, สตนํ สจฺจํ, อุทฺธํ ธุนาติ กมฺปตีติ อุทฺธจฺจํ, นฎนํ นจฺจํ, นิตนํ นิจฺจํ, ตถนํ ตจฺฉํ อิเจฺจวมาทิฯ

๖๓๙, ๕๘๕. **กฺวิโลโป จ**ฯ

กฺวิโลโป โหติ, ปุน จ นิปฺปชฺชเนฺตฯ

วิวิเธหิ สีลาทิคุเณหิ ภวตีติ วิภู, วิเสเสน วา ภวตีติ วิภู, สยํ อตฺตนา ภวตีติ สยมฺภู, อภิวิตฺวา ภวตีติ อภิภู, สํ สุฏฺฐุ ธุนาติ กมฺปตีติ สนฺธู, วิเสเสน ภาติ ทิพฺพตีติ วิภา, นิเสฺสเสน ภาติ ทิพฺพตีติ นิภา, ปกาเรน ภาติ ทิพฺพตีติ ปภา, สห ภาสนฺติ เอตฺถาติ สภา, อาภุโส ภาติ ทิพฺพตีติ อาภา, ภุเชน กุฏิเลน คจฺฉตีติ ภุชโค, ตุริตตุริโต คจฺฉตีติ ตุรโค, สํ สุฏฺฐุ ปถวึ ขนตีติ สโงฺข, วิเสเสน ยมติ อุปรมตีติ วิโย, สุฏฺฐุ มนติ ชานาตีติ สุโม, ปริ สมนฺตโต ตโนติ วิตฺถาเรตีติ ปริโต อิเจฺจวมาทิฯ

๖๔๐, ๐. **สจชานํ กคา ณานุพเนฺธ**ฯ

สจ ชานํ ธาตูนมนฺตานํ **จชานํ กคา**เทสา โหนฺติ ยถาสงฺขฺยํ **ณา**นุพเนฺธ ปจฺจเย ปเรฯ

โอโก , ปาโก, เสโก, โสโก, วิเวโก, จาโค, โยโค, โภโค, โรโค, ราโค, ภาโค, ภโงฺค, รโงฺค, สโงฺคฯ

๖๔๑, ๕๗๒. **นฺทาทีหิ ยุณฺวูนมนานนากานนกา สการิเตหิ จ**ฯ

นฺท สูท ชน สุ ลู หุ ปุ ภู ญา อ ส สมฺอิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ, **ผนฺท จิติ อาณ** อิเจฺจวมาทีหิ สการิเตหิ จ **ยุณฺวูนํ** ปจฺจยานํ **อน อานน อก อานนกา**เทสา โหนฺติ ยถาสงฺขฺยํ กตฺตริ, ภาวกรเณสุ จฯ

กตฺตริ ตาว – ปนฺทตีติ ปนูทโนฯ เอวํ สูทโน, ชนโน, สวโณ, ลวโน, หวโน, ปวโน, ภวโน, ญาโณ, อสโน, สมโณฯ

ภาเว จ – ปนฺทเต ปนูทนํฯ เอวํ สูทนํ, ชนนํ, สวณํ, ลวนํ, หวนํ, ปวนํ, ภวนํ, ญาณํ, อสนํ, สมณํ, สญฺชานนํ, กุยเต กานนํฯ

การิเต จ – ผนฺทาปียเต ผนฺทาปนํ, เจตาปียเต เจตาปนํ, อาณาปียเต อาณาปนํฯ

กรเณ – นุทนฺติ อเนนาติ นูทนํ, เอวํ สูทนํ, ชนนํ, สวณํ, ลวณํ, หวนํ, ปวนํ, ภคนํ, ญาณํ, อสนํ, สวณํฯ

ปุน **กตฺตริ** – นุทตีติ นูทโก, สูทตีติ สูทธกา, ชเนตีติ ชนโก, สุโณตีติ สาวโก, ลุนาตีติ ลาวโก, ชุโหตีติ หาวโก, ปุนาตีติ ปาวโก, ภวตีติ ภาวโก, ชานาตีติ ชานโก, อสตีติ อสโก, อุปาสตีติ อุปาสโก, สเมตีติ สมโกฯ

การิเต ตุ – ผนฺทาปยตีติ ผนฺทาปยโกฯ เอวํ อาณาปยโก, เจตาปยโก, สญฺชานนโกฯ

๖๔๒, ๕๘๘. **อิ ย ต ม กิ เอ สาน’มนฺตสฺสโร ทีฆํ กฺวจิ ทุ ส สฺส คุณํ โท รํ สกฺขี จ**ฯ

อิย ต ม กิ เอ สอิเจฺจเตสํ สพฺพนามานมโนฺต สโร ทีฆมาปชฺชเต, กฺวจิ **ทุส**อิเจฺจตสฺส ธาตุสฺส **อุ**กาโร คุณมาปชฺชเต, **ท**กาโร **ร**การมาปชฺชเต, ธาตฺวนฺตสฺส **ส**สฺส จ **ส กฺข อี**อิเจฺจเต อาเทสา โหนฺติ ยถาสมฺภวํฯ เอเต สทฺทา สเกน สเกน นาเมน ยถานุปโรเธน พุทฺธสาสเน ปจฺฉา ปุน นิปฺปชฺชเนฺตฯ

อิมมิว นํ ปสฺสตีติ อีทิโส, ยมิว นํ ปสฺสตีติ ยาทิโส, ตมิว นํ ปสฺสตีติ ตาทิโส, มมิว นํ ปสฺสตีติ มาทิโส, กิมิว นํ ปสฺสตีติ กีทิโส, เอตมิว นํ ปสฺสตีติ เอทิโส, สมานมิว นํ ปสฺสตีติ สาทิโส ฯ อิมมิว นํ ปสฺสตีติ อีริโส, ยมิว นํ ปสฺสตีติ ยาริโส, ตมิว นํ ปสฺสตีติ ตาริโส, มมิว นํ ปสฺสตีติ มาริโส, กิมิว นํ ปสฺสตีติ กีริโส, เอตมิว นํ ปสฺสตีติ เอริโส, สมานมิว นํ ปสฺสตีติ สาริโสฯ อิมมิว นํ ปสฺสตีติ อีทิโกฺข, ยมิว นํ ปสฺสตีติ ยาทิโกฺข, ตมิว นํ ปสฺสตีติ ตาทิโกฺข, เอวํ มาทิโกฺข, กีทิโกฺข, เอทิโกฺข, สาทิโกฺขฯ อีที, ยาที, ตาที, มาที, กีที, เอที, สาทีฯ

จคฺคหเณน เตสเมว สทฺทานํ **อิย**อิเจฺจวมาทีนมโนฺต จ สโร กฺวจิ ทีฆตฺถมาหุฯ อีทิโกฺข, ยาทิโกฺข, ตาทิโกฺข, มาทิโกฺข, กีทิโกฺข, เอทิโกฺข, สาทิโกฺขฯ อิทิโส, สทิโส, สริโส, สริโกฺขฯ

๖๔๓, ๖๓๕. **ภฺยาทีหิ มติ พุธิ ปูชาทีหิ จ โตฺต**ฯ

ภีอิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ, **มติฯ พุธิ ปูชา**ทิโต จ **ตฺต** ปจฺจโย โหติฯ

ภายิตโพฺพติ ภีโต, สุปิตโพฺพติ สุโตฺต, มิชฺชิตโพฺพ สิเนเหตโพฺพติ มิโตฺต, สมฺมนฺนิตโพฺพติ สมฺมโต, สํ สุฎฺฐุ มานิตโพฺพ ปูเชตโพฺพติ สมฺมโต, สมฺมานียิตฺถาติ สมฺมโต, สํกปฺปียเตติ สงฺกปฺปิโต , สํกปฺปียิตฺถาติ สงฺกปฺปิโต, สมฺปาทียเตติ สมฺปาทิโต, สมฺปาทียิตฺถาติ สมฺปาทิโต, อวธารียเตติ อวธาริโต, อวธารียิตฺถาติ อวธาริโต, พุชฺฌิตโพฺพ ญาตโพฺพติ พุโทฺธ, อชฺฌยิตโพฺพติ อิโต, เอตโพฺพ คนฺตโพฺพติ อิโต, วิทิตโพฺพ ญาตโพฺพติ วิทิโต, ตกฺกียเตติ ตกฺกิโต, ปูชียเตติ ปูชิโต, ปูชียิตฺถาติ ปูชิโต, อปจายิตโพฺพติ อปจายิโต, มานิตโพฺพ ปูเชตโพฺพติ มานิโต, อปจียเตติ อปจิโต, วนฺทียเตติ วนฺทิโต, วนฺทียิตฺถาติ วนฺทิโต, สกฺกรียเตติ สกฺการิโต, สกฺกรียิตฺถาติ สกฺการิโตฯ

๖๔๔, ๖๖๑. **เวปุ สี ทว วมุ กุ ทา ภู หฺวาทีหิ ถุ ตฺติม ณิมา นิพฺพเตฺต**ฯ

เวปุ สี ทว วมุ กุ ทา ภู หุอิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ ยถาสมฺภวํ **ถุ ตฺติม ณิม**ปจฺจยา โหนฺติ นิพฺพตฺตเตฺถฯ

เวปนํ เวโป, เตน นิพฺพโตฺต เวปถุ, สยนํ สโย, เตน นิพฺพโตฺต สยถุ, ทวนํ ทโว, เตน นิพฺพโตฺต ทวถุฯ วมนํ วโม, เตน นิพฺพโตฺต วมถุฯ กุตฺติ กรณํ, เตน นิพฺพตฺตํ กุตฺติมํฯ ทาติ ทานํ, เตน นิพฺพตฺตํ ทตฺติมํฯ ภูติ ภวนํ, เตน นิพฺพตฺตํ โภตฺติมํฯ อวหุติ อวหนํ, เตน นิพฺพตฺตํ โอหาวิมํฯ

๖๔๕, ๖๖๒. **อโกฺกเส นมฺหานิ**ฯ

อโกฺกสอิเจฺจตสฺมึ อเตฺถ นมฺหิ ปฎิเสธยุเตฺต **อานิ**ปจฺจโย โหติ ธาตูหิฯ

น คมิตพฺพํ อคมานิ เต ชมฺม เทสํ, น กตฺตพฺพํ อกราณิ เต ชมฺม กมฺมํฯ

นมฺหีติ กิมตฺถํ? วิปตฺติ เต ชมฺม, วิกติ เต ชมฺมฯ

อโกฺกเสติ กิมตฺถํ? น คนฺตพฺพา อคติ เตฯ

๖๔๖, ๔๑๙. **เอกาทิโต สกิสฺส กฺขตฺตุํ**ฯ

เอกาทิโต **สกิ**สฺส **กฺขตฺตุํ** โหติฯ

เอกสฺส ปทตฺถสฺส สกิํ วารํ เอกกฺขตฺตุํ, ทฺวินฺนํ ปทตฺถานํ สกิํ วารํ ทฺวิกฺขตฺตุํ, ติณฺณํ ปทตฺถานํ สกิํ วารํ ติกฺขตฺตุํ, เอวํ จตุกฺขตฺตุํ, ปญฺจกฺขตฺตุํ, ฉกฺขตฺตุํ, สตฺตกฺขตฺตุํ, อฏฺฐกฺขตฺตุํ, นวกฺขตฺตุํ, ทสกฺขตฺตุํฯ อิเจฺจวมาทโย สทฺทา โยเชตพฺพาฯ

๖๔๗, ๖๖๓. **สุนสฺสุนโสฺสณ วานฺวานูนุนขุนานา**ฯ

สุนอิเจฺจตสฺส ปาฏิปทิกสฺส **อุน**สฺส **โอณ วาน อฺวาน อูน อุนข อุน อา อานา**เทสา โหนฺติฯ

สามิกสฺส สทฺทํ สุณาตีติ โสโณ, สามิกสฺส สทฺทํ สุณาตีติ สฺวาโน, เอวํ สฺวาโน, สูโน, สุนโข, สุโน, สา, สาโนฯ

๖๔๘, ๖๖๔. **ตรุณสฺส สุสุ จ**ฯ

ตรุณอิเจฺจตสฺส ปาฏิปทิกสฺส **สุสุ** อาเทโส โหติฯ

สุสุ กาฬเกโสฯ

๖๔๙, ๖๖๕. **ยุวสฺสุวสฺสุวฺวานุนูนา**ฯ

ยุวอิเจฺจตสฺส ปาฏิปทิกสฺส **อุว**สฺส **อุวอุวาน อุนอูนา**เทสา โหนฺติฯ

ยุวา, ยุวาโน, ยุโน, ยูโนฯ

๖๕๐, ๖๕๑. **กาเล วตฺตมานาตีเต ณฺวาทโย**ฯ

กาเล วตฺตมานเตฺถ จ อตีตเตฺถ จ **ณุ ยุ ต**ปจฺจยา โหนฺติฯ

อกาสิ, กโรตีติ การุ, อคจฺฉิ, คจฺฉตีติ, วายุ, อภวิ, ภวตีติ ภูตํฯ

๖๕๑, ๖๔๗. **ตวิสฺสติ คมาทีหิ ณี ฆิณ**ฯ

ภวิสฺสติกาลเตฺถ **คมุ ภช สุ ฐา**อิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ **ณี ฆิณ** ปจฺจยา โหนฺติฯ

อายติํ คมิตุํ สีลํ ยสฺส, โส โหตีติ คามี, อายติํ ภชิตุํ สีลํ ยสฺส, โส โหตีติ ภาชี, อายติํ ปสฺสาปิตุํ สีลํ ยสฺส, โส โหตีติ ปสฺสาวิ, อายติํ ปฏฺฐายิตุํ สีลํ ยสฺส, โส โหตีติ ปฏฺฐายิฯ

๖๕๒, ๖๔๘. **กฺริยายํ ณฺวุ ตโว**ฯ

กฺริยายมเตฺถ **ณฺวุ ตุ**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ ภวิสฺสติกาเลฯ

‘‘กริสฺส’’นฺติ การโก วชติ, ‘‘ภุญฺชิสฺส’’นฺติ โภตฺตา วชติฯ

๖๕๓, ๓๐๖. **ภาววาจิมฺหิ จตุตฺถี**ฯ

ภาววาจิมฺหิ จตุตฺถีวิภตฺติ โหติ ภวิสฺสติกาเล,

ปจิสฺสเต, ปจนํ วา ปาโก, ปากาย วชติฯ ภุญฺชิสฺสเต, โภชนํ วา โภโค, โภคาย วชติฯ นจฺจิสฺสเต, นจฺจนํ วา นจฺจํ, นจฺจาย วชติฯ

๖๕๔, ๖๔๙. **กมฺมนิ โณ**ฯ

กมฺมนิ อุปปเท **ณ**ปจฺจโย โหติ ภวิสฺสติกาเลฯ

นครํ กริสฺสติ นครกาโร วชติ, สาลึ ลาวิสฺสติ สาลิลาโว วชติ, ธญฺญํ วปิสฺสติ ธญฺญวาโป วชติ, โภคํ ททิสฺสติ โภคทาโย วชติ, สินฺธุํ ปิวิสฺสติ สินฺธุปาโย วชติฯ

๖๕๕, ๖๕๐. **เสเส สฺสํ นฺตุมานานา**ฯ

เสสอิเจฺจตสฺมึ อเตฺถ **สฺสํ นฺตุ มาน อาน** อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ ภวิสฺสติกาเล กมฺมูปปเทฯ

กมฺมํ กริสฺสติ กมฺมํ กริสฺสํ, เอวํ กมฺมํ กโรนฺโต, กมฺมํ กุรุมาโน, กมฺมํ กราโน วชติฯ โภชนํ ภุญฺชิสฺสติ โภชนํ ภุญฺชิสฺสํ, เอวํ โภชนํ ภุญฺชโนฺต, โภชนํ ภุญฺชมาโน, โภชนํ ภุญฺชาโน วชติฯ ขาทนํ ขาทิสฺสติ ขาทนํ ขาทิสฺสํ, เอวํ ขาทนํ ขาทโนฺต, ขาทนํ ขาทมาโน, ขาทนํ ขาทาโน วชติฯ มคฺคํ จริสฺสติ มคฺคํ จริสฺสํ, เอวํ มคฺคํ จรโนฺต, มคฺคํ จรมาโน, มคฺคํ จราโน วชติฯ ภิกฺขํ ภิกฺขิสฺสติ ภิกฺขํ ภิกฺขิสฺสํ, เอวํ ภิกฺขํ ภิกฺขโนฺต, ภิกฺขํ ภิกฺขมาโน, ภิกฺขํ ภิกฺขาโน วชติฯ

๖๕๖, ๖๖๖. **ฉวาทีติ ตตฺรณ**ฯ

ฉ ท จิ ติ สุ นี วิ ท ปท ตนุ ยต อท มท ยุช วตฺมิท มา ปุ ก ล วร เว ปุ คุป ทา อิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ **ตตฺรณ** อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ ยถาสมฺภวํฯ

อาตปํ ฉาเทตีติ ฉตฺตํ, ฉตฺรํฯ อารมฺมณํ จิเนฺตตีติ จิตฺตํ, จิตฺรํฯ จิเนฺตนฺติ สมฺปยุตฺตธมฺมา เอเถนาติ วา จิตฺตํ, จิตฺรํฯ อเตฺถ อภิสฺสเวตีติ สุตฺตํ, สุตฺรํฯ อเตฺถ สูเจตีติ วา สุตฺตํ, สุตฺรํฯ สเตฺต เนตีติ เนตฺตํ, เนตฺรํฯ สเตฺต อิจฺฉิตฏฺฐานํ เนนฺติ เอเตนาติ วา เนตฺตํ, เนตฺรํฯ ปกาเรน วิทตีติ ปวิตฺตํ, ปวิตฺรํฯ วิวิเธน อากาเรน มงฺค ปาปํ ปุนาติ, โสเธตีติ ปวิตฺตํ, ปวิตฺรํฯ สุจิภาวํ วา ปาปุณาตีติ ปวิตฺตํ, ปวิตฺรํฯ ปทติ ปาปุณาตีติ ปโตฺต, ปโตฺรฯ อาหารา ปตนฺติ เอตฺถ ภาชเนติ ปตฺตํ, ปตฺรํฯ ปทติ ปวตฺตตีติ วา ปตฺตํ, ปตฺรํฯ ตโนติ วิตฺถาเรตีติ ตนฺตํ, ตนฺตฺรํ, ตนิตพฺพํ วิตฺถาเรตพฺพนฺติ วา ตนฺตํ, ตนฺตฺรฯ ยตตีติ ยตฺตํ, ยตฺรํฯ ยตติ วีริยํ กโรติ เอเตนาติ วา ยตฺตํ, ยตฺรํฯ ยตนํ วา ยตฺตํ, ยตฺรํฯ สุขทุกฺขํ อทติ ภกฺขตีติ อตฺตา, อตฺราฯ มทตีติ มตฺตํ, มตฺรํฯ วตฺถุํ ยุชฺชนฺติ เอเตนาติ โยตฺตํ, โยตฺรํฯ วตฺตตีติ วตฺตํ, วตฺรํฯ มิทติ สิเนหํ กโรตีติ มิตฺตํฯ มิตฺรํฯ มิทติ สิเนหติ เอตายาติ เมตฺตา, เมตฺราฯ ปริ สมนฺต โต สพฺพากาเรน มินนฺติ เอตายาติ มตฺตา, มตฺราฯ มานนํ วา มตฺตํ, มตฺรํฯ อตฺตโน กุลํ ปุนาติ โสเธตีติ ปุโตฺต, ปุโตฺรฯ กลิตพฺพํ สงฺขฺยาตพฺพนฺติ กลตฺตํ, กลตฺรํฯ สํสฺฏฐุ วาเรติ เอเตนาติ วรตฺตํ, วรตฺรํฯ เวปติ กมฺปตีติ เวตฺตํ, เวตฺรํฯ โคปิตพฺพํ รกฺขิตพฺพนฺติ คุตฺตํฯ คุตฺรํ, โคตฺตํ, โคตฺรํฯ ทาติ อวขณฺฑติ เอเตนาติ ทาตฺตํ, ทาตฺรํ อิเจฺจวมาทิฯ

๖๕๗, ๖๖๗. **วทาทีหิ ณิโตฺต คเณ**ฯ

วท จร วรอิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ **ณิตฺต**ปจฺจโย โหติ คณเตฺถฯ

วาทิตานํ คโณ วาทิตฺตํฯ เอวํ จาริตฺตํ, วาริตฺตํ, อิเจฺจวมาทิฯ

๖๕๘, ๖๖๘. **มิทาทีหิ ตฺติติโย**ฯ

มิท ปท รนฺช ตนุ ธาอิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ **ตฺติ ติ** อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติฯ

มิทติ สิเนหตีติ เมตฺติ, ปทติ คจฺฉตีติ ปตฺติ, รนฺชติ เอตฺถาติ รตฺติ, ตโนติ วิตฺถาเรตีติ ตนฺติ, อตฺตโน กุลํ ตโนติ วิตฺถาเรตีติ วา ตนฺติ, ปเรสํ อิตฺถีนํ ปุตฺตํ ธาเรตีติ ธาติ, ขีรํ ธาเรตีติ วา ธาติ, อตฺตโน สภาวํ ธาเรตีติ วา ธาติ อิเจฺจวมาทิฯ

๖๕๙, ๖๖๙. **อุสุ รนฺช ทํสานํ ทํสสฺส ทโฑฺฒฒ ฐา จ**ฯ

อุสุ รนฺช ทํสอิเจฺจเตสํ ธาตูนํ **ทํส**สฺส **ทฑฺฒา**เทโส โหติ, **ฒ ฐ**ปจฺจยา จ โหนฺติฯ

อุสียเต อุโฑฺฒ, รนฺชนฺติ เอตฺถาติ รฎฺฐํ, ทํสียเตติ ทโฑฺฒฯ

๖๖๐, ๖๗๐. **สูวุสานมูวุสานมโตโถจ**ฯ

สูวุ อสอิเจฺจเตสํ ธาตูนํ **อูอุอสานํ อตา**เทโส โหติ, **ถ**ปจฺจโย จฯ

สวติ หึสติ เอเตนาติ สตฺถํ, หิโรตฺตปฺปํ สํวรติ เอเตนาติวตฺถํ, สทฺทานุรูปํ อสติภวตีติ อโตฺถ,

๖๖๑, ๖๗๑. **รนฺชุทาทีหิ ธ ทิทฺท กิรา กฺวจิ ชทโลโปจ**ฯ

รนฺช อุท อิทิ จทิ มทิ ขุท ฉิทิ รุทิ ทล สุส สุจ วจ วช อิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ **ธ ท อิทฺท ก อิร**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ, กฺวจิ **ช ท** โลโป จ, ปุน นิปฺปชฺชเนฺตฯ

รญฺชิตพฺพนฺติ รนฺธํ, รนฺชยิตฺถาติ วา รนฺธํ, อตฺตนิ สนฺนิสฺสิตานํ มจฺฉมกรานํ ปีติโสมนสฺสํ อุนฺทติ ปสวติ ชเนตีติ สมุโทฺท, อินฺทติ ปรมิสฺสริยํ กโรตีติ อิโนฺท, อินฺทตฺตํ อธิปติภาวํ กโรตีติ วา อิโนฺท, จนฺทิตโพฺพ อิจฺฉิตโพฺพติ จโนฺท, มนฺทติ หาเสตีติ มโนฺท, มทิตโพฺพ หาเสตโพฺพติ วา มโนฺท, ขุทติ ปิปาเสตีติ ขุโทฺท, ฉินฺทิตโพฺพติ ฉิโทฺท, รุทติ หึสตีติ รุโทฺท, ทลติ ทุคฺคตภาวํ คจฺฉตีติ ทลิโทฺท, สุสฺสตีติ สุกฺกํ, สุจตีติโสโก, วจิตพฺพนฺติ วกฺกํ, อปฺปฏิหโต หุตฺวา วชติ คจฺฉตีติ วชิรํ อิเจฺจวมาทิฯ

๖๖๒, ๖๗๒. **ปฏิโต หิสฺส เหรณ หีรณ**ฯ

ปฏิอิเจฺจตสฺมา **หิ**สฺส ธาตุสฺส **เหรณ หีรณ** อาเทสา โหนฺติฯ

ปฏิปเกฺขมทฺทิตฺวาคจฺฉติ ปวตฺตตีติ ปาฏิเหรํ, ปาฏิหีรํฯ

๖๖๓, ๖๗๓. **กฑฺยาทีหิ โก**ฯ

กฑิ ฆฑิ วฑิ กรฑิ มฑิ สฑิ กุฐิ ภฑิ ปฑิ ทฑิ รฑิ ตฑิ อิสิฑิ จฑิ คฑิ อฑิ ลฑิ เมฑิ เอรฑิ ขฑิ อิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ **ก**ปจฺจโย โหติ สห ปจฺจเยน จ นิปฺปชฺชเนฺต ยถาสมฺภวํฯ

กณฺฑิตโพฺพ ฉินฺทิตโพฺพติ กโณฺฑ, ฆณฺฑิตโพฺพ ฆเฏฺฏตโพฺพติ ฆโณฺฑ, วณฺฑนฺติ เอตฺถาติ วโณฺฑ, กรณฺฑิตโพฺพ ภาเชตโพฺพติ กรโณฺฑ, มณฺฑียเต วิภูสียเต เอเตนาติ มโณฺฑ, สณฺฑนฺติ คุมฺพนฺติ เอตฺถาติ สโณฺฑ, องฺคมงฺคานิ กุณฺฐติ ฉินฺทตีติ กุฎฺฐํ, ภณฺฑิตพฺพนฺติ ภณฺฑํ, ปณฺฑติ ลิงฺคเวกลฺลภาวํ คจฺฉตีติ ปณฺฑโกฯ ทณฺฑติ อาณํ กโรติ เอเตนาติ ทโณฺฑ, รณฺฑติ หึสตีติ รโณฺฑ, วิเสเสน ตณฺฑติ จาเลติ ปเรสํ วิญฺญูนํ หทยํ กเมฺปตีติ วิตโณฺฑ, อิสิณฺฑติ ปเรสํ มทฺทตีติ อิสิโณฺฑ, จณฺฑติ จณฺฑิกฺกภาวํ กโรตีติ จโณฺฑ, คณฺฑติ สนฺนิจยติ สมูหํ กโรติ เอตฺถาติ คโณฺฑ, อณฺฑียติ นิพฺพตฺตียตีติ อโณฺฑ, ลณฺฑิตโพฺพ ชิคุจฺฉิตโพฺพติ ลโณฺฑ, เมณฺฑติ กุฏิลภาวํ คจฺฉตีติ เมโณฺฑ, เอรณฺฑติ โรคํ หึสตีติ เอรโณฺฑ, ขณฺฑิตโพฺพ ฉินฺทิตโพฺพติ ขโณฺฑ อิเจฺจวมาทิฯ

๖๖๔, ๖๗๔. **ขาทามคมานํ ข นฺธ'นฺธ คนฺธา**ฯ

ขาท อม คมุอิเจฺจเตสํ ธาตูนํ **ขนฺธ อนฺธ คนฺธา**เทสา โหนฺติ, **ก**ปจฺจโย จ โหติฯ

ชาติชรามรณาทีหิ สํสารทุเกฺขหิ ขาทิตโพฺพติ ขโนฺธ, อมติ องฺคมงฺคสฺส รุชฺชนภาวํ คจฺฉตีติ อโนฺธ, จกฺขุนา อมติ รุชฺชตีติ วา อโนฺธ, ตํ ตํ ฐานํ วาเตน คจฺฉตีติ คโนฺธฯ เอวํ ขนฺธโก, อนฺธโก, คนฺธโกฯ

๖๖๕, ๖๗๕. **ปฎาทีหฺยลํ**ฯ

ปฎ กล กุส กท ภคนฺท เมข วกฺก ตกฺก ปลฺล สทฺท มูล พิล วิท จฑํ ปญฺจ วา วส ปจิ มจ มุส โคตฺถุ ปุถุ พหุ มงฺค พห กมฺพ สมฺพ อคฺคอิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ ปาฏิปทิเกหิ จ อุตฺตรปเทสุ **อล**ปจฺจโย โหติ, ปจฺฉา ปุน นิปฺปชฺชเนฺตฯ

ปเฏ อลนฺติ ปฎลํ, กเล อลนฺติ กลลํ, ปาปเก อกุสเล ธเมฺม กุสติ ฉินฺทตีติ กุสลํ, กุสภูเต ยถาสภาวธเมฺม อลนฺติ วา กุสลํ, กุเส อุทฺทิสฺส ทาเน อลนฺติ วา กุสลํ, กุเส สญฺจเย ธมฺมสมุทาเย อลนฺติ วา กุสลํ, กเทฺท มเทฺท อลนฺติ กทลํ, ภคเนฺท เสจเน อลนฺติ ภคนฺทลํ, ภคเนฺท มุตฺตกรีสหรเณ อลนฺติ วา ภคนฺทลํ, เมเข กฏิวิจิเตฺต อลนฺติ เมขลํ, วเกฺก รุกฺขตเจ อลนฺติ วกฺกลํ, ตเกฺก รุกฺขสิเลเส อลนฺติ ตกฺกลํ, ปเลฺล นินฺนฎฺฐาเน อลนฺติ ปลฺลลํ, สเทฺท หริเต อลนฺติ สทฺทลํ, มูเล ปติฎฺฐาเน อลนฺติ มุลาลํ, พิเฬ นิสฺสเย อลนฺติ พิลาลํ, วิเท วิชฺชมาเน อลนฺติ วิทลํ, จเณฺฑ อลนฺติ จณฺฑาโล, ปญฺจนฺนํ ราชูนํ อลนฺติ ปญฺจาโล, วา คติคนฺธเนสุ อลนฺติ วาลํ, วา ปทคมเน อลนฺติ วา วาโฬ, วเส อจฺฉาทเน อลนฺติ วสโล, ปเจ วิตฺถาเร อลนฺติ ปจโล, มเจ โจรกเมฺม อลนฺติ มจโล, มุเส เถเยฺย, มุเส ปาณจาเค วา อลนฺติ มุสโล, โคเตฺถ วํเส สิงฺคาลชาติยํ อลนฺติ โคตฺถุโล, ปุถุมฺหิ วิตฺถาเร อลนฺติ ปุถุโล, พหุมฺหิ สงฺขยาเน อลนฺติ พหุโล, พหุมฺหิ วุทฺธิมฺหิ อลนฺติ วา พหุโล, มงฺคมฺหิ คมเน อลนฺติ มงฺคลํ, พหุมฺหิ วุทฺธิมฺหิ อลนฺติ พหลํ, กมฺพมฺหิ สญฺจลเน อลนฺติ กมฺพลํฯ สมฺพมฺหิ มณฺฑเล อลนฺติ สมฺพลํ, อเคฺค คติโกฏิเลฺล อลนฺติ อคฺคฬํฯ อิเจฺจวมาทโย อเญฺญปิ สทฺทา ภวนฺติฯ

๖๖๖, ๖๗๖. **ปุถสฺส ปุถุ ปถา โม วา**ฯ

ปุถอิเจฺจตสฺส ปาฏิปทิกสฺส **ปุถุ ปถา**เทสา โหนฺติ, กฺวจิ **อม**ปจฺจโย โหติฯ

ปุถ หุตฺวา ชาตนฺติ ปุถวี ปถเม ชาโต ปถโม, ปถวี, ปฐโม วา, ปุถุ กิเลเส ชเนตีติ ปุถุชฺชโน, ปุถุ หุตฺวา ชาตนฺติ ปถวิ, ปถวี วาฯ

๖๖๗, ๖๗๗. **สสฺวาทีหิ ตุ ทโวฯ**

สสฺ ทท อท มทอิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ **ตุ ทุ**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติฯ

อเญฺญ สเตฺต สสติ หึสตีติ สตฺตุ, ทุกฺขํ ททาตีติ ททฺทุ, ทุเกฺขน อทติ ภกฺขติ เอตฺถาติ อทฺทุ, ทุกฺขํ อทติ อนุภวติ ชโน เอเตนาติ วา อทฺทุ, ทุกฺขํ ภาชนํ อาธารํ ภาวตีติ วา อทฺทุ, มทติ อุมฺมตฺตํ กโรตีติ มทฺทุ, มทติ มทฺทภาวํ กโรตีติ วา มทฺทุฯ

๖๖๘, ๖๗๘. **ฌาทีหิ อีวโร**ฯ

จิ ปา ธาอิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ **อีวร**ปจฺจโยโหติฯ

จียตีติ จีวรํ, ปิวตีติ ปีวโร, ปาตพฺพํ รกฺขิตพฺพนฺติ วา ปีวรํฯ ธาเรติ ธาเรตฺวา ชีวิตํ กเปฺปตีติ ธีวโร, ธีวรํฯ

๖๖๙, ๖๗๙. **มุนาทีหิ จิ**ฯ

มุน ยต อคฺค ปต กว สุจ รุจ มหาล ภทฺทาล มนอิอิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ, ปาฏิปทิเกหิ จ อิปจฺจโย โหติฯ

อตฺถานตฺถํ มุนาติ, เญยฺยธมฺมํ ลกฺขณาทิวเสน วา ชานาตีติ มุนิ, ยตติ วีริยํ กโรตีติ ยติ, อคฺคติ กุฏิลภาวํ คจฺฉตีติ อคฺคิ, ปตติ เสโฏฺฐ หุตฺวา ปุรโต คจฺฉตีติ ปติ, กพฺยํ พนฺธตีติ กวิ, กนฺตํ มนาปวจนํ วทตีติ วา กวิฯ สุจติ ปริสุทฺธํ ภวตีติ สุจิ, รุจติ ทิพฺพตีติ รุจิ, มหนฺตํ วิภาวํ โภคกฺขนฺธํ ลาตีติ มหาลิ, ภทฺทํ ยสํ ลาตีติ ภทฺทาลิ, มนํ ตตฺถ รตเน นยตีติ มณิฯ

๖๗๐, ๖๘๐. **วิทาทีหฺยูโร** ฯ

วิท วลฺล มส สิท ทุกฺกปฺ มย อุทิ ขชฺช กุรอิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ, ปาฏิปทิเกหิ จ **อูร**ปจฺจโยโหติฯ

วิทิตุํ อลนฺติ วิทูโร, วิทูรฏฺฐาเน ชาโต เวทูโร, วลฺลติ วลฺลภาเวน ภวตีติ วลฺลูโร, วลฺลติ อญฺญมญฺญํ พนฺธตีติ วา วลฺลูโร, อามสิตโพฺพติ มสูโร, สินฺทติ สิงฺคารภาวํ คจฺฉตีติ สินฺทูโร, สินฺทติ วิโรจตีติ วา สินฺทูโร, คมิตุํ อลํ อนาสนฺนตฺตาติ ทูโร, กุติ สทฺทํ กโรตีติ กูโร, อตฺตโน คเนฺธน อญฺญํ คนฺธํ กปติ หนติ หึสตีติ กปฺปูโร, กปฺปติ โรคาปนยเน สมเตฺถตีติ วา กปฺปูโร, มหิยํ รวตีติ มยูโร, มหิยํ ยาติ คจฺฉตีติ มยูโร, ปํสุํ อุนฺทติ ปสวตีติ อุนฺทูโร, ขชฺชิตโพฺพ ขาทิตโพฺพติ ขชฺชูโร, กุรติ อโกฺกสตีติ กุรูโรฯ

๖๗๑, ๖๘๑. **หนาทีหิ ณุ นุตโว**ฯ

หน ชน ภาริ ขนฺ อม เว เวธา สิกิ หิ อิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ **ณุ นุ กุ**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติฯ

โภชนํ หนติ หึสติ เอเตนาติ หนุ, หนุ วาฯ คมนํ ชเนตีติ ชาณุ, ภาณุ ทิพฺพตีติ ภาณุ, นิวาเต ริติ คจฺฉตีตี เรณุ, ขณิตโพฺพ อวทาริตโพฺพติ ขาณุฯ องฺคมงฺคสฺส รุชฺชนภาวํ วิชฺฌนภาวํ อมติ คจฺฉตีติ อณุ, เวณุ, เวติ ตนฺตสนฺตาเน ภวตีตี เวณุ, พหิสาเรอลนฺติวาเวณุ วจฺฉํ, ปาเยตีตี เธนุ, อตฺถํ ธาเรตีตี ธาตุ, คมนปจนาทิกํ กฺริยํ ธาเรตีตี วา ธาตุ, สียตี พนฺธียตีตี เสตุ, อุทฺธํ คจฺฉติ ปวตฺตตีตี เกตุ, อตฺตโน ผลํ หิโนติ ปวตฺตตีตี เหตุฯ

๖๗๒, ๖๘๒. **กุฎาทีหิ โฐ**ฯ

กุฎ กุส กฎอิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ, ปาฏิปทิเกหิ จ **ฐ**ปจฺจโย โหตีฯ

องฺคมงฺคํ กุฎติ ฉินฺทตีตี กุฎฺฐํ, ธเณฺญน ฉาเทตโพฺพ ปูเรตโพฺพตี โกโฎฺฐ, กฎิตพฺพํ มทฺทิตพฺพนฺติ, กฎฺฐํฯ

๖๗๓, ๖๘๓. **มนุ ปูร สุณาทีหิ อุสฺส นุสิสา**ฯ

มนุ ปูร สุณ กุสุ อิล อล มห สิ กิ อิเจฺจวมาทีหิ ธาตูหิ, ปาฏิปทิเกหิ จ **อุส นุส อิส**อิเจฺจเต ปจฺจยา โหนฺติ, ปุน นิปฺปชฺชเนฺตฯ

กุสลากุสเล ธเมฺม มนติ ชานาตีติ มนุโสฺส, มานุโสฯ การณา การณํ มนติ ชานาตีติ วา มนุโสฺส, มานุโสฺสฯ อตฺถานตฺถํ มนติ ชานาตีติ วา มนุโสฺส, มานุโสฺสฯ มาตาปิตูนํ หทยํ ปูเรตีติ ปุริโส, อตฺตโน มโนรถํ ปูเรตีติ วา ปุริโส, ปูเรตีติ วา โปโส, สสุเรหิ สุณิตพฺพาติ สุณิสา, ทฺวินฺนํ ชานานํ กุลสนฺตานํ กโรตีติ วา สุณิสา, กุจฺฉิตพฺพนฺติ กรีสํ, คพฺภํ วิโมเจตีติ สุริโส, ตมนฺธการวิธมเนน สตฺตานํ ภยํ สุรติ หึสตีติ สูริโย, โรคํ หึสตีติ สิรีโส, อิลติ กมฺปตีติ **อิ**ลฺลิโส, ตณฺหาย ทุพฺพโล หุตฺวา อิลติ กมฺปตีติ วา อิลฺลิโฐ, ปาปกรเณ อลติ สมเตฺถตีติ อลโส, มหิตโพฺพ ปูเชตโพฺพติ มหิโส, สียติ พนฺธียตีติ สีสํ, กิตพฺพํ หึสิตพฺพนฺติ กิสํ, อิเจฺจวมาทิฯ

อิติ กิพฺพิธานกเปฺป อุณาทิกโปฺป ฉโฎฺฐ กโณฺฑฯ

อุณาทิกโปฺป นิฎฺฐิโตฯ

กจฺจายนปกรณํ นิฎฺฐิตํฯ